

Familiemessige utfordringer knyttet til deltakelse i internasjonale operasjoner

En systematisk oversikt

Tittel	Familiemessige utfordringer knyttet til deltakelse i internasjonale operasjoner. En systematisk oversikt
Institusjon	Regionsenter for barn og unges psykiske helse, Helseregion Øst og Sør (RBUP)
Ansvarlig	Eyvind Elgesem, fungerende direktør
Forfattere	Hege Kornør, prosjektleder Sissel Johansen Kristine Horseng Ludvigsen Sølvi Biedilæ Karianne Thune Hammerstrøm Brynhildur Axelsdottir Nils Petter Reinholdt
Antall sider	54 (133 inklusiv vedlegg)
Oppdragsgiver	Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
Sitering	Kornør, H., Johansen, S., Ludvigsen, K.H., Biedilæ, S., Hammerstrøm, K.H., Axelsdottir, B. & Reinholdt, N.P. (2016). <i>Familiemessige utfordringer knyttet til deltakelse i internasjonale operasjoner. En systematisk oversikt</i> . Oslo: Regionsenter for barn og unges psykiske helse, Helseregion Øst og Sør (RBUP)

RBUP utvikler og driver utdanning, forskning, fagutvikling og informasjonsvirksomhet om barn og unges psykiske helse. Stiftelsen ble opprettet av Sosial- og Helsedepartementet, nå Helse- og Omsorgsdepartementet (HOD), i 1998. Vårt mål er å bidra til å utvikle, kvalitetssikre og forvalte kunnskap og kompetanse på alle sentrale områder i arbeid med barn og unges psykiske helse. Hensikten er at hjelp og tjenester skal bli bedre. Oppgavene utføres i et tverrfaglig perspektiv. RBUP vil bidra til tverretattlig samarbeid mellom tjenesteytere i 1. og 2. linjetjenesten, samt andre kompetansesentre som universiteter, høyskoler og andre relevante instanser. RBUP bidrar til rekrutteringen av personell til psykisk helsevern for barn og unge, styrker psykisk helsearbeid for barn og unge i kommunene, og bidrar til å styrke andre fagfelt av betydning for barn og ungdoms psykiske helse.

INNHold

Innhold	3
1. Sammendrag	6
1.1. Metode	6
1.2. Resultater	6
1.3. Konklusjon	7
2. Forord	8
3. Bakgrunn	9
3.1. «I tjeneste for Norge»	9
3.2. Tilbud til forsvarspersonell og deres familier	10
3.3. Hensikten med denne kunnskapsoppsummeringen	11
4. Metode	13
4.1. Litteratursøk	13
4.2. Inklusjons- og eksklusjonskriterier	14
4.3. Litteraturutvelgelse	14
4.4. Kvalitetsvurdering	14
4.5. Dataauthenting	16
4.6. Analyser	16
5. Kunnskapsgrunnlaget	17
5.1. Nordiske studier	17
5.2. Systematiske oversikter	20
5.3. Randomiserte kontrollerte studier (problemstilling 4)	21
5.4. Ikke-randomiserte kontrollerte studier (problemstilling 4)	22
6. Nordiske studier	29
6.1. Problemstilling 1	29

6.2.	Problemstilling 2	31
6.3.	Problemstilling 3	32
6.4.	Problemstilling 4	34
7.	Internasjonale studier	38
7.1.	Problemstilling 1	38
7.2.	Problemstilling 2	39
7.3.	Problemstilling 3	39
7.4.	Problemstilling 4	39
7.5.	Ikke-randomiserte kontrollerte studier	45
8.	Diskusjon	46
8.1.	Problemstilling 1	46
8.2.	Problemstilling 2	47
8.3.	Problemstilling 3	47
8.4.	Problemstilling 4	47
8.5.	Styrker og svakheter med denne kunnskapsoppsummeringen	48
8.6.	Kunnskapshull	48
9.	Konklusjon	49
10.	Referanser	51
11.	Vedlegg A. Søkestrategier	55
11.1.	Søk 1: nordiske studier	55
11.2.	Søk 2: systematiske oversikter	60
11.3.	Søk 3: alle studiedesign	68
12.	Vedlegg B. Internasjonale observasjons- og kvalitative studier sortert etter problemstilling	74
12.1.	Problemstilling 1	74
12.2.	Problemstilling 2	79

12.3.	Problemstilling 3	84
12.4.	Problemstilling 4	90
12.5.	Svarer på flere problemstillinger	94
13.	Vedlegg C. Ekskluderte studier	104
13.1.	Nordiske studier	104
13.2.	Systematiske oversikter	108
13.3.	Effekstudier	109
14.	Vedlegg D. Inkluderte studier	112
14.1.	Nordiske studier	112
14.2.	Internasjonale studier	117
15.	Vedlegg E. Studiekvalitet	128
15.1.	Nordiske studier	128
15.2.	Internasjonale studier	129

1. SAMMENDRAG

Norge har til enhver tid personell fra Forsvaret, Utenriksdepartementet og politiet utstasjonert i andre land for å bidra til fredsopprettende, fredsbevarende og statsbyggende innsatser. Slik utsendelse og stasjonering til internasjonale operasjoner omtales ofte som deployering. Med flere og lengre fraværperioder kan utenlandstjenesten føre til familiemessige utfordringer, ikke bare under selve oppdraget utenlands, men også ved en lengre oppsettings,- og treningsperiode i forkant. Hensikten med denne systematiske oversikten var å svare på følgende problemstillinger:

1. *Hvilke familiemessige utfordringer opplever personell som deltar i internasjonale operasjoner?*
2. *I hvilken grad, og på hvilke måter, reagerer barn på foreldrenes deltakelse i internasjonale operasjoner, og i hvilken grad påvirkes barnets funksjonsevne av dette?*
3. *I hvilken grad og på hvilke måter reagerer hjemmeværende forelder på partners deltakelse i internasjonale operasjoner, og i hvilken grad påvirker dette vedkommendes omsorgsevne og barnets situasjon?*
4. *I hvilken grad er tiltak gitt til familie og barn virksomme?*

1.1. Metode

Vi søkte systematisk etter forskningslitteratur i internasjonale elektroniske databaser. For å identifisere så mye relevant nordisk forskning som mulig, brukte vi i tillegg kilder som referanselister, nettsteder og sentrale forskere på feltet. Vi valgte ut litteratur i henhold til forhåndsbestemte inklusjons- og eksklusjonskriterier, og vurderte kvaliteten ved forskningsmetodene i alle inkluderte studier.

1.2. Resultater

1.2.1. Kunnskapsgrunnet

I denne systematiske oversikten har vi inkludert og kvalitetsvurdert 23 nordiske studier, fem systematiske oversikter, sju randomiserte kontrollerte studier (RCTer) og sju ikke-randomiserte kontrollerte studier (ikke-RCTer). I samtlige inkluderte studier var deltakerne i internasjonale operasjoner militært personell. Ingen av studiene inkluderte personell fra utenriktjenesten eller politiet. De nordiske studiene kom utelukkende fra Norge, Danmark og Sverige. Blant de internasjonale studiene var samtlige fra USA, bortsett fra én iransk RCT. Et fåtall av studiene handlet om barns reaksjoner på foreldres deployering. Ingen nordiske, men 15 internasjonale studier undersøkte effekten av tiltak for å hjelpe familier i tilknytning til deployering. Effektstudiene var så forskjellige at det ikke var mulig å slå sammen resultatene i metaanalyser. Kvaliteten ved metodene i de ulike inkluderte studiene var overveiende middels til lav, og risikoen for systematiske skjevheter var middels til høy.

1.2.2. Familiemessige utfordringer hos personell som deltar i internasjonale operasjoner

De nordiske studiene av personellens opplevelser av familiemessige utfordringer trakk fram temaer som usikkerhet før avreise, savn etter og bekymringer for familien under deployering, og problemer i parforholdet, samlivsbrudd og tilpasningsproblemer etter hjemkomst. Tre internasjonale systematiske oversikter handlet utelukkende om partnervold.

1.2.3. Barns reaksjoner når en forelder deltar i internasjonale operasjoner

I en av de nordiske studiene av barns reaksjoner på deployeringen kom det fram at barna hadde følelsesmessige reaksjoner på deployeringen allerede før utreise, og de uttrykte et behov for forutsigbarhet i forbindelse med dette. Åtte studier rapporterte om negative følelsesmessige reaksjoner hos barna under selve deployeringen, men andelen foreldre som mente at deployeringen påvirket barna i negativ retning varierte fra 31 % til 83 %. 41 % av foreldrene i en svensk studie mente at deployeringen hadde vært positiv for eldre barn. En internasjonal systematisk oversikt fant ingen forskjeller i problemer blant barn av deployerte foreldre sammenliknet med barn av ikke-deployerte foreldre.

1.2.4. Hjemmeværende partners reaksjoner på deltakelse i internasjonale operasjoner

De nordiske studiene beskrev bekymringer og opplevelser av uforutsigbarhet blant partnere i tiden før deployering. Under selve deployeringen rapporterte de om følelsesmessige belastninger, behov for informasjon og kontakt med den deployerte, og utfordringer knyttet til henholdsvis barns reaksjoner, hverdagslivet og egen deltakelse i arbeidslivet. Ingen av de inkluderte systematiske oversiktene handlet om partneres situasjon.

1.2.5. Effekt av tiltak

Én systematisk oversikt, sju RCTer og sju ikke-RCTer undersøkte effekter av ulike familierettete tiltak. I to av RCTene ga partiltak større fornøydhets i parforholdet, og i én RCT førte et partiltak til færre samlivsbrudd. Én ikke-RCT viste til økning i fornøydhets i parforholdet etter en workshop for veteraner, og en annen ikke-RCT viste en reduksjon i forekomsten av vold i nære relasjoner etter implementering av et strukturert reintergreringsprogram.

Mange av de nordiske studiene undersøkte erfaringer med og behov for ulike familierettete tiltak. Studiene viste at personell og deres partnere i liten grad kjente til eller hadde benyttet seg av hjelpetilbudene, og at det var få av dem som hadde benyttet seg av dem som var fornøyde. Partnerne og personellet oppga hjelpebehov som sosial støtte, økonomisk og praktisk hjelp, rådgivning om håndtering av barn og psykososiale tiltak.

1.3. Konklusjon

Denne kunnskapsoppsummeringen har vist at deltakelse i internasjonale operasjoner kan innebære familiemessige utfordringer for personell, deres barn og deres partnere. Belastningen på familiene er tilstede både før, under og etter deployeringen. Kvaliteten på de studiene som inngår i kunnskapsgrunnlaget for de familiemessige utfordringene er hovedsakelig middels til lav. Det er derfor vanskelig å vurdere hvor utbredte disse utfordringene er.

Denne kunnskapsoppsummeringen viser også at noen tiltak kan være virksomme, andre ikke. Små amerikanske studier med metodiske begrensninger gjør det imidlertid vanskelig å trekke andre konklusjoner enn at det er usikkert hvorvidt virksomme tiltak eksisterer. Effekten av nordiske tiltak er ukjent, men det kan se ut til at familiene har behov for støttetiltak, opplæring og veiledning om håndtering av barna, samt praktisk hjelp.

De nordiske eller skandinaviske landene bør samarbeide om forskning innenfor følgende områder: familievold, forekomster av utfordringer blant familier av deployert personell sammenliknet med den generelle befolkningen, familiemessige utfordringer i familier med deployert personell i utenriktjenesten og i politiet, samt effekt av tiltak. Forskning på barn bør prioriteres innenfor alle disse områdene.

2. FORORD

RBUP fikk i august 2015 i oppdrag fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet å oppsummere tilgjengelig forskning om familiemessige utfordringer knyttet til deltakelse i internasjonale operasjoner, og effekter av tiltak for barn og familier. Kunnskapsoppsummeringen vil kunne inngå i Tiltak 25 i Regjeringens oppfølgingsplan for internasjonale operasjoner, «I tjeneste for Norge».

Den interne prosjektgruppen ved RBUP har bestått av Hege Kornør (prosjektleder), Sissel Johansen, Kristine Horseng Ludvigsen, Sølvi Biedilæ, Karianne Thune Hammerstrøm, Brynhildur Axelsdottir og Nils Petter Reinholdt.

En stor takk til referansegruppen for kunnskapsoppsummeringen, som har bestått av:

- Elsbet Elton, psykologspesialist, Familievernkontoret Innlandet, Hamar
- Stine Vilster Sørli, familieterapeut, Familievernkontoret Innlandet, Hamar
- Trine Viste Gabrielsen, rådgiver familie Vest-Norge, FST/Veteranavdelingen
- Hilde Lindboe, familie- og veteranrådgiver, Cyberforsvaret
- Christian Heimdal, rådgiver, Oppvekstavdelingen, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
- Nils Petter Reinholdt, spesialrådgiver, Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS Øst)

Prosjektgruppen ønsker også å takke følgende personer for verdifulle bidrag til kunnskapsoppsummeringen:

- Ole Heintz, FST/Veteranavdelingen
- John Otto Pedersen, AFA Land
- Ingunn Rangul Askeland, Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS)
- Arnfinn Andersen, NKVTS

Eyvind Elgesem

Fung. direktør

Hege Kornør

Prosjektleder

3. BAKGRUNN

Utenriksdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvaret bidrar til enhver tid med norsk personell i fredsopprettende, fredsbevarende og statsbyggende innsatser i andre land. Slike innsatser omtales som *internasjonale operasjoner*.

Blant utenriktjenestens ansatte er mange stasjonert i urolige områder, og i enkelte land er sikkerhetssituasjonen så alvorlig at Utenriksdepartementet vurderer den som særlig belastende for personellet og deres familier (Regjeringen, 2014). Utsendte til de mest belastete utenriksstasjonene får særlig tett oppfølging fra Utenriksdepartementet, og de er underlagt særskilte regler for hvor lenge de kan oppholde seg ved stasjonen ad gangen. De er også underlagt regler for hvorvidt familien kan medbringes.

Justis- og beredskapsdepartementet deltar i internasjonale operasjoner med personell fra Siviltforsvaret, politiet og *Styrkebrønnen* (Regjeringen, 2014). Personell fra Siviltforsvaret støtter FNs internasjonale hjelpearbeid, og politipersonell bistår blant annet i gjenoppbygging og styrking av nasjonalt politi i konfliktrammete land. Styrkebrønnens personell fra justissektoren bidrar til utvikling av en rettsstat i land uten et etablert demokrati. Personellet følges opp av arbeidsgiver både før, under og etter utenlandsoppgavet.

Forsvaret er den sektoren som bidrar tyngst med norsk personell til internasjonale operasjoner, med ca 1000 utsendelser i året (Rom & Heintz, 2013). Utsendelse til internasjonale operasjoner omtales ofte som *deploying*. Pr mai 2014 var norsk militærpersonell deployert i Middelhavet utenfor Syria, Afghanistan, Bosnia-Hercegovina, Egypt, Kosovo, Mali, Midt-Østen og Sør-Sudan (Regjeringen, 2014). Noen av operasjonene innebærer kamphandlinger, og dermed også en åpenbar risiko for personellens liv og helse. Men det kan også være risikabelt å tjenestegjøre i operasjoner uten kamphandlinger på grunn av vanskelige sikkerhetssituasjoner.

Personer som har deltatt i internasjonale operasjoner omtales ofte som *veteraner*. Med flere og lengre fraværperioder kan utenlandstjenesten føre til familiemessige utfordringer, ikke bare under selve oppdraget utenlands, men også før og etter utenlandstjeneste (Hussain, Heir & Weisæth, 2010). Kjente utfordringer etter hjemkomst i veteranfamilier er stressreaksjoner, psykiske forstyrrelser, samlivskonflikter, tilpasningsvansker og rusmiddelproblemer (Riksrevisjonen, 2013-2014). Hussain og kollegaers oversikt (2010) over internasjonal forskning viste at psykiske skader, som PTSD, hos veteraner kan medføre at partner også utvikler bl.a. depresjon og PTSD-symptomer, og at PTSD blant veteraner kan ses i sammenheng med økt familievold. Amerikansk forskning tyder på at barn med deployerte foreldre kan utvikle emosjonelle og atferdsmessige problemer (Chandra et al., 2010; Mansfield, Kaufmann, Engel & Gaynes, 2011).

En brukerundersøkelse blant veteraner og deres familier i 2012 avdekket et behov for en rekke familierelaterte tiltak, som muligheter for kontakt med familien under deployering, familiekoordinatorer, praktisk og økonomisk støtte, tiltak rettet mot barn, informasjon om situasjonen for den deployerte, invitasjoner til arrangementer og kvalitetssikret informasjon om omstillingsreaksjoner og om støttetilbud (Rom & Heintz, 2013).

3.1. «I tjeneste for Norge»

Regjeringens handlingsplan for ivaretagelse av personell før, under og etter utenlandstjeneste, «I tjeneste for Norge», inneholder 126 tiltak som skulle iverksettes i perioden 2011-2013 (Regjeringen, 2011). Det overordnede målet med handlingsplanen var å styrke samfunnets anerkjennelse og ivaretagelse av personellet. Planen gjaldt personell fra både utenriktjenesten, justissektoren og

Forsvaret, og omfattet personellets familier. Tiltakene i handlingsplanen skulle blant annet bidra til å redusere skaderisiko, iverksette eventuell behandling, og informere og følge opp pårørende. Etter en evaluering av handlingsplanen (Hyllseth, Dønnum, Kjelsaas & Mortensen, 2014) og Riksrevisjonens undersøkelse av ivaretagelse av veteraner (Riksrevisjonen, 2013-2014), utga Regjeringen en oppfølgingsplan med fire overordnede mål om skadeforebygging, samfunnets anerkjennelse, god oppfølging av personell og pårørende, og kompetanseheving (Regjeringen, 2014). Oppfølgingsplanen inneholder til sammen ni delmål og 27 tiltak. Fem av delmålene berører særlig familiene:

- Personell i internasjonal tjeneste og deres pårørende skal få tilstrekkelig kunnskap om helsetilbud, rettigheter og støtteordninger
- Forbedre koordinering og kompetanse for oppfølging av personell og deres pårørende på nasjonalt og kommunalt nivå
- Villkår for kompensasjon etter den særskilte kompensasjonsordningen skal tydeliggjøres og de eksisterende økonomiske ordningene konsolideres
- Personellet og deres familier skal bli møtt med kunnskap og forståelse hos de tjenesteytende sektorer
- Forskningsbasert kunnskap skal bidra til økt kvalitet og god kompetanse i tjenestene

3.1.1. Pilotprosjekt Østerdalen

I perioden 2011-2013 samarbeidet Forsvaret med Elverum og Åmot kommuner om et pilotprosjekt for å prøve ut ulike modeller blant annet for ivaretagelse av forsvarsfamilier i tilknytning til utenlandstjeneste (Nygaard et al., 2014). Prosjektgruppa konkluderte med at kommunen bør utvikles som tjenesteleverandør gjennom kompetanseheving og samarbeid med Forsvaret. De regionale ressursentrene om vold og traumatisk stress (RVTS) ble tildelt et ansvar for kompetansehevingsaktivitetene. I tillegg anbefalte prosjektgruppa å gi BUFETAT og NAV mer aktive roller i ivaretagelsen av personell og deres familier.

Flere større norske kommuner, blant annet Oslo og Bergen kommuner, har fulgt opp Regjeringens handlingsplan og Pilotprosjekt Østerdalen med lokale tiltaksplaner for veteraner og deres familier (Bergen kommune, 2013; Byrådet, 2014).

3.2. Tilbud til forsvarspersonell og deres familier

I kjølvannet av «I tjeneste for Norge» og Pilotprosjekt Østerdalen har særlig Forsvaret iverksatt tiltak for å forbedre ivaretagelsen av deployert personell og deres familier.

Administrativt Foresatt Avdeling Land (AFA Land) er en hæravdeling lokalisert på Terningmoen i Elverum. Det er denne avdelingen som har arbeidsgiveransvaret for deployert personell (Forsvarsstaben/Veteranavdelingen). De siste tre årene har AFA Land arrangert samlinger for personell og familier (AFA Land-sjef John Otto Pedersen, personlig kommunikasjon, 10. mars 2016). På familiesamlingene før avreise får deltakerne informasjon om forhold rundt selve deployeringen, utfordringer under deployering og om muligheter for praktisk og økonomisk hjelp, samt ulike støttetiltak. De får også råd og veiledning om håndtering av barns reaksjoner på deployeringen. AFA Land samarbeider med andre avdelinger i Forsvaret og med sivile aktører om disse samlingene. Blant annet deltar NAV, familievernet og prest. Under deployeringen blir familiemedlemmene invitert til en «midtveissamling» med informasjon, og etter hjemkomst inviteres veteranene og deres livsledsagere til en «etterlanding». AFA Land er det viktigste kontaktpunktet mellom personell og pårørende under deployeringen. Avdelingen har en døgnbemannet pårørendetelefon for formidling av kontakt.

Familiekoordinatorene er kontaktpersoner mellom familiene og avdelingen den deployerte tilhører (Forsvarsstaben/Veteranavdelingen). Alle tjenestesteder i Norge skal ha en familiekoordinator. Blant familiekoordinatorenes oppgaver er tilrettelegging for familiesamlinger, nettverksbygging og informasjon om avdelingens støttetilbud.

Etter et toårig prøveprosjekt ble Veteranavdelingen etablert som en permanent avdeling i Forsvarsstaben i 2013 (Forsvarsdepartementet, 2013). Veteranavdelingen tilbyr råd og veiledning om Forsvarets og samfunnets ulike tilbud til veteraner og deres familier, som arrangementer for veteranfamilier, forsikringer og erstatningsordninger, samtaler med veteranprest og Forsvarets helsetilbud (Forsvaret, 2015b). Veteranavdelingen forvalter også en tilskuddsordning for organisasjoner som tilbyr aktiviteter for ivaretagelse av veteraner. Dessuten har Veteranavdelingen opprettet nettjenesten itjenestefornorge.no for å skape større åpenhet og kunnskap om internasjonale operasjoner og hva veteraner har opplevd. Her inviteres veteraner til å bidra med kunnskap og informasjon basert på egne erfaringer.

Ansatte i Forsvaret og deres partnere har tilbud om å delta på samlivskurs ved Modum Bad (Forsvaret, 2015d). Kurset bygger på det amerikanske tiltaket «Prevention and Relationship Enhancement Program» (PREP) og er tilpasset par der en eller begge arbeider i Forsvaret. Veteraner som ikke er i tjeneste kan også delta på kurs inntil ett år etter hjemkomst fra internasjonal tjeneste. Målet er at par skal lære å kjenne igjen hva slags konflikter som kan skade forholdet, og få noen verktøy til å forbedre kommunikasjonen og til å løse problemer.

Forsvarets Kontor for psykiatri og stressmestring tilbyr blant annet veteraner og pårørende hjelp til å mestre stress før, under og etter deployering (Forsvaret, 2015c). Kontoret har også som oppgave å veilede helsepersonell utenfor Forsvaret, samt sakkyndigarbeid i seleksjon, tjenestedyktighets- og erstatningssaker.

Forsvarets veteransenter på Bæreia utenfor Kongsvinger tilbyr veteraner og deres familier arrangementer og opphold med ulike aktiviteter (Forsvaret, 2015a). Familiene kan søke om økonomisk støtte til reise og opphold.

Veteraner og deres familier kan også få hjelp fra frivillige organisasjoner som Norges Veteranforbund for Internasjonale Operasjoner (NVIO), Veteranforbundet skadde i internasjonale operasjoner (SIOPS) og Veteraner møter veteraner.

3.3. Hensikten med denne kunnskapsoppsummeringen

Ett av tiltakene i Regjeringens oppfølgingsplan for internasjonale operasjoner var å utarbeide en kunnskapsstatus og en plan for videre forskning om familiemessige utfordringer knyttet til internasjonale operasjoner, med særlig vekt på barns reaksjoner (Tiltak 25) (Regjeringen, 2014). Hensikten med denne kunnskapsoppsummeringen var å bidra til dette tiltaket ved å svare på følgende fire problemstillinger:

1. *Hvilke familiemessige utfordringer opplever personell som deltar i internasjonale operasjoner?*
2. *I hvilken grad, og på hvilke måter, reagerer barn på foreldrenes deltakelse i internasjonale operasjoner, og i hvilken grad påvirkes barnets funksjonsevne av dette?*
3. *I hvilken grad og på hvilke måter reagerer hjemmевærende foreldre på partners deltakelse i internasjonale operasjoner, og i hvilken grad påvirker dette vedkommendes omsorgsevne og barnets situasjon?*
4. *I hvilken grad er tiltak gitt til familie og barn virksomme?*

I tillegg hadde kunnskapsoppsummeringen som hensikt å identifisere pågående forskningsprosjekter i Norden.

4. METODE

På grunnlag av problemstillingene valgte vi systematisk oversikt som framgangsmåte. Systematiske oversikter defineres ved at de har:

- klar tittel og formål
- omfattende og systematisk søkestrategi
- klare kriterier for valg av studier
- kvalitetsvurdering av alle inkluderte studier
- beskrivelse av alle inkluderte studier
- sammenstillinger av forskningsresultatene fra de inkluderte studiene (Higgins & Green, 2011)

4.1. Litteratursøk

Våre inklusjonskriterier (se nedenfor) omfattet en rekke forskjellige studiedesign, og i oppdraget lå det et ønske om særlig vektlegging av nordiske studier. Vi valgte derfor å utforme en tredelt søkestrategi:

- **Søk 1:** nordiske studier
- **Søk 2:** systematiske oversikter
- **Søk 3:** internasjonale studier, alle forskningsdesign

Vi søkte systematisk i 15 elektroniske databaser (Tabell 1) ved hjelp av relevante søkeord (Vedlegg A). Alle søketreff ble lastet ned i referansehåndteringsverktøyet EndNote (EndNote (Versjon X7.4) [Dataprogram]).

Tabell 1. Databaser for Søk 1-3

Database	Søk 1	Søk 2	Søk 3
Bibsys Oria	☒		
Cinahl	☒	☒	☒
Cochrane Library	☒	☒	☒
Cristin.no	☒		
Forskningsdatabasen.dk	☒		
MEDLINE	☒	☒	☒
NORA	☒		
Norart	☒		
PILOTS	☒	☒	☒
PsycINFO	☒	☒	☒
PubMed	☒	☒	
Social Care Online		☒	
SweMed	☒		
SwePub	☒		
Web of Science	☒	☒	☒

4.1.1. Tilleggsilder for Søk 1 og for pågående nordisk forskning

Vi gjorde et utvidet søk etter nordiske studier på nettstedene www.google.com, www.officersförbundet.se, www.sfi.dk og www.forsvaret.no. Vi gikk også gjennom referanselister i inkluderte studier og i relevante oversiktsartikler. Dessuten kontaktet vi forskere ved Institutt for

forsvarsstudier ved Universitetet i Oslo, Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS), Videncentret ved Veterancentret i Danmark, Forskningsavdelingen ved det svenske Forsvaret og Nordic Defense Cooperation (NORDEFECO) vedrørende pågående forskning og upublisert litteratur. Vi har også tatt kontakt med forskeren Ann-Margreth Olsson angående hennes forskning på feltet.

4.2. Inklusjons- og eksklusjonskriterier

For samtlige problemstillinger inkluderte vi primærstudier publisert i 1995 eller senere, på et av de skandinaviske språkene eller på engelsk. For problemstilling 4 skulle de systematiske oversiktene være publisert i 2010 eller senere. Se Tabell 2 for inklusjonskriterier for de ulike problemstillingene.

Vi ekskluderte studier av personell eller partner/barn av personell som skal delta/deltar/har deltatt i internasjonalt *humanitært* arbeid, studier hvor tiltaket var *ordinære helse- og sosiale tjenester* som tilbys den generelle populasjonen, samt *kroppslige skader/sykdommer* som utfall. Vi ekskluderte også primærstudier som inngikk i inkluderte systematiske oversikter.

4.3. Litteraturutvelgelse

Etter å ha fjernet dubletter lastet vi alle referanser fra litteratursøkene opp i den nettbaserte programvaren Covidence (Covidence [Dataprogram]). To personer vurderte uavhengig av hverandre titler og sammendrag for inklusjon. Hvis en av partene mente at publikasjonen virket relevant gikk den videre til en tilsvarende vurdering i fulltekst. Uenighet om inklusjon ble løst ved diskusjon eller ved å trekke inn en tredjepart.

Ettersom vi vurderte så mange som 575 internasjonale observasjons- og kvalitative studier som relevante valgte vi å begrense oss til å sortere dem tematisk framfor å gå gjennom fulltekstpublikasjonene og oppsummere dem (se under analyser, samt Vedlegg B).

4.4. Kvalitetsvurdering

To forskere gjorde uavhengige vurderinger av studiekvalitet/risiko for systematiske skjevheter i hver inkluderte studie ved hjelp av standardiserte verktøy (Tabell 3).

Tabell 2. Inklusjonskriterier

Problemstilling	Populasjon	Tiltak	Sammenlikning	Utfall	Studiedesign
1 - 3	- Personell (militært personell, utenrikspersonell og politi) med familie (partner og barn), som skal delta/deltar/har deltatt i internasjonale operasjoner - Forelder/omsorgsperson med partner som skal delta/deltar/har deltatt i internasjonal operasjon - Barn med forelder/omsorgsperson som skal delta/deltar/har deltatt i internasjonal operasjon			Opplevelser av familiemessige utfordringer hos personell; følelsesmessige problemer og omsorgsevne hos partner/omsorgsperson; følelses- og atferdsmessige problemer, funksjonsevne og andre reaksjoner hos barn	Systematiske oversikter, observasjonsstudier, kvalitative studier
4	Familier hvor en av foreldrene/omsorgspersonene skal delta/deltar/har deltatt i internasjonale operasjoner	Alle typer forebyggings- eller hjelpetiltak rettet mot populasjonen; både som enkeltindivider (én av foreldrene eller barna) eller mot flere familiemedlemmer samtidig (familieterapi, parterapi etc.)	Ingen tiltak eller andre tiltak	Psykisk helse, subjektivt velvære/livskvalitet, samlivsbrudd, familievold	Systematiske oversikter, randomiserte og ikke-randomiserte kontrollerte studier, avbrutte tidsserier

Tabell 3. Verktøy for kvalitetsvurderinger

Studiedesign	Verktøy
Systematiske oversikter	Assessing the Methodological Quality of Systematic Reviews (AMSTAR) (Shea et al., 2007)
Kvalitative studier	Critical Appraisal Skills Programme (CASP) Qualitative Research Checklist (Critical Appraisal Skills Programme (CASP), 2013)
Prevalensstudier	Sjekkliste for vurdering av prevalensstudie (Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten, 2015)
RCTer	Risk of Bias Tool (Higgins & Green, 2011)
Ikke-RCTer	Suggested risk of bias criteria for EPOC reviews (Effective Practice and Organisation of Care (EPOC), 2015)

4.5. Dataauthenting

Én forsker hentet ut følgende informasjon fra hver studie: førsteforfatter, publiseringsår, personellets hjemland, land for internasjonal operasjon, type internasjonal operasjon, operasjonens varighet, datainnsamlingstidspunkt (før, under og/eller etter operasjon), populasjon (personell, hjemmeværende forelder eller barn), alder, målte utfall, evt tiltaksbeskrivelser. En annen forsker dobbeltsjekket opplysningene.

4.6. Analyser

Vi hadde planlagt å kombinere kvantitative forskningsresultater ved hjelp av metaanalyser, og å vurdere kvaliteten ved det samlede kunnskapsgrunnlaget for hver problemstilling ved hjelp av verktøyet Grading of Recommendations Assessment, Development and Evaluation (GRADE) (Guyatt et al., 2008). Studiene var imidlertid så forskjellige at sammenslåing ikke var hensiktsmessig. Vi har derfor kun gitt en deskriptiv oppsummering av resultatene.

For problemstilling 4 la vi alle relevante data fra RCTer og ikke-RCTer inn i programvaren Review Manager (Review Manager (RevMan) (Versjon 5.3) [Dataprogram]) og beregnet gjennomsnittsdifferanser for kontinuerlige utfallsmål og relativ risiko eller odds ratio for dikotome utfallsmål. Vi beregnet også 95 % konfidensintervall for alle estimater.

Systematiske oversikter av kvalitative studier er et nytt felt, og metodikk for dette er under utvikling (Seers, 2012). Vi planla å gjøre en tematisk analyse/sammenstilling av de kvalitative studiene (Snilstveit, Oliver & Vojtoka, 2012). Én forsker kodet alle sitatene på tvers av de inkluderte studiene ut fra tema. I neste steg ble disse temaene gruppert i overordnede kategorier. Kategoriene ble validert av en annen forsker som hadde lest hele datamaterialet. Vi så imidlertid at de overordnede kategoriene vi kom fram til sammenfalt med forskernes funn i primærstudiene. Vi har derfor ikke tilføyd en ny tematisk analyse, men kun gitt en beskrivende sammenstilling av de kvalitative studiene.

5. KUNNSKAPSGRUNNLAGET

De tre litteratursøkene ga til sammen 20 813 treff (Figur 1). Etter å ha fjernet 5 560 dubletter vurderte vi de resterende 15 253 titlene og sammendragene for inklusjon. Vi ekskluderte 14 496 irrelevante referanser på dette stadiet. Fra de 757 gjenstående referansene som virket relevante plukket vi ut 575 internasjonale observasjons- og kvalitative studier som gikk videre til sortering. De øvrige 182 referansene bestilte vi inn og vurderte i fulltekst. Av disse ekskluderte vi 136 (Vedlegg C), og inkluderte 46 publikasjoner (Vedlegg D).

De 46 publikasjonene utgjør det endelige kunnskapsgrunnlaget. Nedenfor beskriver vi kunnskapsgrunnlaget sortert etter type studie på følgende måte (antall publikasjoner i parentes):

- nordiske studier (23)
- internasjonale systematiske oversikter (5)
- internasjonale RCTer (10)
- internasjonale ikke-RCTer (8)

Under hver type studie beskriver vi hvordan de inkluderte studiene svarer på de ulike problemstillingene, samt våre kvalitetsvurderinger av de ulike studiene. Selve resultatene fra de inkluderte studiene gjengir vi i to egne kapitler, ett for de nordiske studiene og ett for den internasjonale forskningen.

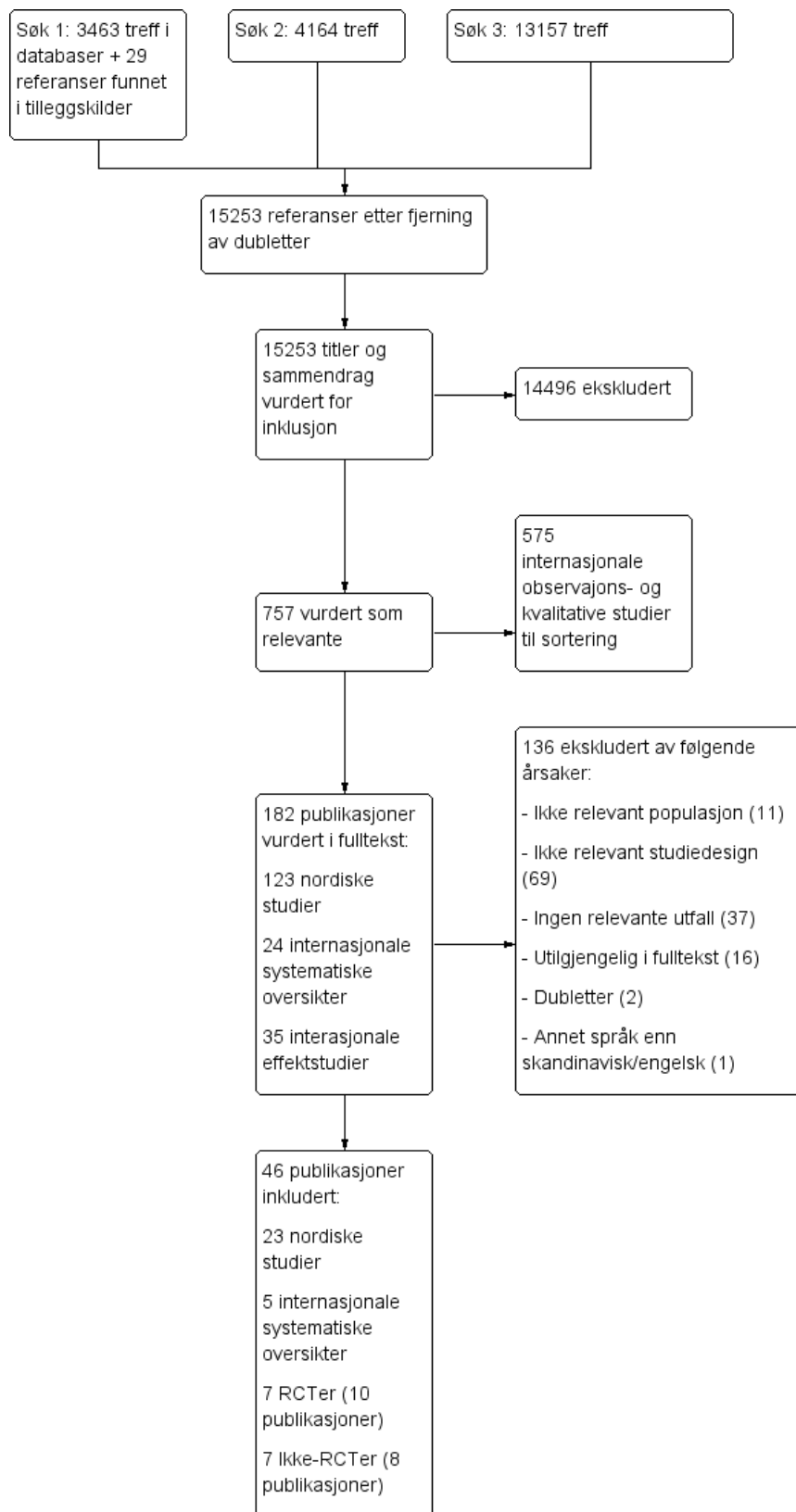
I tillegg fant vi fem relevante pågående nordiske studier som ikke har publisert resultatene ennå, samt én studie under planlegging. Disse er listet opp under beskrivelsen av de inkluderte nordiske studiene nedenfor.

5.1. Nordiske studier

Fjorten av studiene var norske, sju var danske og to var svenske (Tabell 4 og 5). Vi fant ingen studier fra Finland eller Island.

5.1.1. Problemstilling 1

Vi fant få studier som hadde til hensikt å studere personells opplevelse av familiemessige utfordringer. De studiene vi har inkludert hadde tilgrensende problemstillinger og kun delvis resultater som er relevante for denne oversikten. Tolv studier beskrev familiemessige utfordringer med deployert militærpersonell som informasjonskilde. Én av studiene beskrev utfordringer før deployering, seks beskrev utfordringer under deployering (Heen, 2012; Heen & Halrynjo, 2006; Hougsnæs, Bøe, Tønnessen & Næss, 2012; Modum Bad, 2005; Skjæveland, 2008; Svendsen, 2009) og ti studier beskrev utfordringer etter hjemkomst (Berg, 2009; Brevik & Skjeret, 2004; Heen, 2012; Heen & Halrynjo, 2006; Hougsnæs et al., 2012; Karstoft, Armour, Andersen, Bertelsen & Madsen, 2015; Mandal, 2009; Modum Bad, 2005; Skjæveland, 2008; Svendsen, 2009).

Figur 1. Flytdiagram over inklusjonsprosessen

5.1.2. Problemstilling 2

Fem studier beskrev barnas reaksjoner knyttet til en av foreldrenes deployering (Forsvarets Personeltjeneste, 2008; Fresker & Modig, 2008; Hommelgaard et al., 2011; Klausen, Hoxer, Pedersen, Bach & Meyer, 2011; Lindboe, 2015). Av disse var det kun én studie som innhentet data direkte fra barna (Lindboe, 2015), mens de øvrige brukte den hjemmевærende forelderens som kilder. Én av studiene beskrev barnas reaksjoner før deployering (Lindboe, 2015), og alle fem beskrev reaksjoner under deployeringen. Ingen av studiene beskrev barnas reaksjoner etter den deployerte forelderens hjemkomst, og ingen av studiene undersøkte hvorvidt deployeringen påvirket barnets fungering.

5.1.3. Problemstilling 3

Femten studier rapporterte om familiemessige utfordringer sett fra et partnerperspektiv. Sju studier beskrev partnerens reaksjoner før deployering (Cornell, 2012; Hommelgaard et al., 2011; Klausen et al., 2011; Modum Bad, 2005; Talmo, 2009; Veterancentret, 2011; Weibull, 2009), 13 studier beskrev reaksjoner og utfordringer under deployering (Cornell, 2012; Forsvarets Personeltjeneste, 2008; Fresker & Modig, 2008; Hansen, 2004; Heen, 2012; Heen & Halrynjo, 2006; Klausen et al., 2011; Knutsen, 2011; Modum Bad, 2005; Svendsen, 2009; Talmo, 2009; Veterancentret, 2011; Weibull, 2009), og åtte studier beskrev reaksjoner og utfordringer etter den deployerte partnerens hjemkomst (Cornell, 2012; Fresker & Modig, 2008; Hommelgaard et al., 2011; Klausen et al., 2011; Knutsen, 2011; Modum Bad, 2005; Tuborgh, 2011; Weibull, 2009). Ingen av de inkluderte studiene undersøkte i hvilken grad deployeringen påvirket partnerens omsorgsevne.

5.1.4. Problemstilling 4

Ingen av de inkluderte nordiske studiene svarte på problemstillingen om virksomme tiltak, men i 13 av studiene uttalte utvalgene seg om ulike aspekter i tilknytning til tiltak og støtteordninger. Vi har valgt å inkludere disse resultatene under problemstilling 4. Åtte av studiene beskrev ulike hjelpebehov (Cornell, 2012; Forsvarets Personeltjeneste, 2008; Fresker & Modig, 2008; Knutsen, 2011; Svendsen, 2009; Talmo, 2009; Veterancentret, 2011; Weibull, 2009), fire studier beskrev kjennskap til hjelpetilbud (Forsvarets Personeltjeneste, 2008; Heen, 2012; Heen & Halrynjo, 2006; Svendsen, 2009), fem studier beskrev i hvilken grad utvalgene benyttet seg av hjelpetilbudene (Forsvarets Personeltjeneste, 2008; Heen, 2012; Heen & Halrynjo, 2006; Klausen et al., 2011; Svendsen, 2009), og fire studier beskrev deltakernes erfaringer med ulike tiltak og støtteordninger (Forsvarets Personeltjeneste, 2008; Heen, 2012; Svendsen, 2009; Tuborgh, 2011).

Samtlige av de nordiske studiene handlet om utfordringer i tilknytning til *militære* operasjoner i utlandet. Ingen av studiene handlet om deployert personell fra utenrikstjenesten eller politiet og deres familier.

5.1.5. Kvalitetsvurdering

Blant de inkluderte nordiske studiene var to publisert som vitenskapelige artikler (Karstoft et al., 2015; Tuborgh, 2011), sju som masteroppgaver (Berg, 2009; Hansen, 2004; Knutsen, 2011; Lindboe, 2015; Skjæveland, 2008; Svendsen, 2009; Talmo, 2009) og én som bacheloroppgave (Cornell, 2012). De resterende 14 var publisert som rapporter, hovedsakelig fra forsvarsinstitusjoner. 11 av studiene hadde kvalitativt design, 11 hadde kvantitativt design, og én hadde både kvalitativt og kvantitativt design (Mandal, 2009) (Tabell 4 og 5).

5.1.5.1. Kvalitative studier

Blant de kvalitative studiene brukte tre fokusgruppe som metode (Knutsen, 2011; Modum Bad, 2005; Tuborgh, 2011), mens de øvrige brukte intervju. Vi vurderte tre studier til å ha god kvalitet (Knutsen, 2011; Lindboe, 2015; Talmo, 2009) (Tabell 4; Vedlegg E). Sju studier ble vurdert til å ha moderat kvalitet hovedsakelig på grunn av uklar rapportering av analytisk framgangsmåte (Berg, 2009; Cornell, 2012; Hansen, 2004; Mandal, 2009; Skjæveland, 2008; Svendsen, 2009; Weibull, 2009). To studier ble vurdert til å ha lav kvalitet på grunn av generell mangelfull rapportering rundt metodiske forhold (Modum Bad, 2005; Tuborgh, 2011).

5.1.5.2. Kvantitative studier

Blant de kvantitative studiene var sju rene spørreundersøkelser med avkryssingsskjemaer (Fresker & Modig, 2008; Heen, 2012; Heen & Halrynjo, 2006; Hommelgaard et al., 2011; Hougsnæs et al., 2012; Karstoft et al., 2015; Veterancentret, 2011), tre inkluderte kvalitative svar eller intervju i tillegg til spørreskjema og en var en registerstudie (Brevik & Skjeret, 2004). Den kvantitative delen av studien med blandet design bestod av en spørreundersøkelse som inkluderte åpne svar (Mandal, 2009). Vi vurderte én studie til å være av god kvalitet (Brevik, 2004) (Vedlegg E). Tre studier ble vurdert til å ha moderat kvalitet hovedsakelig på grunn av lav svarprosent (Heen & Halrynjo, 2006; Hougsnæs et al., 2012; Karstoft et al., 2015). Åtte studier ble vurdert til å ha lav kvalitet på grunn av generell mangelfull rapportering av metodiske forhold i tillegg til lav svarprosent i kombinasjon med at det ikke er gjort rede for eventuelle forskjeller mellom respondenter og ikke-respondenter (Forsvarets Personeltjeneste, 2008; Forsvarsakademiet - Sosialseksjonen, 2010; Fresker & Modig, 2008; Heen, 2012; Hommelgaard et al., 2011; Klausen et al., 2011; Mandal, 2009; Veterancentret, 2011).

5.1.6. Pågående nordisk forskning

- *Intervju med partnere* (Elin Gustavsen, Institutt for Forsvarsstudier, Universitetet i Oslo)
- *Kvalitativ studie av barn av utenrikspersonell* (Ragnhild Holmen Bjørnsen, Høgskolen i Lillehammer)
- *Intervju med barn og familiemedlemmer* (Ann-Margreth Olsson, Högskolan i Kristianstad, Sverig):
- *Kvalitativ utforskning av utfordringer og mestring blant barn og pårørende* (Maj Heiselberg, Videncentret, Forsvaret, Danmark)
- *Aux Military* (Aux Analysis AB, Stockholm, Sverige)
- *Veteranfamilier: psykisk helse og hverdagsliv etter utenlandsoperasjoner* (VEFAM; under planlegging) (Arnfinn Andersen, NKVTS)

5.2. Systematiske oversikter

Blant de fem inkluderte systematiske oversiktene handlet tre om forekomsten av partnervold blant militærpersonell (problemstilling 1) (Gierisch et al., 2013; MacManus et al., 2015; Trevillion et al., 2015), én om problemer hos barn av deployerte foreldre (problemstilling 2) (Card et al., 2011), og én om effekt av tiltak for barn av deployerte foreldre (problemstilling 4) (Brendel, Maynard, Albright & Bellomo, 2014) (Tabell 6; Vedlegg D). To av oversiktene var publisert i 2015, én i 2014, én i 2013 og én i 2011. Det mest oppdaterte litteratursøket var fra april 2014, og det minst oppdaterte fra juni 2013. Den ene oversikten oppga ikke dato for litteratursøket. To av oversiktene inneholdt metaanalyser.

5.2.1. Problemstilling 1

Gierisch og kollegaer (2013) inkluderte til sammen 25 studier fra USA; 13 av partnervold blant veteraner og 12 blant personell i aktiv tjeneste (Vedlegg D). Ingen av studiene sammenliknet

militærpopulasjonen med den generelle befolkningen. Blant de inkluderte studiene som omhandlet veteraner, og som inneholdt opplysninger om hvor og når veteranene hadde tjenestegjort, var det to studier som handlet om veteraner fra Vietnamkrigen og én fra andre verdenskrig. I studiene av personell i aktiv tjeneste var det uvisst hvorvidt tjenesten innebar deployering.

MacManus og kollegaer (2015) inkluderte 17 studier av vold og/eller aggresjon utøvd av militærpersonell fra USA som hadde tjenestegjort etter 2001, eller var i aktiv tjeneste, i Irak eller Afghanistan (Vedlegg D). Fire av de inkluderte studiene omhandlet vold i nære relasjoner, og var relevante for denne kunnskapsoppsummeringen. Av de fire var to allerede inkludert i den systematiske oversikten til Gierisch og kollegaer (2013).

Trevillion og kollegaer (2015) inkluderte ti studier, hvorav sju omhandlet veteraner, to omhandlet militærpersonell i aktiv tjeneste og én handlet om både veteraner og aktivt personell (Vedlegg D). Det var uklart hvorvidt aktiv tjeneste innebar deployering. I tre av studiene som omhandlet veteraner var personellet deployert på 1960-70-tallet (i Vietnam og i Israel). I beskrivelsene av de inkluderte studiene inngikk forekomster av fysisk og psykisk partnervold utøvd det siste året av militærpersonell med psykiske problemer (PTSD, depresjon, angst). Oversikten gjenga også risikoen for voldsutøvelse blant personell med psykiske problemer, sammenliknet med personell uten psykiske problemer. Én av de inkluderte studiene var også inkludert i den systematiske oversikten til Gierisch og kollegaer (2013), og én i den systematiske oversikten til MacManus og kollegaer (2015).

5.2.2. Problemstilling 2

Den fjerde systematiske oversikten inkluderte 16 studier fra USA som sammenliknet problemer hos barn med deployerte foreldre, med problemer hos barn med ikke-deployerte foreldre (Card et al., 2011). Det framgikk ikke av oversikten hvor, når og hvor lenge foreldrene var deployert, men utfallene skulle måles i løpet av eller like etter deployeringen. Referansegruppene kunne være barn av sivile foreldre, barn av ikke-deployerte militærforeldre, før-deployeringsdata for barn av deployerte foreldre eller standardiserte normer for de aktuelle måleinstrumentene. Metaanalysene besto av gjennomsnittlige korrelasjoner mellom de to gruppene når det gjaldt generelle, internaliserende, eksternaliserende og skoleproblemer. Se Vedlegg D for nærmere beskrivelser av den systematiske oversikten.

5.2.3. Problemstilling 4

Den femte systematiske oversikten inkluderte én studie som undersøkte effekten av det skolebaserte gruppetiltaket Children of Deployed Parents-Group (Brendel et al., 2014). Studien hadde et ikke-randomisert kontrollert design, hvor elever ved skoler som tilbød tiltaket ble sammenliknet med elever ved skoler som ikke tilbød tiltaket. Barna var i gjennomsnitt 10 år gamle og hadde en far som skulle deployeres. Utfallene var angst, selvfølelse og internaliserende og eksternaliserende atferd. Se Vedlegg D for nærmere beskrivelser av den systematiske oversikten.

5.2.4. Kvalitetsvurdering

Kvaliteten på de inkluderte systematiske oversiktene var lav til middels (3 – 7 av 11 mulige poeng på AMSTAR-sjekklisten) (Tabell 6). Se Vedlegg E for kvalitetsvurdering av hver enkelt oversikt.

5.3. Randomiserte kontrollerte studier (problemstilling 4)

Vi inkluderte sju randomiserte kontrollerte studier (RCTer) rapportert i til sammen ti publikasjoner (Ahmadi et al., 2009; Allen, Stanley, Rhoades, Markman & Loew, 2011; Baddeley & Pennebaker, 2011; Moriarty et al., In Press; Sautter, Glynn, Cretu, Senturk & Vaught, 2015; Sones, 2015; Sones,

Madsen, Jakupcak & Thorp, 2015; Stanley, Allen, Markman, Rhoades & Prentice, 2010; Stanley et al., 2014; Walker et al., 2014). Seks av studiene var fra USA, og én var fra Iran (Tabell 7). RCTene var så forskjellige med tanke på tiltak, sammenlikninger og utfall at det ikke var mulig å sammenstille resultatene i metaanalyser. I fem av de sju RCTene var deltakerne dyader av militærveteraner og deres partnere eller voksne familiemedlemmer (som foreldre, søsken eller voksne barn). Én av RCTene inkluderte kun kvinnelige partnere av militærveteraner (Sones, 2015; Sones et al., 2015), mens én inkluderte både partnere og barn av militærveteraner (Walker et al., 2014). Ingen av studiene handlet om andre yrkesgrupper som deltar i internasjonale operasjoner (f. eks. utenrikspersonell og politi), og deres familier. Se Vedlegg D for nærmere beskrivelser av de inkluderte RCTene.

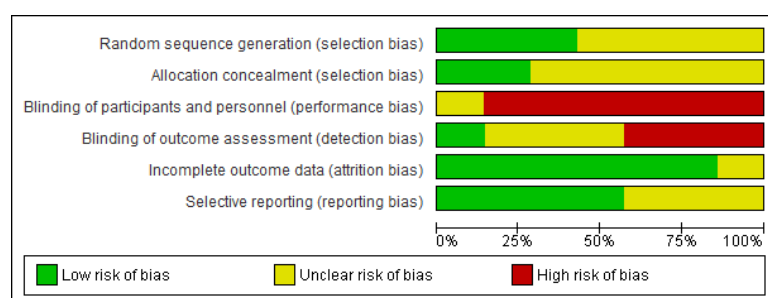
5.3.1. Risiko for skjevheter

Risikoen for systematiske skjevheter i de inkluderte RCTene var varierende både på tvers av studier og innenfor hver studie (Figur 2 og 3). Vår helhetsvurdering var at risikoen for systematiske skjevheter var uklar på grunn av manglende rapportering av metodiske detaljer. Se Vedlegg E for kvalitetsvurdering av hver enkelt RCT.

5.4. Ikke-randomiserte kontrollerte studier (problemstilling 4)

Vi inkluderte sju ikke-randomiserte kontrollerte studier rapportert i til sammen ti publikasjoner (Bennett, Lundberg, Zabriskie & Eggett, 2014; Blevins, Roca & Spencer, 2011; Collinge & Kahn, 2012; Collinge, Kahn & Soltysik, 2012; Courtney, 2013; Niederhauser, Maddock, LeDoux & Arnold, 2005; Taft et al., 2014; Warner et al., 2007). Fem av studiene hadde en eller flere parallelle sammenlikningsgrupper og prospektive design (Tabell 8). Én studie hadde avbrutt tidsseriedesign hvor alle deltakerne fikk tiltaket, og ble målt to ganger før og to ganger etter tiltaket (Collinge & Kahn, 2012; Collinge et al., 2012). Én studie var en retrospektiv kohortstudie hvor to ulike veterankohorter ble sammenliknet (Warner et al., 2007).

Samtlige sju studier var fra USA og samtlige hadde militærpersonell og/eller deres pårørende som målgruppe (Tabell 8). Ingen av studiene handlet om andre yrkesgrupper som deltar i internasjonale operasjoner (f. eks. utenrikspersonell og politi), og deres familier. Se Vedlegg D for nærmere beskrivelser av de inkluderte ikke-randomiserte studiene.

Figur 2: Risiko for systematiske skjevheter i prosentandel på tvers av RCTene

	Random sequence generation (selection bias)	Allocation concealment (selection bias)	Blinding of participants and personnel (performance bias)	Blinding of outcome assessment (detection bias)	Incomplete outcome data (attrition bias)	Selective reporting (reporting bias)
Ahmadi 2009	?	?	●	●	?	?
Baddeley 2011	+	+	?	?	+	+
Moriarty 2015	+	?	●	+	+	+
Sautter 2015	?	?	●	●	+	+
Sones 2015	?	?	●	?	+	?
Stanley 2010	+	+	●	●	+	+
Walker 2014	?	?	●	?	+	?

Figur 3: Risiko for systematiske skjevheter for hver RCT

5.4.1. Datakvalitet

Fire av de sju ikke-RCTene rapporterte resultater på en så mangelfull måte at vi har valgt å ikke gjengi resultatene i denne oversikten (Collinge & Kahn, 2012; Collinge et al., 2012; Courtney, 2013; Niederhauser et al., 2005; Taft et al., 2014). Vi har heller ikke kvalitetsvurdert disse studiene. Vi ekskluderte resultatene fra den ene studien fordi den var en avbrutt tidsserie med kun to før- og ettermålinger (Collinge & Kahn, 2012; Collinge et al., 2012). Det er vanlig å sette minimum antall før- og ettermålinger til tre for at denne typen design skal gi meningsfulle resultater (Effective Practice and Organisation of Care (EPOC), 2013). Resultatene fra de tre øvrige studiene ekskluderte vi fordi de ikke rapporterte absolutte tall og/eller spredningsmål. Resultatene fra de tre ikke-RCTene som hadde tilstrekkelig datakvalitet (Bennett et al., 2014; Blevins et al., 2011; Warner et al., 2007) gjengir vi i en egen inndeling i kapittelet for internasjonale studier.

5.4.2. Risiko for skjevheter

Totalt sett hadde de tre studiene vi vurderte, høy risiko for systematiske skjevheter, selv om Warner 2007 hadde lav risiko for oppdagelsesskjevheter og rapporteringsskjevheter, og Bennett hadde lav risiko for rapporteringsskjevheter. Vi gjør oppmerksom på at høy risiko for systematiske skjevheter vil si det samme som lav kvalitet. Lav risiko betyr høy kvalitet. Se Vedlegg E for kvalitetsvurdering av hver enkelt studie.

Tabell 4. Inkluderte nordiske kvalitative studier

Studie, land	Pr.st.	Metode	Utvalg	N	Overordnet tema for studien	Kvalitet
Berg 2009, Norge	1	Intervju	Tre par hvor den ene har vært deployert til Libanon, Bosnia, eller Afghanistan	6	Erfaringer ut ifra et læringsperspektiv	Moderat
Cornell 2012, Norge	3, 4	Intervju	Kvinnelig partner av militært personell deployert til Afghanistan	4	Påkjenninger	Moderat
Hansen 2004, Norge	3	Intervju	Kvinnelige partnere i forsvarsfamilier (hvorav tre hadde en mann som hadde vært deployert)	8	Mestring av tilværelsen	Moderat
Knutsen 2011, Norge	3, 4	Fokus-gruppe	Kvinnelige partnere til deployert militært personell	7	Utfordringer og behov	God
Lindboe 2015, Norge	2	Intervju	Barn av foreldre som har vært deployert til Afghanistan, Europa eller Afrika	12	Opplevelser og erfaringer knyttet til deployering	God
Mandal 2009, Norge	1	Intervju	Veteraner som har vært deployert til Asia, Afrika, Balkan eller Midtøsten	11	Levekår	Moderat
Modum bad 2005, Norge	1, 3	Fokus-gruppe	Veteraner og partnere	36	Utfordringer knyttet til det å være en forsvarsfamilie	Lav
Skjæveland 2008, Norge	1	Intervju	Militært personell deployert til Afghanistan	11	Alkoholforbruk	Moderat
Svendsen 2009, Norge	1, 3, 4	Intervju	Seks par der den ene har vært deployert via Luftforsvaret	12	Ivaretagelse av samliv	Moderat
Talmo 2009, Norge	3, 4	Intervju	Kvinnelige partnere i forsvarsfamilier (hvorav 6 hadde en mann som hadde vært deployert)	10	Familiebelastninger	God
Tuborgh 2011, Danmark	3, 4	Fokus-gruppe	Veteraner og partnere	5	Støtteforening for veteraner med psykisk forstyrrelse	Lav
Weibull 2009, Sverige	1, 3, 4	Intervju	Militært personell deployert til Afghanistan eller Kosovo, og deres partnere (4 par)	7	Behov for familiestøtte	Moderat

Note. Pr.st. = Problemstilling nr

Tabell 5. Inkluderte nordiske kvantitative studier

Studie, land	Pr.st.	Metode	Utvalg	N	Overordnet tema for studien	Kvalitet
Hougsnæs 2012, Norge	1	Spørreundersøkelse	Militært personell deployert til Afghanistan	4053	Forhold knyttet til psykisk helse	Moderat
Brevik 2004, Norge	1	Registerstudie	Deployert forsvarspersonell	637	Skilsmisse	God
Forsvarsakademiet 2010, Danmark	4	Spørreundersøkelse med kvalitative svar	Barn av deployerte soldater	13	Evaluering av samtalegruppe	Lav
Fresker 2008, Sverige	2, 3, 4	Spørreundersøkelse	Partnere av deployert militært personell	522	Opplevelse av egen situasjon knyttet til deployering	Lav
Heen 2012, Norge	1, 3, 4	Spørreundersøkelse	Partner og personell i befalsfamilier	803 / 993	Forhold mellom familie og arbeid	Lav
Heen 2006, Norge	1, 3, 4	Spørreundersøkelse	Partner og personell i befalsfamilier	810 / 1274	Forhold mellom familie og arbeid	Moderat
Hommelgaard 2011, Danmark	2, 3	Longitudinell spørreundersøkelse	Partnere av soldater deployert til Kosovo eller Afghanistan	260	«Hva som påvirker»	Lav
Karstoft 2014, Danmark	1	Longitudinell spørreundersøkelse	Soldater deployert til Afghanistan	454	Psykiske reaksjoner etter deployering	Moderat
Klausen 2011, Danmark	2, 3, 4	Spørreundersøkelse med intervju	Partner av hovedsakelig militært personell deployert til Afghanistan, Irak eller Kosovo	120	«Hva som påvirker»	Lav
Kompetancemægleren 2008, Danmark	2, 3, 4	Spørreskjema med kvalitative svar	Partnere av deployert forsvarspersonell	314	Forsvarets pårørendeinnsats	Lav
Mandal 2009, Norge	1	Spørreskjema med kvalitative svar	Veteraner som har vært deployert til Asia, Afrika, Balkan eller Midtøsten	213	Samlivsbrudd	Lav
Veterancentret 2011, Danmark	3, 4	Spørreundersøkelse	Partnere av soldater deployert til Kosovo eller Irak	74	Deployeringens påvirkning	Lav

Note. Pr.st. = Problemstilling

Tabell 6. Inkluderte systematiske oversikter

Studie	Dato for siste søk	Pr. st.	Populasjon	Eksposering / tiltak	Sammenlikning	Utfall	Meta-analyse	AMSTAR-skåre
Card 2011	?	2	Barn i USA	Deployert forelder	Ikke-deployert forelder	Generelle, internaliserende, eksternaliserende og skoleproblemer	Ja	4/11
Gierisch 2013	Juni 2013	1	Militærpersonell i USA	Tidligere deployering eller aktiv tjeneste	Ingen	Fysisk partnervold (utøvd eller opplevd)	Ja	5/11
MacManus 2015	Februar 2014	1	Militærpersonell i USA	Nåværende eller tidligere tjeneste i Irak eller Afghanistan	Ingen	Vold, aggresjon mot partner eller annet familiemedlem	Nei	4/11
Trevillion 2015	April 2014	1	Militærpersonell i nåværende eller tidligere tjeneste	PTSD, depresjon eller angst	Ingen PTSD, depresjon eller angst	Fysisk eller psykisk partnervold (utøvd)	Nei	5/11
Brendel 2014	August 2013	4	3.-5. klassinger med fedre som skal deployeres	Gruppetiltak for barn av deployert personell	Ingen tiltak	Angst, selvfølelse, internaliserende og eksternaliserende atferd	Nei	7/11

Note. Pr.st. = Problemstilling

Tabell 7. Inkluderte RCTer

Studie, land	Tiltak	Sammenlikning	Målgruppe	N	Utfall
Ahmady 2009, Iran	Parterapi	Ingen tiltak	Gifte par med ekteskapsproblemer, hvorav den ene veteran med PTSD og deployert i Iran-Irak-krigen	60 par	Endring i fornøydhet i parforholdet
Baddeley 2011, USA	Ekspressiv skriveøvelse	Nøytral skriveøvelse	Gifte par hvorav den ene deployert i Irak eller Afghanistan	102 par	Fornøydhet i parforholdet, partnervold, fysisk helse, depresjon hos partner
Moriarty 2015, USA	Hjemmebasert rehabiliteringsprogram	Ordinær oppfølging	Dyader hvorav den ene veteran med traumatisk hjerneskade, den andre familiemedlem eller partner	81 dyader	Omsorgsbyrde, fornøydhet med omsorgsrolle, depresjon
Sautter 2015, USA	Psykoedukativt partiltak med ferdighets- og eksponeringstrening	Psykoedukativt gruppetiltak for par med forelesninger, diskusjoner og skriftlig materiell	Par hvorav den ene veteran med PTSD og deployert i Irak eller Afghanistan	57 par	Fornøydhet i parforholdet, tilknytningsunnngåelse, tilknytningsangst, angst, depresjon hos partner
*Stanley 2010, USA	Workshop for par	Ingen tiltak	Gifte par hvorav den ene i aktiv tjeneste	662 par	Skilsmisse/separasjon, fornøydhet i forholdet, kommunikasjonsferdigheter
*Sones 2015, USA	Gruppetiltak	Venteliste	Kvinnelige partnere av veteraner med PTSD	23	Fornøydhet i parforholdet, nærhet i parforholdet, tro på parforholdet, generell psykisk helse
Walker 2014, USA	Multimediapakke med fokus på angst/stress hos barn	Multimediapakke om sunne levevaner	Voksne familiemedlemmer av soldater skadet under deployering, og deres barn 2-8 år	153	Voksen: depresjon, sosial isolasjon, følsomhet, opplevd evne til å hjelpe barnet i mestring med familiemedlemmets skade; Barn: trygghet, sosial kompetanse, angst/aggresjon; Hjemmemiljø

Note. Pr.st. = Problemstilling; * Studien har flere publikasjoner – dette er hovedpublikasjonen

Tabell 8. Inkluderte ikke-randomiserte kontrollerte studier

Studie, land	Tiltak	Sammenlikning	Målgruppe	N	Utfall
Bennett 2014, USA	Aktivitetsprogram	Venteliste	Veteraner med PTSD deployert i Irak eller Afghanistan, og deres ektefeller/samboere	34 (17 par)	Fornøydhet i parforholdet
Blevins 2011, USA	To timers workshop	Venteliste	Veteraner fra nasjonalgarden med minst én deployering i Irak eller Afghanistan	144	Fornøydhet i parforholdet
Collinge 2012, USA*	Selvhjelpsmateriell for avspenning	Ingen tiltak	Par hvorav en deployert i Irak eller Afghanistan	43 par	Omsorgsbyrde, fornøydhet med omsorgsrolle, depresjon hos partner
Courtney 2013, USA	Psykoedukativt tiltak om PTSD	Venteliste	Voksne pårørende av veteraner med PTSD	17	Kunnskap om PTSD, empatisk medfølelse, mestringsatferd, opplevd omsorgsbyrde
Niederhauser 2005, USA	Psykoedukativt partiltak	Venteliste	Soldater i aktiv tjeneste (før deployering) og deres ektefeller	245	Familiestress, kommunikasjon
Taft 2014, USA	Psykoedukativt gruppetiltak for par	Støttegruppe for par	Par hvor mannlig partner med PTSD-diagnose deployert i Afghanistan eller Irak	9 par	Fysisk og psykisk partnervold, forholdskvalitet
Warner 2007, USA	Strukturert reintegrering	Ustrukturert reintegrering	Soldater deployert i Irak	37100	vold i nære relasjoner

Note. Pr.st. = Problemstilling; * Studien har flere publikasjoner – dette er hovedpublikasjonen

6. NORDISKE STUDIER

Vi har organisert resultatene fra de inkluderte nordiske studiene i tre nivåer. Først har vi delt resultatene inn etter hvilke problemstillinger de svarer på. Under hver av problemstillingene 1 til 3 har vi organisert resultatene etter når i deployeringsfasen de intraff; før, under eller etter deployering. Innenfor hver fase har vi igjen organisert resultatene etter tema der det har vært hensiktsmessig. Resultater fra kvalitative og kvantitative studier er gjengitt sammen. I diskusjonskapittelet vil vi drøfte i hvilken grad det er samsvar mellom resultater fra kvalitative og kvantitative studier.

6.1. Problemstilling 1

Hvilke familiemessige utfordringer opplever personell som deltar i internasjonale operasjoner?

6.1.1. Før deployering

Én norsk kvalitativ studie beskrev familiemessige utfordringer for personell i tiden før deployering (Berg, 2009). I studien fortalte to av tre intervjuete befalene at de skrev avskjedsbrev til familien før de reiste ut. Befalene og deres partnere beskrev seg som relativt uforberedte ved utreise første gang når det gjaldt i hvilken grad deltakelse i internasjonale operasjoner påvirket familien. De etterlyste erfaringsoverføring fra tidligere veteraner.

6.1.2. Under deployering

6.1.2.1. Savn

Tre studier viste at norsk militærpersonell opplevde savnet etter familien som en stor belastning (Hougsnæs et al., 2012; Skjæveland, 2008; Svendsen, 2009). I Afghanistanundersøkelsen oppga 20 % av veteranene at det å være borte fra familien var i stor eller svært stor grad en belastning under utenlandstjenesten (Hougsnæs et al., 2012). Kvalitative data fra en norsk studie viste at det var sårt og uventet for de utsendte at barna ikke var så interesserte i å snakke med dem på telefon (Berg, 2009). Brevskrivning ble en løsning som fungerte bedre for familiene. I en annen norsk kvalitativ studie fortalte intervjuete veteraner at de var bekymret for at barna skulle glemme dem, og at de syntes det var vanskelig å gå glipp av barnas utvikling og daglige gjøremål mens de var utsendt (Svendsen, 2009).

6.1.2.2. Bekymring for familien

Seks studier beskrev bekymring for familien hjemme som en annen stor belastning ved å være deployert (Heen, 2012; Heen & Halrynjo, 2006; Hougsnæs et al., 2012; Modum Bad, 2005; Skjæveland, 2008; Svendsen, 2009). I en norsk spørreundersøkelse fra 2006 oppga et flertall (81 %) at de var delvis eller helt enig i at tanken på utfordringene til de hjemme var den største belastningen under deployering, mens tilsvarende tall fra en undersøkelse seks år senere var 34 % (Heen, 2012).

I en av de norske kvalitative studiene kom det fram at familiene hjemme levde med bekymring for de utsendte, noe som for enkelte var «det verste ved å være soldat» (Skjæveland, 2008). En annen norsk kvalitativ studie viste at det var en stor emosjonell belastning for de deployerte å ha dårlig samvittighet for å overlate alt ansvar hjemme til partneren (Svendsen, 2009). Veteranene opplevde at det ble vanskeligere å reise ut når barna ble større og begynte å savne dem (Svendsen, 2009). Befal i Sjøforsvaret kunne være uten kontakt med omverdenen/familien i tre-fire uker (Modum Bad, 2005). Dette var tungt både for befalet og familien hjemme. Det kunne være vanskelig å forklare overfor barna hvorfor man var borte.

6.1.2.3. Forholdet til familien

To studier beskrev hvordan deployeringen påvirket personellet forhold til familien hjemme (Heen & Halrynjo, 2006; Hougsnæs et al., 2012). 19 % av respondentene i en norsk spørreundersøkelse oppga at opplevelser under deployeringen påvirket deres forhold til partner og barn, mens 51 % ikke hadde det slik i det hele tatt

(Heen & Halrynjo, 2006). I Afghanistanundersøkelsen oppga 16 % at de fikk problemer i forholdet til partner, og at 6 % opplevde samlivsbrudd (Hougsnæs et al., 2012).

6.1.3. Etter hjemkomst

6.1.3.1. Problemer i parforholdet

Tre studier beskrev problemer i parforholdet etter hjemkomst (Heen, 2012; Karstoft et al., 2015; Modum Bad, 2005). Heen (2012) rapporterte at kun 2 % oppga at de hadde hatt opplevelser som preget forholdet deres til partner. En dansk spørreundersøkelse viste at 17 % av veteranene hadde delvis til ekstreme vansker med å komme overens med partner (Karstoft et al., 2015). Blant veteraner med PTSD hadde 75 % delvis til ekstreme vansker med å komme overens med partner. En norsk kvalitativ studie viste at åpen og ærlig kommunikasjon med partner var viktig for befall i Hæren, men at det kunne være vanskelig å forstå hverandre etter hjemkomst (Modum Bad, 2005).

6.1.3.2. Samlivsbrudd

Fire norske studier rapporterte varierende forekomster av samlivsbrudd blant veteraner (Brevik & Skjeret, 2004; Heen, 2012; Heen & Halrynjo, 2006; Mandal, 2009). Den ene av disse studiene fant en dobbelt så høy forekomst av veteraner med sivilstatus skilt (12 %) som i en matchet referansegruppe (6 %) (Brevik & Skjeret, 2004). I Heen og Halrynjos studie (2006) hadde 40 % av deployert befall opplevd samlivsbrudd, mot 29 % av ikke-deployert befall. I Mandals studie (2009) var forekomsten av samlivsbrudd høyere blant skadde veteraner (30 %) enn blant uskadde (10 %). Tre av studiene rapporterte om at andelen samlivsbrudd økte med antall deployeringer (Brevik & Skjeret, 2004; Heen, 2012; Heen & Halrynjo, 2006).

6.1.3.3. Tilpasning til familielivet

Åtte studier, de fleste kvalitative, viste at veteranene opplevde tilpasningen til familielivet som utfordrende (Berg, 2009; Heen, 2012; Hougsnæs et al., 2012; Karstoft et al., 2015; Mandal, 2009; Modum Bad, 2005; Skjæveland, 2008; Svendsen, 2009). I Afghanistanundersøkelsen oppga 9 % at familielivet hadde utviklet seg i negativ retning, mens 20 % opplevde at det utviklet seg i positiv retning (Hougsnæs et al., 2012). Heens 2012-undersøkelse viste at 7 % opplevde fremmedfølelse ved hjemkomst (Heen, 2012). Opp mot 17 % av Afghanistanveteranene i en dansk studie oppga å ha problemer med sosial reintegrering etter deployering (Hougsnæs et al., 2012). En liten andel (3,6 %) oppga å ha delvis til ekstreme vansker med å komme overens med barna sine etter hjemkomst. Blant veteraner med PTSD oppga 25 % delvis til ekstreme vansker med å komme overens med barna. I en av de norske kvalitative studiene uttrykte veteranene ved hjemkomst at dette var en tid for å ta igjen for tiden de hadde vært borte (Svendsen, 2009). Det var da etablert nye rutiner i hjemmet som de måtte tilpasse seg. Utfordringene knyttet til tilpasning kunne for noen være en kime til konflikt i parforholdet (Modum Bad, 2005). For noen av veteranene var utfordringene ved å tilpasse seg overraskende (Berg, 2009). For noen kunne det i tillegg ta tid å «lande» mentalt etter krevende operasjoner utenlands (Modum Bad, 2005). Av intervjuene i en kvalitativ studie av skadde veteraner framgikk det at det oppstod slitasje innad i familien når rastløshet, mareritt, søvnevansker og angst preget hverdagen (Mandal, 2009).

Fem studier beskrev personellens tilpasningsvansker fra et partnerperspektiv (Fresker & Modig, 2008; Knutsen, 2011; Modum Bad, 2005; Tuborgh, 2011; Weibull, 2009). Omtrent 20 % av partnere med små barn i en svensk studie oppga at befalet hadde problemer med å omstille seg etter hjemkomsten (Fresker & Modig, 2008). I Knutsens studie (2011) oppga partnerne at det var vanskelig å få familiesituasjonen tilbake til «normalen» etter hjemkomst og å tilpasse seg nye rutiner. Intervjuete partnere i Modum Bads studie (2005) trakk fram utfordringen med å tilpasse seg, både når det gjaldt nye rutiner og barn som prøvde ut grensene. Etter hjemkomst kunne tilpasning være en utfordring også i Weibulls studie (2009). Emosjonelt etterarbeid kunne av og til pågå lenge etter hjemkomst. Når det gjaldt reintegrering kunne utsendte oppleve at de ikke «behøvedes» lenger hjemme. Partnerne i Tuborghs studie (2011) opplevde at psykiske forstyrrelser hos veteranene hadde store konsekvenser for familien. Spesielt ble tendensen til å isolere seg og unngå sosiale arrangementer som f.eks. familieselskaper trukket fram som vanskelig.

6.2. Problemstilling 2

I hvilken grad, og på hvilke måter, reagerer barn på foreldrenes deltakelse i internasjonale operasjoner, og i hvilken grad påvirkes barnets funksjonsevne av dette?

6.2.1. Før deployering

Én norsk kvalitativ studie undersøkte barns reaksjoner før deployeringen (Lindboe, 2015). I studien uttalte barna at deployeringen startet da foreldrene fortalte dem om beslutningen. Barna beskrev at de var triste og lei seg for at foreldrene skulle reise ut. I denne perioden søkte barna å få vite mest mulig om hva som skulle skje framover. Selve utreisedagen var vanskelig for mange.

Informasjon om deployeringen framsto som spesielt viktig både for yngre og eldre barn. Barna etterlyste en blogg, brosjyrer eller egne møter og tiltak rettet mot barn og ungdom. De beskrev at informasjon hjalp dem med å forstå og å skape forutsigbarhet.

6.2.2. Følelsesmessige reaksjoner under deployering

Åtte studier rapporterte om negative følelsesmessige reaksjoner hos barna under deployering (Forsvarets Personeltjeneste, 2008; Fresker & Modig, 2008; Heen, 2012; Heen & Halrynjo, 2006; Hommelgaard et al., 2011; Klausen et al., 2011; Lindboe, 2015; Tuborgh, 2011). I en norsk spørreundersøkelse oppga 83 % av deployert befal at deployeringen hadde vært en stor belastning for barna deres i 2006, mens det i en tilsvarende undersøkelse seks år senere var 44 % som oppga at det hadde vært en stor belastning for barna (Heen, 2012; Heen & Halrynjo, 2006). En noe større andel blant dem som var ansatt i operative stillinger enn teknisk ansatte og ansatte i forvaltning oppga at deployeringen var en stor belastning for barna (Heen, 2012). I en dansk spørreundersøkelse vurderte 43 % av foreldrene at barna var meget bekymret under utsendelsen og 68 % oppga at barna var blitt påvirket i negativ retning (Klausen et al., 2011). En annen dansk undersøkelse beskrev barn som fikk fysiske problemer, som ble aggressive og avreagerte fysisk, som var sinte på den utsendte forelderen og ikke vil snakke med ham/henne, om barn som var engstelige, som lukket seg inne, og om barn som ble mobbet fordi mor eller far var deployert (Forsvarets Personeltjeneste, 2008). Det at barn ble mobbet eller ertet for at en av foreldrene var soldat kom også fram i Tuborghs (2011) studie. Danske Hommelgaard og kollegaer (2011) rapporterte i sin spørreundersøkelse om barn som reagerte på utsendelsen med depressive symptomer. I en svensk spørreundersøkelse oppga 34 % av småbarnsforeldre og 31 % foreldre med eldre barn (over 8 år) at utenlandstjenesten hadde vært negativ for barna, mens 12 % av småbarnsforeldre og 41 % av foreldre med eldre barn vurderte at deployeringen hadde vært positiv for barna (Fresker & Modig, 2008). Det framgikk ikke av rapporten på hvilken måte deployeringen hadde vært negativ eller positiv for barna.

En norsk kvalitativ studie viste at deployeringsperioden fremkalte negative følelsesmessige reaksjoner som savn, tristhet og grubling (Lindboe, 2015). Yngre barn beskrev ofte følelsene som en fysisk smerte (vondt i magen). Barn og ungdommer som hadde tidligere erfaring med foreldres deployering uttrykte at påkjenningen var mindre etter hvert som de ble mer vant til det. Samtidig hadde ungdommene større forståelse for risikoen forbundet med deployeringen og uttrykte i større grad redsel og uro enn de mindre barna. For eksempel kunne brudd på linjen under samtaler med den deployerte forelderen skape redsel for om det hadde skjedd noe. Barn fra 10-årsalderen var relativt oppdaterte på trusselbildet i verden.

6.2.3. Sosial støtte

Én norsk kvalitativ studie undersøkte barns forhold til sosial støtte under deployeringen (Lindboe, 2015). Barna opplevde jevnlig samtaler med den deployerte forelderen som en hjelp til å håndtere situasjonen. De foretrakk Skype og andre medier hvor man kan se hverandre. Den hjemmeværende forelderen – som regel mor – var den viktigste støttespilleren for å håndtere følelser og reaksjoner blant barna. Samtidig var barna oppmerksomme på hvordan mor hadde det, og ønsket å vise hensyn når de opplevde at hun hadde det krevende.

Det å bli sett og inkludert av Forsvaret gjennom ulike tiltak virket viktig for barna, men de var ambivalente når det gjaldt involvering fra skolens side. Noen barn uttrykte på den ene siden at det var viktig at skolen visste om at de hadde en deployert forelder, men på den annen side ønsket de ikke å skille seg ut eller ha for mye oppmerksomhet rundt dette.

6.3. Problemstilling 3

I hvilken grad og på hvilke måter reagerer hjemmeværende forelder på partners deltakelse i internasjonale operasjoner, og i hvilken grad påvirker dette vedkommendes omsorgsevne og barnets situasjon?

6.3.1. Før deployering

6.3.1.1. Følelsesmessige reaksjoner

Fem studier beskrev partners følelsesmessige reaksjoner i tiden før deployering (Cornell, 2012; Hommelgaard et al., 2011; Klausen et al., 2011; Veterancentret, 2011; Weibull, 2009). Denne perioden var preget av bekymringer, og var for noen den mest belastende tiden (Cornell, 2012; Veterancentret, 2011). Mange partnere bekymret seg for de utsendes psykiske og fysiske helse (Hommelgaard et al., 2011; Klausen et al., 2011). En svensk kvalitativ studie viste at for noen var det mest belastende å informere barna om deployeringen, og at omgivelsenes reaksjoner på utenlandstjenesten også var en belastning (Weibull, 2009). En dansk spørreundersøkelse viste at partnerne hadde flere symptomer på arousal¹, depresjon og dissosiasjon² før deployering enn under deployering (Hommelgaard et al., 2011). I den samme studien framgikk det også at nær 80 % av familiene med deployering til Afghanistan og rundt 45 % blant dem som skulle til Kosovo hadde snakket om testamente og begravelse. Videre viste studien at bekymringene for om soldaten skulle bli fysisk og psykisk skadet eller drept oftest var tilstede før utsending.

6.3.1.2. Uforutsigbarhet

Fire studier beskrev partners opplevelse av uforutsigbarhet før deployering (Modum Bad, 2005; Talmo, 2009; Veterancentret, 2011; Weibull, 2009). En svensk kvalitativ studie viste at den første fasen av utenlandstjenesten startet med praktiske spørsmål om hvordan ting skulle løses allerede da diskusjonen omkring en eventuell utsending kom opp (Weibull, 2009). Opplæringsperioden før utsending innebar fravær fra familien, og denne fasen var vanskelig å kombinere med et vanlig familieliv. I en dansk spørreundersøkelse uttrykte partnerne misnøye med opplæringen før deployeringen og kritiserte den for å være dårlig tilrettelagt og lite forutsigbar for familiene (Veterancentret, 2011). En norsk kvalitativ studie framhevet at det var viktig å få varsel i god tid før utreise, spesielt med tanke på barna og deres behov for forutsigbarhet (Talmo, 2009), mens en annen norsk kvalitativ studie rapporterte at par knyttet til Luftforsvaret uttrykte misnøye med kun fire ukers varsel før et halvt års utenlandsoppdrag (Modum Bad, 2005). Som forberedelse før internasjonale operasjoner etterlyste partnerne mer informasjon fra fagfolk om barns savn (Modum Bad, 2005). Partnerne opplevde at informasjon fra Forsvaret var nesten fraværende, og at informasjon om eksisterende støttetiltak ikke kom ut. I én studie var kvinnene opptatt av å kunne ha innflytelse på når og hvor mannen skulle dra ut i internasjonal tjeneste (Talmo, 2009).

6.3.2. Under deployering

6.3.2.1. Følelsesmessige reaksjoner

Sju studier beskrev følelsesmessige belastninger blant hjemmeværende partnere (Forsvarets Personeltjeneste, 2008; Fresker & Modig, 2008; Heen, 2012; Heen & Halrynjo, 2006; Klausen et al., 2011; Knutsen, 2011; Veterancentret, 2011). I en norsk spørreundersøkelse fra 2006 oppga 19 % av partnerne at egne følelsesmessige reaksjoner ved deployering var svært belastende (Heen & Halrynjo, 2006). Tallet fra en tilsvarende undersøkelse seks år senere var nesten uendret: 20 % av kvinnelige partnere opplevde egne følelsesmessige reaksjoner som svært belastende (Heen, 2012). Deployert befall uttalte seg også om partners

¹ Tilstand av fysiologisk og psykisk årvåkenhet som medfører bl.a. forhøyet puls og blodtrykk.

² Følelsesmessig avstengning

belastninger i de to norske undersøkelsene. 91 % av befalet oppga at deployeringen hadde vært en stor belastning for partnerne deres i 2006, mens det tilsvarende tallet var 52 % seks år senere (Heen, 2012; Heen & Halrynjo, 2006). En noe større andel blant dem som var ansatt i operative stillinger enn teknisk ansatte og ansatte i forvaltning oppga at deployeringen var en stor belastning for partnerne (Heen, 2012). I en dansk spørreundersøkelse vurderte 58 % av partnerutvalget at utsendelsen var en belastning for dem (Klausen et al., 2011). En svensk spørreundersøkelse viste at 42 % av partnerne oppga å ha fysiske og/eller psykiske plager under deployeringen (Fresker & Modig, 2008). Belastningen var større for småbarnsfamilier. Knutsen (2011) rapporterte fra en norsk kvalitativ studie at det var spesielt tungt for partnere som hadde lite nettverk rundt seg på grunn av beordringsplikt og flytting.

De største emosjonelle utfordringene knyttet til deployeringen var ifølge en dansk spørreundersøkelse savn, frykt for at noe skal skje med den utsendte og håndtering av omgivelsenes reaksjoner (Forsvarets Personeltjeneste, 2008). Knutsen (2011) og Veterancentret (2011) framhevet også omgivelsenes reaksjoner og manglende forståelse som en belastning.

To av studiene framhevet de positive sidene ved deployering (Hansen, 2004; Klausen et al., 2011). 24 % av partnerne i en dansk spørreundersøkelse opplevde utsendelsen som berikende (Klausen et al., 2011). En norsk kvalitativ studie viste til at noen partnere opplevde deployeringen som et pusterom, sett opp mot ustabiliteten ellers med mye øvelser og pendling (Hansen, 2004).

6.3.2.2. Utfordringer knyttet til barns reaksjoner

Fem studier beskrev partneres utfordringer knyttet til barns reaksjoner på deployering (Forsvarets Personeltjeneste, 2008; Heen, 2012; Heen & Halrynjo, 2006; Knutsen, 2011; Svendsen, 2009). I en norsk spørreundersøkelse fra 2006 oppga 14 % av partnerne at barnas følelsesmessige reaksjoner ved deployering var svært belastende (Heen & Halrynjo, 2006). Tallet fra en tilsvarende undersøkelse seks år senere var nesten uendret: 16 % av kvinnelige partnere opplevde egne følelsesmessige reaksjoner som svært belastende (Heen, 2012). Spesielt utfordrende var det ifølge en norsk kvalitativ studie å vite hvordan og hvor mye man skal kommunisere overfor barna, og det å være alene om å takle barnas reaksjoner (Knutsen, 2011). I tillegg til praktiske utfordringer med tidsklemmen var også dårlig samvittighet ovenfor barna og følelsen av å være en dårlig mor en belastning for kvinnene i en annen norsk kvalitativ studie (Svendsen, 2009). En dansk spørreundersøkelse viste at de største utfordringene knyttet til deployeringen var håndtering av barnas hverdag og reaksjoner (Forsvarets Personeltjeneste, 2008).

6.3.2.3. Utfordringer knyttet til hverdagsliv

Fire av de inkluderte studiene poengterte at det å få hverdagen til å gå opp med barn og praktiske gjøremål var blant de største utfordringene ved deployeringen for kvinnenes del (Forsvarets Personeltjeneste, 2008; Heen, 2012; Heen & Halrynjo, 2006; Svendsen, 2009). I en norsk spørreundersøkelse fra 2006 oppga 16 % av partnerne at praktiske problemer under deployeringen var svært belastende (Heen & Halrynjo, 2006). Tallet fra en tilsvarende undersøkelse seks år senere var nesten uendret: 15 % av kvinnelige partnere opplevde praktiske problemer som svært belastende (Heen, 2012). Spesielt utfordrende var det ifølge en norsk kvalitativ studie dersom man ikke hadde eget nettverk rundt seg (Svendsen, 2009). I en annen norsk kvalitativ studie opplevde partnerne at Hæren på mange måter styrte livene deres i form av at de må legge opp livet etter øvelser og utsendelser (Modum Bad, 2005).

6.3.2.4. Utfordringer knyttet til arbeidsliv

Fem studier rapporterte om partnere som valgte å redusere sin egen arbeidstid for å få hverdagen til å fungere (Fresker & Modig, 2008; Klausen et al., 2011; Knutsen, 2011; Svendsen, 2009). I en svensk studie gikk 34 % av småbarnsforeldrene ned i stillingsandel under deployeringen (Fresker & Modig, 2008), mens 44 % av partnere med barn i en dansk spørreundersøkelse oppga at de måtte omorganisere arbeidet bl.a. i form av redusert arbeidstid (Klausen et al., 2011). En norsk kvalitativ studie viste at partnerne ønsket å kunne jobbe redusert for å kunne følge opp barna på en bedre måte (Knutsen, 2011). De uttrykte at det ikke finnes gode løsninger når de i perioder er «alenemødre» og vil måtte gå ned i lønn på grunn av redusert arbeidstid, men uten å ha de

samme rettighetene som enslige foreldre. I tillegg til å gå ned i arbeidstid var uforutsigbarhet knyttet til deployeringer og flytting noe som hindret prioritering av egen karriere.

6.3.2.5. Behov for informasjon og kontakt med den deployerte

To studier rapporterte om partnernes informasjonsbehov under deployeringen (Cornell, 2012; Modum Bad, 2005). For å redusere stressnivået etterlyste kvinnene i en norsk kvalitativ studie mer informasjon knyttet til deployeringen (Cornell, 2012). I en annen norsk kvalitativ studie etterlyste partnerne pålitelig informasjon om situasjonen under deployeringen (Modum Bad, 2005). Krisemaksimering og feilrapportering fra media var en belastning for de hjemme.

Fire studier beskrev viktigheten av hyppig kontakt med den deployerte (Forsvarets Personeltjeneste, 2008; Modum Bad, 2005; Svendsen, 2009; Weibull, 2009). I en dansk spørreundersøkelse var 97 % av partnerne tilfreds med mulighetene for å holde kontakt med den deployerte (Forsvarets Personeltjeneste, 2008). De var imidlertid misfornøyd med ustabile telefon- og internettforbindelser, og spesielt barnefamilier etterlyste muligheten for å bruke Skype. I en svensk kvalitativ studie oppga partnerne at spesielt barna opplevde hyppig kontakt mellom befall og familien som viktig (Weibull, 2009).

Den daglige telefonkontakten lettet belastningen av fraværet og opplevdes beroligende for partnerne i to norske kvalitative studier (Modum Bad, 2005; Svendsen, 2009). I en tredje norsk kvalitativ studie uttrykte kvinnene misnøye over det de opplevde som en beskyttelse av mennene, i det de hadde blitt oppfordret fra Forsvaret om å ikke «plage» mennene med egne bekymringer under deployeringen (Hansen, 2004). Svendsen (2009) kunne bekrefte at kvinnene tilsidesatte egne behov for å snakke om egne følelser og problemer hjemme for ikke å belaste mannen. Dette ga begrensninger for hvilken type kommunikasjon kvinnene tillot seg.

6.3.3. Etter hjemkomst

6.3.3.1. Parforholdet

Seks studier fokuserte på parforholdet etter hjemkomst, sett fra partnernes side (Cornell, 2012; Hommelgaard et al., 2011; Klausen et al., 2011; Knutsen, 2011; Modum Bad, 2005; Weibull, 2009). En norsk kvalitativ studie viste at det var det vanskelig å forstå hverandre etter å ha levd så ulike liv over en periode (Knutsen, 2011). Cornell (2012) observerte at parene kommuniserte dårligere etter hjemkomst, noe som kunne forklares med manglende forståelse for hvilken situasjon den andre har vært i. Også i studien fra Modum Bad (2005) snakket parene om utfordringen etter hjemkomst med å forstå hvordan den andre har hatt det. En annen utfordring gikk ut på ulike forventninger ved hjemkomst, der partneren forventet en ekstra innsats, mens befalet ønsket aksept for at man var sliten. Weibull (2009) påpekte at tilpasningsvansker kunne påvirke relasjonen i negativ retning. I Hommelgaard og kollegaers studie (2011) rapporterte partnerne at belastningen på parforholdet var størst etter hjemkomst. Klausen og kollegaers (2011) resultater viste at hele 42 % oppga at forholdet til partner hadde blitt mer positivt som følge av utsendelsen, mens 12 % oppga at det hadde utviklet seg negativt.

6.3.3.2. Følelsesmessige reaksjoner

Hommelgaard og kollegaer (2011) rapporterte om at partnere med barn, der befalet var utsendt til Kosovo, hadde flere symptomer på arousal, depresjon og dissosiasjon etter hjemkomst enn før og under deployering. Fresker og Modig (2008) oppga at 28 % av partnerne hadde negative fysiske og/eller psykiske reaksjoner etter hjemkomst.

6.4. Problemstilling 4

I hvilken grad er tiltak gitt til familie og barn virksomme?

Vi fant ingen nordiske studier som har undersøkt effekt av tiltak, men 12 av de inkluderte studiene undersøkte ulike aspekter ved tiltak og støtteordninger. Vi har organisert resultatene under overskriftene Kjennskap til tiltak og støtteordninger og Hjelpetiltak, som igjen er tematisk inndelt.

6.4.1. Erfaringer med tiltak og støtteordninger

6.4.1.1. Kjennskap til tiltak og støtteordninger

To norske studier undersøkte militærpersonelletts kjennskap til hjelpetilbud i forbindelse med deployeringen (Heen, 2012; Heen & Halrynjo, 2006). I Heen og Halrynjos spørreundersøkelse (2006) kjente 48 % til muligheten for praktisk hjelp ved deployering, og 30 % kjente til stressmestringstiltak med partner etter deployering. I Heens spørreundersøkelse seks år senere (2012) kjente omtrent to tredjedeler til pårørendesamlinger. En mindre andel (13 %) kjente til at det fantes skriftlig informasjon til familien ved deployering, og halvparten oppga at de kjente til muligheten for økonomisk familietillegg til partner med barn ved deployering.

Tre norske og én dansk studie undersøkte partnernes kjennskap til hjelpetilbud i forbindelse med deployeringen (Forsvarets Personeltjeneste, 2008; Heen, 2012; Heen & Halrynjo, 2006; Svendsen, 2009). De studiene som stilte spørsmål om partnernes kjennskap til slike tilbud viste at hjelpetilbudet var relativt dårlig kjent. I en dansk spørreundersøkelse oppga mellom 22 % og 46 % av partnerne at de kjente til Forsvarets tilbud av rådgivningstjenester, som psykolog, sosialrådgiver, kontaktpersoner og familienettverk (Forsvarets Personeltjeneste, 2008). Rundt halvparten av partnerne (42-54 %) kjente til muligheten for rådgivning om praktiske utfordringer i hjemmet og om mulige reaksjoner blant partnere og barn. Én norsk spørreundersøkelse avdekket at 12-34 % av partnerne kjente til mulighetene for praktisk hjelp, kontaktperson, familiesamlinger og stressmestringsseminar med partner etter hjemkomst (Heen & Halrynjo, 2006). Blant militærpersonellet i en annen norsk spørreundersøkelse var det mellom 21 % og 51 % av partnerne som kjente til familiestøttende tiltak i Forsvaret, som pårørendesamlinger, kontaktttelefon, skriftlig informasjon og økonomiske familietillegg (Heen, 2012). En norsk kvalitativ studie fant at flere av partnerne enten ikke hadde fått tilbud om hjelp eller hadde lite kjennskap til hva det gikk ut på (Svendsen, 2009).

6.4.1.2. Benyttelse av tiltak og støtteordninger

Fem studier undersøkte i hvilken grad familiene benyttet seg av eksisterende tilbud om tiltak og støtteordninger. I en dansk spørreundersøkelse oppga mellom 2 % og 10 % av parene at de hadde benyttet seg av Forsvarets tilbud av ulike rådgivningstjenester (Forsvarets Personeltjeneste, 2008). En annen dansk spørreundersøkelse rapporterte at 20 % av partnerne hadde deltatt på pårørendearrangement arrangert av Forsvaret (Klausen et al., 2011). Én norsk spørreundersøkelse avdekket at 1-12 % av parene hadde benyttet seg av mulighetene for praktisk hjelp, kontaktperson, familiesamlinger og stressmestringsseminar med partner etter hjemkomst (Heen & Halrynjo, 2006). I en annen norsk spørreundersøkelse var det mellom 10 % og 25 % som hadde benyttet seg av familiestøttende tiltak i Forsvaret (Heen, 2012). To av parene i en norsk kvalitativ studie hadde deltatt på PREP-kurs (Prevention and Relationship Enhancement Program) (Svendsen, 2009).

6.4.1.3. Brukertilfredshet

To norske og tre danske studier beskrev brukernes erfaringer med ulike tiltak og støtteordninger (Forsvarets Personeltjeneste, 2008; Forsvarsakademiet - Sosialseksjonen, 2010; Heen & Halrynjo, 2006; Svendsen, 2009; Tuborgh, 2011). En norsk spørreundersøkelse viste at 2-15 % av dem som hadde benyttet seg av mulighetene for praktisk hjelp, kontaktperson, familiesamlinger og stressmestringsseminar med partner etter hjemkomst var fornøyde (Heen & Halrynjo, 2006). I en norsk kvalitativ studie opplevde de to parene som hadde deltatt på PREP-kurs at det hjalp dem under deployeringen (Svendsen, 2009). En dansk kvalitativ studie viste at partnerne opplevde muligheten for å ta kontakt med støtteforeningen som et uvurderlig trygghetsskapende tiltak (Tuborgh, 2011). Boken «Min far er soldat» rettet mot mindre barn fikk svært gode tilbakemeldinger av partnerne i en dansk spørreundersøkelse (Forsvarets Personeltjeneste, 2008).

En dansk pilotstudie evaluerte samtalegrupper for barn med deployerte foreldre (Forsvarsakademiet - Sosialseksjonen, 2010). Gruppene hadde fem møter á to timer. Noe av det barna likte best med samtalegruppene var å snakke om savn, og om far som var utsendt, sammen med andre barn som forstår hvordan man har det. Barna pekte på at i samtalegruppen var det andre barn som var som en selv, at man ikke ble ertet og at det var fint at noen andre visste hvordan det er å ha en deployert far. 12 av de 13 barna valgte et smilefjes for å beskrive sin vurdering av samtalegruppen. Fra sosialrådgivernes evaluering kom det fram at

det ikke fungerte å ha barn fra 6 til 12 år i samme gruppe og at 6-åringene var for små til å ha nytte av samtalegruppene.

6.4.2. Hjelpetbehov

6.4.2.1. Behov for sosial støtte

Seks av de inkluderte studiene la vekt på partnernes behov for sosial støtte (Cornell, 2012; Fresker & Modig, 2008; Knutsen, 2011; Svendsen, 2009; Talmo, 2009; Veterancentret, 2011). I en svensk spørreundersøkelse oppga ca. 70 % småbarnsforeldrene at de ville hatt nytte av tiltak fra Forsvaret som det å møte/ha et nettverk av andre pårørende (Fresker & Modig, 2008). Kvinnene i én norsk kvalitativ studie etterlyste støttetiltak lokalt der de bodde (Talmo, 2009). I en annen norsk kvalitativ studie poengterte noen av partnerne at det var viktig å få sosial støtte fra andre som er i samme situasjon (Knutsen, 2011). En tredje norsk kvalitativ studie viste at det å ha et nettverk rundt seg var en viktig faktor for å håndtere deployeringsperioden (Cornell, 2012). En fjerde norsk kvalitativ studie framhevet at etablering av nettverk med andre pårørende var et ønsket tiltak (Svendsen, 2009). Også i en dansk kvalitativ studie etterspurte partnerne sosial støtte i form av å danne nettverk med andre i samme situasjon, både for barna og de voksne (Veterancentret, 2011).

6.4.2.2. Behov for praktisk og økonomisk hjelp

Fire kvalitative studier påviste et behov for praktisk hjelp (Forsvarets Personeltjeneste, 2008; Fresker & Modig, 2008; Knutsen, 2011; Veterancentret, 2011). Partnerne i en av studiene etterlyste større tilrettelegging for hele familien fra Forsvarets side (Knutsen, 2011). I en annen studie etterspurte partnerne støtte til praktisk avlastning under selve utsendelsen (Veterancentret, 2011). En tredje studie viste til et stort behov for praktisk hjelp og støtte blant barnefamiliene, samt mer informasjon fra Forsvaret (Fresker & Modig, 2008). Også i den fjerde studien var praktisk hjelp i hverdagen et behov spesielt blant barnefamiliene (Forsvarets Personeltjeneste, 2008). Dette gjaldt slike ting som avlastning med tanke på husarbeid inne og ute, barnepass og henting og bringing til ulike aktiviteter. Her pekte partnerne på en mulighet for økonomisk kompensasjon fra Forsvaret for at de hjemmeværende kunne kjøpe avlastningstjenester på noen av de praktiske gjøremålene. To norske kvalitative studier viste at partnerne etterlyste økonomisk kompensasjon for tapte lønnsinntekter ved redusert arbeidstid (Cornell, 2012; Svendsen, 2009).

En norsk kvalitativ studie rapporterte også om et ønske blant partnerne om kortere oppdragsperioder (Svendsen, 2009).

6.4.2.3. Behov for rådgivning om håndtering av barn

Tre studier framhevet partnernes behov for rådgivning om håndtering av barnas vansker i tilknytning til deployeringen (Forsvarets Personeltjeneste, 2008; Knutsen, 2011; Weibull, 2009). I de kvalitative svaralternativene i en dansk spørreundersøkelse kom det fram et behov for praktisk rådgivning knyttet til barns reaksjoner og savn, samt tiltak rettet mot de større barna (Forsvarets Personeltjeneste, 2008). En svensk kvalitativ studie viste at familiene først og fremst ønsket hjelp i form av råd om hvordan man snakker med barna om utenlandstjenesten (Weibull, 2009). I en norsk kvalitativ studie uttrykte partnerne også ønske om opplæring/veiledning på hvordan man forbereder og snakker med barna, samt flere tiltak for de større barna (Knutsen, 2011).

6.4.2.4. Behov for psykososiale tiltak

Fire studier fokuserte på partnernes behov for psykososiale tiltak (Cornell, 2012; Fresker & Modig, 2008; Knutsen, 2011; Svendsen, 2009). I en svensk spørreundersøkelse oppga ca. 70 % småbarnsforeldrene at de ville hatt nytte av å ha en personlig kontaktperson i Forsvaret som man kunne bruke når spørsmål rundt deployeringen oppstod (Fresker & Modig, 2008). I undersøkelsen framkom det også et behov for et bedre tilbud etter hjemkomst, som mulighet for å prate om sine erfaringer, samt støtte fra Forsvaret og profesjonell hjelp til befallene i tilknytning til problemer som kunne oppstå. Tre norske kvalitative studier viste til ulike ønsker om psykososiale tiltak blant partnere: samlivskurs (Svendsen, 2009), familierådgivning, både med tanke

på tiden under og etter deployering, og en psykolog i Forsvaret som man kan ta kontakt med ved behov for støtte og veiledning (Knutsen, 2011), samt stressmestringskurs etter hjemkomst (Cornell, 2012).

7. INTERNASJONALE STUDIER

Blant de internasjonale studiene var fem systematiske oversikter, sju RCTer og sju ikke-RCTer. Vi har organisert resultatene etter problemstilling. Inkluderte systematiske oversikter under Problemstilling 1 omfatter utelukkende partnervold som utfall. Problemstilling 2 dekkes av én systematiske oversikt. Resultatene under Problemstilling 4 er til dels organisert etter målgruppe for tiltakene. I tillegg har vi samlet resultater fra ikke-RCTer i en egen inndeling.

7.1. Problemstilling 1

Hvilke familiemessige utfordringer opplever personell som deltar i internasjonale operasjoner?

7.1.1. Forekomst av partnervold

Den ene systematiske oversikten sammenstilte forekomster av partnervold utøvd av eller mot amerikansk militærpersonell, hovedsakelig i aktiv tjeneste, det siste året (Tabell 9) (Gierisch et al., 2013).

Tabell 9. Partnervold blant militærpersonell i USA: oppsummering av metaanalyser (Gierisch et al., 2013)

	Antall	Total	Forekomst (95 % konfidensintervall)	Studier
Fysisk partnervold utøvd mot partner siste år				
Alle i aktiv tjeneste	10334	65366	22 % (17 % - 27 %)	6
I aktiv tjeneste før 2001	4191	19781	26 % (14 % - 38 %)	4
I aktiv tjeneste f.o.m 2001	6143	45585	14 % (12 % - 17 %)	2
Kvinner i aktiv tjeneste	2500	11923	29 % (18 % - 39 %)	7
Menn i aktiv tjeneste	8743	69024	18 % (15 % - 21 %)	7
Utsatt for fysisk partnervold siste år				
Alle i aktiv tjeneste	9950	47303	30 % (17 % - 43 %)	4
I aktiv tjeneste før 2001	1670	4559	34 % (20 % - 48 %)	3
I aktiv tjeneste f.o.m 2001	8280	42744	19 % (19 % - 20 %)	1
Kvinner i aktiv tjeneste	2680	13278	26 % (18 % - 33 %)	6
Menn i aktiv tjeneste	7703	37045	31 % (18 % - 45 %)	4
Kvinnelige veteraner	900	2453	35 % (25 % - 47 %)	4

Forekomsten av fysisk partnervold var større blant kvinner enn menn i aktiv tjeneste. Dette gjaldt både for voldsutøvelse og –utsettelse. Andelen kvinnelige veteraner som var utsatt for fysisk partnervold var høyere enn tilsvarende andel blant kvinner i aktiv tjeneste. Partnervold blant militærpersonell i aktiv tjeneste så ut til å forekomme hyppigere før 2001 enn fra og med 2001. Metaanalyser for mannlige veteraner forelå ikke, men den narrative sammenfatningen av de fem studiene som rapporterte forekomster av partnervoldsutøvelse viste en spredning på 15 % til 60 %. Gierisch og kolleger understreket at tallene var usikre på grunn av heterogene populasjoner.

Den narrative oppsummeringen av de fire relevante studiene i den andre systematiske oversikten viste at vold i nære relasjoner forekom like hyppig blant militærpersonell som i den generelle befolkningen, men at forekomsten kunne øke noe etter deployering (MacManus et al., 2015). Samtidig understreket forfatterne at studiene hadde varierende kvalitet, og at mer forskning var nødvendig for å kunne trekke konklusjoner.

I oppsummeringen av den tredje systematiske oversikten påpekte oversiktsforfatterne at psykisk partnervold forekom langt hyppigere enn fysisk partnervold (Trevillion et al., 2015). Risikoen for partnervoldsutøvelse blant personell med psykiske problemer var uklar, på grunn av få studier med relevante data og varierende studiekvalitet.

7.2. Problemstilling 2

I hvilken grad, og på hvilke måter, reagerer barn på foreldrenes deltakelse i internasjonale operasjoner, og i hvilken grad påvirkes barnets funksjonsevne av dette?

Én systematisk oversikt fant at barn av deployerte foreldre ikke har større problemer enn barn av ikke-deployerte foreldre (Tabell 10, vedlegg D) (Card et al., 2011). Det var imidlertid stor variasjon mellom de inkluderte studiene i resultater. Nærmere undersøkelser av denne heterogeniteten viste at deployering kunne ha en sammenheng med problemer hos barn i alderen 6-12 under gitte forutsetninger: at informanten var den ikke-deployerte forelderen og studiene sammenliknet barn av deployerte foreldre med barn av sivile foreldre, eller at studiene sammenliknet problemene til barn av deployerte foreldre før og etter deployering.

Tabell 10. Gjennomsnittlige korrelasjoner (r) mellom barn av deployerte og ikke-deployerte foreldre

Problemområde	r	95 % konfidensintervall	Antall studier (barn)
Generelle problemer	0,08	0,02 - 0,15	16 (19172)
Internaliserende problemer	0,09	-0,09 - 0,26	12 (2835)
Eksternaliserende problemer	0,04	-0,06 - 0,14	11 (2835)
Skoleproblemer	0,08	0,01 - 0,16	5 (17828)

7.3. Problemstilling 3

I hvilken grad og på hvilke måter reagerer hjemmeværende foreldre på partners deltakelse i internasjonale operasjoner, og i hvilken grad påvirker dette vedkommendes omsorgsevne og barnets situasjon?

Ingen av de inkluderte systematiske oversiktene svarte på problemstilling 3.

7.4. Problemstilling 4

I hvilken grad er tiltak gitt til familie og barn virksomme?

7.4.1. Tiltak for barn av deployerte militærforeldre

Én systematisk oversikt og én randomisert kontrollert studie (RCT) undersøkte effekten av tiltak for barn av deployert personell (Brendel et al., 2014; Walker et al., 2014).

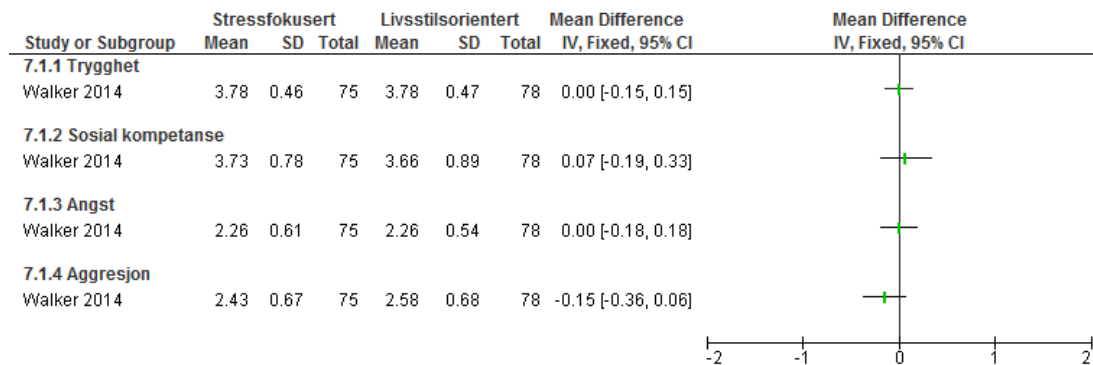
7.4.1.1. Skolebasert tiltak

Én systematisk oversikt inkluderte én studie som undersøkte effekten av det skolebaserte gruppetiltaket Children of Deployed Parents-Group (Brendel et al., 2014). Studien hadde et ikke-randomisert kontrollert design, hvor elever ved skoler som tilbød tiltaket ble sammenliknet med elever ved skoler som ikke tilbød tiltaket. Barna var i gjennomsnitt 10 år gamle og hadde en far som skulle deployeres. Utfallene var angst, selvfølelse og internaliserende og eksternaliserende atferd. Resultatene viste ingen effekt av tiltaket på utfallene: tilstandsangst ($g = -0,38$; 95% KI $-0,86 - 0,12$), trekkangst ($g = 0,06$; 95 % KI $-0,43 - 0,54$), selvfølelse ($g = 0,25$; 95 % KI $-0,24 - 0,74$), internaliserende atferd ($g = -0,51$; 95 % KI $-1,04 - 0,02$) og eksternaliserende atferd ($g = -0,47$; 95 % KI $-1,00 - 0,06$). Se Vedlegg D for nærmere beskrivelser av den systematiske oversikten.

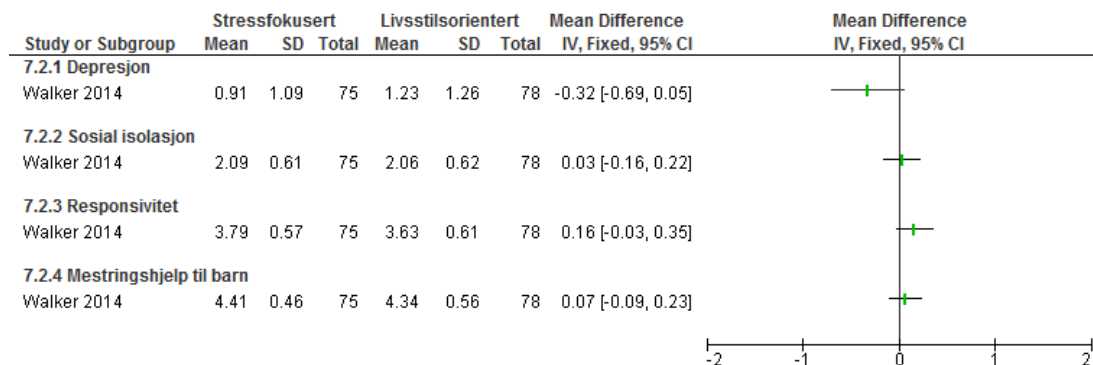
7.4.1.2. Multimediapakke med fokus på angst/stress hos barn

Én RCT undersøkte voksne familiemedlemmer av skadde veteraner som fikk utdelt en multimediapakke som enten handlet om angst og stress hos barn (N = 75), eller om sunne levevaner (N = 78) (Walker et al., 2014). Multimediapakkene bestod av en DVD og skriftlig materiale, som den voksne skulle bruke sammen med sine barn i alderen 2 til 8 år.

Det var en tendens til mindre aggresjon blant barn og mindre depresjon blant omsorgspersoner i tiltaksgruppen enn i sammenlikningsgruppen, men forskjellene var ikke statistisk signifikante. Det var ellers ingen forskjeller i effekt mellom de to gruppene.

Figur 4. Stressfokusert sammenliknet med livsstilsorientert tiltak: utfall hos barn

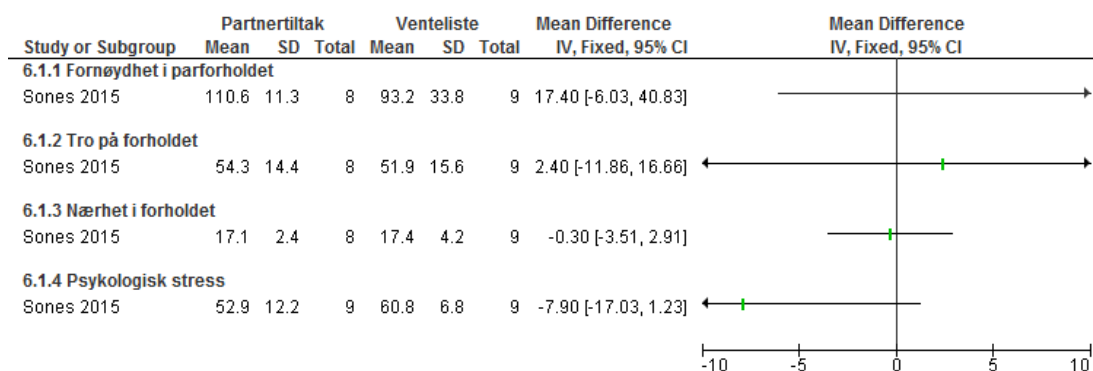
Figur 5. Stressfokusert sammenliknet med livsstilsorientert tiltak: utfall hos omsorgsperson

7.4.2. Tiltak for partnere

Én RCT undersøkte effekten av tiltak for partnere (Sones, 2015; Sones et al., 2015). 12 kvinnelige partnere av veteraner med krigsrelatert PTSD fikk gruppeterapi bestående av psykoedukasjon og ferdighetstrening. Sammenlikningen var en ventelistebehandling (N = 11).

Resultatene viste en tendens til mer fornøydhet i parforholdet og mindre psykologisk stress i tiltaksgruppen enn kontrollgruppen, men forskjellene var ikke statistisk signifikante. Det var ingen forskjell mellom gruppen i de øvrige utfallene.

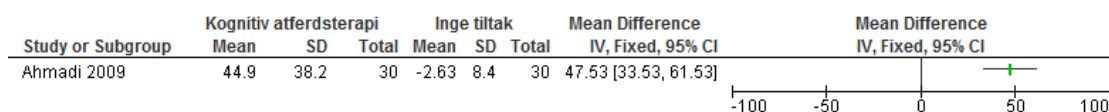
Figur 6. Partnertiltak sammenliknet med venteliste

7.4.3. Tiltak for veteraner og partnere/familiemedlemmer

Fem RCTer undersøkte effekten av tiltak for veteraner og partnere eller andre voksne familiemedlemmer (Ahmadi et al., 2009; Allen et al., 2011; Baddeley & Pennebaker, 2011; Moriarty et al., In Press; Sautter et al., 2015; Stanley et al., 2010; Stanley et al., 2014).

7.4.3.1. Kognitiv atferdsterapi for par

30 par fikk 16-18 ganger med kognitiv atferdsterapi over en seksmånedersperiode (Ahmadi et al., 2009). Det var uklart hva kontrollgruppen (N = 30) fikk. Etter tiltaket hadde fornøydhets i forholdet økt betraktelig blant parene som hadde fått kognitiv atferdsterapi, mens den hadde gått ned i kontrollgruppen (Figur 7).

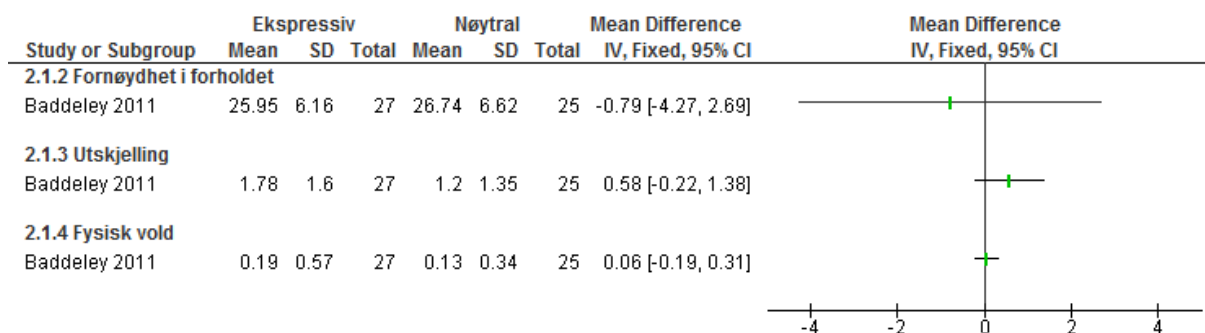

Figur 7. Kognitiv atferdsterapi for par sammenliknet med ingen tiltak: fornøydhets i forholdet (endring)

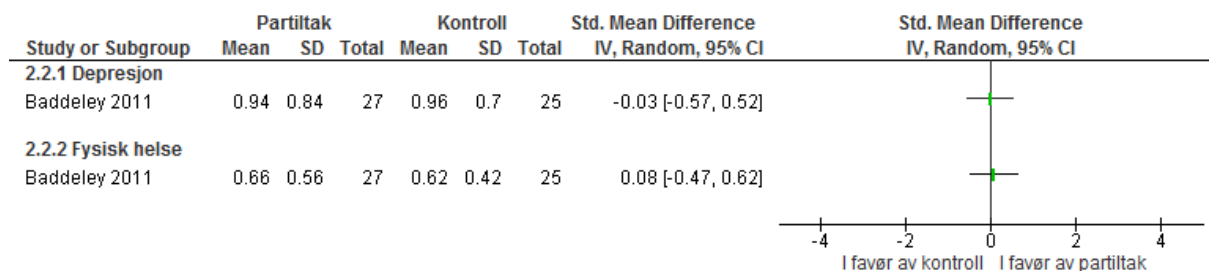
7.4.3.2. Ekspressiv skriveøvelse

Den ekspressive skriveøvelsen gikk ut på at parene (N = 27) skulle beskrive tanker og følelser rundt overgangen fra deployering til gjenforening. Kontrollbetingelsen var en nøytral skriveøvelse hvor parene (N = 25) skulle beskrive egne helserettede aktiviteter (Baddeley & Pennebaker, 2011). Begge øvelsene varte i 3 x 15 minutter.

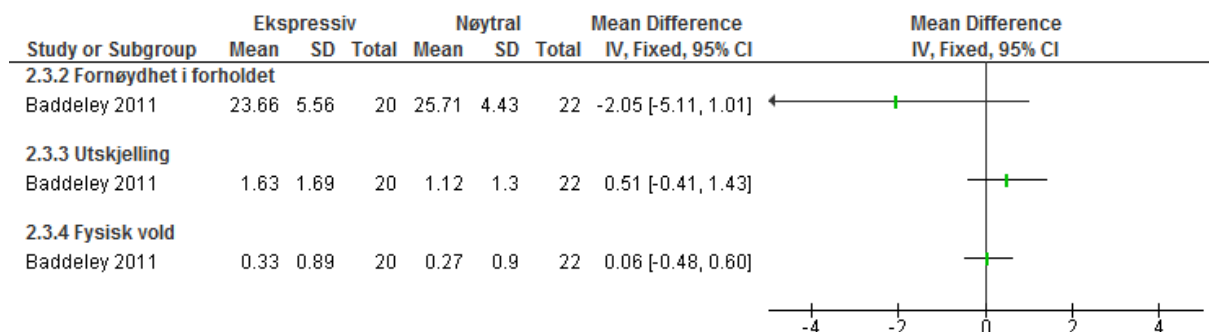
Det var ingen forskjeller mellom gruppene i effekt på noen av utfallene (Figur 8-11).

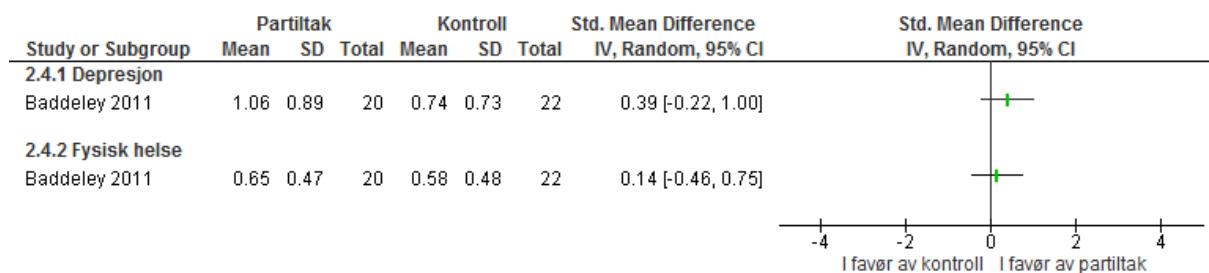
Figur 8. Ekspressiv skriveøvelse sammenliknet med nøytral skriveøvelse: parrelaterte utfall målt etter tiltaket

Figur 9. Ekspressiv skriveøvelse sammenliknet med nøytral skriveøvelse: utfall hos partner målt etter tiltaket

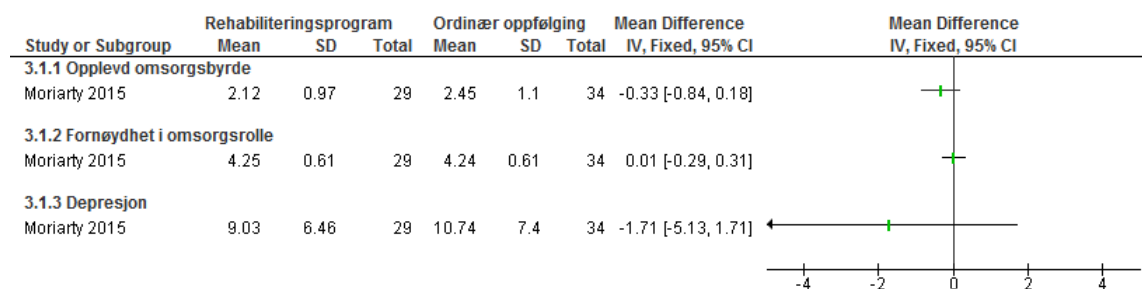
Figur 10. Ekspressiv skriveøvelse sammenliknet med nøytral skriveøvelse: parrelaterte utfall målt etter 6 måneder

Figur 11. Ekspressiv skriveøvelse sammenliknet med nøytral skriveøvelse: utfall hos partner målt etter 6 måneder

7.4.3.3. Hjemmebasert rehabiliteringsprogram

Voksne familiemedlemmer, de fleste partnere, ble invitert til å delta da veteraner med traumatisk hjerneskade (N = 40 dyder) fikk inntil seks hjemmebesøk av ergoterapeut i tillegg til ordinær oppfølging (Moriarty et al., In Press). Kontrollgruppen fikk kun ordinær oppfølging. Det var ingen forskjell i noen av utfallene målt hos familiemedlemmene/partnerne (Figur 12).

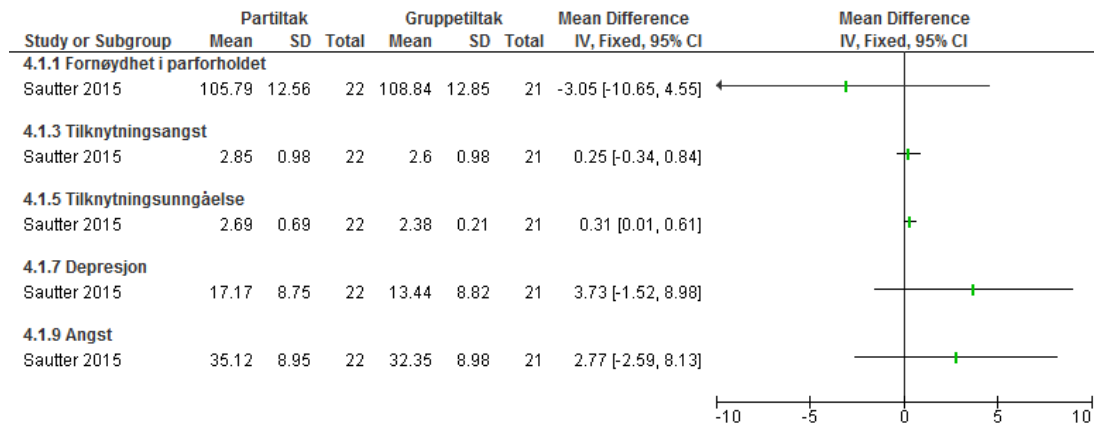

Figur 12. Hjemmebasert rehabiliteringsprogram sammenliknet med ordinær oppfølging: utfall hos familiemedlem/partner

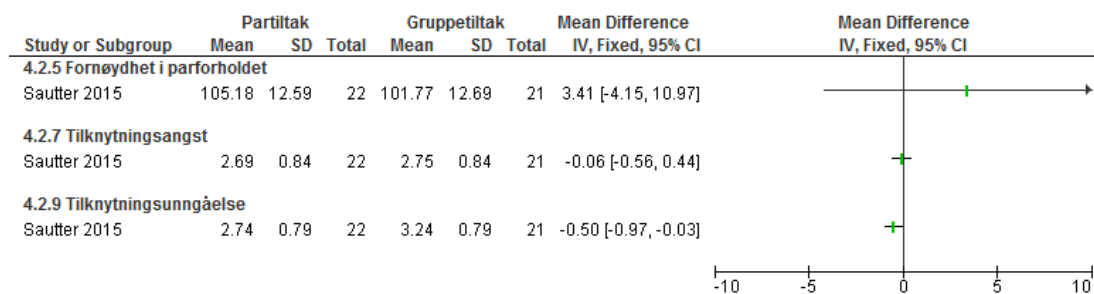
7.4.3.4. Psykoedukativt partiltak

De 57 parene i tiltaksgruppen fikk Structured Approach Therapy, det vil si parterapi bestående av psykoedukasjon, ferdighetstrening og eksponering (Sautter et al., 2015). Sammenlikningsgruppen (N = 29 par) fikk PTSD Family Education, et gruppetiltak bestående av forelesninger, diskusjoner og skriftlig materiell.

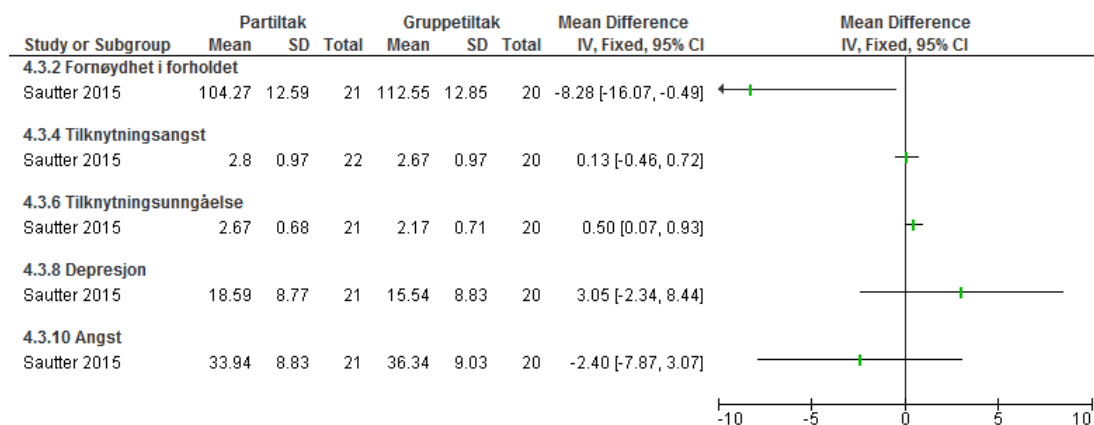
12 uker etter tiltaket var partnere i sammenlikningsgruppen mer fornøyd i parforholdet enn partnere i tiltaksgruppen (Figur 15), men denne forskjellen var ikke tilstede like etter tiltaket (Figur 13). Det var for øvrig ingen forskjeller mellom tiltaks- og sammenlikningsgruppen for noe parrelatert utfall, på noe måletidspunkt, verken for partnerne eller veteranene (Figur 13-16).

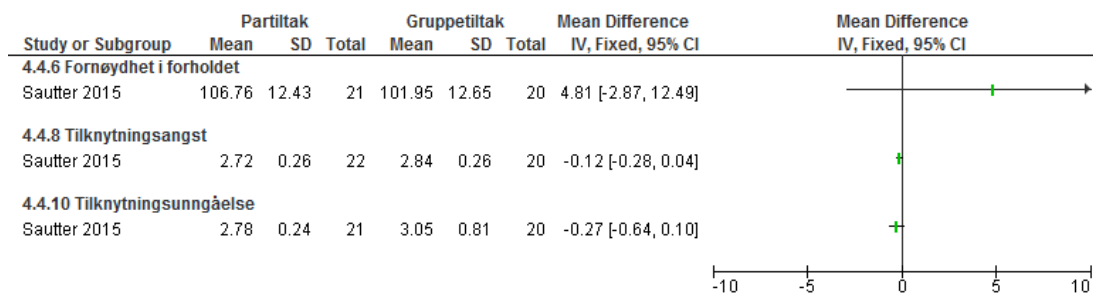
Figur 13. Partiltak sammenliknet med gruppetiltak: utfall hos partner målt etter tiltaket

Figur 14. Partiltak sammenliknet med gruppetiltak: utfall hos veteran målt etter tiltaket

Figur 15. Partiltak sammenliknet med gruppetiltak: utfall hos partner målt etter 12 uker

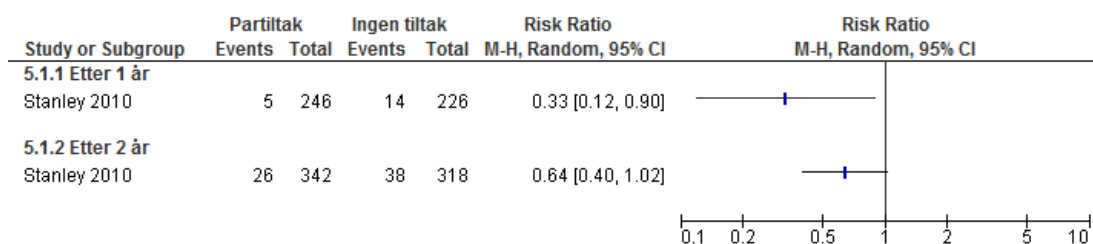

Figur 16. Partiltak sammenliknet med gruppetiltak: utfall hos veteran målt etter 12 uker

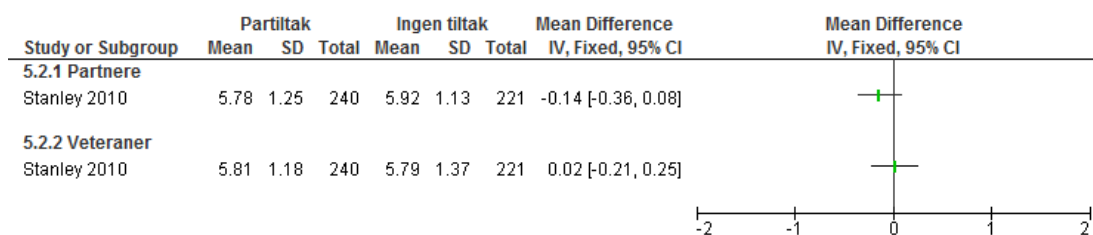
7.4.3.5. Workshop for par

343 gifte par i tiltaksgruppen fikk en workshop med fokus på et sunt og godt parforhold, mens kontrollgruppen (N = 319 par) ikke fikk noe tiltak (Allen et al., 2011; Stanley et al., 2010; Stanley et al., 2014).

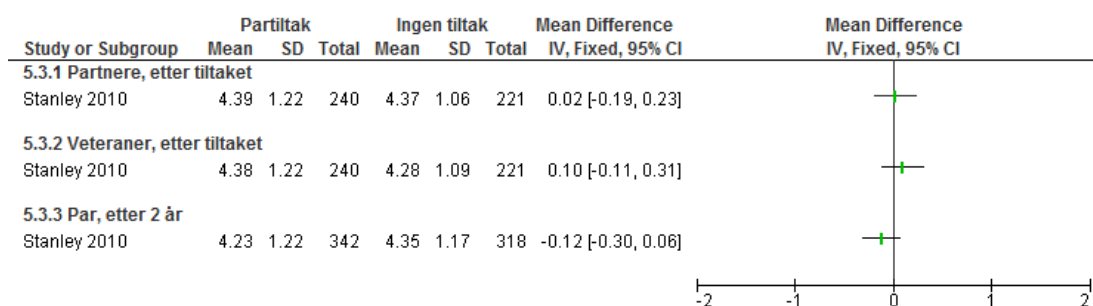
Både ved 1- og 2-årsoppfølging var det noe lavere risiko for at parene i tiltaksgruppen hadde gått fra hverandre (Figur 17). Det var ingen forskjeller mellom gruppene i øvrige utfall (Figur 18-19).

Figur 17. Partiltak sammenliknet med ingen tiltak: skilt/separert

Figur 18. Partiltak sammenliknet med ingen tiltak: fornøydhets i forholdet

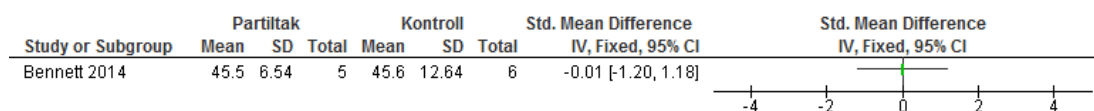

Figur 19. Partiltak sammenliknet med ingen tiltak: kommunikasjonsferdigheter

7.5. Ikke-randomiserte kontrollerte studier

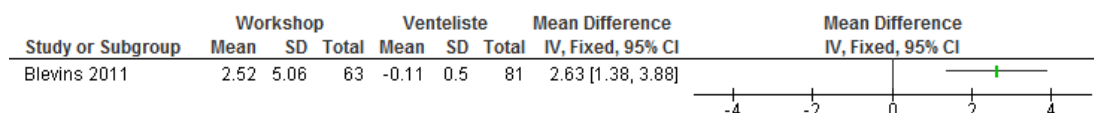
Tre ikke-RCTer undersøkte effekt av ett partiltak og to tiltak for veteraner (Bennett et al., 2014; Blevins et al., 2011; Warner et al., 2007).

I den ene ikke-RCTen fikk par i tiltaksgruppen (N = 5 par) delta i et aktivitetsprogram (Bennett et al., 2014). Sammenlikningsgruppen (N = 6 par) fikk ingen tiltak. Etter tiltaket var det ingen forskjell mellom gruppene i fornøydhets i forholdet (Figur 20).

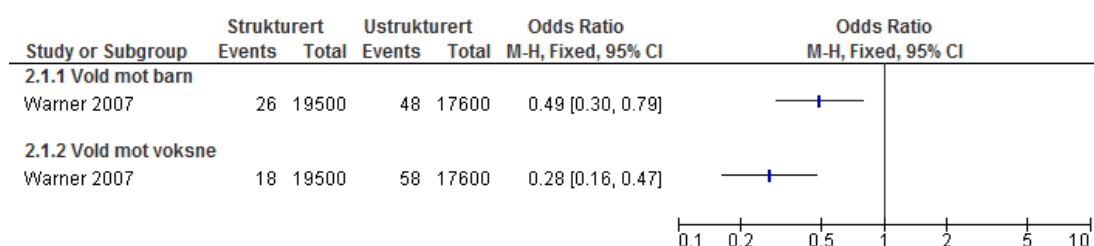
Figur 20. Aktivitetsprogram sammenliknet med venteliste: fornøydhets i forholdet

Den andre ikke-RCTen sammenliknet veteraner som deltok på en totimers workshop (N = 63) med veteraner på venteliste (N = 81) (Blevins et al., 2011). Etter tiltaket var det en større positiv endring i fornøydhets i forholdet i tiltaksgruppen (endring i gjennomsnittsskåre på Dyadic Adjustment Scale 2,52 (95 % KI 1,2 – 3,8)) enn i sammenlikningsgruppen (-0,1 (95 % KI -1,2 – 1,0)) (Figur 21).

Figur 21. Workshop sammenliknet med venteliste: fornøydhets i forholdet

Den tredje ikke-RCTen sammenliknet en soldatkohort som hadde tjenestegjort i Irak i 2005 med en tilsvarende kohort med tjeneste i 2003 (Warner et al., 2007). 2005-kohorten (N = 19 500) hadde et strukturert reintegreringsprogram i forbindelse med returen til USA, mens 2003-kohorten (N = 17 600) ikke hadde noe strukturert program. Forekomsten av vold i nære relasjoner var lavere i 2005-kohorten enn i 2003-kohorten (Figur 22).

Figur 22. Strukturert sammenliknet med ustrukturert reintegreringsprogram: vold i nære relasjoner

8. DISKUSJON

I denne systematiske oversikten har vi inkludert og kvalitetsvurdert 23 nordiske studier, fem systematiske oversikter, sju RCTer og sju ikke-RCTer. I samtlige inkluderte studier var deltakerne i internasjonale operasjoner militært personell. Ingen av studiene inkluderte personell fra utenriktjenesten eller politiet. De nordiske studiene kom utelukkende fra Norge, Danmark og Sverige. Blant de internasjonale studiene var samtlige fra USA, bortsett fra én iransk RCT. Et fåtall av studiene handlet om barns reaksjoner på foreldres deployering. Ingen nordiske, men 15 internasjonale studier undersøkte effekten av tiltak for å hjelpe familier i tilknytning til deployering. Effektstudiene var så forskjellige at det ikke var mulig å slå sammen resultatene i metaanalyser. Kvaliteten ved metodene i de ulike inkluderte studiene var overveiende middels til lav, og risikoen for systematiske skjevheter var middels til høy.

8.1. Problemstilling 1

Tolv nordiske studier og tre systematiske oversikter la vekt på personellens opplevelser av familiemessige utfordringer i forbindelse med deployering. De nordiske studiene trakk fram temaer som usikkerhet før avreise, savn etter og bekymringer for familien under deployering, og problemer i parforholdet, samlivsbrudd og tilpasningsproblemer etter hjemkomst. Det var tematisk samsvar mellom de kvalitative og de kvantitative nordiske studiene i de fleste tilfellene. Mens de kvalitative studiene beskrev hva som var vanskelig, supplerte de kvantitative studiene med tall for hvor mange som opplevde de ulike utfordringene. At veteranene opplevde samlivs- og tilpasningsproblemer etter hjemkomst var som forventet ut ifra vår kjennskap til tidligere kunnskapsoversikter (Hussain et al., 2010). Likevel så det ut til at det kun var et mindretall som opplevde tilpasningsproblemer, og at forekomsten av samlivs- og tilpasningsproblemer var høyest blant veteraner med en PTSD-diagnose. I én studie oppga 20 % av veteranene at de opplevde at familielivet hadde utviklet seg i positiv retning. Det er viktig å ta disse forekomstene med i betraktningen, for eksempel i planlegging av familierettete hjelpetiltak.

Ingen av studiene undersøkte om deployert personell opplevde par- og familieproblemer i større grad enn den øvrige befolkningen. Vi vet derfor ikke om det er grunn til å rette større oppmerksomhet mot militærfamilier enn mot andre familier i samfunnet. Forekomsten av samlivsbrudd varierte fra 10 % til 40 % i de ulike studiene. De høyeste forekomstene fant forskerne blant befal og blant skadde veteraner. Med så stor variasjon mellom studiene i forekomster av samlivsbrudd er det vanskelig å si om deployering kan være en medvirkende faktor, men den ene studien som sammenliknet skilsmisseforekomst blant veteraner og den generelle befolkningen fant en dobbelt så høy forekomst blant veteranene.

De tre systematiske oversiktene som svarte på problemstilling 1 handlet utelukkende om partnervold, mens ingen av de nordiske undersøkelsene hadde partnervold som tema. En av de systematiske oversiktene viste at blant personell i aktiv tjeneste var det en større andel kvinner enn menn som utøvde partnervold, og en større andel menn enn kvinner som ble utsatt for partnervold. Det ville kanskje være naturlig å forvente at menn oftere var voldsutøvere og at kvinner oftere ble utsatt for vold, men oversiktsforfatterne viste til forskning på den generelle populasjonen som bekreftet observasjonene deres. Den systematiske oversikten spesifiserte imidlertid ikke begrepet partnervold og hvordan det var operasjonalisert i de inkluderte studiene. I følge en norsk doktorgradsavhandling er det ikke uvanlig at forekomsten av *mild* partnervold kan ha nokså små kjønnsforskjeller, mens menn oftere utøver *alvorlig* partnervold, oftere initierer volden og kvinner blir oftere og alvorligere *skadet* av partnervold enn menn (Askeland, 2015).

Gitt at partnervold blant veteraner er et så stort forskningstema i USA er det oppsiktsvekkende at det ikke nevnes i det nordiske kunnskapsgrunnlaget. Med en kjent forekomst av samlivs- og tilpasningsproblemer blant nordiske veteranfamilier bør familievold inkluderes i studier av familiemessige utfordringer. Her kan det finnes store mørketall, men det kan også hende at forekomstene ikke er like store som i USA.

8.2. Problemstilling 2

I en av de nordiske studiene av barnas reaksjoner på deployeringen kom det fram at barna hadde følelsesmessige reaksjoner på deployeringen allerede før utreise, og at de hadde behov for forutsigbarhet. Åtte studier rapporterte om negative følelsesmessige reaksjoner hos barna under selve deployeringen. Også for denne problemstillingen var det godt tematisk samsvar mellom de kvalitative og de kvantitative studiene. Det var imidlertid noe variasjon i andelen foreldre som mente at deployeringen påvirket barna i negativ retning: 31 % til 83 %. Dessuten mente hele 41 % av foreldrene i én studie at deployeringen var positiv for eldre barn. Noe av denne variasjonen kan trolig forklares av at det er foreldre som har uttalt seg om barna sine. Foreldres vurdering av hvordan barna har det avhenger i en viss grad av hvordan foreldrene har det selv. Måten spørsmålene har vært formulert på kan også ha hatt noe å si. En internasjonal systematisk oversikt fant ingen forskjeller i problemer blant barn av deployerte foreldre sammenliknet med barn av ikke-deployerte foreldre. Samlet peker kunnskapsgrunnlaget altså i flere retninger, og gir ikke grunnlag for å trekke noen klare konklusjoner om barns reaksjoner, annet enn at negative følelsesmessige reaksjoner forekommer. Videre viste en av de kvalitative de nordiske studiene at barn ønsker forutsigbarhet gjennom informasjon i god tid, og at de verdsetter sosial støtte, uten at de skiller seg for mye ut i forhold til andre barn.

8.3. Problemstilling 3

De nordiske studiene beskrev bekymringer og opplevelser av uforutsigbarhet blant partnere i tiden før deployering. Under selve deployeringen rapporterte de om følelsesmessige belastninger, behov for informasjon og kontakt med den deployerte, og utfordringer knyttet til henholdsvis barnas reaksjoner, hverdagslivet og egen deltakelse i arbeidslivet. Disse utfordringene gjenspeiler seg i partners behov for hjelp og støtte. Igjen var det tematiske samsvar mellom de kvalitative og de kvantitative studiene, men andelen partnere som opplevde store belastninger var relativt lave (under 20 %). Det var noe vanligere (34-44 %) at partnerne gikk over til deltidsarbeid for å få hverdagen til å gå rundt. De fleste av de nordiske studiene som svarte på problemstilling 3 var kvalitative, og ingen av de inkluderte systematiske oversiktene handlet om partners situasjon. Funnene fra de kvalitative studiene kan trolig generere nye problemstillinger for kvantitativ forskning, særlig når det gjelder tiden før deployering og etter hjemkomst.

8.4. Problemstilling 4

Én systematisk oversikt, sju randomiserte kontrollerte studier (RCTer) og sju ikke-randomiserte kontrollerte studier (ikke-RCTer) undersøkte effekter av ulike familierettete tiltak. I to av RCTene ga partiltak større fornøydhet i parforholdet, og i én RCT førte et partiltak til færre samlivsbrudd. Én ikke-RCT viste til økning i fornøydhet i parforholdet etter en workshop for veteraner, og en annen ikke-RCT viste en reduksjon i forekomsten av vold i nære relasjoner etter implementering av et strukturert reintergreringsprogram. Ingen av de øvrige studiene fant effekter av familierettete tiltak. Risikoen for systematiske skjevheter var uklar eller høy i de fleste av disse studiene. I tillegg er det kun én liten studie som har undersøkt effekten av hvert tiltak, og tiltakene har en amerikansk militærpopulasjon som målgruppe. Gode norske studier er nødvendig for å vurdere effekter av tiltak for våre deltakere i internasjonale operasjoner og deres familier. Det er særlig behov for forskning på tiltak for barn.

Mange av de nordiske studiene undersøkte kjennskap til, erfaringer med og behov for ulike familierettete tiltak. Studiene viste at personell og deres partnere i liten grad kjente til eller hadde benyttet seg av hjelpetilbudene, og at det var få av dem som hadde benyttet seg av dem som var fornøydde. Den skandinaviske forskningen avdekket også partners udekkete behov for sosial støtte, praktisk og økonomisk hjelp, rådgivning om håndtering av barn og psykososiale tiltak.

Disse funnene stemmer dårlig overens med den kunnskapen vi har om militære og sivile hjelpetilbud i Norge i dag. Forsvaret informerer familiene om hjelpetilbudene gjennom internett, AFA Land, familiekoordinatorer og Veteranavdelingen, og det er også mulig å få informasjon fra frivillige organisasjoner. De militære hjelpetilbudene omfatter familiesamlinger, nettverksbygging, opphold og arrangementer på Veteransenteret, samlivskurs og psykisk helsehjelp. I tillegg samarbeider Forsvaret med sivile instanser som NAV, familievernet og helsetjenestene. Noe av forklaringen på spriket mellom forskningsfunnene og aktuelle hjelpetilbud kan være

at forskningen henger noe etter den aktuelle situasjonen i tid. Studiene som omhandlet kjennskap til, erfaringer med og behov for hjelp var publisert i perioden 2006-2012, og selve datainnhentingene foregikk trolig 1-2 år i forkant av publisering. Det vil si at funnene gjelder tiden før Regjeringens handlings- og oppfølgingsplan «I tjeneste for Norge» og før Prosjekt Østerdalen hadde prøvd ut modeller for ivaretagelse av forsvarsfamilier. Det er først de siste tre årene at forbedringene i hjelpetilbudet er iverksatt, og Forsvaret registrerer en økende bruk av de ulike tilbudene (AFA Land-sjef John Otto Pedersen, personlig kommunikasjon, 10. mars 2016). Dessuten var over halvparten av studiene som tok opp spørsmål rundt hjelpetilbud, fra Danmark og Sverige. Vi kjenner hverken til eksisterende eller tidligere hjelpetilbud i Sverige og Danmark, men ser ikke bort ifra en variasjon mellom landene. Nye evalueringer og brukerundersøkelser av eksisterende hjelpetilbud i Norge er nødvendig for å få et tidsriktig bilde.

8.5. Styrker og svakheter med denne kunnskapsoppsummeringen

Vi har i denne kunnskapsoppsummeringen brukt systematisk oversikt som forskningsmetode. Det innebærer omfattende og systematiske søkestrategier, forhåndsbestemte inklusjonskriterier, kvalitetsvurderinger og beskrivelser av alle inkluderte studier og sammenstillinger av resultatene i de inkluderte studiene.

På grunn av mange og relativt brede problemstillinger fikk vi et høyt antall treff (over 20 000 referanser). Likevel er det mulig at vi ikke har lyktes i å identifisere samtlige relevante studier, som var målet vårt. For eksempel fant vi ingen studier om andre populasjoner enn militærpersonell og deres familier. Vi antar at det betyr at det ikke finnes tilsvarende forskning om personell i utenrikstjenesten eller politiet, men kan ikke utelukke at slike studier eksisterer. Trolig ville snevrere problemstillinger og tilsvarende snevre litteratursøk gi oss et klarere svar. Blant de nordiske studiene fant vi ingen islandske eller finske. Når det gjelder Island er fraværet av et eget forsvar en åpenbar forklaring, men islendingene kan tenkes å bidra med politi eller utenrikspersonell i internasjonale operasjoner. Den viktigste forklaringen på fraværet av islandske og finske studier er trolig at vi ikke søkte i egne databaser i de to landene. Av internasjonal forskning var tilnærmet samtlige inkluderte studier, bortsett fra én, fra USA. Igjen tror vi at søkestrategiene våre burde ha fanget opp forskning fra andre land, men kan ikke utelukke at slike studier eksisterer. Vi har ikke sjekket opprinnelsesland for de 575 observasjons- og kvalitative studiene vi kun har sortert, så det er mulig at disse studiene har større geografisk spredning. Når det gjaldt nordisk forskning brukte vi flere kilder i tillegg til de elektroniske databasesøkene. På den måten identifiserte vi et relativt høyt antall studier, og vi er rimelig sikre på at vi har fanget det aller meste av relevant nordisk forskning.

På grunn av store variasjoner mellom de inkluderte studiene måtte vi nøye oss med deskriptive sammenstillinger. Metaanalyser og –synteser ville sannsynligvis gitt oss mer oversiktlige svar på problemstillingene, men med så ulike studiepopulasjoner, tiltak/eksponeringer og utfall gir slike synteser lite mening. Når det gjelder internasjonal primærforskning innenfor problemstillingene 1 til 3 var antallet mulig relevante studier så høyt at vi ikke hadde kapasitet til å håndtere dem i henhold til prosjektbeskrivelsen. Våre tids- og kostnadsrammer tillot ikke inklusjonsvurdering av nærmere 600 publikasjoner i tillegg til de 182 vi allerede hadde vurdert. Vi har imidlertid sortert disse studiene etter problemstilling, slik at de enkelt kan gjennomgås i et eventuelt nytt prosjekt.

Våre inklusjonskriterier utelukket andre populasjoner enn deployert personell og deres familier. Når det gjelder problemstilling 4 kan det tenkes at denne avgrensningen gjorde at relevant forskning ikke ble identifisert. Vi kan ikke utelukke at tiltak som har effekt i den generelle befolkningen også har effekt hos deployert personell med familier. For eksempel ville trolig barn med emosjonelle vansker ha samme nytte av eksisterende generelle tiltak, uavhengig av om vanskene skyldes far eller mors deltakelse i internasjonale operasjoner.

8.6. Kunnskapshull

Det var generelt godt samsvar mellom hvilke belastninger som kom fram i kvalitative studier og problemforekomster som ble målt i kvalitative studier. Det er imidlertid uklart hvorvidt problemforekomstene blant deployert militærpersonell og deres familier er større enn i den generelle nordiske befolkningen. Fraværet av nordisk forskning på forekomst av familievold er påfallende, og bør inkluderes i framtidig forskning. Eksisterende amerikansk forskning kan ikke overføres til en nordisk setting på grunn av store

kulturelle, demografiske og sosioøkonomiske forskjeller, samt forskjeller når det gjelder måten Forsvaret er organisert på, både i hjemlandet og i de internasjonale operasjonene. En svensk pågående studie undersøker forekomsten av voldsdømmefellelser blant veteraner. Det vil imidlertid ikke framgå hvorvidt volden var rettet mot familiemedlemmer eller andre.

I den grad deltakelse i internasjonale operasjoner er en belastning på familien, er barna den mest sårbare parten. Barns opplevelse av å ha en forelder i utenlandstjeneste, både før, under og etter deployering bør være et sentralt tema for framtidig nordisk forskning, både kvalitativ og kvantitativ. Det er viktig å bruke solide studiedesign for at forskningsresultatene skal kunne bidra til et pålitelig kunnskapsgrunnlag. Vi har identifisert pågående og planlagt skandinavisk forskning som inkluderer barn, også av utenrikspersonell, og ser fram til resultatene.

Effekt av tiltak er et viktig satsningsområde for framtidig nordisk forskning. Studiene bør ha randomiserte kontrollerte design, store utvalg, relevante utfall og lang oppfølgingstid. Forskning på tiltak for barn bør prioriteres, og forskning på effekt av partiltak bør inkludere utfall hos barn. Her fins det så vidt vi vet ingen pågående eller planlagt forskning.

De nordiske landene er relativt små land med mange likhetstrekk. Derfor kan landene med fordel samarbeide om framtidige forskningsprosjekter på problemstillingene i denne kunnskapsoppsummeringen. Et slikt forskningssamarbeid vil blant annet gi større utvalg og mer statistisk styrke enn ved å gjennomføre mindre og ulike studier i hvert av landene.

9. KONKLUSJON

Denne kunnskapsoppsummeringen har vist at deltakelse i internasjonale operasjoner kan innebære familiemessige utfordringer for personell og deres barn partnere. Belastningen på familiene er tilstede både før, under og etter deployeringen. Kvaliteten på de studiene som inngår i kunnskapsgrunnlaget for de familiemessige utfordringene er hovedsakelig middels til lav. Det er derfor vanskelig å vurdere hvor utbredte disse utfordringene er.

Blant personell forekommer savn og bekymring for de hjemme under deployering, mens noen opplever samlivs- og tilpasningsproblemer etter hjemkomst. Det er imidlertid usikkert hvor hyppig belastningene forekommer. Partnervold forekommer blant militærpersonell i USA, men det er uklart om forekomsten er større enn i andre populasjoner. Forekomsten av familievold blant nordisk deployert personell er ukjent.

Kunnskapsgrunnlaget for barns reaksjoner når en av foreldrene deltar i internasjonale operasjoner, peker i flere retninger. Barn kan reagere både negativt og positivt på deployering, og det er usikkert hvor hyppig de ulike typene reaksjoner forekommer. Det er uvisst hvorvidt deployering påvirker barns fungering, og hvordan barn opplever tiden etter den deployertes hjemkomst.

Bekymring og uforutsigbarhet er belastninger som forekommer blant partnere av militærpersonell i tiden før utreise. Under deployering opplever partnerne følelsesmessige reaksjoner og utfordringer knyttet til barnas reaksjoner, hverdagsliv og arbeidsliv. Etter deployeringen er samlivsproblemer et vanlig tema. Igjen er det usikkert hvor hyppig belastningene forekommer. Det er uvisst hvorvidt deltakelse i internasjonale operasjoner påvirker den hjemmeværende partnerens omsorgsevne.

Denne kunnskapsoppsummeringen viser også at noen tiltak kan være virksomme, andre ikke. Små amerikanske studier med metodiske begrensninger gjør det imidlertid vanskelig å trekke andre konklusjoner enn at det er usikkert hvorvidt virksomme tiltak eksisterer. Effekten av nordiske tiltak er ukjent, men det kan se ut til at familiene har behov for støttetiltak, opplæring og veiledning om håndtering av barna, samt praktisk hjelp. Kunnskapsoppsummeringen kan ikke vare på hvorvidt dagens tjenestetilbud for familiene dekker disse behovene.

De nordiske eller skandinaviske landene bør samarbeide om forskning innenfor følgende områder: familievold, forekomster av utfordringer blant familier av deployert personell, sammenliknet med den generelle befolkningen, familiemessige utfordringer i familier med deployert personell i utenrikstjenesten og i politiet, samt effekt av tiltak. Forskning som inkluderer utfall hos barn bør prioriteres innenfor alle disse områdene.

10. REFERANSER

- Ahmadi, K., Karami, G., Noohi, S., Mokhtari, A., Gholampour, H. & Rahimi, A.-A. (2009). The efficacy of Cognitive Behavioral Couple's Therapy (CBCT) on marital adjustment of PTSD-diagnosed combat veterans. *Europe's Journal of Psychology*, 5(2), 31-40.
- Allen, E. S., Stanley, S. M., Rhoades, G. K., Markman, H. J. & Loew, B. A. (2011). Marriage education in the Army: results of a randomized clinical trial. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 10(4), 309-326. doi: 10.1080/15332691.2011.613309
- Askeland, I. R. (2015). *Men voluntarily in treatment for violent behavior against a female partner: who are they? Violent behavior, childhood exposure to violence, mental health and treatment dropout.* (Doktoravhandling). Universitet i Oslo, Oslo.
- Baddeley, J. L. & Pennebaker, J. W. (2011). A postdeployment expressive writing intervention for military couples: a randomized controlled trial. *Journal of Traumatic Stress*, 24(5), 581-585. doi: 10.1002/jts.20679
- Bennett, J. L., Lundberg, N. R., Zabriskie, R. & Eggett, D. (2014). Addressing posttraumatic stress among Iraq and Afghanistan veterans and significant others: an intervention utilizing sport and recreation. *Therapeutic Recreation Journal*, 48(1), 74-93.
- Berg, A. (2009). *Samliv på distanse: "Et underlig liv": Erfaringers betydning for læring hos familier berørt av internasjonale oppdrag for Forsvaret.* (Masteroppgave). Universitetet i Tromsø, Tromsø.
- Bergen kommune. (2013). *I tjeneste for Norge - med bosted i Bergen. Hvordan skal Bergen kommune hedre, ivareta og nyttiggjøre seg soldater som har vært i operativ utenlandstjeneste?* Bergen: Bergen kommune.
- Blevins, D., Roca, J. V. & Spencer, T. (2011). Life Guard: Evaluation of an ACT-based workshop to facilitate reintegration of OIF/OEF veterans. *Professional Psychology: Research and Practice*, 42(1), 32-39. doi: 10.1037/a0022321
- Brendel, K. E., Maynard, B. R., Albright, D. L. & Bellomo, M. (2014). Effects of school-based interventions with U.S. military-connected children: a systematic review. *Research on Social Work Practice*, 24(6), 649-658. doi: 10.1177/1049731513517143
- Brevik, J. I. & Skjeret, G. (2004). *Forekomst av skilsmisse etter fredsbevarende tjeneste i utlandet.* Sessvollmoen: Forsvarets sanitet.
- Byrådet. (2014). *Oslo kommunes innsats for å hedre veteraner etter internasjonale operasjoner.* Oslo: Oslo kommune.
- Card, N. A., Bosch, L., Casper, D. M., Wiggs, C. B., Hawkins, S. A., Schlomer, G. L. et al. (2011). A meta-analytic review of internalizing, externalizing, and academic adjustment among children of deployed military service members. *Journal of Family Psychology*, 25(4), 508-520. doi: 10.1037/a0024395
- Chandra, A., Lara-Cinisomo, S., Jaycox, L. H., Tanielian, T., Burns, R. M., Ruder, T. et al. (2010). Children on the homefront: the experience of children from military families. *Pediatrics*, 125(1), 9.
- Collinge, W. & Kahn, J. (2012). Mission Reconnect: promoting resilience and reintegration of post-deployment veterans and their families. *Clinicaltrials.gov*. Lokalisert på <https://clinicaltrials.gov/ct2/show/study/NCT01680419>
- Collinge, W., Kahn, J. & Soltysik, R. (2012). Promoting reintegration of National Guard veterans and their partners using a self-directed program of integrative therapies: a pilot study. *Military Medicine*, 177(12), 1477-1485. doi: 10.7205/MILMED-D-12-00121
- Cornell, P. (2012). *Hva med de hjemme? Partnerens erfaringer fra soldatens deployering til Afghanistan i perioden 2009-2012.* (Bacheloroppgave). Krigsskolen, Oslo.
- Courtney, J. M. (2013). *The posttraumatic stress disorder (PTSD) family workshop: A pilot study of preliminary outcomes and effect sizes of an attachment-based intervention for family members of veterans with combat-related PTSD.* (Doktoravhandling). State University of New York at Albany, Albany, NY.
- Covidence [Dataprogram]. Melbourne, Australia: Veritas Health Innovation,.
- Critical Appraisal Skills Programme (CASP). (2013). *CASP Qualitative Research Checklist.* Oxford: CASP. Lokalisert på <http://www.casp-uk.net/#!casp-tools-checklists/c18f8>
- Effective Practice and Organisation of Care (EPOC). (2013). *Interrupted time series (ITS) analyses. EPOC Resources for review authors.* Oslo: Norwegian Knowledge Centre for the Health Services. Lokalisert på <http://epoc.cochrane.org/epoc-specific-resources-review-authors>

- Effective Practice and Organisation of Care (EPOC). (2015). *Suggested risk of bias criteria for EPOC reviews. EPOC Resources for review authors*. Oslo: Norwegian Knowledge Centre for the Health Services. Lokalisert på <http://epoc.cochrane.org/epoc-specific-resources-review-authors>
- EndNote (Versjon X7.4) [Dataprogram]. USA: Thomson Reuters.
- Forsvaret. (2015a). *Forsvarets veteransenter*. Lokalisert 17.03.2016 på <https://forsvaret.no/tjeneste/veteraner/veteransenteret>
- Forsvaret. (2015b). *Hva kan vi hjelpe deg med?* Lokalisert 17.03.2016 på <https://forsvaret.no/tjeneste/veteraner/kontakt>
- Forsvaret. (2015c). *Kontor for psykiatri og stressmestring*. Lokalisert 17.03.2016 på <https://forsvaret.no/kps>
- Forsvaret. (2015d). *Samlivskurs*. Lokalisert 17.03.2016 på <https://forsvaret.no/tjeneste/familier/samlivskurs>
- Forsvarets Personeltjeneste. (2008). *Rapport om pårørendeundersøgelse: pårørende til udsendte i 2007*. Ballerup: Forsvarets Personeltjeneste.
- Forsvarsakademiet - Sosialseksjonen. (2010). *Evaluering af pilotprojekt "Samtalegrupper for børn af udsendte"*. København: Forsvarsakademiet.
- Forsvarsdepartementet. (2013). *Markerte at Veteranavdelingen er etablert i Forsvarsstaben*. Lokalisert 17.03.2016 på <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/veteranavdeling-etablert-i-forsvarsstabe/id733506/>
- Forsvarsstaben/Veteranavdelingen. (År?). *Reise ut*. Oslo: Forsvaret. Lokalisert på
- Fresker, L. & Modig, A. (2008). *Hela familjen gör utlandstjänst: en enkätstudie av de anhörigas upplevelser av utlandstjänsten*. Stockholm: Officersförbundet.
- Gierisch, J. M., Shapiro, A., Grant, N. N., King, H. A., McDuffie, J. R. & Williams, J. W. (2013). *Intimate partner violence: Prevalence among U.S. Military veterans and active duty servicemembers and a review of intervention approaches*. Washington DC: Department of Veterans Affairs.
- Guyatt, G. H., Oxman, A. D., Vist, G. E., Kunz, R., Falck-Ytter, Y., Alonso-Coello, P. et al. (2008). GRADE: an emerging consensus on rating quality of evidence and strength of recommendations. *BMJ*, 336(7650), 924-926. doi: 10.1136/bmj.39489.470347.AD
- Hansen, L. (2004). *Ekteskapielig samspill: en analyse av kvinners mestingsstrategier i samliv med en forsvarsansatt*. (Masteroppgave). Universitetet i Tromsø.
- Heen, H. (2012). *Samliv i forsvaret 2011: Forholdet mellom familie og arbeid i befalsfamilier. En kvantitativ studie: AFI-rapport 3/2012*. Oslo: Arbeidsforskningsinstituttet.
- Heen, H. & Halrynjo, S. (2006). *Samliv i forsvaret: en kvantitativ studie av forholdet mellom familie og arbeid i befalsfamilier: Rapport 5/2006*. Oslo: Arbeidsforskningsinstituttet.
- Higgins, J. P. T. & Green, S. (Red.). (2011). *Cochrane handbook for systematic reviews of interventions* (5.1.0 utg.): The Cochrane Collaboration.
- Hommelgaard, B., Pedersen, C. H., Bønsø, L., Christensen, S. V., Teasdale, T. & Bertelsen, M. (2011). *Undersøgelse af, hvad der påvirker pårørende til soldater udsendt til Kosovo og Afghanistan i perioden februar-august 2009*. København: Forsvarsakademiets Forlag.
- Hougsnæs, S., Bøe, H. J., Tønnessen, A. & Næss, Ø. J. (2012). *Afghanistanundersøkelsen 2012: En undersøkelse av psykisk helse hos norsk militært personell som har tjenestegjort i Afghanistan 2001-2011*. Oslo: Forsvaret, Kontor for psykiatri og stressmestring.
- Hussain, A., Heir, T. & Weisæth, L. (2010). *Stresskader/psykiske belastningsskader hos militært personell etter tjeneste i utenlandsoperasjoner: kunnskapsoppdatering 2010*. Oslo: Forsvarsdepartementet.
- Hyllseth, E. T., Dønnum, H., Kjelsaas, I. & Mortensen, R. (2014). *Evaluering av regjeringens handlingsplan "i tjeneste for Norge"*. Oslo: PricewaterhouseCoopers.
- Karstoft, K.-I., Armour, C., Andersen, S. B., Bertelsen, M. & Madsen, T. (2015). Community integration after deployment to Afghanistan : A longitudinal investigation of Danish soldiers. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 50(4), 653-660.
- Klausen, H., Hoxer, C. R., Pedersen, C. H., Bach, P. & Meyer, M. L. (2011). *Undersøgelse af enkeltudsendte soldater og deres partnere i perioden marts 2008 - juni 2009*. København: Forsvarsakademiets forlag.
- Knutsen, G. B. (2011). *En kvalitativ studie om forsvarsfamilien og Forsvarets familiepolitikk i forbindelse med skarpe operasjoner i utlandet*. (Masteroppgave). Høgskolen i Akershus, Kjeller.
- Lindboe, H. (2015). *Når mor eller far drar i krig: en kvalitativ studie om barn og unges erfaringer og opplevelser relatert til at foreldre deltar i militære operasjoner i utlandet*. (Masteroppgave). Høgskolen i Lillehammer, Lillehammer.
- MacManus, D., Rona, R., Dickson, H., Somaini, G., Fear, N. & Wessely, S. (2015). Aggressive and violent behavior among military personnel deployed to Iraq and Afghanistan: prevalence and link with deployment and combat exposure. *Epidemiologic Reviews*, 37(1), 196-212. doi: 10.1093/epirev/mxu006

- Mandal, R. (2009). *Å komme hjem : en pilotundersøkelse av levekår blant skadde veteraner: Fafo-rapport 2009:47*. Oslo: Fafo.
- Mansfield, A. J., Kaufmann, J. S., Engel, C. C. & Gaynes, B. N. (2011). Deployment and mental health diagnoses among children of US army personell. *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine*, 165(11), 999-1005.
- Modum Bad, S. (2005). *Forprosjekt for samlivsundersøkelse i Forsvaret: den kvalitative undersøkelsen og funnene fra fokusgruppene: rapport*. Vikersund: Modum Bad.
- Moriarty, H., Winter, L., Robinson, K., Piersol, C. V., Vause-Earland, T., Iacovone, D. B. et al. (In Press). A randomized controlled trial to evaluate the Veterans' In-home Program (VIP) for military veterans with traumatic brain injury and their families: report on impact for family members. *PM&R*. doi: 10.1016/j.pmrj.2015.10.008
- Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten. (2015). *Slik oppsummerer vi forskning: Håndbok for Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten* (4. utg.). Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten.
- Niederhauser, V. P., Maddock, J., LeDoux, F. & Arnold, M. (2005). Building strong and ready Army families: a multirisk reduction health promotion pilot study. *Military Medicine*, 170(3), 227-233.
- Nygaard, P. V., Engen, S., Meinich, T., Botten, H., Borsheim, H., Enger, S. et al. (2014). *Pilotprosjekt Østerdalen. Sluttrapport* Oslo: Forsvarsdepartementet.
- Regjeringen. (2011). *I tjeneste for Norge. Regjeringens handlingsplan for ivaretagelse av personell før, under og etter internasjonal tjeneste*. Oslo: Forsvarsdepartementet.
- Regjeringen. (2014). *I tjeneste for Norge. Regjeringens oppfølgingsplan for ivaretagelse av personell før, under og etter internasjonal tjeneste*. Oslo: Forsvarsdepartementet.
- Review Manager (RevMan) (Versjon 5.3) [Dataprogram]. København: Nordic Cochrane Centre, The Cochrane Collaboration.
- Riksrevisjonen. (2013-2014). *Riksrevisjonens undersøkelse av ivaretagelse av veteraner fra internasjonale operasjoner*. Oslo: Riksrevisjonen.
- Rom, A. K. & Heintz, O. A. (2013). *Evaluering av veteranrelaterte oppgaver i Forsvarets virksomhet. Sluttrapport 2013. Tiltak 55 i Regjeringens handlingsplan "I tjeneste for Norge"*. Oslo: Forsvarsstaben/Forsvarets veteranertjeneste.
- Sautter, F. J., Glynn, S. M., Cretu, J. B., Senturk, D. & Vaught, A. S. (2015). Efficacy of structured approach therapy in reducing PTSD in returning veterans: a randomized clinical trial. *Psychological Services*, 12(3), 199-212. doi: 10.1037/ser0000032
- Seers, K. (2012). What is a qualitative synthesis? *Evidence Based Nursing*, 15(4), 101. doi: 10.1136/ebnurs-2012-100977
- Shea, B. J., Grimshaw, J. M., Wells, G. A., Boers, M., Andersson, N., Hamel, C. et al. (2007). Development of AMSTAR: a measurement tool to assess the methodological quality of systematic reviews. *BMC Medical Research Methodology*, 7, 10.
- Skjæveland, W. L. (2008). *Alkoholforbruk i et HMS perspektiv: Forsvarets internasjonale operasjoner*. (Masteroppgave). Universitetet i Stavanger, Stavanger.
- Snilstveit, B., Oliver, S. & Vojtoka, M. (2012). Narrative approaches to systematic review and synthesis of evidence for international development and policy practices. *Journal of Development Effectiveness*, 4(3), 409-429.
- Sones, H. M. (2015). *An educational group therapy program for female partners of veterans diagnosed with PTSD*. (Doktoravhandling). University of California, San Diego, San Diego.
- Sones, H. M., Madsen, J., Jakupcak, M. & Thorp, S. R. (2015). Evaluation of an educational group therapy program for female partners of veterans diagnosed with PTSD: A pilot study. *Couple and Family Psychology*, 4(3), 150-160. doi: 10.1037/cfp0000044
- Stanley, S. M., Allen, E. S., Markman, H. J., Rhoades, G. K. & Prentice, D. L. (2010). Decreasing divorce in U.S. Army couples: results from a randomized controlled trial using PREP for Strong Bonds. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 9(2), 149-160. doi: 10.1080/15332691003694901
- Stanley, S. M., Rhoades, G. K., Loew, B. A., Allen, E. S., Carter, S., Osborne, L. J. et al. (2014). A randomized controlled trial of relationship education in the U.S. Army: 2-year outcomes. *Family Relations*, 63(4), 482-495. doi: 10.1111/fare.12083
- Svendsen, A. M. T. (2009). *Samliv på tvers av grenser: En kvalitativ studie av par tilknyttet det norske Luftforsvaret*. (Masteroppgave). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Taft, C. T., Howard, J. M., Monson, C. M., Walling, S. M., Resick, P. A. & Murphy, C. M. (2014). "Strength at Home" intervention to prevent conflict and violence in military couples: pilot findings. *Partner Abuse*, 5(1), 41-47. doi: 10.1891/1946-6560.5.1.41

- Talmo, L.-J. (2009). *Forsvaret og medflytterne: Egenrealisering i skjæringspunktet mellom individuell fleksibilitet og styrt livsløp*. (Masteroppgave). Høgskulen i Volda, Volda.
- Trevillion, K., Williamson, E., Thandi, G., Borschmann, R., Oram, S. & Howard, L. M. (2015). A systematic review of mental disorders and perpetration of domestic violence among military populations. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 50(9), 1329-1346. doi: 10.1007/s00127-015-1084-4
- Tuborgh, J. (2011). Vi efterlader ingen: et studie af foreningen Krigsveteraner og pårørendes støtteindsats. *Psyke & Logos*, 32(2), 432-458.
- Veterancentret. (2011). *Udsendelsens påvirkning på partnere med børn*. Ringsted: Veterancentret, Videncenter.
- Walker, D. I., Cardin, J. F., Chawla, N., Topp, D., Burton, T. & Macdermid Wadsworth, S. (2014). Effectiveness of a multimedia outreach kit for families of wounded veterans. *Disability and Health Journal*, 7(2), 216-225. doi: 10.1016/j.dhjo.2013.11.004
- Warner, C. H., Breitbach, J. E., Appenzeller, G. N., Yates, V., Grieger, T. A. & Webster, W. G. (2007). Division mental health in the new brigade combat team structure: part II, redeployment and postdeployment. *Military Medicine*, 172(9), 912-917.
- Weibull, L. (2009). *"Vi borde også få medalj": om stöd till militära familjer under utlandstjänstgöring*. Stockholm: Försvarshögskolan.

11. VEDLEGG A. SØKESTRATEGIER

11.1. Søk 1: nordiske studier

Søkt 29.10 – 1.11.2015

Sølvi Biedilæ & Brynhildur Axelsdottir

Cochrane Library

Totalt antall treff: 63

ID	Search
#1	MeSH descriptor: [Family] explode all trees
#2	(dependent* or child* or kid or kids or adolescen* or teen* or youth* or brat or brats or youngster* or stepchild* or offspring* or off-spring* or toddler* or infant* or family* or families* or spouse* or partner* or wife* or wives* or husband* or couple* or marriage* or married* or marital* or cohabit* or parent* or father* or mother* or relative* or ((relationship* or relational*) NEAR/2 (intimate* or romantic* or difficult* or problem* or challenge* or satisf*)) or significant other* or divorce*)
#3	#1 or #2
#4	MeSH descriptor: [Veterans] explode all trees
#5	MeSH descriptor: [Veterans Health] explode all trees
#6	(deploy* or postdeploy* or nondeploy* or veteran* or active duty or peacekeep* or peacemaking* or Operation Enduring Freedom or Operation Iraqi Freedom or Operation New Dawn or Operation Desert Storm or Operation Desert Shield or Gulf war* or (international* NEAR/2 (mission* or operation*)) or (observational NEAR/2 mission*) or (military* NEAR/2 (absence* or separation* or separated)))
#7	(military* or soldier* or defence* or service member* or warrior* or army* or navy* or sailor* or airman* or airmen* or marine* or national guard* or reserves or force or forces or enlisted* or diplomat* or police*)
#8	(international* or or abroad* or overseas* or globe* or global* or high-threat* or high-risk* or Iraq* or Afghanistan* or return* or war* or combat* or armed conflict*)
#9	#7 and #8
#10	#4 or #5 or #6 or #9
#11	#3 and #10
#12	(norway* or norwe* or norge or norges or norsk or norske)
#13	(oslo bergen or trondheim or tromsø or tromsø)
#14	(denmark* or danish or danmark* or dansk* or sweden* or swedish or sverige* or svensk*)
#15	(stockholm* or copenhagen or koebenhavn or kobenhavn)
#16	MeSH descriptor: [Scandinavian and Nordic Countries] explode all trees
#17	(scandinavi* or skandinavi* or nordic*)
#18	#12 or #13 or #14 or #15 or #16 or #17
#19	#11 and #18 in Trials, Methods Studies, Technology Assessments and Economic Evaluations

PsycINFO 1806 to October Week 3 2015

Totalt antall treff: 275

#	Searches
1	exp family/ or couples/ or dysfunctional family/ or family crises/ or exp family life education/ or exp family members/ or exp marriage/ or exp family relations/ or exp marital relations/ or exp parenting/
2	(dependent* or child* or kid or kids or adolescen* or teen* or youth* or brat or brats or youngster* or stepchild* or offspring* or off-spring* or toddler* or infant* or family* or families* or spouse* or partner* or wife* or wives* or husband* or couple* or marriage* or married* or marital* or cohabit* or parent* or

father* or mother* or relative* or ((relationship* or relational*) adj2 (intimate* or romantic* or difficult* or problem* or challenge* or satisf*)) or significant other* or divorce*).ti,ab.

3 1 or 2

4 military deployment/ or military veterans/

5 (deploy* or postdeploy* or nondeploy* or veteran* or active duty or peacekeep* or peacemaking* or Operation Enduring Freedom or Operation Iraqi Freedom or Operation New Dawn or Operation Desert Storm or Operation Desert Shield or Gulf war* or (international* adj2 (mission* or operation*)) or (observational adj2 mission*) or (military* adj2 (absence* or separation* or separated))).ti,ab.

6 (military* or soldier* or defence* or service member* or warrior* or army* or navy* or sailor* or airman* or airmen* or marine* or national guard* or reserves or force or forces or enlisted* or diplomat* or police*).ti,ab.

7 (international* or abroad* or overseas* or globe* or global* or high-threat* or high-risk* or Iraq* or Afghanistan* or return* or war* or combat* or armed conflict*).ti,ab.

8 6 and 7

9 4 or 5 or 8

10 3 and 9

11 (norway* or norwe* or norge or norges or norsk or norske).mp,in,lo,lg,cq,ca.

12 (oslo or bergen or trondheim or tromso or tromsoe).mp,in,lo,lg,cq,ca.

13 (denmark* or danish or danmark* or dansk* or sweden* or swedish or sverige* or svensk*).mp,in,lo,lg,cq,ca.

14 (stockholm* or copenhagen or koebenhavn or kobenhavn).mp,in,lo,lg,cq,ca.

15 (scandinavi* or skandinavi* or nordic*).mp,in,lo,lg,cq,ca.

16 11 or 12 or 13 or 14 or 15

17 10 and 16

Ovid MEDLINE(R) In-Process & Other Non-Indexed Citations and Ovid MEDLINE(R) 1946 to Present

Totalt antall treff: 627

Searches

1 exp Family/

2 (dependent* or child* or kid or kids or adolescen* or teen* or youth* or brat or brats or youngster* or stepchild* or offspring* or off-spring* or toddler* or infant* or family* or families* or spouse* or partner* or wife* or wives* or husband* or couple* or marriage* or married* or marital* or cohabit* or parent* or father* or mother* or relative* or ((relationship* or relational*) adj2 (intimate* or romantic* or difficult* or problem* or challenge* or satisf*)) or significant other* or divorce*).ti,ab.

3 1 or 2

4 Veterans/ or Veterans Health/

5 (deploy* or postdeploy* or nondeploy* or veteran* or active duty or peacekeep* or peacemaking* or Operation Enduring Freedom or Operation Iraqi Freedom or Operation New Dawn or Operation Desert Storm or Operation Desert Shield or Gulf war* or (international* adj2 (mission* or operation*)) or (observational adj2 mission*) or (military* adj2 (absence* or separation* or separated))).ti,ab.

6 (military* or soldier* or defence* or service member* or warrior* or army* or navy* or sailor* or airman* or airmen* or marine* or national guard* or reserves or force or forces or enlisted* or diplomat* or police*).ti,ab.

7 (international* or abroad* or overseas* or globe* or global* or high-threat* or high-risk* or Iraq* or Afghanistan* or return* or war* or combat* or armed conflict*).ti,ab.

8 6 and 7

9 4 or 5 or 8

10 3 and 9

11 (norway* or norwe* or norge or norges or norsk or norske).mp,in,lg.

12 (oslo or bergen or trondheim or tromsø or tromsøe).mp,in,lg.

13 (denmark* or danish or danmark* or dansk* or sweden* or swedish or sverige* or svensk*).mp,in,lg.

14 (stockholm* or copenhagen or koebenhavn or kobenhavn).mp,in,lg.

15 exp "Scandinavian and Nordic Countries"/

16 (scandinavi* or skandinavi* or nordic*).mp,in,lg.

17 11 or 12 or 13 or 14 or 15 or 16

18 10 and 17

PubMed– nye artikler som ikke er registrert i Medline enda.

Totalt antall treff: 51

(dependent* or child* or kid or kids or adolescen* or teen* or youth* or brat or brats or youngster* or stepchild* or offspring* or off-spring* or toddler* or infant* or family* or families* or spouse* or partner* or wife* or wives* or husband* or couple* or marriage* or married* or marital* or cohabit* or parent* or father* or mother* or relative* or ((relationship* or relational*) AND (intimate* or romantic* or difficult* or problem* or challenge* or satisf*)) or significant other* or divorce*) AND ((deploy* or postdeploy* or nondeploy* or veteran* or active duty or peacekeep* or peacemaking* or Operation Enduring Freedom or Operation Iraqi Freedom or Operation New Dawn or Operation Desert Storm or Operation Desert Shield or Gulf war* or (international* and (mission* or operation or operations*)) or (observational and mission*) or (military* and (absence* or separation* or separated))) or ((military* or soldier* or defence* or service member* or warrior* or army* or navy* or sailor* or airman* or airmen* or marine* or national guard* or reserves or force or forces or enlisted* or diplomat* or police*) and (international* or abroad* or overseas* or globe* or global* or high-threat* or high-risk* or Iraq* or Afghanistan* or return* or war or wars or warzone* or combat* or armed conflict*)) AND (norway* or norwe* or norge or norges or norsk or norske or oslo or bergen or trondheim or tromsø or tromsøe or danmark* or danish or danmark* or dansk* or sweden* or swedish or sverige* or svensk* or stockholm* or copenhagen or koebenhavn or kobenhavn or scandinavi* or skandinavi* or nordic*) AND publisher[sb]

PILOTS: Published International Literature On Traumatic Stress

Totalt antall treff: 62

(SU.EXACT.EXPLODE("Family Relationships" OR "Family Members" OR "Grandchildren" OR "Grandparents" OR "Offspring" OR "Orphans" OR "Parents" OR "Partners" OR "Siblings" OR "Significant Others" OR "Single Parents" OR "Twins") OR SU.EXACT.EXPLODE("Interpersonal Interaction" OR "Marital Problems" OR "Parenting Behavior") OR (dependent* OR child* OR kid OR kids OR adolescen* OR teen* OR youth* OR brat OR brats OR youngster* OR stepchild* OR offspring* OR off-spring* OR toddler* OR infant* OR family* OR families* OR spouse* OR partner* OR wife* OR wives* OR husband* OR couple* OR marriage* OR married* OR marital* OR cohabit* OR parent* OR father* OR mother* OR relative* OR ((relationship* OR relational*) adj2 (intimate* OR romantic* OR difficult* OR problem* OR challenge* OR satisf*)) OR significant other* OR divorce*)) AND (SU.EXACT.EXPLODE("Deployment" OR "Veterans") OR (deploy* or postdeploy* or nondeploy* or veteran* or active duty or peacekeep* or peacemaking* or Operation Enduring Freedom or Operation Iraqi Freedom or Operation New Dawn or Operation Desert Storm or Operation Desert Shield or Gulf war* or (international* adj2 (mission* or operation*)) or (observational adj2 mission*) or (military* adj2 (absence* or separation* or separated))) OR ((military* or soldier* or defence* or service member* or warrior* or army* or navy* or sailor* or airman* or airmen* or marine* or national guard* or reserves or force or forces or enlisted* or diplomat* or police*) AND (international* or abroad* or overseas* or globe* or global* or high-threat* or high-risk* or Iraq* or Afghanistan* or return* or war* or combat* or armed conflict*)) AND (SU.EXACT("Danes" OR "Norwegians" OR "Swedes") OR (norway* OR norwe* OR norge OR norges OR norsk OR norske OR oslo OR bergen OR trondheim OR tromsø OR tromsøe OR danmark* OR danish OR danmark* OR dansk* OR sweden* OR swedish OR sverige* OR svensk* OR stockholm* OR copenhagen OR koebenhavn OR kobenhavn OR scandinavi* OR skandinavi* OR nordic*))

Web of Science - Core Collection

Totalt antall treff: 791

- #9 #8 AND #7 AND #3
DocType=All document types; Language=All languages;
- #8 TOPIC: (norway* OR norwe* OR norge OR norges OR norsk OR norske OR oslo OR bergen OR trondheim OR tromso OR tromsoe OR denmark* OR danish OR danmark* OR dansk* OR sweden* OR swedish OR sverige* OR svensk* OR stockholm* OR copenhagen OR koebenhavn OR kobenhavn OR scandinavi* OR skandinavi* OR nordic*)
DocType=All document types; Language=All languages;
- #7 #6 OR #5 OR #4
DocType=All document types; Language=All languages;
- #6 (TS=(military* or soldier* or defence* or "service member*" or warrior* or army* or navy* or sailor* or airman* or airmen* or marine* or "national guard*" or "reserves" or "force" or "forces" or enlisted* or diplomat* or police*) AND TS=(international* or abroad* or overseas* or globe* or global* or "high-threat*" or "high-risk*" or Iraq* or Afghanistan* or return* or "war" or "wars" or warzone* or combat* or "armed conflict*"))
DocType=All document types; Language=All languages;
- #5 TOPIC: (international* NEAR/2 (mission* or operation*)) OR TOPIC: ("observational" NEAR/2 mission*) OR TOPIC: (military* NEAR/2 (absence* or separation* or "separated"))
DocType=All document types; Language=All languages;
- #4 TOPIC: (deploy* or postdeploy* or nondeploy* or veteran* or "active duty" or peacekeep* or peacemaking* or "Operation Enduring Freedom" or "Operation Iraqi Freedom" or "Operation New Dawn" or "Operation Desert Storm" or "Operation Desert Shield" or "Gulf war*")
DocType=All document types; Language=All languages;
- #3 #2 OR #1
DocType=All document types; Language=All languages;
- #2 TOPIC: (relationship* NEAR/2 (intimate* OR romantic* OR difficult* OR problem* OR challenge* OR satisf*)) OR TOPIC: (relational* NEAR/2 (intimate* OR romantic* OR difficult* OR problem* OR challenge* OR satisf*))
DocType=All document types; Language=All languages;
- #1 TOPIC: (dependent* OR child* OR kid OR kids OR adolescen* OR teen* OR youth* OR brat OR brats OR youngster* OR stepchild* OR offspring* OR "off-spring*" OR toddler* OR infant* OR family* OR families* OR spouse* OR partner* OR wife* OR wives* OR husband* OR couple* OR marriage* OR married* OR marital* OR cohabit* OR parent* OR father* OR mother* OR relative* OR "significant other*" OR divorce*)
DocType=All document types; Language=All languages;

Cinahl

Totalt antall treff: 675

Search ID#	Search Terms
S15	S11 AND S14
S14	S12 OR S13
S13	TX (norway* or norwe* or norge or norges or norsk or norske or oslo or bergen or trondheim or tromso or tromsoe or denmark* or danish or danmark* or dansk* or sweden* or swedish or sverige* or svensk* or stockholm* or copenhagen or koebenhavn or kobenhavn or scandinavi* or skandinavi* or nordic*)
S12	(MH "Scandinavia+")
S11	S3 AND S10

- S10 S4 OR S5 OR S6 OR S9
- S9 S7 AND S8
- S8 TX (international* or abroad* or overseas* or globe* or global* or high-threat* or high-risk* or Iraq* or Afghanistan* or return* or war* or combat* or armed conflict*)
- S7 TX (military* or soldier* or defence* or service member* or warrior* or army* or navy* or sailor* or airman* or airmen* or marine* or national guard* or reserves or force or forces or enlisted* or diplomat* or police*)
- S6 TX (deploy* or postdeploy* or nondeploy* or veteran* or active duty or peacekeep* or peacemaking* or Operation Enduring Freedom or Operation Iraqi Freedom or Operation New Dawn or Operation Desert Storm or Operation Desert Shield or Gulf war* or (international* adj2 (mission* or operation*)) or (observational adj2 mission*) or (military* adj2 (absence* or separation* or separated)))
- S5 (MH "Military Deployment+")
- S4 (MH "Veterans+")
- S3 S1 OR S2
- S2 TX (dependent* or child* or kid or kids or adolescen* or teen* or youth* or brat or brats or youngster* or stepchild* or offspring* or off-spring* or toddler* or infant* or family* or families* or spouse* or partner* or wife* or wives* or husband* or couple* or marriage* or married* or marital* or cohabit* or parent* or father* or mother* or relative* or ((relationship* or relational*) adj2 (intimate* or romantic* or difficult* or problem* or challenge* or satisf*)) or significant other* or divorce*)
- S1 (MH "Family+")

BIBSYS Oria

Totalt antall treff: 101

(veteran* OR ((internasjonal* OR FN OR NATO) AND (operasjon* OR tjeneste* OR oppdrag*)) OR ((militær* OR forsvarret*) AND (utland* OR operasjon*)) OR intops OR deploy* OR ISAF) AND (familie* OR par OR parene OR parforhold* OR ekteskap* OR barn* OR ektefelle* OR gift* OR foreldre* OR mor OR far OR samliv* OR partner* OR samboer* OR hjem* OR pårørende*)

Norart

Totalt antall treff: 420

Ikke mulig å begrense på familiedelen fordi basen kun tillater 255 tegn i søket.

(veteran* OR ((internasjonal* OR FN OR NATO) AND (operasjon* OR tjeneste* OR oppdrag*)) OR ((militær* OR forsvarret*) AND (utland* OR operasjon*)) OR intops OR deploy* OR ISAF)

NORA

Totalt antall treff: 115

(veteran* OR (internasjonal* AND operasjon*) OR (internasjonal* AND tjeneste*) OR (internasjonal* AND oppdrag*) OR (militær* AND utland*) OR (forsvarret* AND utland*) OR (militær* AND operasjon*) OR intops OR deploy* OR (FN AND tjeneste*) OR (NATO AND tjeneste*) OR (FN AND operasjon*) OR (NATO AND operasjon*) OR ISAF) AND (familie* OR par OR parene OR parforhold* OR ekteskap* OR barn* OR ektefelle* OR gift* OR foreldre* OR mor OR far OR samliv* OR partner* OR samboer* OR hjem*)

CRistin

Totalt antall treff: 36

deploy*
veteran*

SveMed+

Totalt antall treff: 46

Nr Søksträng
4 veteran* OR krigsveteran*
10 internasjonal* OR internasjonell* OR international* OR FN OR NATO
11 operasjon* OR tjeneste* OR oppdrag* OR verksamhet* OR verksamd*
OR opgave* OR tjänste* OR insats* OR oppdrag*
12 #10 AND #11
14 intops OR deploy* OR ISAF
17 militær* OR forsvar* OR försvar*
18 utland* OR operasjon* OR operation*
19 #17 AND #18
20 #4 OR #12 OR #14 OR #19

SwePub

Totalt antall treff: 420

(veteran* OR krigsveteran* OR deploy* OR utlandsuppdrag* OR utlandsmission* OR utlandstjänstgöring*) AND (familje* OR relationer* OR äktenskap* OR make* OR föräldra* OR samlevnad* OR sammanboende* OR sambo* OR hem OR släkting* OR anhörig*)

Forskningsdatabasen.dk

Totalt antall treff: 63

veteran?=krigsveteran?

11.2. Søk 2: systematiske oversikter

Søkt 16. november 2015

Sølvi Biedilæ & Brynhildur Axelsdottir

Cochrane Reviews

Totalt antall treff: 148

ID	Search
#1	MeSH descriptor: [Family] explode all trees
#2	(dependent* or child* or kid or kids or adolescen* or teen* or youth* or brat or brats or youngster* or stepchild* or offspring* or off-spring* or toddler* or infant* or family* or families* or spouse* or partner* or wife* or wives* or husband* or couple* or marriage* or married* or marital* or cohabit* or parent* or father* or mother* or relative* or ((relationship* or relational*) near/2 (intimate* or romantic* or difficult* or problem* or challenge* or satisf*)) or significant other* or divorce*):ti,ab,kw
#3	#1 or #2
#4	MeSH descriptor: [Veterans] explode all trees
#5	MeSH descriptor: [Veterans Health] explode all trees
#6	(deploy* or postdeploy* or nondeploy* or veteran* or active duty or peacekeep* or peacemaking* or Operation Enduring Freedom or Operation Iraqi Freedom or Operation New Dawn or Operation Desert Storm or Operation Desert Shield or Gulf war* or (international* near/2 (mission* or operation*)) or (observational near/2 mission*) or (military* near/2 (absence* or separation* or separated))):ti,ab,kw
#7	(military* or soldier* or defence* or service member* or warrior* or army* or navy* or sailor* or airman* or airmen* or marine* or national guard* or reserves or force or forces or enlisted* or diplomat* or police*):ti,ab,kw
#8	(international* or abroad* or overseas* or globe* or global* or high-threat* or high-risk* or Iraq* or Afghanistan* or return* or war* or combat* or armed conflict*):ti,ab,kw
#9	#7 and #8
#10	#4 or #5 or #6 or #9

#11 #3 and #10 in Cochrane Reviews (Reviews and Protocols)

DARE Cochrane other reviews

Totalt antall treff: 313

ID	Search
#1	MeSH descriptor: [Family] explode all trees
#2	(dependent* or child* or kid or kids or adolescen* or teen* or youth* or brat or brats or youngster* or stepchild* or offspring* or off-spring* or toddler* or infant* or family* or families* or spouse* or partner* or wife* or wives* or husband* or couple* or marriage* or married* or marital* or cohabit* or parent* or father* or mother* or relative* or ((relationship* or relational*) near/2 (intimate* or romantic* or difficult* or problem* or challenge* or satisf*)) or significant other* or divorce*)
#3	#1 or #2
#4	MeSH descriptor: [Veterans] explode all trees
#5	MeSH descriptor: [Veterans Health] explode all trees
#6	(deploy* or postdeploy* or nondeploy* or veteran* or active duty or peacekeep* or peacemaking* or Operation Enduring Freedom or Operation Iraqi Freedom or Operation New Dawn or Operation Desert Storm or Operation Desert Shield or Gulf war* or (international* near/2 (mission* or operation*)) or (observational near/2 mission*) or (military* near/2 (absence* or separation* or separated)))
#7	(military* or soldier* or defence* or service member* or warrior* or army* or navy* or sailor* or airman* or airmen* or marine* or national guard* or reserves or force or forces or enlisted* or diplomat* or police*)
#8	(international* or abroad* or overseas* or globe* or global* or high-threat* or high-risk* or Iraq* or Afghanistan* or return* or war* or combat* or armed conflict*)
#9	#7 and #8
#10	#4 or #5 or #6 or #9
#11	#3 and #10 in Other Reviews

PsycINFO 1806 to November Week 2 2015

Totalt antall treff: 321

- # Searches
- 1 exp family/ or couples/ or dysfunctional family/ or family crises/ or exp family life education/ or exp family members/ or exp marriage/ or exp family relations/ or exp marital relations/ or exp parenting/
  - 2 (dependent* or child* or kid or kids or adolescen* or teen* or youth* or brat or brats or youngster* or stepchild* or offspring* or off-spring* or toddler* or infant* or family* or families* or spouse* or partner* or wife* or wives* or husband* or couple* or marriage* or married* or marital* or cohabit* or parent* or father* or mother* or relative* or ((relationship* or relational*) adj2 (intimate* or romantic* or difficult* or problem* or challenge* or satisf*)) or significant other* or divorce*).ti,ab.
  - 3 1 or 2
  - 4 military deployment/ or military veterans/
  - 5 (deploy* or postdeploy* or nondeploy* or veteran* or active duty or peacekeep* or peacemaking* or Operation Enduring Freedom or Operation Iraqi Freedom or Operation New Dawn or Operation Desert Storm or Operation Desert Shield or Gulf war* or (international* adj2 (mission* or operation*)) or (observational adj2 mission*) or (military* adj2 (absence* or separation* or separated))).ti,ab.
  - 6 (military* or soldier* or defence* or service member* or warrior* or army* or navy* or sailor* or airman* or airmen* or marine* or national guard* or reserves or force or forces or enlisted* or diplomat* or police*).ti,ab.
  - 7 (international* or abroad* or overseas* or globe* or global* or high-threat* or high-risk* or Iraq* or Afghanistan* or return* or war* or combat* or armed conflict*).ti,ab.
  - 8 6 and 7
  - 9 4 or 5 or 8

- 10 3 and 9
- 11 metaanaly*.ti,sh.
- 12 meta-analy*.ti,sh.
- 13 cochrane*.ti.
- 14 (review or overview).ti.
- 15 meta analysis/
- 16 meta analysis.md.
- 17 (review adj2 literature).ti.
- 18 "literature review".md.
- 19 "systematic review".md.
- 20 (synthes* adj3 (literature* or research or studies or data)).ti.
- 21 pooled analys*.ti,ab.
- 22 ((data adj2 pool*) and studies).ti,ab.
- 23 ((hand or manual* or database* or computer* or electronic*) adj2 search*).ti,ab.
- 24 ((electronic* or bibliographic*) adj2 (database* or data base*)).ti,ab.
- 25 11 or 12 or 13 or 14 or 15 or 16 or 17 or 18 or 19 or 20 or 21 or 22 or 23 or 24
- 26 (comment reply or editorial or letter or "review book" or "review media" or "review software other").dt.
- 27 (electronic collection or dissertation abstract or encyclopedia).pt.
- 28 26 or 27
- 29 25 not 28
- 30 10 and 29

Ovid MEDLINE(R) In-Process & Other Non-Indexed Citations and Ovid MEDLINE(R) 1946 to Present

Totalt antall treff: 575

Searches

- 1 exp Family/
- 2 (dependent* or child* or kid or kids or adolescen* or teen* or youth* or brat or brats or youngster* or stepchild* or offspring* or off-spring* or toddler* or infant* or family* or families* or spouse* or partner* or wife* or wives* or husband* or couple* or marriage* or married* or marital* or cohabit* or parent* or father* or mother* or relative* or ((relationship* or relational*) adj2 (intimate* or romantic* or difficult* or problem* or challenge* or satisf*)) or significant other* or divorce*).ti,ab.
- 3 1 or 2
- 4 Veterans/ or Veterans Health/
- 5 (deploy* or postdeploy* or nondeploy* or veteran* or active duty or peacekeep* or peacemaking* or Operation Enduring Freedom or Operation Iraqi Freedom or Operation New Dawn or Operation Desert Storm or Operation Desert Shield or Gulf war* or (international* adj2 (mission* or operation*)) or (observational adj2 mission*) or (military* adj2 (absence* or separation* or separated))).ti,ab.
- 6 (military* or soldier* or defence* or service member* or warrior* or army* or navy* or sailor* or airman* or airmen* or marine* or national guard* or reserves or force or forces or enlisted* or diplomat* or police*).ti,ab.
- 7 (international* or abroad* or overseas* or globe* or global* or high-threat* or high-risk* or Iraq* or Afghanistan* or return* or war* or combat* or armed conflict*).ti,ab.
- 8 6 and 7
- 9 4 or 5 or 8

- 10 3 and 9
- 11 systematic\$ review\$.ti,ab.
- 12 meta-analysis as topic/
- 13 meta-analytic\$.ti,ab.
- 14 meta-analysis.ti,ab,pt.
- 15 metanalysis.ti,ab.
- 16 metaanalysis.ti,ab.
- 17 meta analysis.ti,ab.
- 18 meta-synthesis.ti,ab.
- 19 metasynthesis.ti,ab.
- 20 meta synthesis.ti,ab.
- 21 meta-regression.ti,ab.
- 22 metaregression.ti,ab.
- 23 meta regression.ti,ab.
- 24 (synthes\$ adj3 literature).ti,ab.
- 25 (synthes\$ adj3 evidence).ti,ab.
- 26 integrative review.ti,ab.
- 27 data synthesis.ti,ab.
- 28 (research synthesis or narrative synthesis).ti,ab.
- 29 (systematic study or systematic studies).ti,ab.
- 30 (systematic comparison\$ or systematic overview\$).ti,ab.
- 31 evidence based review.ti,ab.
- 32 comprehensive review.ti,ab.
- 33 critical review.ti,ab.
- 34 quantitative review.ti,ab.
- 35 structured review.ti,ab.
- 36 realist review.ti,ab.
- 37 realist synthesis.ti,ab.
- 38 or/11-37
- 39 review.pt.
- 40 medline.ab.
- 41 pubmed.ab.
- 42 cochrane.ab.
- 43 embase.ab.
- 44 cinahl.ab.
- 45 psyc?lit.ab.
- 46 psyc?info.ab.
- 47 (literature adj3 search\$).ab.
- 48 (database\$ adj3 search\$).ab.
- 49 (bibliographic adj3 search\$).ab.
- 50 (electronic adj3 search\$).ab.

- 51 (electronic adj3 database\$).ab.
- 52 (computeri?ed adj3 search\$).ab.
- 53 (internet adj3 search\$).ab.
- 54 included studies.ab.
- 55 (inclusion adj3 studies).ab.
- 56 inclusion criteria.ab.
- 57 selection criteria.ab.
- 58 predefined criteria.ab.
- 59 predetermined criteria.ab.
- 60 (assess\$ adj3 (quality or validity)).ab.
- 61 (select\$ adj3 (study or studies)).ab.
- 62 (data adj3 extract\$).ab.
- 63 extracted data.ab.
- 64 (data adj2 abstracted).ab.
- 65 (data adj3 abstraction).ab.
- 66 published intervention\$.ab.
- 67 ((study or studies) adj2 evaluat\$).ab.
- 68 (intervention\$ adj2 evaluat\$).ab.
- 69 confidence interval\$.ab.
- 70 heterogeneity.ab.
- 71 pooled.ab.
- 72 pooling.ab.
- 73 odds ratio\$.ab.
- 74 (Jadad or coding).ab.
- 75 or/40-74
- 76 39 and 75
- 77 review.ti.
- 78 77 and 75
- 79 (review\$ adj4 (papers or trials or studies or evidence or intervention\$ or evaluation\$)).ti,ab.
- 80 38 or 76 or 78 or 79
- 81 letter.pt.
- 82 editorial.pt.
- 83 comment.pt.
- 84 81 or 82 or 83
- 85 80 not 84
- 86 exp animals/ not humans/
- 87 85 not 86
- 88 10 and 87

PubMed – nye artikler som ikke er registrert i Medline enda.
Totalt antall treff: 664

(dependent*[tiab] OR child*[tiab] OR kid[tiab] OR kids[tiab] OR adolescen*[tiab] OR teen*[tiab] OR youth*[tiab] OR brat[tiab] OR brats[tiab] OR youngster*[tiab] OR stepchild*[tiab] OR offspring*[tiab] OR off-spring*[tiab] OR toddler*[tiab] OR infant*[tiab] OR family*[tiab] OR families*[tiab] OR spouse*[tiab] OR partner*[tiab] OR wife*[tiab] OR wives*[tiab] OR husband*[tiab] OR couple*[tiab] OR marriage*[tiab] OR married*[tiab] OR marital*[tiab] OR cohabit*[tiab] OR parent*[tiab] OR father*[tiab] OR mother*[tiab] OR relative*[tiab] OR ((relationship*[tiab] OR relational*[tiab]) AND (intimate*[tiab] OR romantic*[tiab] OR difficult*[tiab] OR problem*[tiab] OR challenge*[tiab] OR satisf*[tiab])) OR significant other*[tiab] OR divorce*[tiab]) AND ((deploy*[tiab] OR postdeploy*[tiab] OR nondeploy*[tiab] OR veteran*[tiab] OR active duty[tiab] OR peacekeep*[tiab] OR peacemaking*[tiab] OR Operation Enduring Freedom[tiab] OR Operation Iraqi Freedom[tiab] OR Operation New Dawn[tiab] OR Operation Desert Storm[tiab] OR Operation Desert Shield[tiab] OR Gulf war*[tiab] OR (international*[tiab] AND (mission*[tiab] OR operation[tiab] OR operations*[tiab])) OR (observational[tiab] AND mission*[tiab]) OR (military*[tiab] AND (absence*[tiab] OR separation*[tiab] OR separated[tiab]))) OR ((military*[tiab] OR soldier*[tiab] OR defence*[tiab] OR service member*[tiab] OR warrior*[tiab] OR army*[tiab] OR navy*[tiab] OR sailor*[tiab] OR airman*[tiab] OR airmen*[tiab] OR marine*[tiab] OR national guard*[tiab] OR reserves[tiab] OR force[tiab] OR forces[tiab] OR enlisted*[tiab] OR diplomat*[tiab] OR police*[tiab]) AND (international*[tiab] OR abroad*[tiab] OR overseas*[tiab] OR globe*[tiab] OR global*[tiab] OR high-threat*[tiab] OR high-risk*[tiab] OR Iraq*[tiab] OR Afghanistan*[tiab] OR return*[tiab] OR war[tiab] OR wars[tiab] OR warzone*[tiab] OR combat*[tiab] OR armed conflict*[tiab]))) AND publisher[sb])

PILOTS

Totalt antall treff: 488

(SU.EXACT.EXPLODE("Family Relationships" OR "Family Members" OR "Grandchildren" OR "Grandparents" OR "Offspring" OR "Orphans" OR "Parents" OR "Partners" OR "Siblings" OR "Significant Others" OR "Single Parents" OR "Twins") OR SU.EXACT.EXPLODE("Interpersonal Interaction" OR "Marital Problems" OR "Parenting Behavior") OR (dependent* OR child* OR kid OR kids OR adolescen* OR teen* OR youth* OR brat OR brats OR youngster* OR stepchild* OR offspring* OR "off-spring*" OR toddler* OR infant* OR family* OR families* OR spouse* OR partner* OR wife* OR wives* OR husband* OR couple* OR marriage* OR married* OR marital* OR cohabit* OR parent* OR father* OR mother* OR relative* OR ((relationship* OR relational*) N/2 (intimate* OR romantic* OR difficult* OR problem* OR challenge* OR satisf*)) OR "significant other*" OR divorce*)) AND (SU.EXACT.EXPLODE("Deployment" OR "Veterans") OR (deploy* OR postdeploy* OR nondeploy* OR veteran* OR "active duty" OR peacekeep* OR peacemaking* OR "Operation Enduring Freedom" OR "Operation Iraqi Freedom" OR "Operation New Dawn" OR "Operation Desert Storm" OR "Operation Desert Shield" OR "Gulf war*" OR (international* N/2 (mission* OR operation*)) OR (observational N/2 mission*) OR (military* N/2 (absence* OR separation* OR separated))) OR ((military* OR soldier* OR defence* OR "service member*" OR warrior* OR army* OR navy* OR sailor* OR airman* OR airmen* OR marine* OR "national guard*" OR reserves OR force OR forces OR enlisted* OR diplomat* OR police*) AND (international* OR global* OR abroad* OR overseas* OR globe* OR "high-threat*" OR "high-risk*" OR Iraq* OR Afghanistan* OR return* OR war* OR combat* OR "armed conflict*")))) AND (SU.EXACT.EXPLODE("Literature Review" OR "Meta Analysis" OR "Systematic Review") OR (review* OR "meta-anal*" OR "meta-synt*"))

Web of Science – Core Collection

Totalt antall treff: 1642

- # 11 #10 AND #9
Indexes=SCI-EXPANDED, SSCI, A&HCI, CPCI-S, CPCI-SSH, ESCI Timespan=All years
- # 10 TS=(review* OR "meta-anal*" OR "meta-syn*")
Indexes=SCI-EXPANDED, SSCI, A&HCI, CPCI-S, CPCI-SSH, ESCI Timespan=All years
- # 9 #8 AND #3
Indexes=SCI-EXPANDED, SSCI, A&HCI, CPCI-S, CPCI-SSH, ESCI Timespan=All years
- # 8 #7 OR #6 OR #5 OR #4
Indexes=SCI-EXPANDED, SSCI, A&HCI, CPCI-S, CPCI-SSH, ESCI Timespan=All years
- # 7 TS=(deploy*) AND TS=(military* OR soldier* OR defence* OR "service member*" OR warrior* OR army* OR navy* OR sailor* OR airman* OR airmen* OR marine* OR "national guard*" OR "reserves" OR "force" OR "forces" OR enlisted* OR diplomat* OR police* OR international* OR abroad* OR overseas* OR globe* OR global* OR "high-threat*" OR

- "high-risk*" or Iraq* or Afghanistan* or return* or "war" or "wars" or warzone* or combat* or "armed conflict*")
Indexes=SCI-EXPANDED, SSCI, A&HCI, CPCI-S, CPCI-SSH, ESCI Timespan=All years
- # 6 TS=((military* or soldier* or defence* or "service member*" or warrior* or army* or navy* or sailor* or airman* or airmen* or marine* or "national guard*" or "reserves" or "force" or "forces" or enlisted* or diplomat* or police*) NEAR/10 (international* or abroad* or overseas* or globe* or global* or "high-threat*" or "high-risk*" or Iraq* or Afghanistan* or return* or "war" or "wars" or warzone* or combat* or "armed conflict*"))
Indexes=SCI-EXPANDED, SSCI, A&HCI, CPCI-S, CPCI-SSH, ESCI Timespan=All years
- # 5 TOPIC: (international* NEAR/2 (mission* or operation*)) OR TOPIC: ("observational" NEAR/2 mission*) OR TOPIC: (military* NEAR/2 (absence* or separation* or "separated"))
Indexes=SCI-EXPANDED, SSCI, A&HCI, CPCI-S, CPCI-SSH, ESCI Timespan=All years
- # 4 TS=(postdeploy* or nondeploy* or veteran* or "active duty" or peacekeep* or peacemaking* or "Operation Enduring Freedom" or "Operation Iraqi Freedom" or "Operation New Dawn" or "Operation Desert Storm" or "Operation Desert Shield" or "Gulf war*")
Indexes=SCI-EXPANDED, SSCI, A&HCI, CPCI-S, CPCI-SSH, ESCI Timespan=All years
- # 3 #2 OR #1
Indexes=SCI-EXPANDED, SSCI, A&HCI, CPCI-S, CPCI-SSH, ESCI Timespan=All years
- # 2 TOPIC: (relationship* NEAR/2 (intimate* OR romantic* OR difficult* OR problem* OR challenge* OR satisf*)) OR TOPIC: (relational* NEAR/2 (intimate* OR romantic* OR difficult* OR problem* OR challenge* OR satisf*))
Indexes=SCI-EXPANDED, SSCI, A&HCI, CPCI-S, CPCI-SSH, ESCI Timespan=All years
- # 1 TOPIC: (dependent* OR child* OR kid OR kids OR adolescen* OR teen* OR youth* OR brat OR brats OR youngster* OR stepchild* OR offspring* OR "off-spring*" OR toddler* OR infant* OR family* OR families* OR spouse* OR partner* OR wife* OR wives* OR husband* OR couple* OR marriage* OR married* OR marital* OR cohabit* OR parent* OR father* OR mother* OR relative* OR "significant other*" OR divorce*)
Indexes=SCI-EXPANDED, SSCI, A&HCI, CPCI-S, CPCI-SSH, ESCI Timespan=All years

Social Care Online

- SubjectTerms:"families" including narrower terms
- OR SubjectTerms:"family members" including narrower terms
- OR SubjectTerms:"children" including narrower terms
- OR SubjectTerms:"family relations" including narrower terms
- OR SubjectTerms:"parenting" including this term only
- OR SubjectTerms:"family support" including this term only
- OR SubjectTerms:"marriage" including narrower terms
- OR SubjectTerms:"cohabitation" including this term only
- OR SubjectTerms:"civil partnership" including this term only
- OR SubjectTerms:"divorce" including this term only
- OR AllFields:'dependent* OR child* OR kid OR kids OR adolescen* OR teen* OR youth* OR brat OR brats OR youngster* OR stepchild* OR offspring* OR off-spring* OR toddler* OR infant* OR family* OR families* OR spouse* OR partner* OR wife* OR wives* OR husband* OR couple* OR marriage* OR married* OR marital* OR cohabit* OR parent* OR father* OR mother* OR relative* OR relationship* OR relational* OR significant other* OR divorce*']

AND

- SubjectTerms:"armed forces personnel" including this term only
- OR AllFields:'deploy* or postdeploy* or nondeploy* or veteran* or peacekeep* or peacemaking* or military* or soldier* or defence* or warrior* or army* or navy* or sailor* or airman* or airmen* or marine* or reserves or force or forces or enlisted* or diplomat* or police or active duty or operation enduring freedom or

operation iraqi freedom or operation new dawn or operation desert storm or operation desert shield or gulf war* or international mission* or international operation* or observational mission* or service member* or national guard*]

CINAHL Ebsco

Totalt antall treff: 414

Search

Terms Search Options

- S35 S11 AND S34
- S34 S32 NOT S33
- S33 PT BOOK REVIEW
- S32 S12 or S13 or S14 or S15 or S16 or S17 or S18 or S19 or S20 or S21 or S22 or S23 or S24 or S25 or S26 or S29 or S30 or S31
- S31 AB systematic* N10 overview* or AB methodologic* N10 overview* or AB quantitative* N10 overview* or AB research* N10 overview* or AB literature* N10 overview* or AB studies N10 overview* or AB trial* N10 overview* or AB effective* N10 overview*
- S30 AB systematic* N10 review* or AB methodologic* N10 review* or AB quantitative* N10 review* or AB research* N10 review* or AB literature* N10 review* or AB studies N10 review* or AB trial* N10 review* or AB effective* N10 review*
- S29 S28 and S27
- S28 AB systematic* or AB methodologic* or AB quantitative* or AB research* or AB literature* or AB studies or AB trial* or AB effective*
- S27 PT review
- S26 TX electronic* N2 database* or TX electronic* N2 data base* or TX bibliographic* N2 database* or TX bibliographic* N2 data base*
- S25 (MH "Reference Databases+") or (MH "Reference Databases, Health+")
- S24 TX hand N2 search* or TX manual N2 search* or TX database* N2 search* or TX computer* N2 search*
- S23 TX pooled analy* or TX data N2 pool*
- S22 TX medline or medlars or embase or scisearch or psycinfo or psychinfo or psychlit or psychlit
- S21 TX synthes* N3 literature* or TX synthes* N3 research or TX synthes* N3 studies or TX synthes* N3 data
- S20 (MH "Literature Searching+")
- S19 (MH "Literature Review+")
- S18 TI review* OR TI overview*
- S17 PT systematic review
- S16 PT nursing interventions
- S15 TI cochrane OR AB cochrane
- S14 TI meta-analy* OR AB meta-analy* OR TI meta-synt* OR AB meta-synt*

- S13 TI metaanaly* OR AB metaanaly* OR TI metasynt* OR AB metasynt*
- S12 (MH "Meta Synthesis") OR (MH "Meta Analysis")
- S11 S3 AND S10
- S10 S4 OR S5 OR S6 OR S9
- S9 S7 AND S8
- S8 TI (international* or abroad* or overseas* or globe* or global* or high-threat* or high-risk* or Iraq* or Afghanistan* or return* or war* or combat* or armed conflict*) OR AB (international* or abroad* or overseas* or globe* or global* or high-threat* or high-risk* or Iraq* or Afghanistan* or return* or war* or combat* or armed conflict*)
- S7 TI (military* or soldier* or defence* or service member* or warrior* or army* or navy* or sailor* or airman* or airmen* or marine* or national guard* or reserves or force or forces or enlisted* or diplomat* or police*) OR AB (military* or soldier* or defence* or service member* or warrior* or army* or navy* or sailor* or airman* or airmen* or marine* or national guard* or reserves or force or forces or enlisted* or diplomat* or police*)
- S6 TI (deploy* or postdeploy* or nondeploy* or veteran* or active duty or peacekeep* or peacemaking* or Operation Enduring Freedom or Operation Iraqi Freedom or Operation New Dawn or Operation Desert Storm or Operation Desert Shield or Gulf war* or (international* N2 (mission* or operation*)) or (observational N2 mission*) or (military* N2 (absence* or separation* or separated))) OR AB (deploy* or postdeploy* or nondeploy* or veteran* or active duty or peacekeep* or peacemaking* or Operation Enduri ...
- S5 (MH "Military Deployment+")
- S4 (MH "Veterans+")
- S3 S1 OR S2
- S2 TI (dependent* or child* or kid or kids or adolescen* or teen* or youth* or brat or brats or youngster* or stepchild* or offspring* or off-spring* or toddler* or infant* or family* or families* or spouse* or partner* or wife* or wives* or husband* or couple* or marriage* or married* or marital* or cohabit* or parent* or father* or mother* or relative* or ((relationship* or relational*) N2 (intimate* or romantic* or difficult* or problem* or challenge* or satisf*)) or significant other* or divorc ...
- S1 (MH "Family+")

11.3. Søk 3: alle studiedesign

Søkt 18. og 19. November 2015

Brynhildur Axelsdottir, Sølvi Biedilæ og Karianne Thune Hammerstrøm

Cochrane Library

Totalt antall treff: 321

ID	Search
#1	MeSH descriptor: [Family] explode all trees
#2	(child or children* or kid or kids or brat or brats or adolescen* or teen* or youth* or youngster* or stepchild* or stepson* or stepdaughter* or step-child* or step-son* or step-daughter* or offspring* or off-spring* or toddler* or infant* or family* or families* or spouse* or partner* or wife* or wives* or husband* or couples or "couple therapy" or marriage* or married* or marital* or cohabit* or parent* or father or fathers or mother or

- mothers or ((relationship* or relational*) near/2 (intimate* or romantic* or difficult* or problem* or challenge* or satisf*)) or significant other* or divorce*)
- #3 #1 or #2
- #4 (active duty or peacekeep* or peace-keep* or peacemaking* or peace-making* or Operation Enduring Freedom or Operation Iraqi Freedom or Operation New Dawn or Operation Desert Storm or Operation Desert Shield or Gulf war* or (international* near/2 (mission* or operation*)) or (observational near/2 mission*) or (military* near/2 (absence* or separation* or separated)))
- #5 MeSH descriptor: [Veterans] explode all trees
- #6 MeSH descriptor: [Military Personnel] explode all trees
- #7 #5 or #6
- #8 (iraq* or afghanistan* or combat* or ptsd* or ptss or post-traumatic or posttraumatic or war or wartime or warfare or service or reintegrat* or re-integrat* or return*)
- #9 #7 and #8
- #10 ((iraq* or afghanistan* or combat* or ptsd* or ptss or post-traumatic or posttraumatic or war or wartime or warfare or service or reintegrat* or re-integrat* or return*) near/10 veteran*)
- #11 #4 or #9 or #10
- #12 (abroad* or overseas* or high-threat* or Iraq* or Afghanistan* or return* or war or wars or wartime* or warfare* or combat* or armed conflict*)
- #13 (military* or soldier* or service member* or warrior* or army* or navy* or sailor* or airman* or airmen* or marine* or national guard* or reserves or ((armed or air or defence*) near/2 force*) or enlisted* or diplomat* or police* or veteran* or troop*)
- #14 MeSH descriptor: [Military Personnel] explode all trees
- #15 #12 or #13 or #14
- #16 (deploy* or postdeploy* or nondeploy*)
- #17 #15 and #16
- #18 #3 and #11
- #19 #3 and #17
- #20 #18 or #19 in Trials, Methods Studies, Technology Assessments and Economic Evaluations

PsycINFO 1987 to November Week 2 2015

Totalt antall treff: 2511

Searches

- 1 exp family/ or couples/ or dysfunctional family/ or family crises/ or exp family life education/ or exp family members/ or exp marriage/ or exp family relations/ or exp marital relations/ or exp parenting/
- 2 (child or children* or kid or kids or brat or brats or adolescen* or teen* or youth* or youngster* or stepchild* or stepson* or stepdaughter* or step-child* or step-son* or step-daughter* or offspring* or off-spring* or toddler* or infant* or family* or families* or spouse* or partner* or wife* or wives* or husband* or couples or "couple therapy" or marriage* or married* or marital* or cohabit* or parent* or father or fathers or mother or mothers or ((relationship* or relational*) adj2 (intimate* or romantic* or difficult* or problem* or challenge* or satisf*)) or significant other* or divorce*).ti,ab.
- 3 1 or 2
- 4 military deployment/
- 5 (active duty or peacekeep* or peace-keep* or peacemaking* or peace-making* or Operation Enduring Freedom or Operation Iraqi Freedom or Operation New Dawn or Operation Desert Storm or Operation Desert Shield or Gulf war* or (international* adj2 (mission* or operation*)) or (observational adj2 mission*) or (military* adj2 (absence* or separation* or separated))).ti,ab.
- 6 military veterans/ or Military Personnel/ or Combat Experience/
- 7 (iraq* or afghanistan* or combat* or ptsd* or ptss or post-traumatic or posttraumatic or war or wartime or warfare or service or reintegrat* or re-integrat* or return*).ti,ab.
- 8 6 and 7

- 9 ((iraq* or afghanistan* or combat* or ptsd* or ptss or post-traumatic or posttraumatic or war or wartime or warfare or service or reintegrat* or re-integrat* or return*) adj10 veteran*).tw.
- 10 4 or 5 or 8 or 9
- 11 (abroad* or overseas* or high-threat* or Iraq* or Afghanistan* or return* or war or wars or wartime* or warfare* or combat* or armed conflict*).ti,ab.
- 12 (military* or soldier* or service member* or warrior* or army* or navy* or sailor* or airman* or airmen* or marine* or national guard* or reserves or ((armed or air or defence*) adj2 force*) or enlisted* or diplomat* or police* or veteran* or troop*).ti,ab.
- 13 Military Personnel/
14 or/11-13
- 15 (deploy* or postdeploy* or nondeploy*).ti,ab.
- 16 14 and 15
- 17 3 and 10
- 18 3 and 16
- 19 (study or result* or finding* or evaluat* or impact* or (control* and group*) or random* or cross-section* or cross section* or cohort* or longitudin*).ti,ab.
- 20 exp experimental design/
21 exp methodology/
22 19 or 20 or 21
23 17 or 18
24 23 and 22

Ovid MEDLINE(R) In-Process & Other Non-Indexed Citations and Ovid MEDLINE(R) 1946 to Present
Totalt antall treff: 2213

- 1 exp family/
2 (child or children* or kid or kids or brat or brats or adolescen* or teen* or youth* or youngster* or stepchild* or stepson* or stepdaughter* or step-child* or step-son* or step-daughter* or offspring* or off-spring* or toddler* or infant* or family* or families* or spouse* or partner* or wife* or wives* or husband* or couples or "couple therapy" or marriage* or married* or marital* or cohabit* or parent* or father or fathers or mother or mothers or ((relationship* or relational*) adj2 (intimate* or romantic* or difficult* or problem* or challenge* or satisf*)) or significant other* or divorce*).ti,ab.
- 3 1 or 2
- 4 (active duty or peacekeep* or peace-keep* or peacemaking* or peace-making* or Operation Enduring Freedom or Operation Iraqi Freedom or Operation New Dawn or Operation Desert Storm or Operation Desert Shield or Gulf war* or (international* adj2 (mission* or operation*)) or (observational adj2 mission*) or (military* adj2 (absence* or separation* or separated))).ti,ab.
- 5 Veterans/ or Military Personnel/
6 (iraq* or afghanistan* or combat* or ptsd* or ptss or post-traumatic or posttraumatic or war or wartime or warfare or service or reintegrat* or re-integrat* or return*).ti,ab.
- 7 5 and 6
- 8 ((iraq* or afghanistan* or combat* or ptsd* or ptss or post-traumatic or posttraumatic or war or wartime or warfare or service or reintegrat* or re-integrat* or return*) adj10 veteran*).tw.
- 9 4 or 7 or 8
- 10 (abroad* or overseas* or high-threat* or Iraq* or Afghanistan* or return* or war or wars or wartime* or warfare* or combat* or armed conflict*).ti,ab.

- 11 (military* or soldier* or service member* or warrior* or army* or navy* or sailor* or airman* or airmen* or marine* or national guard* or reserves or ((armed or air or defence*) adj2 force*) or enlisted* or diplomat* or police* or veteran* or troop*).ti,ab.
- 12 Military Personnel/
- 13 or/10-12
- 14 (deploy* or postdeploy* or nondeploy*).ti,ab.
- 15 13 and 14
- 16 3 and 9
- 17 3 and 15
- 18 (study or result* or finding* or evaluat* or impact* or (control* and group*) or random* or cross-section* or cross section* or cohort* or longitudin*).ti,ab.
- 19 exp Research Design/
- 20 (clinical trial or comparative study or controlled clinical trial or evaluation studies or multicenter study or observational study or pragmatic clinical trial or randomized controlled trial or validation studies).pt.
- 21 18 or 19 or 20
- 22 16 or 17
- 23 21 and 22

PILOTS

Totalt antall treff: 4448

(SU.EXACT.EXPLODE("Family Relationships" OR "Family Members" OR "Grandchildren" OR "Grandparents" OR "Offspring" OR "Orphans" OR "Parents" OR "Partners" OR "Siblings" OR "Significant Others" OR "Single Parents" OR "Twins" OR "Interpersonal Interaction" OR "Marital Problems" OR "Parenting Behavior") OR (child or children* or kid or kids or brat or brats or adolescen* or teen* or youth* or youngster* or stepchild* or stepson* or stepdaughter* or step-child* or step-son* or step-daughter* or offspring* or off-spring* or toddler* or infant* or family* or families* or spouse* or partner* or wife* or wives* or husband* or couples or "couple therapy" or marriage* or married* or marital* or cohabit* or parent* or father or fathers or mother or mothers or ((relationship* or relational*) N2 (intimate* or romantic* or difficult* or problem* or challenge* or satisf*) or significant other* or divorce*)) AND (SU.EXACT.EXPLODE("Deployment") OR (active duty or peacekeep* or peace-keep* or peacemaking* or peace-making* or Operation Enduring Freedom or Operation Iraqi Freedom or Operation New Dawn or Operation Desert Storm or Operation Desert Shield or Gulf war* or (international* N2 (mission* or operation*)) or (observational N2 mission*) or (military* N2 (absence* or separation* or separated))) OR ((SU.EXACT.EXPLODE("Air Force Personnel" OR "Army Personnel" OR "Coast Guard Personnel" OR "Commissioned Officers" OR "Enlisted Personnel" OR "Marine Personnel" OR "Military Personnel" OR "Military Police Personnel" OR "National Guard Personnel" OR "Navy Personnel" OR "Noncommissioned Officers" OR "Peacekeeping Personnel" OR "Reserve Personnel" OR "Special Forces Personnel" OR "Police Personnel")) AND (iraq* or afghanistan* or combat* or ptsd* or ptss or post-traumatic or posttraumatic or war or wartime or warfare or service or reintegrat* or re-integrat* or return*)) OR ((iraq* or afghanistan* or combat* or ptsd* or ptss or post-traumatic or posttraumatic or war or wartime or warfare or service or reintegrat* or re-integrat* or return) N10 veteran*) OR (((abroad* or overseas* or high-threat* or Iraq* or Afghanistan* or return* or war or wars or wartime* or warfare* or combat* or armed conflict* or military* or soldier* or service member* or warrior* or army* or navy* or sailor* or airman* or airmen* or marine* or national guard* or reserves or ((armed or air or defence*) N2 force*) or enlisted* or diplomat* or police* or veteran* or troop*) OR (SU.EXACT.EXPLODE("Air Force Personnel" OR "Army Personnel" OR "Coast Guard Personnel" OR "Commissioned Officers" OR "Enlisted Personnel" OR "Marine Personnel" OR "Military Personnel" OR "Military Police Personnel" OR "National Guard Personnel" OR "Navy Personnel" OR "Noncommissioned Officers" OR "Peacekeeping Personnel" OR "Reserve Personnel" OR "Special Forces Personnel" OR "Police Personnel")) AND (deploy* or postdeploy* or nondeploy*)))) AND (study or result* or finding* or evaluat* or impact* or (control* and group*) or random* or cross-section* or cross section* or cohort* or longitudin* OR SU.EXACT.EXPLODE("Methodology Employed" OR "Clinical Trial" OR "Followup Study" OR "Longitudinal Study" OR "Randomized Clinical Trial"))

Web of Science Core Collection

Totalt antall treff: 2628

- #11 #10 AND #9
- #10 TS=("study" or "result*" or "finding*" or "evaluat*" or "impact*" or ("control*" and "group*") or "random*" or "cross-section*" or "cross section*" or "cohort*" or "longitudin*")
- #9 #8 AND #1
- #8 #7 OR #4
- #7 #5 and #6
- #6 TS=("deploy*" or "postdeploy*" or "nondeploy*")
- #5 TS=("abroad*" or "overseas*" or "high-threat*" or "Iraq*" or "Afghanistan*" or "return*" or "war" or "wars" or "wartime*" or "warfare*" or "combat*" or "armed conflict*" or "military*" or "soldier*" or "service member*" or "warrior*" or "army*" or "navy*" or "sailor*" or "airman*" or "airmen*" or "marine*" or "national guard*" or "reserves" or (("armed" or "air" or "defence*") NEAR/2 "force*") or "enlisted*" or "diplomat*" or "police*" or "veteran*" or "troop*")
- #4 #2 or #3
- #3 TS=(("iraq*" or "afghanistan*" or "combat*" or "ptsd*" or "ptss" or "post-traumatic" or "posttraumatic" or "war" or "wartime" or "warfare" or "service" or "reintegrat*" or "re-integrat*" or "return*") NEAR/10 "veteran*")
- #2 TS=(("active duty" or "peacekeep*" or "peace-keep*" or "peacemaking*" or "peace-making*" or "Operation Enduring Freedom" or "Operation Iraqi Freedom" or "Operation New Dawn" or "Operation Desert Storm" or "Operation Desert Shield" or "Gulf war*" or ("international*" NEAR/2 ("mission*" or "operation" or "operations")) or ("observational" NEAR/2 "mission*") or ("military*" NEAR/2 ("absence*" or "separation*" or "separated")))
- #1 TS=("child" or "children*" or "kid" or "kids" or "brat" or "brats" or "adolescen*" or "teen*" or "youth*" or "youngster*" or "stepchild*" or "stepson*" or "stepdaughter*" or "step-child*" or "step-son*" or "step-daughter*" or "offspring*" or "off-spring*" or "toddler*" or "infant*" or "family*" or "families*" or "spouse*" or "partner*" or "wife*" or "wives*" or "husband*" or "couples" or "couple therapy" or "marriage*" or "married*" or "marital*" or "cohabit*" or "parent*" or "father" or "fathers" or "mother" or "mothers" or (("relationship*" or "relational*") NEAR/2 ("intimate*" or "romantic*" or "difficult*" or "problem*" or "challenge*" or "satisf*")) or "significant other*" or "divorce*")

CINAHL

Totalt antall treff: 1036

- S24 S22 AND S23
- S23 S18 OR S19
- S22 S20 OR S21
- S21 (MH "Study Design+")
- S20 TI (study or result* or finding* or evaluat* or impact* or (control* and group*) or random* or cross-section* or cross section* or cohort* or longitudin*) OR AB (study or result* or finding* or evaluat* or impact* or (control* and group*) or random* or cross-section* or cross section* or cohort* or longitudin*)
- S19 S3 AND S17
- S18 S3 AND S11
- S17 S15 AND S16
- S16 TI (deploy* or postdeploy* or nondeploy*) OR AB (deploy* or postdeploy* or nondeploy*)
- S15 S12 OR S13 OR S14
- S14 (MH "Military Personnel+")

- S13 TI (military* or soldier* or service member* or warrior* or army* or navy* or sailor* or airman* or airmen* or marine* or national guard* or reserves or ((armed or air or defence*) N2 force*) or enlisted* or diplomat* or police* or veteran* or troop*) OR AB (military* or soldier* or service member* or warrior* or army* or navy* or sailor* or airman* or airmen* or marine* or national guard* or reserves or ((armed or air or defence*) N2 force*) or enlisted* or diplomat* or police* or veteran* or troop*)
- S12 TI (abroad* or overseas* or high-threat* or Iraq* or Afghanistan* or return* or war or wars or wartime* or warfare* or combat* or armed conflict*) OR AB (abroad* or overseas* or high-threat* or Iraq* or Afghanistan* or return* or war or wars or wartime* or warfare* or combat* or armed conflict*)
- S11 S4 OR S9 OR S10
- S10 (TI (iraq* or afghanistan* or combat* or ptsd* or ptss or post-traumatic or posttraumatic or war or wartime or warfare or service or re-integrat* or re-integrat* or return*) OR AB (iraq* or afghanistan* or combat* or ptsd* or ptss or post-traumatic or posttraumatic or war or wartime or warfare or service or re-integrat* or re-integrat* or return*)) N10 (TI veteran* OR AB veteran*)
- S9 S7 AND S8
- S8 TI (iraq* or afghanistan* or combat* or ptsd* or ptss or post-traumatic or posttraumatic or war or wartime or warfare or service or re-integrat* or re-integrat* or return*) OR AB (iraq* or afghanistan* or combat* or ptsd* or ptss or post-traumatic or posttraumatic or war or wartime or warfare or service or re-integrat* or re-integrat* or return*)
- S7 S5 OR S6
- S6 MH "Military Personnel+"
- S5 MH "Veterans+"
- S4 MH "Military Deployment+" OR TI (active duty or peacekeep* or peace-keep* or peacemaking* or peace-making* or Operation Enduring Freedom or Operation Iraqi Freedom or Operation New Dawn or Operation Desert Storm or Operation Desert Shield or Gulf war* or (international* N2 (mission* or operation*)) or (observational N2 mission*) or (military* N2 (absence* or separation* or separated))) OR AB (active duty or peacekeep* or peace-keep* or peacemaking* or peace-making* or Operation Enduring Freedom or Operation Iraqi Freedom or Operation New Dawn or Operation Desert Storm or Operation Desert Shield or Gulf war* or (international* N2 (mission* or operation*)) or (observational N2 mission*) or (military* N2 (absence* or separation* or separated)))
- S3 S1 OR S2
- S2 TI (child or children* or kid or kids or brat or brats or adolescen* or teen* or youth* or youngster* or stepchild* or stepson* or stepdaughter* or step-child* or step-son* or step-daughter* or offspring* or off-spring* or toddler* or infant* or family* or families* or spouse* or partner* or wife* or wives* or husband* or couples or "couple therapy" or marriage* or married* or marital* or cohabit* or parent* or father or fathers or mother or mothers or ((relationship* or relational*) N2 (intimate* or romantic* or difficult* or problem* or challenge* or satisf*)) or significant other* or divorce*) OR AB (child or children* or kid or kids or brat or brats or adolescen* or teen* or youth* or youngster* or stepchild* or stepson* or stepdaughter* or step-child* or step-son* or step-daughter* or offspring* or off-spring* or toddler* or infant* or family* or families* or spouse* or partner* or wife* or wives* or husband* or couples or "couple therapy" or marriage* or married* or marital* or cohabit* or parent* or father or fathers or mother or mothers or ((relationship* or relational*) N2 (intimate* or romantic* or difficult* or problem* or challenge* or satisf*)) or significant other* or divorce*)
- S1 MH "family+"

12. VEDLEGG B. INTERNASJONALE OBSERVASJONS- OG KVALITATIVE STUDIER SORTERT ETTER PROBLEMSTILLING

12.1. Problemstilling 1

Hvilke familiemessige utfordringer opplever personell som deltar i internasjonale operasjoner?

- Adams, R. D. (2012). *Strong communities, strong families: An examination of the association of community functioning with psychological resilience, psychopathology, and family outcomes in active duty Air Force members*. (Doktoravhandling). Kansas State University, Manhattan, KS.
- Adler, A. B., Bliese, P. D. & Castro, C. A. (2011). *Deployment psychology: Evidence-based strategies to promote mental health in the military*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Agazio, J., Hillier, S. L., Throop, M., Goodman, P., Padden, D., Greiner, S. et al. (2013). Mothers going to war: The role of nurse practitioners in the care of military mothers and families during deployment. *Journal of the American Association of Nurse Practitioners*, 25(5), 253-262. doi: 10.1111/j.1745-7599.2012.00811.x
- Ahmadi, K., Fathi-Ashtiani, A., Zareir, A., Arabnia, A. & Amiri, M. (2006). Sexual dysfunctions and marital adjustment in veterans with PTSD. *Archives of Medical Science*, 2(3), 280-285.
- Ahmadi, K., Ranjeban-Shayan, H. & Raiisi, F. (2007). Sexual dysfunction and marital satisfaction among the chemically injured veterans. *Indian Journal of Urology*, 23(4), 377-382. doi: 10.4103/0970-1591.36710
- Angkaw, A. C., Ross, B. S., Pittman, J. O., Kelada, A. M., Valencerina, M. A. & Baker, D. G. (2013). Post-traumatic stress disorder, depression, and aggression in OEF/OIF veterans. *Military medicine*, 178(10), 1044-1050. doi: 10.7205/MILMED-D-13-00061
- Armed Forces Health Surveillance, C. (2012). Health of women after wartime deployments: correlates of risk for selected medical conditions among females after initial and repeat deployments to Afghanistan and Iraq, active component, U.S. Armed Forces. *MSMR*, 19(7), 2-10.
- Balderrama-Durbin, C., Snyder, D. K., Cigrang, J., Talcott, G. W., Tatum, J., Baker, M. et al. (2013). Combat disclosure in intimate relationships: mediating the impact of partner support on posttraumatic stress. *Journal of Family Psychology*, 27(4), 560-568. doi: 10.1037/a0033412
- Ballard, K. L. (2007). *A phenomenological inquiry into the lived experiences of active duty Air Force mothers who have young children and have recently returned from a deployment*. (Doktoravhandling). Capella University, Minneapolis, MN.
- Beder, J., Coe, R. & Sommer, D. (2011). Women and men who have served in Afghanistan/Iraq: Coming home. *Social Work in Health Care*, 50(7), 515-526. doi: 10.1080/00981389.2011.554279
- Benight, C. C. & Cieslak, R. (2013). Professional burnout. I B. A. Moore & J. E. Barnett (Red.), *Military psychologists' desk reference* (s. 138-142). New York, NY: Oxford University Press.
- Black, A. C., Cooney, N. L., Justice, A. C., Fiellin, L. E., Pietrzak, R. H., Lazar, C. M. et al. (2016). Momentary assessment of PTSD symptoms and sexual risk behavior in male OEF/OIF/OND Veterans. *Journal of Affective Disorders*, 190, 424-428. doi: 10.1016/j.jad.2015.10.039
- Blum, K., Giordano, J., Oscar-Berman, M., Bowirrat, A., Simpatico, T. & Barh, D. (2012). Diagnosis and Healing In Veterans Suspected of Suffering from Post-Traumatic Stress Disorder (PTSD) Using Reward Gene Testing and Reward Circuitry Natural Dopaminergic Activation. *Journal of genetic syndromes & gene therapy*, 3(3), 1000116. doi: 10.4172/2157-7412.1000116
- Brockman, C., Snyder, J., Gewirtz, A., Gird, S. R., Quattlebaum, J., Schmidt, N. et al. (2016). Relationship of service members' deployment trauma, PTSD symptoms, and experiential avoidance to postdeployment family reengagement. *Journal of Family Psychology*, 30(1), 52-62. doi: 10.1037/fam0000152
- Brown, A. & Joshi, M. (2014). Intimate partner violence among female service members and veterans: information and resources available through military and non-military websites. *Social work in health care*, 53(8), 714-738. doi: 10.1080/00981389.2014.944249

- Cameron, R. P., Mona, L. R., Syme, M. L., Cordes, C. C., Fraley, S. S., Chen, S. S. et al. (2011). Sexuality among wounded veterans of Operation Enduring Freedom (OEF), Operation Iraqi Freedom (OIF), and Operation New Dawn (OND): Implications for rehabilitation psychologists. *Rehabilitation psychology*, 56(4), 289-301. doi: 10.1037/a0025513
- Caska, C. M. (2013). *Emotional and cardiovascular responses to couple conflict in posttraumatic stress disorder: A study of operations enduring and iraqi freedom veterans and partners*. (Doktoravhandling). University of Utah, Salt Lake City, UT.
- Caska, C. M., Smith, T. W., Renshaw, K. D. & Allen, S. N. (2013). Emotional and cardiovascular responses to couple conflict in posttraumatic stress disorder: a study of Iraq and Afghanistan war veterans and partners. *Psychosomatic Medicine*, 75(3), A34-A34.
- Cigrang, J. A., Talcott, G. W., Tatum, J., Baker, M., Cassidy, D., Sonnek, S. et al. (2014). Impact of combat deployment on psychological and relationship health: a longitudinal study. *Journal of traumatic stress*, 27(1), 58-65. doi: 10.1002/jts.21890
- Cigrang, J. A., Wayne Talcott, G., Tatum, J., Baker, M., Cassidy, D., Sonnek, S. et al. (2014). Intimate partner communication from the war zone: a prospective study of relationship functioning, communication frequency, and combat effectiveness. *Journal of Marital & Family Therapy*, 40(3), 332-343. doi: 10.1111/jmft.12043
- Cohen, E., Zerach, G. & Solomon, Z. (2011). The Implication of Combat-Induced Stress Reaction, PTSD, and Attachment in Parenting Among War Veterans. *Journal of Family Psychology*, 25(5), 688-698. doi: 10.1037/a0024065
- Creech, S. K., Benzer, J. K., Liebsack, B. K., Proctor, S. & Taft, C. T. (2013). Impact of coping style and PTSD on family functioning after deployment in Operation Desert Shield/Storm returnees. *Journal of Traumatic Stress*, 26(4), 507-511. doi: 10.1002/jts.21823
- Creech, S. K., Swift, R., Zlotnick, C., Taft, C. & Street, A. E. (2016). Combat exposure, mental health, and relationship functioning among women veterans of the Afghanistan and Iraq wars. *Journal of Family Psychology*, 30(1), 43-51. doi: 10.1037/fam0000145
- Davy, C. P., Lorimer, M., McFarlane, A., Hodson, S., Cromptvoets, S., Lawrence-Wood, E. et al. (2015). The Well-Being of Australian Service Mothers. *Women & Health*, 55(7), 737-753. doi: 10.1080/03630242.2015.1050541
- Dayton, C. J., Walsh, T. B., Muzik, M., Erwin, M. & Rosenblum, K. L. (2014). Strong, safe, and secure: negotiating early fathering and military service across the deployment cycle. *Infant Mental Health Journal*, 35(5), 509-520. doi: 10.1002/imhj.21465
- Dichter, M. E., Wagner, C. & True, G. (2015). Timing of Intimate Partner Violence in Relationship to Military Service Among Women Veterans. *Military Medicine*, 180(11), 1124-1127. doi: 10.7205/MILMED-D-14-00582
- Durham, S. W. (2010). In their own words: Staying connected in a combat environment. *Military Medicine*, 175(8), 554-559.
- Durham, S. W. (2013). *Soldiers' Experiences in Staying Connected with Family While Deployed: In Their Own Words*. (Doktoravhandling). George Mason University, Fairfax, VA.
- Durham, S. W. (2015). Service Members' Experiences in Staying Connected With Family While Deployed. *Advances in Nursing Science*, 38(4), 279-297. doi: 10.1097/ANS.0000000000000090
- Evans, L., Cowlshaw, S. & Hopwood, M. (2009). Family functioning predicts outcomes for veterans in treatment for chronic posttraumatic stress disorder. *Journal of Family Psychology*, 23(4), 531-539. doi: 10.1037/a0015877
- Finley, E. P., Baker, M. T., Pugh, M. J. V. & Peterson, A. L. (2010). Patterns and perceptions of intimate partner violence committed by returning veterans with post-traumatic stress disorder. *Journal of Family Violence*, 25(8), 737-743. doi: 10.1007/s10896-010-9331-7
- Fletcher, A. M. (2014). *Lived experiences of married active duty Navy SEAL fathers*. (Doktoravhandling). Alliant International University, San Diego, CA.
- Fonseca, C. A., Schmalting, K. B., Stoeber, C., Gutierrez, C., Blume, A. W. & Russell, M. L. (2006). Variables associated with intimate partner violence in a deploying military sample. *Military Medicine*, 171(7), 627-631.
- Foran, H. M., Wright, K. M. & Wood, M. D. (2013). Do combat exposure and post-deployment mental health influence intent to divorce? *Journal of Social and Clinical Psychology*, 32(9), 917-938. doi: 10.1521/jscp.2013.32.9.917

- Frueh, B. C., Turner, S. M., Beidel, D. C. & Cahill, S. P. (2001). Assessment of social functioning in combat veterans with PTSD. *Aggression and Violent Behavior*, 6(1), 79-90. doi: 10.1016/s1359-1789(99)00012-9
- Gerlock, A. A., Grimesey, J. L., Pisciotto, A. K. & Harel, O. (2011). Documentation of screening for perpetration of intimate partner violence in male veterans with PTSD. *American Journal of Nursing*, 111(11), 26-32. doi: 10.1097/01.NAJ.0000407296.10524.d7
- Ghafoori, B., Hierholzer, R., Howsepian, B. & Boardman, A. (2008). The role of adult attachment, parental bonding, and spiritual love in the adjustment to military trauma. *Journal of trauma & dissociation : the official journal of the International Society for the Study of Dissociation (ISSD)*, 9(1), 85-106. doi: 10.1080/15299730802073726
- Gibbs, D. A., Clinton-Sherrod, A. M. & Johnson, R. E. (2012). Interpersonal conflict and referrals to counseling among married soldiers following return from deployment. *Military Medicine*, 177(10), 1178-1183. doi: 10.7205/MILMED-D-12-00008
- Gibbs, D. A., Martin, S. L., Johnson, R. E., Rentz, E. D., Clinton-Sherrod, M. & Hardison, J. (2008). Child maltreatment and substance abuse among U.S. army soldiers. *Child Maltreatment*, 13(3), 259-268.
- Gibbs, D. A., Martin, S. L., Kupper, L. L. & Johnson, R. E. (2008). Child maltreatment in enlisted soldiers' families during combat-related deployments. *Journal of the American Medical Association*, 298(5), 528-535. doi: 10.1001/jama.298.5.528
- Gradus, J. L., Smith, B. N. & Vogt, D. (2015). Family support, family stress, and suicidal ideation in a combat-exposed sample of Operation Enduring Freedom/Operation Iraqi Freedom veterans. *Anxiety, Stress & Coping*, 28(6), 706-715. doi: 10.1080/10615806.2015.1006205
- Greene, T., Buckman, J. E. J., Dandeker, C. & Greenberg, N. (2010). How communication with families can both help and hinder service members' mental health and occupational effectiveness on deployment. *Military Medicine*, 175(10), 745-749.
- Grindlay, K., Yanow, S., Jelinska, K., Gomperts, R. & Grossman, D. (2011). Abortion Restrictions in the U.S. Military: Voices from Women Deployed Overseas. *Womens Health Issues*, 21(4), 259-264. doi: 10.1016/j.whi.2011.04.014
- Gutierrez, P. M., Brenner, L. A., Rings, J. A., Devore, M. D., Kelly, P. J., Staves, P. J. et al. (2013). A qualitative description of female veterans deployment-related experiences and potential suicide risk factors. *Journal of Clinical Psychology*, 69(9), 923-935. doi: 10.1002/jclp.21997
- Harvey, S. B., Hatch, S. L., Jones, M., Hull, L., Jones, N., Greenberg, N. et al. (2012). The long-term consequences of military deployment: a 5-year cohort study of United Kingdom reservists deployed to Iraq in 2003. *American journal of epidemiology*, 176(12), 1177-1184. doi: 10.1093/aje/kws248
- Herts, M. C. (2002). *Impact of return to world-wide mobilization status on Air Force active duty new mothers and their families*. (Doktoravhandling). Alliant International University, California School of Professional Psychology, San Francisco Bay, CA.
- Hoyt, T., Wray, A. M. & Rielage, J. K. (2014). Preliminary investigation of the roles of military background and posttraumatic stress symptoms in frequency and recidivism of intimate partner violence perpetration among court-referred men. *Journal of Interpersonal Violence*, 29(6), 1094-1110. doi: 10.1177/0886260513506058
- Janke-Stedronsky, S. R., Greenawalt, D. S., Stock, E. M., Tsan, J. Y., MacCarthy, A. A., MacCarthy, D. J. et al. (2016). Association of parental status and diagnosis of posttraumatic stress disorder among veterans of Operations Iraqi and Enduring Freedom. *Psychological Trauma*, 8(1), 72-79. doi: 10.1037/tra0000014
- Jones, N. B. (2014). *Military fathers and families: Experiences across contexts, space, and time*. (Doktoravhandling). University of Maryland, College Park, MD.
- Kachadourian, L. K., Smith, B. N., Taft, C. T. & Vogt, D. (2015). The Impact of Infidelity on Combat-Exposed Service Members. *Journal of Traumatic Stress*, 28(5), 418-425. doi: 10.1002/jts.22033
- Kelley, M. L., Stambaugh, L., Milletich, R. J., Veprinsky, A. & Snell, A. K. (2015). Number of deployments, relationship satisfaction and perpetration of partner violence among U.S. Navy members. *Journal of Family Psychology*, 29(4), 635-641. doi: 10.1037/fam0000101
- Kelley, M. L., Stambaugh, L., Milletich, R. J., Veprinsky, A. & Snell, A. K. (2015). Number of deployments, relationship satisfaction and perpetration of partner violence among U.S. Navy members. *Journal of Family Psychology*, 29(4), 635-641. doi: 10.1037/fam0000101

- Kelly, P. J., Berkel, L. A. & Nilsson, J. E. (2014). Postdeployment Reintegration Experiences of Female Soldiers From National Guard and Reserve Units in the United States. *Nursing research*, 63(5), 346-356. doi: 10.1097/NNR.0000000000000051
- Kim, P. Y., Toblin, R. L., Riviere, L. A., Kok, B. C., Grossman, S. H. & Wilk, J. E. (2016). Provider and Nonprovider Sources of Mental Health Help in the Military and the Effects of Stigma, Negative Attitudes, and Organizational Barriers to Care. *Psychiatric Services*, 67(2), 221-226. doi: 10.1176/appi.ps.201400519
- Kline, A., Ciccone, D. S., Falca-Dodson, M., Black, C. M. & Losonczy, M. (2011). Suicidal ideation among national guard troops deployed to iraq: the association with postdeployment readjustment problems. *Journal of Nervous & Mental Disease*, 199(12), 914-920.
- Knobloch, L. K. & Theiss, J. A. (2011). Depressive symptoms and mechanisms of relational turbulence as predictors of relationship satisfaction among returning service members. *Journal of Family Psychology*, 25(4), 470-478. doi: 10.1037/a0024063
- Kotlowski, C. A. (2009). *An exploratory study of military deployment and its impact on marriage and family of soldiers*. (Doktoravhandling). University of Phoenix, Phoenix, AZ.
- LaMotte, A. D., Taft, C. T., Weatherill, R. P., Scott, J. P. & Eckhardt, C. I. (2015). Correlates of intimate partner violence perpetrated by female partners of operation Iraqi Freedom and Operation Enduring Freedom veterans. *Partner Abuse*, 6(2), 143-156. doi: 10.1891/1946-6560.6.2.143
- LaMotte, A. D., Taft, C. T., Weatherill, R. P., Scott, J. P. & Eckhardt, C. I. (In Press). Posttraumatic stress disorder symptoms, traumatic reminders, and partner aggressive tendencies among veterans. *Journal of Family Violence*. doi: 10.1007/s10896-015-9776-9
- Lazar, S. G. (2014). The mental health needs of military service members and veterans. *Psychodynamic psychiatry*, 42(3), 459-478. doi: 10.1521/pdps.2014.42.3.459
- Lemaire, C. M. & Graham, D. P. (2011). Factors associated with suicidal ideation in OEF/OIF veterans. *Journal of affective disorders*, 130(1-2), 231-238. doi: 10.1016/j.jad.2010.10.021
- Lemos, G. (2005). Military history: the experiences of people who become homeless after leaving military service. *Housing Care and Support*, 8(3), 4-8.
- Lusk, J., Brenner, L. A., Betthausen, L. M., Terrio, H., Scher, A. I., Schwab, K. et al. (2015). A Qualitative Study of Potential Suicide Risk Factors Among Operation Iraqi Freedom/Operation Enduring Freedom Soldiers Returning to the Continental United States (CONUS). *Journal of Clinical Psychology*, 71(9), 843-855. doi: 10.1002/jclp.22164
- Martin, J. S., Ghahramanlou-Holloway, M., Englert, D. R., Bakalar, J. L., Olsen, C., Nademin, E. M. et al. (2013). Marital status, life stressor precipitants, and communications of distress and suicide intent in a sample of United States Air Force suicide decedents. *Archives of Suicide Research*, 17(2), 148-160. doi: 10.1080/13811118.2013.776456
- Marx, B. P. (2009). Posttraumatic stress disorder and Operations Enduring Freedom and Iraqi Freedom: progress in a time of controversy. *Clinical Psychology Review*, 29(8), 671-673. doi: 10.1016/j.cpr.2009.02.004
- McCarroll, J. E., Ursano, R. J., Liu, X., Thayer, L. E., Newby, J. H., Norwood, A. E. et al. (2010). Deployment and the probability of spousal aggression by U.S. Army soldiers. *Military Medicine*, 175(5), 352-356.
- McCarroll, J. E., Ursano, R. J., Newby, J. H., Liu, X., Fullerton, C. S., Norwood, A. E. et al. (2003). Domestic violence and deployment in US Army soldiers. *J Nerv Ment Dis*, 191(1), 3-9. doi: 10.1097/01.nmd.0000044440.57826.cb
- McLeland, K. C. & Sutton, G. W. (2005). Military Service, Marital Status, and Men's Relationship Satisfaction. *Individual Differences Research*, 3(3), 177-182.
- McLeland, K. C., Sutton, G. W. & Schumm, W. R. (2008). Marital satisfaction before and after deployments associated with the Global War on Terror. *Psychological Reports*, 103(3), 836-844. doi: 10.2466/pr0.103.3.836-844
- Meis, L. A., Erbes, C. R., Polusny, M. A. & Compton, J. S. (2010). Intimate relationships among returning soldiers: the mediating and moderating roles of negative emotionality, PTSD symptoms, and alcohol problems. *Journal of Traumatic Stress*, 23(5), 564-572. doi: 10.1002/jts.20560
- Messersmith-Heroman, K., Heroman, W. M. & Moore, T. R. (1994). Pregnancy outcome in military and civilian women. *Military Medicine*, 159(8), 577-579.

- Michel, P.-O. (2005). *The Swedish Soldier and General Mental Health Following Service in Peacekeeping Operations*. (Doktoravhandling). Uppsala Universitet, Uppsala.
- Miles, S. R., Menefee, D. S., Wanner, J., Teten Tharp, A. & Kent, T. A. (In Press). The Relationship Between Emotion Dysregulation and Impulsive Aggression in Veterans With Posttraumatic Stress Disorder Symptoms. *Journal of Interpersonal Violence*. doi: 10.1177/0886260515570746
- Mok, C. (2011). *The cycle of trauma and offending in male military veterans*. (Doktoravhandling). Palo Alto University, Palo Alto, CA.
- Moore, N. N. (2012). *Factors related to adaptation in the intimate relationships of OEF/OIF veterans with posttraumatic stress disorder*. (Doktoravhandling). University of Iowa, Iowa City, IA.
- Newby, J. H., McCarroll, J. E., Ursano, R., Fan, Z., Shigemura, J. & Tucker-Harris, Y. (2005). Positive and Negative Consequences of a Military Deployment. *Military Medicine*, 170(10), 815-819.
- Nguyen, S., Leardmann, C. A., Smith, B., Conlin, A. M., Slymen, D. J., Hooper, T. I. et al. (2013). Is military deployment a risk factor for maternal depression? *Journal of Women's Health*, 22(1), 9-18. doi: 10.1089/jwh.2012.3606
- Nilsson, J., Berkel, L., Kelly, P. J., Trummer, M., Maung, J. & Sukumaran, N. (2015). Women in the National Guard: Experiences with children during deployment. *Counselling Psychology Quarterly*, 28(2), 113-131. doi: 10.1080/09515070.2014.970127
- Okey, J. L., McWhirter, J. J. & Delaney, M. K. (2000). The central relationship patterns of male veterans with posttraumatic stress disorder: a descriptive study. *Psychotherapy*, 37(2), 171-179. doi: 10.1037/h0087754
- Owens, G. P., Held, P., Blackburn, L., Auerbach, J. S., Clark, A. A., Herrera, C. J. et al. (2014). Differences in relationship conflict, attachment, and depression in treatment-seeking veterans with hazardous substance use, PTSD, or PTSD and hazardous substance use. *Journal of Interpersonal Violence*, 29(8), 1318-1337. doi: 10.1177/0886260513506274
- Ponder, W. N. & et, a. (2012). Increasing marital satisfaction as a resilience factor among active duty members and veterans of Operation Iraqi Freedom (OIF) and Operation Enduring Freedom (OEF). *Journal of Family Social Work*, 15(1), 3-18. doi: 10.1080/10522158.2012.640815
- Possemato, K., Pratt, A., Barrie, K. & Ouimette, P. (2015). Family functioning in recent combat veterans with posttraumatic stress disorder and alcohol misuse. *Traumatology*, 21(4), 267-272. doi: 10.1037/trm0000037
- Renshaw, K. D., Rodrigues, C. S. & Jones, D. H. (2009). Combat exposure, psychological symptoms, and marital satisfaction in National Guard soldiers who served in Operation Iraqi Freedom from 2005 to 2006. *Anxiety, Stress, and Coping*, 22(1), 101-115. doi: 10.1080/10615800802354000
- Roper, L. L. (2007). *Air force single parent mothers and maternal separation anxiety*. (Doktoravhandling). Capella University, Minneapolis, MN.
- Ruger, W., Wilson, S. E. & Waddoups, S. L. (2002). Warfare and welfare: Military service, combat, and marital dissolution. *Armed Forces & Society*, 29(1), 85-107. doi: 10.1177/0095327x0202900105
- Sayers, S. L., Farrow, V. A., Ross, J. & Oslin, D. W. (2009). Family problems among recently returned military veterans referred for a mental health evaluation. *Journal of Clinical Psychiatry*, 70(2), 163-170. doi: 10.4088/JCP.07m03863
- Schachman, K. A. (2010). Online fathering: the experience of first-time fatherhood in combat-deployed troops. *Nursing Research*, 59(1), 11-17. doi: 10.1097/NNR.0b013e3181c3ba1d
- Schmaling, B., Blume, W. & Russell, L. (2011). Intimate Partner Violence and Relationship Dissolution Among Reserve Soldiers. *Military Psychology*, 23(6), 685-700. doi: 10.1080/08995605.2011.616821
- Schumm, W. R., Bell, D. B. & Gade, P. A. (2000). Effects of a military overseas peacekeeping deployment on marital quality, satisfaction, and stability. *Psychological Reports*, 87(3 Pt 1), 815-821.
- Sipos, M. L., Foran, H. M., Wood, M. D., Wright, K. M., Barnhart, V. J., Riviere, L. A. et al. (2014). Assessment of an alternative postdeployment reintegration strategy with soldiers returning from Iraq. *Psychological Services*, 11(2), 185-191. doi: 10.1037/a0033308
- Stellman, S., Stellman, J. & Koenen, K. (2000). Enduring social and behavioral effects of exposure to military combat in vietnam. *Ann Epidemiol*, 10(7), 480.

- Streimer, J. H., Cosstick, J. & Tennant, C. C. (1985). The psychosocial adjustment of Australian Vietnam veterans. *American Journal of Psychiatry*, *142*(5), 616-618.
- Strong, J., Ray, K., Findley, P. A., Torres, R., Pickett, L. & Byrne, R. J. (2014). Psychosocial Concerns of Veterans of Operation Enduring Freedom/Operation Iraqi Freedom. *Health Soc Work*, *39*(1), 17-24. doi: 10.1093/hsw/hlu002
- Taft, C. T., Weatherill, R. P., Scott, J. P., Thomas, S. A., Kang, H. K. & Eckhardt, C. I. (2015). Social Information Processing in Anger Expression and Partner Violence in Returning U.S. Veterans. *Journal of Traumatic Stress*, *28*(4), 314-321. doi: 10.1002/jts.22017
- Taft, C. T., Weatherill, R. P., Woodward, H. E., Pinto, L. A., Watkins, L. E., Miller, M. W. et al. (2009). Intimate partner and general aggression perpetration among combat veterans presenting to a posttraumatic stress disorder clinic. *The American Journal of Orthopsychiatry*, *79*(4), 461-468. doi: 10.1037/a0016657
- Taylor, C. M., Ross, M. E., Wood, J. N., Griffis, H. M., Harb, G. C., Mi, L. et al. (2016). Differential Child Maltreatment Risk Across Deployment Periods of US Army Soldiers. *American Journal of Public Health*, *106*(1), 153-158. doi: 10.2105/ajph.2015.302874
- Tomassetti-Long, V. J. (2014). *Hardiness, social support, parental stress, and posttraumatic stress symptoms in recent service members*. (Doktoravhandling). The University of Southern Mississippi, Hattiesburg, MS.
- Walsh, T. B., Dayton, C. J., Erwin, M. S., Muzik, M., Busuito, A. & Rosenblum, K. L. (2014). Fathering after military deployment: parenting challenges and goals of fathers of young children. *Health & Social Work*, *39*(1), 35-44. doi: 10.1093/hsw/hlu005
- Welsh, J. A., Olson, J., Perkins, D. F., Travis, W. J. & Ormsby, L. (2015). The Role of Natural Support Systems in the Post-deployment Adjustment of Active Duty Military Personnel. *American Journal of Community Psychology*, *56*(1-2), 69-78. doi: 10.1007/s10464-015-9726-y
- Willerton, E., Schwarz, R. L., MacDermid Wadsworth, S. M. & Oglesby, M. S. (2011). Military Fathers' Perspectives on Involvement. *Journal of Family Psychology*, *25*(4), 521-530. doi: <http://dx.doi.org/10.1037/a0024511>
- Worthen, M. E. (2013). *Problems with anger and violence among United States military service members*. (Doktoravhandling). University of California, Berkeley, Berkeley, CA.
- Yang, M. S. & Burr, J. A. (2016). Combat exposure, social relationships, and subjective well-being among middle-aged and older Veterans. *Aging & mental health*, *20*(6), 637-646. doi: 10.1080/13607863.2015.1033679

12.2. Problemstilling 2

I hvilken grad, og på hvilke måter, reagerer barn på foreldrenes deltakelse i internasjonale operasjoner, og i hvilken grad påvirkes barnets funksjonsevne av dette?

- Acion, L., Ramirez, M. R., Jorge, R. E. & Arndt, S. (2013). Increased risk of alcohol and drug use among children from deployed military families. *Addiction*, *108*(8), 1418-1425. doi: 10.1111/add.12161
- Andres, M. D. & Moelker, R. (2011). There and Back Again: How Parental Experiences Affect Children's Adjustments in the Course of Military Deployments. *Armed Forces & Society*, *37*(3), 418-447. doi: 10.1177/0095327X10390461
- Applewhite, L. W. (1995). *The relationship between children's experience with extended parental separation and psychosocial functioning*. (Doktoravhandling). Catholic University of America, Washington, DC.
- Aranda, M. C., Middleton, L. S., Flake, E. & Davis, B. E. (2011). Psychosocial screening in children with wartime-deployed parents. *Military medicine*, *176*(4), 402-407.
- Arata-Maiers, T. L. & Stafford, E. M. (2010). Supporting Young Children in Combat-Injured Families: Call to Action. *Zero to Three*, *31*(1), 22-28.
- Arnold, H. (2013). *A study on the impact of military parent deployment on student performance; academic achievement, absenteeism, discipline, and counselor visits*. (Doktoravhandling). Tarleton State University, Stephenville, TX.
- Arnold, P. L., Garner, J. K. & Nunnery, J. A. (2014). Understanding teaching and learning with military students in public school contexts: Insights from the perspectives of teachers. *Children & Schools*, *36*(1), e9-e17. doi: 10.1093/cs/cdt044

- Babaie, E., Jain, S. & Cardona, B. (2011). Comparative study of hope and happiness among the children of veterans and non-veterans. *Education, 132*(2), 419-428.
- Bailem, H. S. (2011). *The effects of multiple deployments and battlefield injuries on student achievement: A phenomenological study*. (Doktoravhandling). University of Phoenix, Phoenix, AZ.
- Bailer, D. R. (1995). *The relationship of psychological type preferences in geographically mobile adolescents to social and academic adjustment and perceived social support*. (Doktoravhandling). University of North Carolina at Chapel Hill, Chapel Hill, NC.
- Baptist, J., Barros, P., Cafferky, B. & Johannes, E. (2015). Resilience Building Among Adolescents From National Guard Families: Applying a Developmental Contextual Model. *Journal of Adolescent Research, 30*(3), 306-334. doi: 10.1177/0743558414558592
- Barker, L. H. & Berry, K. D. (2009). Developmental issues impacting military families with young children during single and multiple deployments. *Military Medicine, 174*(10), 1033-1040.
- Barnes, V. A., Davis, H. & Treiber, F. A. (2007). Perceived stress, heart rate, and blood pressure among adolescents with family members deployed in Operation Iraqi Freedom. *Military medicine, 172*(1), 40-43.
- Becker, S. J., Swenson, R. R., Esposito-Smythers, C., Cataldo, A. M. & Spirito, A. (2014). Barriers to Seeking Mental Health Services Among Adolescents in Military Families. *Professional Psychology, Research and Practice, 45*(6), 504-513. doi: 10.1037/a0036120
- Butz, A. & Pulsifer, M. (2002). Research on the impact of the threat of war on children in military families: where do we go from here? *Journal of Pediatric Health Care, 16*(5), 262-264.
- Cederbaum, J. A., Gilreath, T. D., Benbenishty, R., Astor, R. A., Pineda, D., DePedro, K. T. et al. (2014). Well-Being and Suicidal Ideation of Secondary School Students From Military Families. *Journal of Adolescent Health, 54*(6), 672-677. doi: 10.1016/j.jadohealth.2013.09.006
- Chandra, A., Burns, R. M., Tanielian, T. & Jaycox, L. H. (2011). Understanding the deployment experience for children and youth from military families. I S. M. MacDermid Wadsworth & D. Riggs (Red.), *Risk and resilience in U.S. military families* (s. 175-192). New York, NY: Springer.
- Chandra, A., Lara-Cinisomo, S., Jaycox, L. H., Tanielian, T., Burns, R. M., Ruder, T. et al. (2010). Children on the Homefront: The Experience of Children From Military Families. *Pediatrics, 125*(1), 16-25. doi: 10.1542/peds.2009-1180
- Chandra, A., Martin, L. T., Hawkins, S. A. & Richardson, A. (2010). The Impact of Parental Deployment on Child Social and Emotional Functioning: Perspectives of School Staff. *Journal of Adolescent Health, 46*(3), 218-223. doi: 10.1016/j.jadohealth.2009.12.019
- Chartrand, M. M., Frank, D. A., White, L. F. & Shope, T. R. (2008). Effect of Parents' Wartime Deployment on the Behavior of Young Children in Military Families. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine, 162*(11), 1009-1014. doi: 10.1001/archpedi.162.11.1009
- Cozza, S. J. & Feerick, M. M. (2011). The impact of parental combat injury on young military children. I J. D. Osofsky (Red.), *Clinical Work with Traumatized Young Children* (s. 139-154). New York, NY: Guilford.
- Davis, B. E. (2010). Parental Wartime Deployment and the Use of Mental Health Services Among Young Military Children. *Pediatrics, 126*(6), 1215-1216. doi: 10.1542/peds.2010-2543
- Dueck, M. J. (1996). *Influence of military father absence on cognitive development of children less than 2 years of age*. (Masteroppgave). Uniformed Services University of the Health Sciences (USUHS), Bethesda, MD.
- Eads, K. A. (2013). *The military child: An examination of anxiety occurring during parental deployment*. (Doktoravhandling). Capella University, Minneapolis, MN.
- Eide, M., Gorman, G. & Hisle-Gorman, E. (2010). Effects of parental military deployment on pediatric outpatient and well-child visit rates. *Pediatrics, 126*(1), 22-27. doi: 10.1542/peds.2009-2704
- Engel, R. C., Gallagher, L. B. & Lyle, D. S. (2010). Military deployments and children's academic achievement: Evidence from Department of Defense Education Activity Schools. *Economics of Education Review, 29*(1), 73-82. doi: 10.1016/j.econedurev.2008.12.003
- Flake, E. M., Davis, B. E., Johnson, P. L. & Middleton, L. S. (2009). The Psychosocial Effects of Deployment on Military Children. *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics, 30*(4), 271-278. doi: 10.1097/DBP.0b013e3181aac6e4

- Fletcher, K. L. (2013). Helping Children With the Psychosocial Effects of a Parent's Deployment: Integrating Today's Needs With Lessons Learned From the Vietnam War. *Smith College Studies in Social Work, 83*(1), 78-96. doi: 10.1080/00377317.2013.746924
- Frenz, M. (2008). *Combat veterans diagnosed with posttraumatic stress disorder: The effect on their children: A phenomenological study*. (Doktoravhandling). University of Phoenix, Phoenix, AZ.
- Fritz, G. K. (2010). Let's consider the mental health impact on the children of war veterans. *Brown University Child & Adolescent Behavior Letter, 26*(11), 8.
- Gates, M. D. (2002). Meeting the needs of adolescents with a family member recently deployed for military duty. *TCA Journal, 30*(1), 68-75.
- Gilreath, T. D., Cederbaum, J. A., Astor, R. A., Benbenishty, R., Pineda, D. & Atuel, H. (2013). Substance use among military-connected youth: the California Healthy Kids Survey. *American Journal of Preventive Medicine, 44*(2), 150-153. doi: 10.1016/j.amepre.2012.09.059
- Gorbaty, L. R. (2009). *Family reintegration of reserve service members following a wartime deployment: A qualitative exploration of wives' experience*. (Doktoravhandling). Massachusetts School of Professional Psychology, Newton, MA.
- Gorman, G. H., Eide, M. & Hisle-Gorman, E. (2010). Wartime military deployment and increased pediatric mental and behavioral health complaints. *Pediatrics, 126*(6), 1058-1066. doi: 10.1542/peds.2009-2856
- Gustafson, E. M. (2014). *The experience of growing up in a family in which a parent had been diagnosed with combat PTSD*. (Doktoravhandling). Capella University, Minneapolis, MN.
- Harrell, T. E. (2012). *The experiences of adolescents whose military parents have been deployed: A phenomenological inquiry*. (Doktoravhandling). Capella University, Minneapolis, MN.
- Harrison, D., Robson, K., Albanese, P., Sanders, C. & Newburn-Cook, C. (2011). The Impact of Shared Location on the Mental Health of Military and Civilian Adolescents in a Community Affected by Frequent Deployments: A Research Note. *Armed Forces & Society, 37*(3), 550-560. doi: 10.1177/0095327x11398749
- Hernandez, B. F. (2012). *Risk and resiliency: The untold story of youth in military families*. (Doktoravhandling). The University of Texas School of Public Health, Houston, TX.
- Hernandez, B. F., Peskin, M. F. & Markham, C. M. (2015). Associations Between Parental Deployment, Relocation, and Risky Sexual Behaviors Among a Clinic-Based Sample of Military-Dependent Youth. *Journal of Primary Prevention, 36*(5), 351-359. doi: 10.1007/s10935-015-0399-y
- Heyward, K. (2013). *Children serve too: An investigation of the impacts of military family life on adult relationships*. (Doktoravhandling). The College of William and Mary.
- Hisle-Gorman, E., Eide, M., Coll, E. J. & Gorman, G. H. (2014). Attention deficit hyperactivity disorder and medication use by children during parental military deployments. *Military Medicine, 179*(5), 573-578. doi: 10.7205/MILMED-D-13-00334
- Hisle-Gorman, E., Harrington, D., Nylund, C. M., Tercyak, K. P., Anthony, B. J. & Gorman, G. H. (2015). Impact of Parents' Wartime Military Deployment and Injury on Young Children's Safety and Mental Health. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 54*(4), 294-301. doi: 10.1016/j.jaac.2014.12.017
- Hooker, M. (2011). *The impact of parental military status on the achievement, attendance, and attitudes of fourth grade students*. (Doktoravhandling). University of Nebraska Omaha, Omaha, NE.
- Horton, D. (2007). *The impact of deployment on children in military families*. (Doktoravhandling). Walden University, Minneapolis, MN.
- Houston, J., Pfefferbaum, B., Sherman, M. D., Melson, A. G., Jeon-Slaughter, H., Brand, M. W. et al. (2009). Children of deployed National Guard troops: Perceptions of parental deployment to Operation Iraqi Freedom. *Psychiatric Annals, 39*(8), 805-811. doi: 10.3928/00485713-20090728-03
- Hunter-King, E. J. & Danieli, Y. (1998). Children of military personnel missing in action in Southeast Asia. I Y. Danieli (Red.), *International Handbook of Multigenerational Legacies of Trauma* (s. 243-256). New York, NY: Springer.
- Ingram, R. L. (2014). *Achievement outcomes of sixth-grade students with a military parent deployed to a war zone or a military parent not deployed compared to same school students whose parents have no military affiliation*. (Doktoravhandling). University of Nebraska Omaha, Omaha, NE.

- Jensen, P. S., Martin, D. & Watanabe, H. (1996). Children's response to parental separation during operation desert storm. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 35(4), 433-441. doi: 10.1097/00004583-199604000-00009
- Jensen, P. S. & Shaw, J. A. (1996). The effects of war and parental deployment upon children and adolescents. I R. J. Ursano & A. E. Norwood (Red.), *Emotional aftermath of the Persian Gulf War: veterans, families, communities and nations* (s. 83-109). Washington, DC: American Psychiatric Press.
- Kaczmarek, E. A. & Sibbel, A. M. (2008). The psychosocial well-being of children from Australian military and fly-in/fly-out (FIFO) mining families. *Community, Work & Family*, 11(3), 297-312. doi: 10.1080/13668800801890129
- Keim, M. A. (2009). *A study of school counseling services provision to children of deployed military parents*. (Doktoravhandling). Auburn University, Auburn, AL.
- Kelley, M. L., Hock, E., Smith, K. M., Jarvis, M. S., Bonney, J. F. & Gaffney, M. A. (2001). Internalizing and externalizing behavior of children with enlisted Navy mothers experiencing military-induced separation. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 40(4), 464-471.
- Kieling, C. R., Plumpton, J. J. & Chartrand, M. M. (2004). Military deployment of a parent and its impact on health care utilization by dependent children. *Pediatric Research*, 55(4), 193A-193A.
- Knobloch, L. K., Pusateri, K. B., Ebata, A. T. & McGlaughlin, P. C. (2014). Communicative Experiences of Military Youth During a Parent's Return Home from Deployment. *Journal of Family Communication*, 14(4), 291-309. doi: 10.1080/15267431.2014.945701
- Knobloch, L. K., Pusateri, K. B., Ebata, A. T. & McGlaughlin, P. C. (2015). Experiences of Military Youth During a Family Member's Deployment: Changes, Challenges, and Opportunities. *Youth & Society*, 47(3), 319-342. doi: 10.1177/0044118X12462040
- Lemmon, K. & Stafford, E. (2014). Advocating for America's military children: Considering the impact of parental combat deployment to Iraq and Afghanistan. *Family Court Review*, 52(3), 343-354. doi: 10.1111/fcre.12096
- Levai, M., Kaplan, S., Ackermann, R. & Hammock, M. (1995). The effect of father absence on the psychiatric hospitalization of Navy children. *Military Medicine*, 160(3), 104-106.
- Lincoln, A. J. & Sweeten, K. (2011). Considerations for the Effects of Military Deployment on Children and Families. *Social work in health care*, 50(1), 73-84. doi: 10.1080/00981389.2010.513921
- Loo, A. T. (2011). *The effects of deployment on a child's academic and behavioral functioning*. (Doktoravhandling). City University of New York, New York, NY.
- Lyle, D. S. (2006). Using military deployments and job assignments to estimate the effect of parental absences and household relocations on children's academic achievement. *Journal of Labor Economics*, 24(2), 319-350. doi: 10.1086/499975
- Marsanic, V. B., Paradzik, L., Bolfan, L. K., Zecevic, I. & Grgic, V. (2014). Secondary traumatization in offspring of war veterans with posttraumatic stress disorder. *Socijalna Psihijatrija*, 42(3), 155-161.
- McQuirter, T. (2013). *An exploration of the impact of lengthy parental war deployments on military dependent adolescents (ages 18-19)*. (Doktoravhandling). University of Phoenix, Phoenix, AZ.
- Medina, M. (2012). *Depressive symptoms among military adolescents*. (Doktoravhandling). Walden University, Minneapolis, MN.
- Mental Health Weekly. (2015). Parents' military deployment impacts children's safety, MH. *Mental Health Weekly*, 25(13), 7. doi: 10.1002/mhw
- Millegan, J., Engel, C., Liu, X. & Dinneen, M. (2013). Parental Iraq/Afghanistan deployment and child psychiatric hospitalization in the US military. *General hospital psychiatry*, 35(5), 556-560. doi: 10.1016/j.genhosppsych.2013.04.015
- Misra, P. & Singh, V. (2014). Exploring the impact of parental military deployment/field posting on adolescents in Indian military families. *Psychological Studies*, 59(1), 36-43. doi: 10.1007/s12646-013-0224-8
- Mmari, K., Roche, K. M., Sudhinaraset, M. & Blum, R. (2009). When a Parent Goes Off to War Exploring the Issues Faced by Adolescents and Their Families. *Youth & Society*, 40(4), 455-475. doi: 10.1177/0044118X08327873

- Mmari Kristin, N. & et, a. (2010). Exploring the role of social connectedness among military youth: perceptions from youth, parents, and school personnel. *Child and Youth Care Forum*, 39(5), 351-366. doi: 10.1007/s10566-010-9109-3
- Morris, A. S. & Age, T. R. (2009). Adjustment among youth in military families: The protective roles of effortful control and maternal social support. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 30(6), 695-707. doi: 10.1016/j.appdev.2009.01.002
- Mueller, M. K. & Callina, K. S. (2014). Human-animal interaction as a context for thriving and coping in military-connected youth: The role of pets during deployment. *Applied Developmental Science*, 18(4), 214-223. doi: 10.1080/10888691.2014.955612
- Nguyen, D. R., Ee, J., Berry-Caban, C. S. & Hoedebecke, K. (2014). The effects of military deployment on early child development. *The United States Army Medical Department Journal*(October-December), 81-86.
- Ofsted. (2011). *Children in Service families: the quality and impact of partnership provision for children in Service families*. Manchester: Ofsted.
- Pfefferbaum, B., Houston, J. B., Sherman, M. D. & Melson, A. G. (2011). Children of National Guard troops deployed in the global war on terrorism. *Journal of Loss and Trauma*, 16(4), 291-305. doi: 10.1080/15325024.2010.519293
- Pfefferbaum, B., Jeon-Slaughter, H., Jacobs, A. K. & Brian Houston, J. (2013). Children of national guard troops: A pilot study of deployment, patriotism, and media coverage. *International Journal of Emergency Mental Health*, 15(2), 129-138.
- Pressley, J. C., Dawson, P. & Carpenter, D. J. (2012). Injury-related hospital admissions of military dependents compared with similarly aged nonmilitary insured infants, children, and adolescents. *Journal of Trauma & Acute Care Surgery*, 73(4 suppl. 3), S236-242. doi: 10.1097/TA.0b013e31827035f2
- Ramirez, P. (2010). *Effects of parental separation on the academic achievement of children of military personnel*. (Doktoravhandling). University of Oklahoma, Norman, OK.
- Reed, S. C., Bell, J. F. & Edwards, T. C. (2011). Adolescent Well-Being in Washington State Military Families. *American Journal of Public Health*, 101(9), 1676-1682. doi: 10.2105/AJPH.2011.300165
- Reed, S. C., Bell, J. F. & Edwards, T. C. (2014). Weapon Carrying, Physical Fighting and Gang Membership Among Youth in Washington State Military Families. *Maternal and child health journal*, 18(8), 1863-1872. doi: 10.1007/s10995-014-1430-2
- Ryan, M. A. K., Jacobson, I. G., Sevick, C. J., Smith, T. C., Gumbs, G. R., Conlin, A. M. S. et al. (2011). Health Outcomes among Infants Born to Women Deployed to United States Military Operations during Pregnancy. *Birth Defects Research Part A-Clinical and Molecular Teratology*, 91(2), 117-124. doi: 10.1002/bdra.20746
- Ryan-Wenger, N. A. (1998). *Impact of the threat of war on military children*. Bethesda, MD: TriService Nursing Research Program (TSNRP).
- Ryan-Wenger, N. A. (2001). Impact of the threat of war on children in military families. *The American journal of orthopsychiatry*, 71(2), 236-244. doi: 10.1037/0002-9432.71.2.236
- Schonfeld, D. J. & Gurwitch, R. (2008). Effect of parents' deployment on young children: findings that are long overdue. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 162(11), 1094-1095.
- Sears, J. A. (2011). *Teacher perspectives of instructing struggling readers who are children of military personnel*. (Doktoravhandling). Walden University, Minneapolis, MN.
- Sherman, M. D., Larsen, J., Straits-Troster, K., Erbes, C. & Tassej, J. (2015). Veteran-child communication about parental PTSD: A mixed methods pilot study. *Journal of Family Psychology*, 29(4), 595-603. doi: 10.1037/fam0000124
- Slosky, L. H. (2008). *The use of rituals and routines in military families experiencing deployment*. (Doktoravhandling). Capella University, Minneapolis, MN.
- Stephenson, J. (2011). The military children. *Children and Young People Now*(9.8.11), 18-19.
- Swedean, S. K., Gonzales, M. V., Zickefoose, B. A., Bush, A. C., Davis, J. M., Elrod, D. C. et al. (2013). Recurrent headache in military-dependent children and the impact of parent deployment. *Military Medicine*, 178(3), 274-278. doi: 10.7205/MILMED-D-12-00171
- Ternus, M. P. (2010). Support for Adolescents Who Experience Parental Military Deployment. *Journal of Adolescent Health*, 46(3), 203-206. doi: 10.1016/j.jadohealth.2009.12.019

- Thomas, D. B. (2013). *The relationship between the military deployment of a parent and the well-being of an adolescent student*. (Doktoravhandling). Trevecca Nazarene University, Nashville, TN.
- Thompson, E. K. (1998). *The effects of parental military deployment on children's adjustment at school*. (Doktoravhandling). University of Arizona, Tuscon, AZ.
- Waliski, A., Bokony, P. & Kirchner, J. E. (2012). Combat-related Parental Deployment: Identifying the Impact on Families with Preschool-age Children. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 22(6), 653-670. doi: 10.1080/10911359.2012.655621
- Wickman, M., Greenberg, C. & Boren, D. (2010). The relationship of perception of invincibility, demographics, and risk behaviors in adolescents of military parents. *Journal of Pediatric Healthcare*, 24(1), 25-33. doi: 10.1016/j.pedhc.2008.11.005
- Williams, D. S. (2015). *The impact of familial and contextual factors on the emotional health of children, ages 0-3: A study of military families*. (Doktoravhandling). The Catholic University of America, Washington, DC.
- Wilson, S. R., Chernichky, S. M., Wilkum, K. & Owlett, J. S. (2014). Do Family Communication Patterns Buffer Children from Difficulties Associated with a Parent's Military Deployment? Examining Deployed and At-home Parents' Perspectives. *Journal of Family Communication*, 14(1), 32-52. doi: 10.1080/15267431.2013.857325
- Zerach, G., Kanat-Maymon, Y., Aloni, R. & Solomon, Z. (2015). The role of fathers' psychopathology in the intergenerational transmission of captivity trauma: A twenty three-year longitudinal study. *Journal of Affective Disorders*, 190, 84-92. doi: 10.1016/j.jad.2015.09.072

12.3. Problemstilling 3

I hvilken grad og på hvilke måter reagerer hjemmeværende foreldre på partners deltakelse i internasjonale operasjoner, og i hvilken grad påvirker dette vedkommendes omsorgsevne og barnets situasjon?

- Ahmadi, K., Azampoor-Afshar, S., Karami, G. & Mokhtari, A. (2011). The association of veterans' PTSD with secondary trauma stress among veterans' spouses. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 20(6), 636-644. doi: 10.1080/10926771.2011.595761
- Alessi, M. W., Ray, J. W., Ray, G. E. & Stewart, S. J. (2001). Personality and psychopathology profiles of veterans' wives: measuring distress using the MMPI-2. *Journal of Clinical Psychology*, 57(12), 1535-1542. doi: 10.1002/jclp.1115
- Al-Turkait, F. A. & Ohaeri, J. U. (2008). Post-traumatic stress disorder among wives of Kuwaiti veterans of the first gulf war. *Journal of Anxiety Disorders*, 22(1), 18-31. doi: 10.1016/j.janxdis.2007.01.011
- Anderson, J. R., Amanor-Boadu, Y., Stith, S. M. & Foster, R. E. (2013). Resilience in military marriages experiencing deployment. I D. S. Becvar (Red.), *Handbook of family resilience* (s. 105-118). New York, NY: Springer.
- Andres, M., Moelker, R. & Soeters, J. (2012). A longitudinal study of partners of deployed personnel from the Netherlands' armed forces. *Military Psychology*, 24(3), 270-288. doi: 10.1080/08995605.2012.678237
- Apellaniz, I. M. (1999). *Coping with war enforced separation: A pilot study on the account of wives of Puerto Rican civilian soldiers*. (Doktoravhandling). University of Massachusetts, Amherst, Amherst, MA.
- Asbury, E. T. & Martin, D. (2012). Military deployment and the spouse left behind. *Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 20(1), 45-50. doi: 10.1177/1066480711429433
- Badr, H., Barker, T. M. & Milbury, K. (2011). Couples' psychosocial adaptation to combat wounds and injuries. I S. M. Wadsworth & D. Riggs (Red.), *Risk and Resilience in U.S. Military Families* (s. 213-234). New York, NY: Springer.
- Ben Arzi, N., Solomon, Z. & Dekel, R. (2000). Secondary traumatization among wives of PTSD and post-concussion casualties: distress, caregiver burden and psychological separation. *Brain Inj*, 14(8), 725-736. doi: 10.1080/026990500413759
- Bilesic, A. & Vuletic, G. (2010). Secondary traumatization and quality of life in spouses of war veterans. *Klinicka Psihologija*, 3(1-2), 83-95.
- Bjornestad, A. G. (2009). *Secondary traumatic stress symptoms in military spouses of Army National Guard veterans*. (Doktoravhandling). University of South Dakota, Vermillion, SD.

- Bjornestad, A. G., Schweinle, A. & Elhai, J. D. (2014). Measuring secondary traumatic stress symptoms in military spouses with the posttraumatic stress disorder checklist military version. *The Journal of nervous and mental disease*, 202(12), 864-869. doi: 10.1097/NMD.0000000000000213
- Blakely, G., Hennessy, C., Chung, M. C. & Skirton, H. (2014). Adaption and adjustment of military spouses to overseas postings: an online forum study. *Nurs Health Sci*, 16(3), 387-394. doi: 10.1111/nhs.12122
- Blank, C., Adams, L. A., Kittelson, B., Connors, R. A. & Padden, D. L. (2012). Coping behaviors used by Army wives during deployment separation and their perceived effectiveness. *J Am Acad Nurse Pract*, 24(11), 660-668. doi: 10.1111/j.1745-7599.2012.00766.x
- Borelli, J. L., Sbarra, D. A., Randall, A. K., Snavely, J. E., St. John, H. K. & Ruiz, S. K. (2013). Linguistic indicators of wives' attachment security and communal orientation during military deployment. *Family Process*, 52(3), 535-554. doi: 10.1111/famp.12031
- Borelli, J. L., Sbarra, D. A., Snavely, J. E., McMakin, D. L., Coffey, J. K., Ruiz, S. K. et al. (2014). With or without you: preliminary evidence that attachment avoidance predicts nondeployed spouses' reactions to relationship challenges during deployment. *Professional Psychology: Research and Practice*, 45(6), 478-487. doi: 10.1037/a0037780
- Bramsen, I., Reuling, I. E. W. & Van der Ploeg, H. M. (2000). Indirecte traumatisering bij partners van oorlogsgetroffenen = Indirect traumatisation in spouses of Dutch war victims. *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*, 144(46), 2210-2214.
- Burrell, L. M., Adams, G. A., Durand, D. B. & Castro, C. A. (2006). The impact of military lifestyle demands on well-being, army, and family outcomes. *Armed Forces & Society*, 33(1), 43-58. doi: 10.1177/0002764206288804
- Burton, T., Farley, D. & Rhea, A. (2009). Stress-induced somatization in spouses of deployed and nondeployed servicemen. *Journal of the American Academy of Nurse Practitioners*, 21(6), 332-340. doi: 10.1111/j.1745-7599.2009.00411.x
- Cafferky, B. & Shi, L. (2015). Military wives emotionally coping during deployment: balancing dependence and independence. *American Journal of Family Therapy*, 43(3), 282-295. doi: 10.1080/01926187.2015.1034633
- Calhoun, P. S., Beckham, J. C., Feldman, M. E., Barefoot, J. C., Haney, T. & Bosworth, H. B. (2002). Partners' ratings of combat veterans' anger. *Journal of Traumatic Stress*, 15(2), 133-136. doi: 10.1023/A:1014808008142
- Calhoun, P. S. & Wampler, T. P. (2002). Reducing caregiver burden and psychological distress in partners of veterans with PTSD. *National Center for PTSD Clinical Quarterly*, 11(2), 17-22.
- Caska, C. M. & Renshaw, K. D. (2011). Perceived burden in spouses of National Guard/Reserve service members deployed during Operations Enduring and Iraqi Freedom. *Journal of Anxiety Disorders*, 25(3), 346-351. doi: 10.1016/j.janxdis.2010.10.008
- Chambers, J. E. (2010). *The experience of the operation Iraqi freedom wartime deployment for military wives: A qualitative analysis*. (Doktoravhandling). Capella University, Minneapolis, MN.
- Chambers, J. E. (2013). Survival-recovery effect: Military wives with soldier-husbands deployed to the operation Iraqi freedom conflict. *Journal of Psychological Issues in Organizational Culture*, 4(1), 29-49. doi: 10.1002/jpoc.21088
- Christensen, E. W. & Clinton, Y. C. (2013). Demographics and burden on caregivers of seriously wounded, ill, and injured service members. *Journal of Disability Policy Studies*, 23(4), 235-244. doi: 10.1177/1044207311432314
- Cook, E. T. (2015). *Deployment stressors, use of military and civilian resources, and post-deployment adjustment for wives of active duty service members*. (Doktoravhandling). University of Maryland, College Park, MD.
- Cooper, A. G. (2015). *When female married Army war veterans return from Iraq and/or Afghanistan wars: A qualitative assessment of the husbands' lived experiences*. (Doktoravhandling). Capella University, Minneapolis, MN.
- Daniels, J. A. (2014). *Burden of care and social support indicated by the spouses of OIF and OEF reserve veterans diagnosed with PTSD*. (Doktoravhandling). Capella University, Minneapolis, MN.
- Davis, J., Ward, D. B. & Storm, C. (2011). The unsilencing of military wives: wartime deployment experiences and citizen responsibility. *J Marital Fam Ther*, 37(1), 51-63. doi: 10.1111/j.1752-0606.2009.00154.x
- de Burgh, H. T., White, C. J., Fear, N. T. & Iversen, A. C. (2011). The impact of deployment to Iraq or Afghanistan on partners and wives of military personnel. *International Review of Psychiatry*, 23(2), 192-200. doi: 10.3109/09540261.2011.560144

- Dekel, R. (2007). Posttraumatic distress and growth among wives of prisoners of war: the contribution of husbands' posttraumatic stress disorder and wives' own attachments. *The American Journal of Orthopsychiatry*, 77(3), 419-426. doi: 10.1037/0002-9432.77.3.419
- Dekel, R. (2010). Couple forgiveness, self-differentiation and secondary traumatization among wives of former POWs. *Journal of Social and Personal Relationships*, 27(7), 924-937. doi: 10.1177/0265407510377216
- Dekel, R., Goldblatt, H., Keidar, M., Solomon, Z. & Polliack, M. (2005). Being a wife of a veteran with posttraumatic stress disorder. *Family Relations*, 54(1), 24-36. doi: 10.1111/j.0197-6664.2005.00003.x
- Dekel, R., Goldblatt, H. & Solomon, Z. (2005). Trapped in captivity: marital perceptions of wives of former prisoners of war. *Women & health*, 42(3), 1-18.
- Dekel, S., Levin, Y. & Solomon, Z. (2015). Posttraumatic growth among spouses of combat veterans: Adaptive or maladaptive for adjustment? *Psychiatry Res*, 230(2), 712-715. doi: 10.1016/j.psychres.2015.09.018
- Dirkzwager, A. J., Bramsen, I., Adèr, H. & van der Ploeg, H. M. (2005). Secondary traumatization in partners and parents of Dutch peacekeeping soldiers. *Journal of Family Psychology*, 19(2), 217-226. doi: 10.1037/0893-3200.19.2.217
- Dirkzwager, A. J. E., Bramsen, I., Adèr, H. J., Van der Ploeg, H. M. & Dirkzwager, A. J. E. (2001). Secondary traumatization in partners and parents of Dutch former peacekeepers (s. 77-96).
- Dolphin, K. E., Steinhardt, M. A. & Cance, J. D. (2015). The role of positive emotions in reducing depressive symptoms among Army wives. *Military Psychology*, 27(1), 22-35. doi: 10.1037/mil0000062
- Eaton, K. M., Hoge, C. W., Messer, S. C., Whitt, A. A., Cabrera, O. A., McGurk, D. et al. (2008). Prevalence of mental health problems, treatment need, and barriers to care among primary care-seeking spouses of military service members involved in Iraq and Afghanistan deployments. *Military Medicine*, 173(11), 1051-1056.
- Edem Iniedu, A. O. (2011). *Assessing the impact of posttraumatic stress disorder (PTSD) among wives of veterans: A phenomenological study of life changing experiences of wives of war veterans diagnosed with PTSD*. (Doktoravhandling). Capella University, Minneapolis, MN.
- Erbes, C. R., Meis, L. A., Polusny, M. A. & Arbisi, P. A. (2012). Psychiatric distress among spouses of National Guard soldiers prior to combat deployment. *Mental Health in Family Medicine*, 9(3), 161-169.
- Erickson, K. M. (2012). *Perception of stressors and resources for managing the deployment process as predictors of reservist spouse's general wellbeing*. (Doktoravhandling). Walden University, Minneapolis, MN.
- Everson, R. B., Darling, C. A. & Herzog, J. R. (2013). Parenting stress among US Army spouses during combat-related deployments: the role of sense of coherence. *Child and Family Social Work*, 18(2), 168-178. doi: 10.1111/j.1365-2206.2011.00818.x
- Farrell, A. F., Bowen, G. L. & Swick, D. C. (2014). Network supports and resiliency among U.S. Military spouses with children with special health care needs. *Family Relations*, 63(1), 55-70. doi: 10.1111/fare.12045
- Fields, A., Nichols, O., Martindale-Adams, J., Zuber, J. & Graney, M. (2012). Anxiety, social support, and physical health in a sample of spouses of OEF/OIF service members. *Military Medicine*, 177(12), 1492-1498. doi: 10.7205/MILMED-D-12-00036
- Flewelling, L. (2013). *A study of daily adjustment among spouses of returning combat veterans*. (Doktoravhandling). Walden University, Minneapolis, MN.
- Frank, R. L. (2014). *Perceived facilitators and barriers to beneficial stress management among army spouses*. (Doktoravhandling). Walden University, Minneapolis, MN.
- Giles, S. (2005). Army dependants: childhood illness and health provision. *Community Practitioner*, 78(6), 213-217.
- Gomez, J. K. (2015). *The impact of psychological resilience on army active duty military wives' mental and physical health*. (Doktoravhandling). Capella University, Minneapolis, MN.
- Gorbaty, L. R. (2009). *Family reintegration of reserve service members following a wartime deployment: A qualitative exploration of wives' experience*. (Doktoravhandling). Massachusetts School of Professional Psychology, Newton, MA.
- Green, S., Nurius, P. S. & Lester, P. (2013). Spouse psychological well-being: a keystone to military family health. *J Hum Behav Soc Environ*, 23(6). doi: 10.1080/10911359.2013.795068
- Greene, T., Lahav, Y., Kanat-Maymon, Y. & Solomon, Z. (2015). A Longitudinal Study of Secondary Posttraumatic Growth in Wives of Ex-POWs. *Psychiatry*, 78(2), 186-197. doi: 10.1080/00332747.2015.1051451

- Guha, V. (2005). *Stress, coping and adaptation to wartime separation by families of National Guard personnel*. (Doktoravhandling). University of Hartford, West Hartford, CT.
- Haas, D. M. & Pazdernik, L. A. (2007). Partner deployment and stress in pregnant women. *Journal of Reproductive Medicine*, 52(10), 901-906.
- Haas, D. M., Pazdernik, L. A. & Olsen, C. H. (2005). A cross-sectional survey of the relationship between partner deployment and stress in pregnancy during wartime. *Womens Health Issues*, 15(2), 48-54. doi: 10.1016/j.whi.2004.12.002
- Herb, M. E. G. (1996). *Navy deployments: The relationship of deployment status to perceptions of family environment and stress*. (Doktoravhandling). George Washington University Washington DC.
- Hobson, T. A. (2006). *The impact of deployment on the stay-behind spouse of active duty navy women*. (Doktoravhandling). Walden University, Minneapolis, MN.
- Hurley, E. C. (2011). *Rejection sensitivity as a predictor of marital adjustment among military spouses during military deployments*. (Doktoravhandling). Fielding Graduate University, Santa Barbara, CA.
- J'Anthony, C. S. (2013). *Bringing the war home: Marital adjustment and depression in army reserve component spouses*. (Doktoravhandling). University of Hawai'i at Manoa, Honolulu, HI.
- Johnson, A. J. (2011). *Examining partner experiences of returning Operation Enduring Freedom and Iraqi Freedom veterans*. (Doktoravhandling). State University of New York at Buffalo, Buffalo, NY.
- Johnson, P. (2012). *Resiliency in military wives affected by secondary traumatic stress*. (Doktoravhandling). Adler School of Professional Psychology, Chicago, IL.
- Joseph, A. L. & Afifi, T. D. (2010). Military wives' stressful disclosures to their deployed husbands: The role of protective buffering. *Journal of Applied Communication Research*, 38(4), 412-434. doi: 10.1080/00909882.2010.513997
- Kao, C. J. (2013). *Determining factors in marital satisfaction among wives of recently deployed veterans*. (Doktoravhandling). The Chicago School of Professional Psychology, Chicago, IL.
- Keith, K. D. (2013). *The lived experience of military wives with children during multiple deployments*. (Doktoravhandling). Capella University, Minneapolis, MN.
- Kelley, M. L., Doane, A. N. & Pearson, M. R. (2011). Single military mothers in the new millennium: Stresses, supports, and effects of deployment. I S. M. Wadsworth & D. Riggs (Red.), *Risk and Resilience in U.S. Military Families* (s. 343-363). New York, NY: Springer.
- Kern, C. L. (2011). *Components of secondary traumatic stress in female partners of National Guard and Reservist veterans displaying symptoms of Post Traumatic Stress Disorder*. (Masteroppgave). Purdue University, West Lafayette, IN.
- Kimhi, S. & Doron, H. (2013). Conscripted without induction order: Wives of former combat veterans with PTSD speak. *Psychology*, 4(3), 189-195. doi: 10.4236/psych.2013.43029
- Klarić, M., Frančičković, T., Obrdalj, E. C., Petrić, D., Britvić, D. & Zovko, N. (2012). Psychiatric and health impact of primary and secondary traumatization in wives of veterans with posttraumatic stress disorder. *Psychiatria Danubina*, 24(3), 280-286.
- Konowitz, S. (2013). *Understanding how Army National Guard families with children cope with deployments*. (Doktoravhandling). Wilmington University, New Castle, DE.
- Lara-Cinisomo, S., Chandra, A., Burns, R. M., Jaycox, L. H., Tanielian, T., Ruder, T. et al. (2012). A mixed-method approach to understanding the experiences of non-deployed military caregivers. *Maternal and child health journal*, 16(2), 374-384. doi: 10.1007/s10995-011-0772-2
- Levine, J. A., Bukowinski, A. T., Sevick, C. J., Mehlhaff, K. M. & Conlin, A. M. S. (2015). Postpartum depression and timing of spousal military deployment relative to pregnancy and delivery. *Arch Gynecol Obstet*, 292(3), 549-558. doi: 10.1007/s00404-015-3672-7
- Manguno-Mire, G., Sautter, F., Lyons, J., Myers, L., Perry, D., Sherman, M. et al. (2007). Psychological distress and burden among female partners of combat veterans with PTSD. *Journal of Nervous & Mental Disease*, 195(2), 144-151. doi: 10.1097/01.nmd.0000254755.53549.69
- Mansfield, A. J. & Engel, C. C. (2011). Understanding substance use in military spouses. *Journal of Clinical Psychology in Medical Settings*, 18(2), 198-199. doi: 10.1007/s10880-011-9244-5

- Mansfield, A. J., Kaufman, J. S., Marshall, S. W., Gaynes, B. N., Morrissey, J. P. & Engel, C. C. (2010). Deployment and the use of mental health services among U.S. Army wives. *N Engl J Med*, 362(2), 101-109. doi: 10.1056/NEJMoa0900177
- Mansfield, A. J., Schaper, K. M., Yanagida, A. M. & Rosen, C. S. (2014). One day at a time: The experiences of partners of veterans with posttraumatic stress disorder. *Professional Psychology: Research and Practice*, 45(6), 488-495. doi: 10.1037/a0038422
- Marnocha, S. (2012). Military wives' transition and coping: deployment and the return home. *ISRN Nursing*, 2012, 798342. doi: 10.5402/2012/798342
- Marshall, D. A. (2015). *Secondary acquired posttraumatic stress disorder among male spouses of female veterans*. (Doktoravhandling). Walden University, Minneapolis, MN.
- Mauro, K. (1995). *Military life stress, personal resources, and birth in the military community*. (Doktoravhandling). University of Michigan, Ann Arbor, MI.
- McGowan, H. C. (2008). *The military experience: Perceptions from senior military officers' wives*. (Doktoravhandling). Capella University, Minneapolis, MN.
- McLean, H. B. (2007). *A narrative study of the spouses of traumatized Canadian soldiers*. (Doktoravhandling). University of British Columbia, Vancouver, Canada.
- Merolla, A. J. (2010). Relational maintenance during military deployment: Perspectives of wives of deployed US soldiers. *Journal of Applied Communication Research*, 38(1), 4-26. doi: 10.1080/00909880903483557
- Merritt, D. r. M. (2010). *The effects of multiple intermittent deployments on the psychological adjustment of military dependant spouses*. (Doktoravhandling). Walden University, Minneapolis, MN.
- Moon, N. (2013). *Effects of deployment on committed relationships: Relationship satisfaction of partners of regular and reservist army soldiers*. (Doktoravhandling). Pepperdine University, Malibu, CA.
- Moore, C. D. (2010). The impact of family functioning on caregiver burden among caregivers of veterans with congestive heart failure. *Journal of Family Social Work*, 13(5), 451-462.
- Nelson, B. S., Crow, Jr., Reisbig, A. M. J. & Hamilton, S. (2009). The impact of soldiers' deployments to Iraq and Afghanistan: secondary traumatic stress in female partners. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 8(4), 291-305. doi: 10.1080/15332690903246085
- Nelson, B. S. & Wright, D. W. (1996). Understanding and treating post-traumatic stress disorder symptoms in female partners of veterans with PTSD. *Journal of Marital and Family Therapy*, 22(4), 455-467. doi: 10.1111/j.1752-0606.1996.tb00220.x
- Newby, J. H., Ursano, R. J., McCarroll, J. E., Liu, X., Fullerton, C. S. & Norwood, A. E. (2005). Postdeployment domestic violence by U.S. Army soldiers. *Military Medicine*, 170(8), 643-647.
- Oblea, P. N., Jr. (2015). *Effect of short-term separation on behavioral health of military wives*. (Doktoravhandling). The University of Arizona, Tuscon, AZ.
- Padden, D. L. (2006). *The effect of perceived stress, coping behavior, previous deployment separation, and defined health promoting behaviors on general well being in female spouses of active duty military personnel during deployment separation*. (Doktoravhandling). Catholic University of America, Washington DC.
- Padden, D. L., Connors, R. A. & Agazio, J. G. (2011). Stress, coping, and well-being in military spouses during deployment separation. *West J Nurs Res*, 33(2), 247-267. doi: 10.1177/0193945910371319
- Patzel, B., McBride, M., Bunting, J. & Anno, T. (2013). Life goes on: the experiences of wives of multiply-deployed National Guard soldiers. *Issues in Mental Health Nursing*, 34(5), 368-374. doi: 10.3109/01612840.2012.732192
- Porter, T. L. (2015). *Relational maintenance: Experiences of civilian male spouses left behind during the deployment of their wives*. (Doktoravhandling). Walden University, Minneapolis, MN.
- Rea, J., Behnke, A., Huff, N. & Allen, K. (2015). The role of online communication in the lives of military spouses. *Contemporary Family Therapy*, 37(3), 329-339. doi: 10.1007/s10591-015-9346-6
- Renshaw, K. D., Allen, E. S., Rhoades, G. K., Blais, R. K., Markman, H. J. & Stanley, S. M. (2011). Distress in spouses of service members with symptoms of combat-related PTSD: secondary traumatic stress or general psychological distress? *Journal of Family Psychology*, 25(4), 461-469. doi: 10.1037/a0023994

- Robrecht, D. T., Millegan, J., Leventis, L. L., Crescitelli, J. B. A. & McLay, R. N. (2008). Spousal military deployment as a risk factor for postpartum depression. *Journal of Reproductive Medicine for the Obstetrician and Gynecologist*, 53(11), 860-864.
- Rose, M. L. (2014). *Deployment status and social support as predictors of anxiety, depression, and stress in navy wives*. (Doktoravhandling). Alliant International University, California School of Professional Psychology, Fresno, CA.
- Rossetto, K. R. (2009). "You can freak out or deal with it": *Military wives' perspectives on communication and family resilience, coping, and support during deployment*. (Doktoravhandling). University of Texas at Austin, Austin, TX.
- Rossetto, K. R. (2013). Relational coping during deployment: managing communication and connection in relationships. *Personal Relationships*, 20(3), 568-586. doi: 10.1111/per.12000
- Rossetto, K. R. (2015). Evaluations of supportive and unsupportive responses during spousal deployment. *Communication Monographs*, 82(3), 291-314. doi: 10.1080/03637751.2014.978344
- Ruiz, S. L. (2014). *A qualitative analysis of social isolation in partners of veterans with combat-related ptsd*. (Doktoravhandling). Walden University, Minneapolis, MN.
- Runge, C. E., Waller, M., MacKenzie, A. & McGuire, A. C. (2014). Spouses of military members' experiences and insights: qualitative analysis of responses to an open-ended question in a survey of health and wellbeing. *PLoS one*, 9(12), e114755. doi: 10.1371/journal.pone.0114755
- Saban, K. L., Mathews, H. L., Collins, E. G., Hogan, N. S., Tell, D., Bryant, F. B. et al. (2016). The man I once knew: Grief and inflammation in female partners of veterans with traumatic brain injury. *Biol Res Nurs*, 18(1), 50-59. doi: 10.1177/1099800414568661
- Sadatrafi, N. Z. (2015). *Exploring the lived experience of military mother's resiliency on family's behavior during the father's deployment*. (Doktoravhandling). Alliant International University, California School of Professional Psychology, San Diego, CA.
- Servis, G. A. (2015). *Predictors of marital satisfaction for civilian wives of active-duty U.S. Army soldiers*. (Doktoravhandling). Walden University, Minneapolis, MN.
- Skomorovsky, A. (2014). Deployment stress and well-being among military spouses: The role of social support. *Military Psychology*, 26(1), 44-54. doi: 10.1037/mil0000029
- Smith, D. C., Munroe, M. L., Foglia, L. M., Nielsen, P. E. & Deering, S. H. (2010). Effects of deployment on depression screening scores in pregnancy at an army military treatment facility. *Obstet Gynecol*, 116(3), 679-683. doi: 10.1097/AOG.0b013e3181eb6c84
- Spera, C. (2009). Spouses' ability to cope with deployment and adjust to Air Force family demands identification of risk and protective factors. *Armed Forces & Society*, 35(2), 286-306. doi: 10.1177/0095327x08316150
- Stahl, R. K. (2011). *PTSD in significant others of military service members*. (Doktoravhandling). Spalding University, Louisville, KY.
- SteelFisher, G. K., Zaslavsky, A. M. & Blendon, R. J. (2008). Health-related impact of deployment extensions on spouses of active duty army personnel. *Mil Med*, 173(3), 221-229.
- SteelFisher, G. K., Zaslavsky, A. M. & Blendon, R. J. (2008). Military deployment extensions and impact on spouses. *ACOG Clinical Review*, 13(5), 15-16.
- Suarez, N. J. (2011). *Exploring healthy lifestyle behaviors, deployment factors, and adjustment among military spouses*. (Doktoravhandling). University of Hawai'i at Manoa, Honolulu, HI.
- Tarney, C., Berry-Caban, C., Jain, R., Kelly, M., Sewell, M. & Wilson, K. (2015). Effects of spouse deployment on pregnancy outcomes: a prospective cohort of a military population. *Obstetrics and Gynecology*, 125, 16S-17S.
- Tarney, C. M., Berry-Caban, C., Jain, R. B., Kelly, M., Sewell, M. F. & Wilson, K. L. (2015). Association of spouse deployment on pregnancy outcomes in a U.S. Military Population. *Obstet Gynecol*, 126(3), 569-574. doi: 10.1097/AOG.0000000000001003
- Ternus, M. P. (2007). Impact of deployment on military mothers of adolescents. *Communicating Nursing Research*, 40, 254-254.

- Van Winkle, E. P. & Lipari, R. N. (2015). The impact of multiple deployments and social support on stress levels of women married to active duty servicemen. *Armed Forces & Society*, 41(3), 395-412. doi: 10.1177/0095327x13500651
- Vasilas, C. N. (2010). *Critical needs and level of support for the military spouse: A comparative study of the National Guard and Active Army during the Iraq war*. (Doktoravhandling). Auburn University, Auburn, AL.
- Waddell, E., Pulvirenti, M. & Lawn, S. (In Press). The lived experience of caring for an Australian Military veteran with posttraumatic stress disorder. *Qualitative Health Research*. doi: 10.1177/1049732315601398
- Weis, K. & Lederman, R. P. (2010). Prenatal spousal military deployment and maternal prenatal adaptation as predictors of postpartum maternal-infant attachment. *Southern Online Journal of Nursing Research*, 10(3), 7.
- Werner, T. L. & Shannon, C. S. (2013). Doing more with less: Women's leisure during their partners' military deployment. *Leisure Sciences*, 35(1), 63-80. doi: 10.1080/01490400.2013.739897
- Wheeler, A. R. (2009). *While they are at war: stress and coping in Army National Guard spouses*. (Doktoravhandling). The University of Nebraska-Lincoln, Lincoln, NE.
- Wheeler, A. R. & Torres Stone, R. A. (2010). Exploring stress and coping strategies among National Guard spouses during times of deployment: a research note. *Armed Forces and Society*, 36(3), 545-557. doi: 10.1177/0095327X09344066
- Wicker, T. R. (2014). *The lived experiences of military spouses during the different stages of deployment*. (Doktoravhandling). Capella University, Minneapolis, MN.
- Williamson, G. M. (2011). *Trauma, services and support for the female spouses of United States armed forces service members with combat-related stress reactions*. (Doktoravhandling). Adler School of Professional Psychology, Chicago, IL.
- Wood, S., Scarville, J. & Gravino, K. S. (1995). Waiting wives: separation and reunion among Army wives. *Armed Forces & Society*, 21(2), 217-236. doi: 10.1177/0095327x9502100204
- Woods, J. N. (2010). *When a soldier returns home from Iraq and/or Afghanistan with post-traumatic stress disorder: The lived experience of the spouse*. (Doktoravhandling). Capella University, Minneapolis, MN.
- Wright, K. M., Burrell, L. M., Schroeder, E. D. & Thomas, J. L. (2006). Military spouses: coping with the fear and the reality of service member injury and death. I C. A. Castro, A. B. Adler & T. W. Britt (Red.), *Military life: The psychology of serving in peace and combat (Vol. 3): The military family*. *The Military Life* (s. 64-90.). Westport, CT: Praeger Security International.

12.4. Problemstilling 4

I hvilken grad er tiltak gitt til familie og barn virksomme?

- Amdur, D., Batres, A., Belisle, J., Brown, J. H., Jr., Cornis-Pop, M., Mathewson-Chapman, M. et al. (2012). VA integrated post-combat care: A systemic approach to caring for returning combat veterans. I J. Beder (Red.), *Advances in social work practice with the military* (s. 253-263). New York, NY: Routledge.
- Aronson, K. R., Caldwell, L. L., Perkins, D. F. & Pasch, K. W. (2011). Assisting children and families with military-related disruptions: The United States Marine Corps school liaison program. *Psychology in the Schools*, 48(10), 998-1015. doi: 10.1002/pits.20608
- Astor, R. A., De Pedro, K. T., Gilreath, T. D., Esqueda, M. C. & Benbenishty, R. (2013). The Promotional Role of School and Community Contexts for Military Students. *Clinical child and family psychology review*, 16(3), 233-244. doi: 10.1007/s10567-013-0139-x
- Batten, S. V., Drapalski, A. L., Decker, M. L., DeViva, J. C., Morris, L. J., Mann, M. A. et al. (2009). Veteran interest in family involvement in PTSD treatment. *Psychological Services*, 6(3), 184-189. doi: 10.1037/a0015392
- Beardslee, W., Lester, P., Klosinski, L., Saltzman, W., Woodward, K., Nash, W. et al. (2011). Family-centered preventive intervention for military families: implications for implementation science. *Prevention Science*, 12(4), 339-348. doi: 10.1007/s11121-011-0234-5
- Beardslee, W. R., Klosinski, L. E., Saltzman, W., Mogil, C., Pangelinan, S., McKnight, C. P. et al. (2013). Dissemination of family-centered prevention for military and veteran families: adaptations and adoption within

- community and military systems of care. *Clinical Child & Family Psychology Review*, 16(4), 394-409. doi: 10.1007/s10567-013-0154-y
- Bennett, J. L. (2013). *An examination of therapeutic recreation programs for Veterans with combat-related disabilities and their families*. (Doktoravhandling). Indiana University, Bloomington, IN.
- Bobrow, J., Cook, E., Knowles, C. & Vieten, C. (2013). Coming all the way home: integrative community care for those who serve. *Psychological Services*, 10(2), 137-144. doi: 10.1037/a0031279
- Brewster, A. L., Milner, J. S., Mollerstrom, W. W., Saha, B. T. & Harris, N. (2002). Evaluation of spouse abuse treatment: description and evaluation of the Air Force Family Advocacy Program for spouse physical abuse. *Military Medicine*, 167(6), 464-469.
- Budash, D. M. (2009). *Military-induced separation: The influence of social support, parental stress, and child social-emotional functioning on parent-child interaction quality*. (Doktoravhandling). James Madison University, Harrisonburg, VA.
- Burrell, L., Durand, D. B. & Fortado, J. (2003). Military community integration and its effect on well-being and retention. *Armed Forces & Society*, 30(1), 7-24. doi: 10.1177/0095327x0303000101
- Carpenter-Aeby, T., Aeby, V. G. & Raynor, M. (2012). The Catholic school community a protective factor for students whose military parents have been deployed. *Journal of Instructional Psychology*, 39(3-4), 201-213.
- Carroll, E. B., Orthner, D. K., Behnke, A., Smith, C. M., Day, S. & Raburn, M. (2013). Integrating Life Skills into Relationship and Marriage Education: The Essential Life Skills for Military Families Program. *Family Relations*, 62(4), 559-570. doi: 10.1111/fare.12027
- Carter, T. G. (2014). *A correlational study of resilience and social support among National Guard/Reserve families*. (Doktoravhandling). Capella University, Minneapolis, MN
- Casselmann, B. & Pemberton, R. (2015). ACT-Based Parenting Group for Veterans With PTSD: Development and Preliminary Outcomes. *American Journal of Family Therapy*, 43(1), 57-67. doi: 10.1080/01926187.2014.939003
- Chawla, N. & Wadsworth, S. M. M. (2012). The Impact of an Operation Purple Camp Intervention on Military Children and Adolescents' Self-Perception of Social Acceptance, Athletic Competence, and Global Self-Worth. *American Journal of Family Therapy*, 40(3), 267-278. doi: 10.1080/01926187.2011.611782
- Church, D. & Brooks, A. J. (2014). CAM and energy psychology techniques remediate PTSD symptoms in veterans and spouses. *Explore*, 10(1), 24-33. doi: 10.1016/j.explore.2013.10.006
- Cohen, D., Betancourt, J. & Kotler, J. (2014). Sesame workshop's Talk, Listen, Connect: A multiple media resource to benefit military families with young children. I F. Shapiro, F. W. Kaslow & L. Maxfield (Red.), *Media and the well-being of children and adolescents* (s. 226-246). New York, NY: Oxford University Press.
- Davis, L. W., Paul, R., Tarr, D., Eicher, A. C., Allinger, J. & Knock, H. (2012). Operation restoration: couples reunification retreats for veterans of operations Enduring and Iraqi Freedom. *Journal of Psychosocial Nursing & Mental Health Services*, 50(11), 20-29. doi: 10.3928/02793695-201211003-02
- Denning, L. A., Meisner, M., Warner, K. E. & Institute of Medicine, Committee on the Assessment of Resiliency Prevention Programs for Mental Behavioral Health in Service Members and Their Families. (2014). *Preventing psychological disorders in service members and their families : an assessment of programs*. Washington, DC: National Academies Press.
- Devilly, G. J. (2002). The psychological effects of a lifestyle management course on war veterans and their spouses. *Journal of Clinical Psychology*, 58(9), 1119-1134. doi: 10.1002/jclp.10041
- Doss, B. D., Rowe, L. S., Morrison, K. R., Libet, J., Birchler, G. R., Madsen, J. W. et al. (2012). Couple Therapy for Military Veterans: Overall Effectiveness and Predictors of Response. *Behavior Therapy*, 43(1), 216-227.
- Edwin, J. A. (2007). *An evaluation of a military family support program: The case of operation: Military Kids in Indiana*. (Doktoravhandling). Purdue University, West Lafayette, IN.
- Erdtmann, F. & Institute of, M. (2014). Preventing psychological disorders in service members and their families: an assessment of programs. *Military Medicine*, 179(11), 1173-1175. doi: 10.7205/MILMED-D-14-00360
- Errebo, N. & Sommers-Flanagan, R. (2007). EMDR and Emotionally Focused Couple Therapy for War Veteran Couples. I F. Shapiro, F. W. Kaslow & L. Maxfield (Red.), *Handbook of EMDR and family therapy processes* (s. 202-222). Hoboken, NJ: Wiley.

- Fischer, E. P., Sherman, M. D., Han, X. & Owen, R. R., Jr. (2013). Outcomes of participation in the REACH multifamily group program for veterans with PTSD and their families. *Professional Psychology: Research and Practice*, 44(3), 127-134. doi: 10.1037/a0032024
- Fredman, S. J., Monson, C. M. & Adair, K. C. (2011). Implementing cognitive-behavioral conjoint therapy for PTSD with the newest generation of veterans and their partners. *Cognitive and Behavioral Practice*, 18(1), 120-130. doi: 10.1016/j.cbpra.2009.06.007
- Gambardella, L. C. (2008). Role-exit theory and marital discord following extended military deployment. *Perspect Psychiatr Care*, 44(3), 169-174. doi: 10.1111/j.1744-6163.2008.00171.x
- Gewirtz, A. H., Pinna, K. L. M., Hanson, S. K. & Brockberg, D. (2014). Promoting Parenting to Support Reintegrating Military Families: After Deployment, Adaptive Parenting Tools. *Psychological Services*, 11(1), 31-40. doi: 10.1037/a0034134
- Glynn, S. M. (1997). Behavioral family therapy for chronic combat-related PTSD. *National Center for PTSD Clinical Quarterly*, 7(2), 34-38.
- Glynn, S. M. (2013). Family-centered care to promote successful community reintegration after war: it takes a nation. *Clinical Child & Family Psychology Review*, 16(4), 410-414. doi: 10.1007/s10567-013-0153-z
- Golden, A. G., Antoni, C. & Gammonley, D. (In Press). A Home-Based Palliative Care Consult Service for Veterans. *The American Journal of Hospice & Palliative Care*. doi: 10.1177/1049909115595497
- Goodcase, E. T., Love, H. A. & Ladson, E. (2015). A conceptualization of processing military sexual trauma within the couple relationship. *Contemporary Family Therapy*, 37(3), 291-301. doi: 10.1007/s10591-015-9354-6
- Hayes, M. A., Gallagher, M. W., Gilbert, K. S., Creech, S. K., DeCandia, C. J., Beach, C. A. et al. (2015). Targeting relational aggression in veterans: the Strength at Home Friends and Family intervention. *The Journal of clinical psychiatry*, 76(6), e774-778. doi: 10.4088/JCP.14m09155
- Heyman, R. E., Slep, A. M., Sabathne, C., Erlanger, A. C., Hsu, T. T., Snyder, D. K. et al. (2015). Development of a multilevel prevention program for improved relationship functioning in active duty military members. *Military Medicine*, 180(6), 690-696. doi: 10.7205/MILMED-D-14-00491
- Hill, J., Lawhorne, C. & Philpott, D. (2012). *The wounded warrior handbook : a resource guide for returning veterans* (2. utg.). Lanham, MD: Government Institutes.
- Hough, S., Stone, M. T. & Buse, D. C. (2013). Dating and relationship psychoeducational group for veterans with spinal cord injury/dysfunction: A historical account of an initial clinical course. *Sexuality and Disability*, 31(4), 337-359. doi: 10.1007/s11195-013-9330-8
- Institute of Medicine. (2014). *Treatment for posttraumatic stress disorder in military and veteran populations: Final assessment*. Washington, DC: National Academies Press.
- Kees, M., Nerenberg, L. S., Bachrach, J. & Sommer, L. A. (2015). Changing the personal narrative: A pilot study of a resiliency intervention for military spouses. *Contemporary Family Therapy*, 37(3), 221-231. doi: 10.1007/s10591-015-9336-8
- Kees, M. & Rosenblum, K. (2015). Evaluation of a psychological health and resilience intervention for military spouses: A pilot study. *Psychological Services*, 12(3), 222-230. doi: 10.1037/ser0000035
- Khoo, A., Dent, M. T. & Oei, T. P. (2011). Group cognitive behaviour therapy for military service-related post-traumatic stress disorder: effectiveness, sustainability and repeatability. *The Australian and New Zealand journal of psychiatry*, 45(8), 663-672. doi: 10.3109/00048674.2011.590464
- Kudler, H. & Porter, R. I. (2013). Building Communities of Care for Military Children and Families. *Future of Children*, 23(2), 163-185.
- Laser, J. & Stephens, P. (2011). Working with Military Families Through Deployment and Beyond. *Clinical Social Work Journal*, 39(1), 28-38.
- Lee, K. (2011). *An assessment of the need for child maltreatment prevention services for military mothers with a deployed spouse*. (Doktoravhandling). Alliant International University, San Francisco Bay, San Francisco, CA.
- Lester, P., Saltzman, W. R., Woodward, K., Glover, D., Leskin, G. A., Bursch, B. et al. (2012). Evaluation of a family-centered prevention intervention for military children and families facing wartime deployments. *American Journal of Public Health*, 102(Suppl 1), S48-S54. doi: 10.2105/ajph.2010.300088

- Lester, P., Stein, J. A., Saltzman, W., Woodward, K., MacDermid, S. W., Milburn, N. et al. (2013). Psychological health of military children: longitudinal evaluation of a family-centered prevention program to enhance family resilience. *Military Medicine*, 178(8), 838-845. doi: 10.7205/MILMED-D-12-00502
- Love, A. R., Morland, L. A., Menez, U., Taft, C., MacDonald, A. & Mackintosh, M. A. (2015). "Strength at Home" Intervention for Male Veterans Perpetrating Intimate Partner Aggression: Perceived Needs Survey of Therapists and Pilot Effectiveness Study. *Journal of interpersonal violence*, 30(13), 2344-2362. doi: 10.1177/0886260514552445
- Martin, J. A., Vaitkus, M. A., Johnson, M. D., Mikolajek, L. M., Ray, D. L., Ursano, R. J. et al. (1996). Deployment from Europe: the family perspective. I R. Ursano & A. E. Norwood (Red.), *Emotional Aftermath of the Persian Gulf War: Veterans, Families, Communities, and Nations* (s. 227-249.). Washington DC: American Psychiatric Association Publishing.
- Martinez-Sanchez, J. A. (2014). Psychological intervention in the Spanish military deployed on international operations. *Psicothema*, 26(2), 193-199. doi: 10.7334/psicothema2013.254
- McDevitt-Murphy, M. E. (2011). Significant Other Enhanced Cognitive-Behavioral Therapy for PTSD and Alcohol Misuse in OEF/OIF Veterans. *Professional psychology, research and practice*, 42(1), 40-46. doi: 10.1037/a0022346
- Nichols, L. O., Martindale-Adams, J., Graney, M. J., Zuber, J. & Burns, R. (2013). Easing reintegration: telephone support groups for spouses of returning Iraq and Afghanistan service members. *Health Communication*, 28(8), 767-777. doi: 10.1080/10410236.2013.800439
- Padden, D. & Agazio, J. (2013). Caring for military families across the deployment cycle. *Journal of Emergency Nursing*, 39(6), 562-569. doi: 10.1016/j.jen.2013.08.004
- Perlick, D. A., Straits-Troster, K., Strauss, J. L., Norell, D., Tupler, L. A., Levine, B. et al. (2013). Implementation of multifamily group treatment for veterans with traumatic brain injury. *Psychiatric Services*, 64(6), 534-540. doi: 10.1176/appi.ps.001622012
- Phipps, L. M. (2009). *Preventing child maltreatment in military families: evaluating the effectiveness of a web-based tutorial for mandated reporters*. (Doktoravhandling). University of Arizona, Tuscon, AZ.
- Rabin, C. & Nardi, C. (1991). Treating post traumatic stress disorder couples: a psychoeducational program. *Community mental health journal*, 27(3), 209-224. doi: 10.1007/BF00752422
- Reck-Gordy, J. (2011). *Implementation of a therapy group for wives of veterans with posttraumatic stress disorder: Development and preliminary outcomes*. (Doktoravhandling). University of North Texas, Denton, TX.
- Robinson, A. (2013). *Support groups for spouses and partners of returning veterans with PTSD in Los Angeles and Orange County: a grant proposal*. (Doktoravhandling). California State University, Long Beach, Long Beach, CA.
- Rollins, J. & King, E. (2015). Promoting coping for children of hospitalized service members with combat injuries through creative arts engagement. *Arts & Health*, 7(2), 109-122. doi: 10.1080/17533015.2015.1019707
- Rosenblum, K. L. & Muzik, M. (2014). STRoNG intervention for military families with young children. *Psychiatric Services*, 65(3), 399. doi: 10.1176/appi.ps.650302
- Rotunda, R. J., O'Farrell, T. J., Murphy, M. & Babey, S. H. (2008). Behavioral couples therapy for comorbid substance use disorders and combat-related posttraumatic stress disorder among male veterans: an initial evaluation. *Addictive behaviors*, 33(1), 180-187. doi: 10.1016/j.addbeh.2007.06.001
- Sautter, F. J., Glynn, S. M., Arseneau, J. R., Cretu, J. B. & Yufik, T. (2014). Structured approach therapy for PTSD in returning veterans and their partners: Pilot findings. *Psychological Trauma*, 6(S1), S66-S72. doi: 10.1037/a0036762
- Schaffer, B. J. (2016). Male Veteran Intimate Partner Violence (IPV) Program Outcomes. *J Evid Inf Soc Work*, 13(2), 1-9. doi: 10.1080/23761407.2015.1006943
- Scherrer, J. F., Widner, G., Shroff, M., Matthieu, M., Balan, S., van den Berk-Clark, C. et al. (2014). Assessment of a postdeployment Yellow Ribbon Reintegration Program for National Guard members and supporters. *Military Medicine*, 179(11), 1391-1397. doi: 10.7205/MILMED-D-14-00094
- Schumm, J. A., Fredman, S. J., Monson, C. M. & Chard, K. M. (2013). Cognitive-behavioral conjoint therapy for PTSD: Initial findings for Operations Enduring and Iraqi Freedom male combat Veterans and their partners. *American Journal of Family Therapy*, 41(4), 277-287. doi: 10.1080/01926187.2012.701592

- Schumm, J. A., Monson, C. M., O'Farrell, T. J., Gustin, N. G. & Chard, K. M. (2015). Couple Treatment for Alcohol Use Disorder and Posttraumatic Stress Disorder: Pilot Results From U.S. Military Veterans and Their Partners. *Journal of traumatic stress, 28*(3), 247-252. doi: 10.1002/jts.22007
- Sherman, M. D. (2003). The SAFE Program: A family psychoeducational curriculum developed in a Veterans Affairs medical center. *Professional Psychology: Research and Practice, 34*(1), 42-48. doi: 10.1037/0735-7028.34.1.42
- Sherman, M. D. (2006). Updates and five-year evaluation of the S.A.F.E. program: a family psychoeducational program for serious mental illness. *Community mental health journal, 42*(2), 213-219. doi: 10.1007/s10597-005-9018-3
- Sherman, M. D., Fischer, E. P., Owen, R. R., Jr., Lu, L. & Han, X. (2015). Multifamily group treatment for veterans with mood disorders: A pilot study. *Couple and Family Psychology, 4*(3), 136-149. doi: 10.1037/cfp0000040
- Sherman, M. D., Fischer, E. P., Sorocco, K. & McFarlane, W. R. (2011). Adapting the multifamily group model to the Veterans Affairs system: The REACH program. *Couple and Family Psychology, 1*(S), 74-84. doi: 10.1037/2160-4096.1.S.74
- Sherman, M. D., Perlick, D. A. & Straits-Tröster, K. (2012). Adapting the multifamily group model for treating veterans with posttraumatic stress disorder. *Psychological services, 9*(4), 349-360. doi: 10.1037/a0028963
- Sierra, T. A. (2014). *Military couples: Exploring the unique needs and treatment*. (Doktoravhandling). Regent University, Virginia Beach, VA
- Sones, H. M. (2014). *An educational group therapy program for female partners of veterans diagnosed with PTSD*. (Doktoravhandling). University of California, San Diego, CA.
- Stanistreet, P. (2007). Storybook soldiers. *Adults Learning, 19*(4), 24-25.
- Straits-Troster, K., Gierisch, J. M., Strauss, J. L., Dyck, D. G., Dixon, L. B., Norell, D. et al. (2013). Multifamily group treatment for veterans with traumatic brain injury: What is the value to participants? *Psychiatric Services, 64*(6), 541-546. doi: 10.1176/appi.ps.001632012
- Wilson, S. R., Wilkum, K., Chernichky, S. M., Wadsworth, S. M. M. & Broniarczyk, K. M. (2011). Passport Toward Success: Description and Evaluation of a Program Designed to Help Children and Families Reconnect after a Military Deployment. *Journal of Applied Communication Research, 39*(3), 223-249. doi: 10.1080/00909882.2011.585399

12.5. Svarer på flere problemstillinger

- Allen, E. S., Rhoades, G. K., Stanley, S. M. & Markman, H. J. (2010). Hitting home: relationships between recent deployment, posttraumatic stress symptoms, and marital functioning for Army couples. *Journal of family psychology, 24*(3), 280-288. doi: 10.1037/a0019405
- Allen, E. S., Rhoades, G. K., Stanley, S. M. & Markman, H. J. (2011). On the home front: Stress for recently deployed Army couples. *Family Process, 50*(2), 235-247. doi: 10.1111/j.1545-5300.2011.01357.x
- Angrist, J. D. & Johnson, J. H. (2000). Effects of work-related absences on families: Evidence from the Gulf War. *Industrial & labor relations review, 54*(1), 41-58. doi: 10.2307/2696031
- Aronson, K. k. p. e. & Perkins, D. (2013). Challenges Faced by Military Families: Perceptions of United States Marine Corps School Liaisons. *Journal of Child & Family Studies, 22*(4), 516-525. doi: 10.1007/s10826-012-9605-1
- Balderrama-Durbin, C., Cigrang, J. A., Osborne, L. J., Snyder, D. K., Talcott, G. W., Slep, A. M. et al. (2015). Coming home: A prospective study of family reintegration following deployment to a war zone. *Psychological Services, 12*(3), 213-221. doi: 10.1037/ser0000020
- Baptist, J. A., Amanor-Boadu, Y., Garrett, K., Goff, B. S., Collum, J., Gamble, P. et al. (2011). Military marriages: The aftermath of Operation Iraqi Freedom (OIF) and Operation Enduring Freedom (OEF) deployments. *Contemporary Family Therapy, 33*(3), 199-214. doi: 10.1007/s10591-011-9162-6
- Beasley, K. S., MacDermid Wadsworth, S. M. & Watts, J. B. (2012). Transitioning to and from deployment. I D. K. Snyder & C. M. Monson (Red.), *Couple-based interventions for military and veteran families: A practitioner's guide* (s. 47-62). New York, NY: Guilford.
- Bell, D. B. & Schumm, W. R. (2005). Balancing work and family demands in the military: What happens when your employer tells you to go to war? I D. F. Halpern & S. E. Murphy (Red.), *From Work-Family Balance to Work-Family Interaction* (s. 83-97). New York, NY: Routledge.

- Benedek, E. P. (2013). Review of Families under fire: Systemic therapy with military families. *Bulletin of the Menninger Clinic*, 77(3), 289-292.
- Bergstrom, J. (2013). *Marriage and PTSD in OIF/OEF Veterans: The biopsychosocial effects of PTSD symptoms and marital functioning*. (Doktoravhandling). Palo Alto University, Palo Alto, CA
- Black, B. C. (2013). *Understanding how frequent military travel affects the military family: A phenomenological approach*. (Doktoravhandling). Capella University, Minneapolis, MN.
- Blalock Henry, S. (2011). "Walking on eggshells": A qualitative study on the effects of trauma and deployment in military couples. (Doktoravhandling). Kansas State University, Manhattan, KS
- Blow, A. J., Gorman, L., Ganoczy, D., Kees, M., Kashy, D. A., Valenstein, M. et al. (2013). Hazardous drinking and family functioning in National Guard veterans and spouses postdeployment. *Journal of family psychology*, 27(2), 303-313. doi: 10.1037/a0031881
- Bowling, U. B. & Shermian, M. D. (2008). Welcoming them home: Supporting service members and their families in navigating the tasks of reintegration. *Professional Psychology, Research and Practice*, 39(4), 451-458. doi: 10.1037/0735-7028.39.4.451
- Bradley, C. (2007). Veteran status and marital aggression: does military service make a difference? *Journal of Family Violence*, 22(4), 197-209.
- Bramsen, I., Dirkzwager, A. J. E. & Van der Ploeg, H. M. (1997). *Deelname aan Vredesmissies: gevolgen, opvang, en nazorg: een onderzoek onder veteranen, gezinsleden en zorginstellingen = Participation in peacekeeping operations: after-effects and immediate and long-term care: a study among veterans, family members and health care institutions*. Amsterdam: EMGO, Vrije Universiteit Amsterdam.
- Carter, S., Loew, B., Allen, E., Stanley, S., Rhoades, G. & Markman, H. (2011). Relationships between soldiers' PTSD symptoms and spousal communication during deployment. *Journal of traumatic stress*, 24(3), 352-355. doi: 10.1002/jts.20649
- Carter, S. P., Loew, B., Allen, E. S., Osborne, L., Stanley, S. M. & Markman, H. J. (2015). Distraction during Deployment: Marital Relationship Associations with Spillover for Deployed Army Soldiers. *Mil Psychol*, 2(2), 108-114. doi: 10.1037/mil0000067
- Catani, C. (2010). Krieg im Zuhause: ein Überblick zum Zusammenhang zwischen Kriegstraumatisierung und familiärer Gewalt = War at home: a review of the relationship between war trauma and family violence. *Verhaltenstherapie*, 20(1), 19-27. doi: 10.1159/000261994
- Ceja-Bravo, M. (2013). *Impact of post-deployment on family life*. (Doktoravhandling). California State University, Long Beach, CA.
- Chandler, C. L. (2011). *Addressing the issues of family separation: A marriage survival guide for military couples*. (Doktoravhandling). Regent University, Virginia Beach, VA.
- Chapin, M. G. (2009). Deployment and families: hero stories and horror stories. *Smith College Studies in Social Work*, 79(3/4), 263-282. doi: 10.1080/00377310903130316
- Cohen, J. A. & Cozza, S. J. (2012). Children in military families. I J. A. Cohen, A. P. Mannarino & E. Deblinger (Red.), *Trauma-focused CBT for children and adolescents: Treatment applications* (s. 199-224). New York, NY: Guilford.
- Cohen, J. A., Goodman, R. F., Campbell, C. L., Carroll, B. & Campagna, H. (2009). Military children: The sometimes orphans of war. I S. M. Freeman, B. A. Moore & A. Freeman (Red.), *Living and surviving in harm's way: A psychological treatment handbook for pre- and post-deployment of military personnel* (s. 395-416). New York, NY: Routledge.
- Cozza, S. J., Goldenberg, M. & Ursano, R. J. (2014). *Care of Military Service Members, Veterans, and Their Families*. Washington DC: American Psychiatric Publishing.
- Cozza, S. J., Guimond, J. M., McKibben, J. B., Chun, R. S., Arata-Maiers, T. L., Schneider, B. et al. (2010). Combat-injured service members and their families: the relationship of child distress and spouse-perceived family distress and disruption. *Journal of traumatic stress*, 23(1), 112-115. doi: 10.1002/jts.20488
- Crawford, G. D. (2013). *Trauma associated with the military family and the deployment cycle*. (Doktoravhandling). Alliant International University, Alhambra, CA.
- Cronin, C. (1995). Adolescent Reports of Parental Spousal Violence in Military and Civilian Families. *Journal of Interpersonal Violence*, 10(1), 117-122. doi: 10.1177/088626095010001008

- Crow, J. R. & Seybold, A. K. (2013). Discrepancies in military middle-school adolescents' and parents' perceptions of family functioning, social support, anger frequency, and concerns. *Journal of Adolescence*, 36(1), 1-9. doi: 10.1016/j.adolescence.2012.08.004
- Crow, T. (2014). *Red, White, and True : Stories from Veterans and Families, World War II to Present*. Dulles, VA: Potomac Books.
- Custer, K. (2014). *A study of perceptions of mothers, caregivers, and school-age children regarding educational experiences during maternal army reserve component deployments*. (Doktoravhandling). Kansas State University, Manhattan, KS.
- Davis, C. L. (2010). *Understanding how U.S. army military families cope with military deployments: A phenomenological approach*. (Doktoravhandling). University of Phoenix, Tempe, AZ.
- Davis, J. M. & Finke, E. H. (2015). The Experience of Military Families with Children with Autism Spectrum Disorders During Relocation and Separation. *J Autism Dev Disord*, 45(7), 2019-2034. doi: 10.1007/s10803-015-2364-2
- Davis, L., Hanson, S. K., Zamir, O., Gewirtz, A. H. & DeGarmo, D. S. (2015). Associations of contextual risk and protective factors with fathers' parenting practices in the postdeployment environment. *Psychological services*, 12(3), 250-260. doi: 10.1037/ser0000038
- De Soir, E. L. J. L. & Lemal, L. (2003). Impact de missions de longue durée sur les militaires et leurs proches, 1: Les sept stades émotionnels = The impact of long term deployment on soldiers and their close relations, 1: The seven emotional stages. *Revue Francophone du Stress et du Trauma*, 3(4), 235-239.
- DeCarvalho, L. T. & Whealin, J. M. (2012). *Healing Stress in Military Families : Eight Steps to Wellness*. Hoboken, NJ: Wiley.
- Dekel, R., Enoch, G. & Solomon, Z. (2008). The contribution of captivity and post-traumatic stress disorder to marital adjustment of Israeli couples. *Journal of Social & Personal Relationships*, 25(3), 497-510.
- Demers, A. (2009). The war at home: Consequences of loving a veteran of the Iraq and Afghanistan. *Internet Journal of Mental Health*, 6(1).
- Desivilya, H. S. & Gal, R. (1996). Coping with stress in families of servicemen: searching for "win-win" solutions to a conflict between the family and the military organization. *Family Process*, 35(2), 211-225.
- DeVoe, E. R. & Ross, A. (2012). The Parenting Cycle of Deployment. *Military medicine*, 177(2), 184-190.
- Dick, S. F. (2013). *Deployment-related stress and resilience of families of National Guard soldiers*. (Doktoravhandling). Illinois State University, Normal, IL
- Dixon, J. & Howard, B. (2012). *Embedded on the home front : where military and civilian lives converge*. Surrey, B.C: Heritage House.
- Domenici, P., Best, S. & Armstrong, K. (2013). *Courage after fire for parents of service members : strategies for coping when your son or daughter returns from deployment*. Oakland, CA: New Harbinger Publications.
- Duranceau, S., Fetzner, M. G. & Carleton, R. (2015). The home front: Operational stress injuries and veteran perceptions of their children's functioning. *Traumatology*, 21(2), 98-105. doi: 10.1037/trm0000028
- Edwards, R. D. (2014). U.S. War Costs: Two Parts Temporary, One Part Permanent. *J Public Econ*, 113, 54-66. doi: 10.1016/j.jpubeco.2014.03.008
- Egan, A. N. (2014). *The influence of wellness and deployment on relationship satisfaction*. (Doktoravhandling). Walden University, Minneapolis, MN
- Erbes, C. R., Meis, L. A., Polusny, M. A., Compton, J. S. & Wadsworth, S. M. (2012). An examination of PTSD symptoms and relationship functioning in U.S. soldiers of the Iraq war over time. *Journal of traumatic stress*, 25(2), 187-190. doi: 10.1002/jts.21689
- Faber, A. J., Willerton, E., Clymer, S. R., MacDermid, S. M. & Weiss, H. M. (2008). Ambiguous absence, ambiguous presence: a qualitative study of military reserve families in wartime. *Journal of Family Psychology*, 22(2), 222-230. doi: 10.1037/0893-3200.22.2.222
- Falcone, M. J. (2010). *A phenomenological inquiry into married military couples' experience with a deployment process during the current Iraq and Afghanistan wars*. (Doktoravhandling). Alliant International University, Alhambra, CA.

- Finley, E. P., Zeber, J. E., Pugh, M. J. V., Cantu, G., Copeland, L. A., Parchman, M. L. et al. (2010). Postdeployment health care for returning OEF/OIF military personnel and their social networks: a qualitative approach. *Military Medicine*, 175(12), 953-957.
- Fischer, E. P., Sherman, M. D., McSweeney, J. C., Pyne, J. M., Owen, R. R. & Dixon, L. B. (2015). Perspectives of family and veterans on family programs to support reintegration of returning veterans with posttraumatic stress disorder. *Psychological Services*, 12(3), 187-198. doi: 10.1037/ser0000033
- Flittner O'Grady, A. E., MacDermid Wadsworth, S., Willerton, E., Cardin, J.-F., Topp, D., Mustillo, S. et al. (2015). Help seeking by parents in military families on behalf of their young children. *Psychological Services*, 12(3), 231-240. doi: 10.1037/ser0000027
- Frain, M. P., Bethel, M. & Bishop, M. (2010). A roadmap for rehabilitation counseling to serve military veterans with disabilities. *Journal of Rehabilitation*, 76(1), 13-21.
- Franklin, K. (2010). *The impact of deployment and psychological well-being on family relationships: A secondary analysis of air force community assessment data*. (Doktoravhandling). Virginia Commonwealth University, Richmond, VA
- Frey, L. M., Blackburn, K. M., Werner-Wilson, R. J., Parker, T. & Wood, N. D. (2011). Posttraumatic stress disorder, attachment, and intimate partner violence in a military sample: a preliminary analysis. *Journal of Feminist Family Therapy*, 23(3-4), 218-230. doi: 10.1080/08952833.2011.604530
- Freytes, I. M., Hannold, E. M., Resende, R., Wing, K. & Uphold, C. R. (2013). The Impact of War on Puerto Rican Families: Challenges and Strengthened Family Relationships. *Community Mental Health Journal*, 49(4), 466-476. doi: 10.1007/s10597-012-9486-1
- Gabany, E. & Shellenbarger, T. (2010). Caring for families with deployment stress: how nurses can make a difference in the lives of military families. *American Journal of Nursing*, 110(11), 36-41. doi: 10.1097/01.NAJ.0000390521.68640.65
- Geddes, J. D. (2011). *Risk and resilience faced by children of deployed service members*. (Doktoravhandling). University of North Texas, Denton, TX
- Gerlock, A. A., Grimesey, J. & Sayre, G. (2014). Military-related posttraumatic stress disorder and intimate relationship behaviors: a developing dyadic relationship model. *Journal of marital and family therapy*, 40(3), 344-356. doi: 10.1111/jmft.12017
- Gewirtz, A. & Davis, L. (2014). Parenting practices and emotion regulation in national guard and reserve families: Early findings from the After Deployment Adaptive Parenting Tools/ADAPT study. I S. M. Wadsworth & D. S. Riggs (Red.), *Military Deployment and its Consequences for Families* (s. 111-131). New York, NY: Springer.
- Gewirtz, A. H., McMorris, B. J., Hanson, S. & Davis, L. (2014). Family Adjustment of Deployed and Nondeployed Mothers in Families With a Parent Deployed to Iraq or Afghanistan. *Professional Psychology, Research and Practice*, 45(6), 465-477. doi: 10.1037/a0036235
- Gewirtz, A. H., McMorris, B. J., Hanson, S. & Davis, L. (2014). Family adjustment of deployed and non-deployed mothers in families with a parent deployed to Iraq or Afghanistan. *Professional psychology, research and practice*, 45(6), 465-477. doi: 10.1037/a0036235
- Gewirtz, A. H., Polusny, M. A., DeGarmo, D. S., Khaylis, A. & Erbes, C. R. (2010). Posttraumatic stress symptoms among National Guard soldiers deployed to Iraq: Associations with parenting behaviors and couple adjustment. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 78(5), 599-610. doi: 10.1037/a0020571
- Gewirtz, A. H. & Zamir, O. (2014). The impact of parental deployment to war on children: the crucial role of parenting. *Advances in Child Development and Behavior*, 46, 89-112. doi: 10.1016/B978-0-12-800285-8.00004-2
- Gibbons, S. W., Barnett, S. D. & Hickling, E. J. (2012). Family stress and posttraumatic stress: the impact of military operations on military health care providers. *Archives of psychiatric nursing*, 26(4), e31-39. doi: 10.1016/j.apnu.2012.04.001
- Goff, B. S., Crow, J. R., Reisbig, A. M. & Hamilton, S. (2007). The impact of individual trauma symptoms of deployed soldiers on relationship satisfaction. *Journal of family psychology*, 21(3), 344-353. doi: 10.1037/0893-3200.21.3.344

- Gorman, L., Blow, A., Kees, M., Valenstein, M., Jarman, C. & Spira, J. (2014). The effects of wounds of war on family functioning in a National Guard sample: An exploratory study. I S. M. Wadsworth & D. S. Riggs (Red.), *Military Deployment and its Consequences for Families* (s. 241-257). New York, NY: Springer.
- Gorman, L. A. (2009). *Dyadic factors associated with post-deployment adjustment for National Guard couples*. (Doktoravhandling). Michigan State University, East Lansing, MI
- Graf, N. M., Miller, E., Feist, A. & Freeman, S. (2011). Returning veterans' adjustment concerns: family views. *Journal of Applied Rehabilitation Counseling*, 42(2), 13-23.
- Green, D. U. (2012). *The relative influence of deployment, attachment style, and religiosity on marital satisfaction among Air Force couples*. (Doktoravhandling). St. Mary's University, San Antonio, TX.
- Hacker Hughes, J., Abdul-Hamid, W. K. & Fossey, M. J. (2015). Flash to bang: psychological trauma, veterans and military families: can services cope? *Journal of the Royal Army Medical Corps*, 161(4), 298-299. doi: 10.1136/jramc-2015-000463
- Hall, L. K. (2008). *Counselling military families: what mental health professionals need to know*. New York, NY: Routledge.
- Hamilton, S., Nelson Goff, B. S., Crow, J. R. & Reisbig, A. M. J. (2009). Primary trauma of female partners in a military sample: individual symptoms and relationship satisfaction. *American Journal of Family Therapy*, 37(4), 336-346.
- Harmon, A. (2007). *A descriptive study of military family needs following a polytraumatic injury*. (Doktoravhandling). Virginia Commonwealth University Richmond, VA
- Harrington Lamorie, J. (2011). Operation Iraqi Freedom/Operation Enduring Freedom: exploring wartime death and bereavement. *Social work in health care*, 50(7), 543-563. doi: 10.1080/00981389.2010.532050
- Hayden, S. C. W. (2011). *Addressing needs of military families during deployment: Military service providers' perceptions of integrating support services*. (Doktoravhandling). University of Virginia, Charlottesville, VA.
- Herzog, J. R. (2008). *Secondary trauma in family members of combat veterans*. (Doktoravhandling). University of South Carolina, Columbia, SC
- Herzog, J. R. (2008). *Secondary trauma in family members of combat veterans*. (Doktoravhandling). University of South Carolina, Columbia, SC
- Herzog, J. R., Everson, R. & Whitworth, J. D. (2011). Do secondary trauma symptoms in spouses of combat-exposed national guard soldiers mediate impacts of soldiers' trauma exposure on their children? *Child & Adolescent Social Work Journal*, 28(6), 459-473. doi: 10.1007/s10560-011-0243-z
- Herzog, J. R. & Everson, R. B. (2007). The crisis of parental deployment in military service. I N. B. Webb (Red.), *Play therapy with children in crisis: Individual, group, and family treatment* (s. 228-248). New York, NY: Guilford.
- Herzog, J. R., Everson, R. B. & Whitworth, J. D. (2011). Do secondary trauma symptoms in spouses of combat-exposed National Guard soldiers mediate impacts of soldiers' trauma exposure on their children? *Child and Adolescent Social Work Journal*, 28(6), 459-473.
- Hyatt, K. S. (2013). *Family reintegration experiences of soldiers with combat-related mild traumatic brain injury*. (Doktoravhandling). Duke University, Durham, NC
- Institute of Medicine . Committee on the Initial Assessment of Readjustment Needs of Military Personnel, Veterans and Their Families. (2013). *Returning home from Iraq and Afghanistan : assessment of readjustment needs of veterans, service members, and their families*. Washington DC: National Academies Press.
- Jobe-Shields, L., Flanagan, J. C., Killeen, T. & Back, S. E. (2015). Family composition and symptom severity among Veterans with comorbid PTSD and substance use disorders. *Addictive behaviors*, 50, 117-123. doi: 10.1016/j.addbeh.2015.06.019
- Kaplow, J. B., Layne, C. M., Saltzman, W. R., Cozza, S. J. & Pynoos, R. S. (2013). Using multidimensional grief theory to explore the effects of deployment, reintegration, and death on military youth and families. *Clinical child and family psychology review*, 16(3), 322-340. doi: 10.1007/s10567-013-0143-1
- Karakurt, G., Christiansen, A. T., Wadsworth, S. M. M. & Weiss, H. M. (2013). Romantic Relationships Following Wartime Deployment. *Journal of Family Issues*, 34(11), 1427-1451. doi: 10.1177/0192513X12470799
- Karney, B. R. & Crown, J. S. (2011). Does deployment keep military marriages together or break them apart? Evidence from Afghanistan and Iraq. I S. M. Wadsworth & D. S. Riggs (Red.), *Risk and Resilience in U.S. Military Families* (s. 23-45). New York, NY: Springer.

- Karney, B. R., Loughran, D. S. & Pollard, M. S. (2012). Comparing marital status and divorce status in civilian and military populations. *Journal of Family Issues*, 33(12), 1572-1594. doi: 10.1177/0192513X12439690
- Keeling, M., Wessely, S., Dandeker, C., Jones, N. & Fear, N. T. (2015). Relationship difficulties among U.K. military personnel: Impact of sociodemographic, military, and deployment-related factors. *Marriage & Family Review*, 51(3), 275-303. doi: 10.1080/01494929.2015.1031425
- Kelley, M. L. & Jouriles, E. N. (2011). An Introduction to the Special Section on US Military Operations: Effects on Military Members' Partners and Children. *Journal of Family Psychology*, 25(4), 459-460. doi: 10.1037/a0024569
- Kelly, S. S. (1995). *Anxiety in military members and their spouses over the first twelve months after relocation*. (Doktoravhandling). Saint Louis University, Saint Louis, MO
- Knobloch, L. K., Ebata, A. T., McGlaughlin, P. C. & Ogolsky, B. (2013). Depressive Symptoms, Relational Turbulence, and the Reintegration Difficulty of Military Couples Following Wartime Deployment. *Health Communication*, 28(8), 754-766. doi: 10.1080/10410236.2013.800440
- Knobloch, L. K. & Theiss, J. A. (2012). Experiences of U.S. military couples during the post-deployment transition: Applying the relational turbulence model. *Journal of Social & Personal Relationships*, 29(4), 423-450. doi: 10.1177/0265407511431186
- Koblinsky, S. A., Leslie, L. A. & Cook, E. T. (2014). Treating Behavioral Health Conditions of OEF/OIF Veterans and Their Families: A State Needs Assessment of Civilian Providers. *Mil Behav Health*, 2(2), 162-172. doi: 10.1080/21635781.2014.890884
- Lacks, M. H., Lamson, A. L., Lewis, M. E., White, M. B. & Russoniello, C. (2015). Reporting for double duty: A dyadic perspective on the biopsychosocial health of dual military air force couples. *Contemporary Family Therapy*, 37(3), 302-315. doi: 10.1007/s10591-015-9341-y
- Lamberg, L. (2008). Redeployments strain military families. *JAMA*, 300(6), 644. doi: 10.1001/jama.300.6.644
- Lambert, J. E., Hasbun, A., Engh, R. & Holzer, J. (2015). Veteran PTSS and spouse relationship quality: the importance of dyadic coping. *Psychological Trauma*, 7(5), 493-499. doi: 10.1037/tra0000036
- LaMotte, A. D., Taft, C. T., Reardon, A. F. & Miller, M. W. (2014). Agreement between veteran and partner reports of intimate partner aggression. *Psychological assessment*, 26(4), 1369-1374. doi: 10.1037/pas0000018
- LaMotte, A. D., Taft, C. T., Reardon, A. F. & Miller, M. W. (2015). Veterans' PTSD symptoms and their partners' desired changes in key relationship domains. *Psychological Trauma*, 7(5), 479-484. doi: 10.1037/tra0000052
- Larson, M. J., Mohr, B. A., Adams, R. S., Ritter, G., Perloff, J., Williams, T. V. et al. (2012). Association of Military Deployment of a Parent or Spouse and Changes in Dependent Use of Health Care Services. *Medical Care*, 50(9), 821-828. doi: 10.1097/MLR.0b013e31825516d8
- Lawhorne-Scott, C. & Philpott, D. (2013). *Military finances : personal money management for service members, veterans, and their families*. Lanham, MD: Rowan & Littlefield Publishers.
- Lawhorne-Scott, C. & Philpott, D. (2013). *Military mental health care : a guide for service members, veterans, families, and community*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield Publishers.
- Lawler, M. K., Flori, D. E., Volk, R. J. & Davis, A. B. (1997). Family health status of National Guard personnel deployed during the Persian Gulf War. *Families, Systems and Health*, 15(1), 65-73. doi: 10.1037/h0089807
- Lester, P., Peterson, K., Reeves, J., Knauss, L., Glover, D., Mogil, C. et al. (2010). The long war and parental combat deployment: effects on military children and at-home spouses. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 49(4), 310-320. doi: 10.1097/00004583-201004000-00006
- Letamendi, A. M. (2011). *A family study of PTSD: Occurrence and correlates of internalizing disorders in children of OIF/OEF soldiers with combat posttraumatic stress disorder*. (Doktoravhandling). University of California, San Diego, CA
- Lewis, M. E. (2012). *Biopsychosocial health of military members and their spouses*. (Doktoravhandling). East Carolina university, Greenville, NC
- Link, P. E. & Palinkas, L. A. (2013). Long-term trajectories and service needs for military families. *Clinical child and family psychology review*, 16(4), 376-393. doi: 10.1007/s10567-013-0145-z
- Louie, A. D. & Cromer, L. D. (2014). Parent-child attachment during the deployment cycle: impact on reintegration parenting stress. *Professional Psychology: Research and Practice*, 45(6), 496-503. doi: 10.1037/a0036603

- Lowe, K. N., Adams, K. S., Browne, B. L. & Hinkle, K. T. (2012). Impact of military deployment on family relationships. *Journal of Family Studies, 18*(1), 17-27. doi: 10.5172/jfs.2012.18.1.17
- MacDonell, G. V., Thorsteinsson, E. B., Bhullar, N. & Hine, D. W. (2014). Psychological functioning of partners of Australian combat veterans: contribution of veterans' PTSD symptoms and partners' caregiving distress. *Australian Psychologist, 49*(5), 305-312. doi: 10.1111/ap.12069
- Mansfield, A. J. (2009). *Combat deployment and mental health in military dependents*. (Doktoravhandling). The University of North Carolina at Chapel Hill, Chapel Hill, NC.
- Marvasti, J. A. (2012). *War Trauma in Veterans and Their Families*. Springfield, IL: Charles C Thomas Publisher.
- McCarroll, J. E. & et, a. (2004). Comparison of U.S. army and civilian substantiated reports of child maltreatment. *Child Maltreatment, 9*(1), 103-110.
- McCarroll, J. E. & et, a. (2008). Trends in US Army child maltreatment reports: 1990-2004. *Child Abuse Review, 17*(2), 108-118.
- McCarroll, J. E., Ursano, R. J., Fan, Z. & Newby, J. H. (2004). Patterns of spouse and child maltreatment by discharged U.S. Army soldiers. *Journal of the American Academy of Psychiatry & the Law, 32*(1), 53-62.
- McCarthy, R. J., Rabenhorst, M. M., Thomsen, C. J., Milner, J. S., Travis, W. J., Copeland, C. W. et al. (2015). Child maltreatment among civilian parents before, during, and after deployment in United States Air Force families. *Psychology of Violence, 5*(1), 26-34. doi: 10.1037/a0035433
- McKie, L., Morrison, Z., Thomson, F. & Alstead, A. (2012). *Veterans and their families*. Edinburgh: Centre for Research on Families and Relationships, The University of Edinburgh.
- Medway, F. J., Davis, K. E., Cafferty, T. P., Chappell, K. D. & Ohearn, R. E. (1995). Family Disruption and Adult Attachment Correlates of Spouse and Child Reactions to Separation and Reunion due to Operation Desert-Storm. *Journal of Social and Clinical Psychology, 14*(2), 97-118. doi: 10.1521/jscp.1995.14.2.97
- Melvin, K. C. (2011). *Couple functioning and posttraumatic stress in Operation Iraqi Freedom and Operation Enduring Freedom veterans and spouses*. (Doktoravhandling). Johns Hopkins University, Baltimore, MD
- Melvin, K. C., Gross, D., Hayat, M. J., Jennings, B. M. & Campbell, J. C. (2012). Couple functioning and post-traumatic stress symptoms in US Army couples: the role of resilience. *Research in nursing & health, 35*(2), 164-177. doi: 10.1002/nur.21459
- Melvin, K. C., Wenzel, J. & Jennings, B. M. (2015). Strong army couples: a case study of rekindling marriage after combat deployment. *Research in nursing & health, 38*(1), 7-18. doi: 10.1002/nur.21630
- Mikulincer, M., Florian, V. & Solomon, Z. (1995). Marital intimacy, family support, and secondary traumatization: a study of wives of veterans with combat stress reaction. *Anxiety, Stress, and Coping, 8*(3), 203-213. doi: 10.1080/10615809508249373
- Miller, M. W., Wolf, E. J., Reardon, A. F., Harrington, K. M., Ryabchenko, K., Castillo, D. et al. (2013). PTSD and conflict behavior between veterans and their intimate partners. *Journal of anxiety disorders, 27*(2), 240-251. doi: 10.1016/j.janxdis.2013.02.005
- Modrell, J. N. (2014). *Relationship maintenance of Military couples*. (Doktoravhandling). George Fox University, Newberg, OR
- Mollerstrom, W. W., Patchner, M. A. & Milner, J. S. (1995). Child maltreatment: The United States Air Force's response. *Child Abuse and Neglect, 19*(3), 325-334. doi: 10.1016/S0145-2134(95)00132-4
- Moriarty, H., Winter, L., Robinson, K., True, G., Piersol, C., Vause-Earland, T. et al. (2015). Exploration of Individual and Family Factors Related to Community Reintegration in Veterans With Traumatic Brain Injury. *Journal Of The American Psychiatric Nurses Association, 21*(3), 195-211. doi: 10.1177/1078390315591879
- Negrusa, B. & Negrusa, S. (2014). Home front: post-deployment mental health and divorces. *Demography, 51*(3), 895-916. doi: 10.1007/s13524-014-0294-9
- Negrusa, S., Negrusa, B. & Hosek, J. (2014). Gone to war: have deployments increased divorces? *Journal of Population Economics, 27*(2), 473-496. doi: 10.1007/s00148-013-0485-5
- Nelson Goff, B. S., Irwin, L., Cox, M., Devine, S., Summers, K. & Schmitz, A. (2014). A qualitative study of single-trauma and dual-trauma military couples. *Psychological Trauma, 6*(3), 216-223. doi: 10.1037/a0036697
- Pittman, J. F., Kerpelman, J. L. & McFadyen, J. M. (2004). Internal and external adaptation in army families: Lessons from Operations Desert Shield and Desert Storm. *Family Relations, 53*(3), 249-260. doi: 10.1111/j.0197-6664.2004.0001.x

- Porter, A. O. (2013). An examination of a case study with a military family and its involvement with child protective services. *J Hum Behav Soc Environ*, 23(6), 777-788.
- Rabenhorst, M. M., McCarthy, R. J., Thomsen, C. J., Milner, J. S., Travis, W. J. & Colasanti, M. P. (2015). Child maltreatment among U.S. Air Force parents deployed in support of Operation Iraqi Freedom/Operation Enduring Freedom. *Child Maltreatment*, 20(1), 61-71. doi: 10.1177/1077559514560625
- Rabenhorst, M. M., McCarthy, R. J., Thomsen, C. J., Milner, J. S., Travis, W. J., Foster, R. E. et al. (2013). Spouse abuse among united states air force personnel who deployed in support of operation iraqi freedom/operation enduring freedom. *Journal of Family Psychology*, 27(5), 754-761. doi: 10.1037/a0034283
- Rabenhorst, M. M., Thomsen, C. J., Milner, J. S., Foster, R. E., Linkh, D. J. & Copeland, C. W. (2012). Spouse abuse and combat-related deployments in active duty Air Force couples. *Psychology of Violence*, 2(3), 273-284. doi: 10.1037/a0027094
- Rastle, M. (2011). *Screening for depression at first obstetrical visits at Naval Hospital Camp Pendleton in 2008: A comparison study of active duty members and military dependent wives with spouse's deployment status included*. (Doktoravhandling). University of La Verne, La Verne, CA
- Ray, S. L. & Vanstone, M. (2009). The impact of PTSD on veterans' family relationships: an interpretative phenomenological inquiry. *International journal of nursing studies*, 46(6), 838-847. doi: 10.1016/j.ijnurstu.2009.01.002
- Reddy, M. K., Meis, L. A., Erbes, C. R., Polusny, M. A. & Compton, J. S. (2011). Associations among experiential avoidance, couple adjustment, and interpersonal aggression in returning Iraqi war veterans and their partners. *Journal of consulting and clinical psychology*, 79(4), 515-520. doi: 10.1037/a0023929
- Renshaw, K. D. & Campbell, S. B. (2011). Combat veterans' symptoms of PTSD and partners' distress: the role of partners' perceptions of veterans' deployment experiences. *Journal of Family Psychology*, 25(6), 953-962. doi: 10.1037/a0025871
- Renshaw, K. D., Rodrigues, C. S. & Jones, D. H. (2008). Psychological symptoms and marital satisfaction in spouses of Operation Iraqi Freedom veterans: relationships with spouses' perceptions of veterans' experiences and symptoms. *Journal of Family Psychology*, 22(4), 586-594. doi: 10.1037/0893-3200.22.3.586
- Rentz, E. D., Marshall, S. W., Loomis, D., Casteel, C., Martin, S. L. & Gibbs, D. A. (2007). Effect of deployment on the occurrence of child maltreatment in military and nonmilitary families. *American Journal of Epidemiology*, 165(10), 1199-1206. doi: 10.1093/aje/kwm008
- Rentz, E. D., Marshall, S. W., Martin, S. L., Gibbs, D. A., Casteel, C. & Loomis, D. (2008). Occurrence of maltreatment in active duty military and nonmilitary families in the state of Texas. *Military Medicine*, 173(6), 515-522.
- Riviere, L. A., Merrill, J. C., Thomas, J. L., Wilk, J. E. & Bliese, P. D. (2012). 2003-2009 marital functioning trends among U.S. enlisted soldiers following combat deployments. *Military Medicine*, 177(10), 1169-1177.
- Riviere, L. A., Merrill, J. C., Thomas, J. L., Wilk, J. E. & Bliese, P. D. (2012). Marital functioning in the Army: Marital dissolution trends and correlates of marital dissolution intent among US soldiers following combat deployments. I B. A. Moore (Red.), *Handbook of counseling military couples* (s. 19-34). New York, NY: Routledge.
- Rodriguez, A. J. & Margolin, G. (2015). Military service absences and family members' mental health: A timeline followback assessment. *Journal of Family Psychology*, 29(4), 642-648. doi: 10.1037/fam0000102
- Rodriguez, A. J. & Margolin, G. (2015). Military service absences and family members' mental health: A timeline followback assessment. *Journal of Family Psychology*, 29(4), 642-648. doi: 10.1037/fam0000102
- Rossetto, K. R. (2015). Developing Conceptual Definitions and Theoretical Models of Coping in Military Families During Deployment. *Journal of Family Communication*, 15(3), 249-268. doi: 10.1080/15267431.2015.1043737
- Sahni, N. (2004). *Perceptions of those left behind: An exploration of family dynamics within military reservist families during the 2003 Iraq wartime deployment*. (Doktoravhandling). Alliant International University, Alhambra, CA
- Savitsky, L., Illingworth, M. & DuLaney, M. (2009). Civilian Social Work: Serving the Military and Veteran Populations. *Social Work*, 54(4), 327-339. doi: sw/54.4.327
- Schaffer, B. J. (2015). Military Veterans in the Criminal Justice System: Partner Violence and the Impact of Relationships With Fathers. *J Evid Inf Soc Work*, 1-8. doi: 10.1080/23761407.2015.1006946

- Seamone, E. R. (2012). Improved assessment of child custody cases involving combat veterans with posttraumatic stress disorder. *Family Court Review*, 50(2), 310-343. doi: 10.1111/j.1744-1617.2012.01439.x
- Sheppard, S. C., Maltras, J. W. & Israel, A. C. (2010). The impact of deployment on U.S. military families. *American Psychologist*, 65(6), 599-609. doi: 10.1037/a0020332
- Sherman, M. D., Larsen, J., Straits-Troster, K., Erbes, C. & Tassej, J. (2015). Veteran-child communication about parental PTSD: A mixed methods pilot study. *Journal of Family Psychology*, 29(4), 595-603. doi: 10.1037/fam0000124
- Siebler, P. (2009). *'Military people won't ask for help': Experiences of deployment of Australian defence force personnel, their families, and implications for social work.* (Doktoravhandling). Monash University, Melbourne.
- Slep, A. M., Foran, H. M., Heyman, R. E., Snarr, J. D. & Usaf Family Advocacy Research Program. (In Press). Identifying unique and shared risk factors for physical intimate partner violence and clinically-significant physical intimate partner violence. *Aggressive behavior*. doi: 10.1002/AB.21565
- Spencer, K. J. (2011). *The effect of military deployment on the parent-child relationship between the military member and their child less than six years of age.* (Doktoravhandling). Texas Woman's University, Denton, TX
Lokalisert på
<http://ovidsp.ovid.com/ovidweb.cgi?T=JS&CSC=Y&NEWS=N&PAGE=fulltext&D=psyc9&AN=2012-99130-535>
- Stevenson, T. (2014). *Serving military families: Perceptions of educational counseling in a virtual environment.* (Doktoravhandling). Nova Southeastern University, Fort Lauderdale, FL
- Tanielian, T. L., Karney, B. R., Chandra, A., Meadows, S. O., Arroyo, C. & National Defense Research, I. (2014). *The Deployment Life Study : methodological overview and baseline sample description.* Santa Monica, CA: Rand Corporation.
- Teten, A. L., Schumacher, J. A., Bailey, S. D. & Kent, T. A. (2009). Male-to-female sexual aggression among Iraq, Afghanistan, and Vietnam veterans: co-occurring substance abuse and intimate partner aggression. *Journal of Traumatic Stress*, 22(4), 307-311. doi: 10.1002/jts.20422
- Teten, A. L., Schumacher, J. A., Taft, C. T., Stanley, M. A., Kent, T. A., Bailey, S. D. et al. (2010). Intimate partner aggression perpetrated and sustained by male Afghanistan, Iraq, and Vietnam veterans with and without posttraumatic stress disorder. *Journal of interpersonal violence*, 25(9), 1612-1630. doi: 10.1177/0886260509354583
- Tharp, A. T., Sherman, M. D., Bowling, U. & Townsend, B. J. (2016). Intimate Partner Violence Between Male Iraq and Afghanistan Veterans and Their Female Partners Who Seek Couples Therapy. *Journal of interpersonal violence*, 31(6), 1095-1115. doi: 10.1177/0886260514564067
- Theiss, J. A. & Knobloch, L. K. (2014). Relational turbulence and the post-deployment transition: Self, partner, and relationship focused turbulence. *Communication Research*, 41(1), 27-51. doi: 10.1177/0093650211429285
- Thomsen, C. J., Rabenhorst, M. M., McCarthy, R. J., Milner, J. S., Travis, W. J., Foster, R. E. et al. (2014). Child maltreatment before and after combat-related deployment among active-duty United States Air Force maltreating parents. *Psychology of Violence*, 4(2), 143-155. doi: 10.1037/a0031766
- Threatts, S. A. (2013). *The experiences of multiple deployments on military families: A phenomenological study.* (Doktoravhandling). University of Phoenix, Tempe, AZ
- Vaughn-Coaxum, R., Smith, B. N., Iverson, K. M. & Vogt, D. (2015). Family stressors and postdeployment mental health in single versus partnered parents deployed in support of the wars in Afghanistan and Iraq. *Psychological services*, 12(3), 241-249. doi: 10.1037/ser0000026
- Wadsworth, S. M. & Riggs, D. S. (2014). *Military deployment and its consequences for families.* New York, NY: Springer.
- Walsh, L. (2005). *Stress and coping in the families of Canadian military members deployed overseas.* (Doktoravhandling). University of Windsor, Windsor, Canada
- Warner, C. H., Appenzeller, G. N., Warner, C. M. & Grieger, T. A. (2009). Psychological effects of deployments on military families. *Psychiatric Annals*, 39(2), 56-63. doi: 10.3928/00485713-20090201-11
- Werber, L., Harrell, M. C., Varda, D. M., Hall, K. C., Beckett, M. K. & Howard, S. (2008). *Deployment experiences of Guard and Reserve families : implications for support and retention.* Santa Monica, CA: RAND Corp.

- Werber, L., Schaefer, A. G., Osilla, K. C., Wilke, E., Wong, A., Breslau, J. et al. (2013). *Support for the 21st-century reserve force : insights to facilitate successful reintegration for citizen warriors and their families*. Santa Monica, CA: RAND.
- Wick, S. (2010). *Understanding the effects of war-related trauma and deployment on the couple relationship: Evidence for the Couple Adaptation to Traumatic Stress Model (CATS) model*. (Doktoravhandling). Kansas State University, Manhattan, KS
- Wick, S. & Nelson Goff, B. S. (2014). A Qualitative Analysis of Military Couples With High and Low Trauma Symptoms and Relationship Distress Levels. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 13(1), 63-88. doi: 10.1080/15332691.2014.865983
- Williamson, E. (2012). Domestic abuse and military families: the problem of reintegration and control. *British Journal of Social Work*, 42(7), 1371-1387.
- Zamorski, M. A. & Wiens-Kinkaid, M. E. (2013). Cross-sectional prevalence survey of intimate partner violence perpetration and victimization in Canadian military personnel. *BMC public health*, 13, 1019. doi: 10.1186/1471-2458-13-1019
- Zeff, K. N., Lewis, S. J. & Hirsch, K. A. (1997). Military family adaptation to United Nations Operations in Somalia. *Military medicine*, 162(6), 384-387.

13. VEDLEGG C. EKSKLUDERTE STUDIER

13.1. Nordiske studier

Referanse	Eksklusjonsårsak
Alteskjær, T (2000): Fredstøtteoperasjoner: Nye utfordringer for Forsvaret, Norsk militært tidsskrift,169 (2):16-21	Ikke empirisk studie
Andersen, H. S. (2012): Militærpsykiatrien i Danmark, Ugeskrift for Læger,174 (12)	Ikke empirisk studie
Andersen, S. B., Karstoft, K. I., Bertelsen, M., Madsen, T. (2014): Latent trajectories of trauma symptoms and resilience: the 3-year longitudinal prospective USPER study of Danish veterans deployed in Afghanistan, J Clin Psychiatry, 75(9):1001-8	Ikke familieutfall
Andersen, H. A. (1998): Danske FN-soldater 2 år etter. Forsvarets center for lederskap	Ikke familieutfall
Anthonsen, Jacobsen og Vollene, (2002): Hvordan påvirkes barn av at en av foreldrene deltar i internasjonale operasjoner. Prosjektoppgave, Høgskolen i Buskerud	Ikke tilgjengelig publikasjon
Asadzadeh, P., Rasmussen, M. (2012): Rehabiliteringsforløbet for danske krigsveteraner kan optimeres, Ergoterapeuten, 72(8):36-7	Ikke familieutfall
Berntsen, D. Johannessen, K.B., Thomsen, Y.D., Bertelsen, M., Hoyle R.H., Rubin, D.C. (2012): Peace and war: trajectories of posttraumatic stress disorder symptoms before, during, and after military deployment in Afghanistan. Psychological science, 23(12):1557-65	Ikke familieutfall
Bier, S., Werner, S.J., Soltau, R.L., Mejding, B., Højfeldt, S., Olsen, N., Henriksen, P., Thomsen, U., Nielsen, C., Kaas, N. (2005): Brødre	Ikke empirisk studie
Broen, M., Edland, A., Moltu Lundberg, H. (2012): Krieger og kjæreste - faktorer før, under og etter utenlandsoppdrag som kan påvirke samliv. Hovedoppgave, UiB	Ikke empirisk studie
Bråten, F.W.L., Ødegård, E. (2012): Krisehåndteringsprosesser i Hæren knyttet til internasjonale operasjoner: Mellomlanding – forebyggende krisehåndtering, anerkjennelse og ivaretagelse - Mellomlanding - arena for feedback av informasjon til gjenbruk i fremtidig produksjon av stridsevne i Hæren, Prosjektoppgave, Høgskolen i Hedmark	Ingen familieutfall
Dahl, S., Kristensen, S. (1997): Health profile of Danish army personnel, Military Medicine,162(6):435-440	Ikke deployert
Eide (2005): Når samliv settes på prøve. Forsvarsnett. Forsvarets mediesenter	Ikke tilgjengelig publikasjon
Ejdesgaard, B. A., Zollner, L., Jensen, B. F., Jorgensen, H. O., Kahler, H. (2015): Risk and protective factors for suicidal ideation and suicide attempts among deployed Danish soldiers from 1990 to 2009. Mil Med, 180(1):61-7	Ikke familieutfall
Engdahl, B. (2007): Kone i beredskap : - partnere fortjener medalje : - fordel å være trygg og uavhengig. Bedre helse, 23 (7):12-15	Ikke empirisk studie
Fjorback, L. (2015): Mindfulness behandling af danske veteraner – et pilotstudie	Ikke familieutfall
Gentikow, B. (2013): La oss snakke om krig : veteraner, soldatmødre, krigsflyktninger og militærnekttere forteller	Ikke empirisk studie
Gundersen, P. (1997): FN-tjeneste - en positiv tjenesteerfaring, Norsk tidsskrift for sjøvesen, 112 (1):S. 17-20	Ikke empirisk studie
Gussiås, R.A. (2009): Militært lederskap – nye utfordringer for den militære sjef? Masteroppgave, forsvarets Stabsskole	Ikke familieutfall
Hedlund, E., Soeters, J. (2010): Reflections on Swedish Peacekeepers' Self-image and Dilemmas of Peacekeeping, International Peacekeeping, 17:3, s. 408-414	Ikke familieutfall
Hegge, T.I. (2009): Å møte en veteran, Tidsskrift for Norsk psykologforening, 46 (12):1230-1231	Ikke empirisk studie
Holten, T. (2014): Pastoral klinisk utdanning som et bidrag til Forsvarets ivaretagelse av veteraner, Pacem, 17 (2):57-68	Ikke empirisk studie
Hviid Nielsen, T. (1997): Filosofiske krigere, Samtiden, (4):51-55	Ikke empirisk studie

Referanse	Eksklusjonsårsak
Hærens Konstabel og Korporal Forening (2008): Pårørende til udsendt militært personell	Ikke tilgjengelig publikasjon
Høgsted, R., Bertelsen, A. (2009): Forsvarets, mediesenter Oppdraget går til - arbeidsbok for deg eller dere med et familiemedlem i internasjonal tjeneste. Missionen går til- scrapbog for dig eller jer, som har en soldat i familien, der er på international mission	Ikke tilgjengelig publikasjon
Jensen, A. (2001): Stress og mestring i operasjonsrom, Norsk militært tidsskrift, 171 (12):14-18	Ikke empirisk studie
Jensen, R. (1999): Fra førstegangstjeneste til oppdrag i Bosnia - erfaringer fra Telemark kompani, Norsk militært tidsskrift, 168 (6/7):46-49 : ill.	Ikke empirisk studie
Jevne, P., Haug, T. (2010): Såret soldat : psykiske skader, fredens pris. Kolofon forlag.	Ikke empirisk studie
Johnsen, B.H. (2004): Mental beredskap under internasjonale operasjoner: Erfaringer fra 21.MTB skvadrons deployering i Gibraltar, Norsk militært tidsskrift, 174 (5):4-8	Ikke empirisk studie
Jonasen (2009): Fra battlemind til homemind. Militært tidsskrift 1: 40-46	Ikke familieutfall
Karstoft, K-I, Elklit, A. (2013): Spilbaseret behandling af veteraner med PTSD - en manual til individuell, kognitiv behandling med spilbaseret eksponering, Syddansk Universitet. Videnscenter for Psykotraumatologi	Ikke empirisk studie
Karstoft K.I., Armour C., Elklit A., Solomon Z. (2013): Long-term trajectories of posttraumatic stress disorder in veterans: the role of social resources. The Journal of clinical psychiatry, 74(12):1163-8	Ikke familieutfall
Kaspersen M., Matthiesen SB., Götestam KG. (2003): Social network as a moderator in the relation between trauma exposure and trauma reaction: a survey among UN soldiers and relief workers. Scandinavian journal of psychology, 44(5):415-23	Ikke familieutfall
Klevberg, K. (2014): Pårørendes betydning for veteraner, Pacem, 17 (2):41-48	Ikke empirisk studie
Klevberg, K. (2014): Leave no man behind - et godt ideal for arbeidet med Forsvarets veteraner, Pacem, 17 (2):75-80	Ikke empirisk studie
Klevberg, K. (2014): Jakobs kamp med den ukjente : refleksjoner fra sjelesørgeriske møter med Forsvarets veteraner fra internasjonale operasjoner, Tidsskrift for sjelesorg, 34 (1):5-17	Ikke empirisk studie
Kofod, J., Banwell, A., F., Kjær, A.A. (2010): Hjemvendte soldater, SFI-rapport	Ikke familieutfall
Kristiansen, S.T., Boe, O., Skjæret, S.W. (2010): Ikke en av gutta! - et mangfoldsperspektiv på inkludering av kvinner i Forsvaret, Fagrapport, Krigsskolen	Ikke deployert
Larsen, K., Madsen, M., M., Knudsen, E., Rasmussen, S., Capelo, V., B. (2012): Veteraners utfordringer - et prosjekt om veteraners tilbakevenden til en civil hverdag, Research Gate	Kun én informant og ett sitat
Lindbom-Jacobson, M., Lindgren, L. (1996): Trauma and processes of separation from parental figures, International Forum of Psychoanalysis, 5(4):301-306	Ikke deployert
Lyk-Jensen, S., V., Heidemann, J., Glad, A. (2009): Soldater – før og etter udsendelse, SFI-rapport	Ikke familieutfall
Lyk-Jensen, S.V., Glad, A., Heidemann, J., Damgaard, M. (2012): Soldater etter udsendelse, SFI-rapport	Ikke familieutfall
Lyk-Jensen, S.V., Glad, A., Heidemann, J., Weatherall, C.D. (2012): Danske hjemvendte soldater, SFI-rapport	Ikke familieutfall
Löck, J. (2012): Vi vill vårda våra veteraner, Läkartidningen,109 (38)	Ikke empirisk studie
Madsen T., Karstoft Kl., Bertelsen M., Andersen SB. (2014): Postdeployment suicidal ideations and trajectories of posttraumatic stress disorder in Danish soldiers: a 3-year follow-up of the USPER study. The Journal of clinical psychiatry,75(9):994-1000	Ikke familieutfall
Melhuus, T. (2014): Veteran - soldat - borger: Sårbarhet og ivaretagelse, Pacem, 17 (2):29-40	Ikke empirisk studie
Michel, P.O. (2005): The Swedish Soldier and General Mental Health Following Service in Peacekeeping Operations. Dissertation	Ikke familieutfall

Referanse	Eksklusjonsårsak
Michel, P; Lundin, T; Larsson, G, (2007): Suicide rate among former Swedish peacekeeping personnel. <i>Military Medicine</i> , 172(3):278-282	Ikke familieutfall
Mood, R. (2005): Skadeskutt idealisme – respons, <i>Pacem</i> , 8 (1):19-23	Ikke empirisk studie
Mood, R. (2013): Afghanistan-veteranene: En unik mulighet, <i>Norsk militært tidsskrift</i> , 183 (1):4-8	Ikke empirisk studie
Nore, A. (2006): Gud er norsk : Rapport fra Afghanistan, <i>Samtiden</i> , 4:92-108	Ikke empirisk studie
Normann, T.M. (2012): Norske veteraner har gode levekår : levekårsundersøkelsen blant veteraner, <i>Samfunnsspeilet</i> , 28 (2):8-15	Ikke familieutfall
Nygaard, K.E. (2014): Ett skarpt oppdrag i uken, <i>Norges forsvar</i> , 3:24-25	Ikke empirisk studie
Nyhamar, T. (2015): Fortidens FN-operasjoner, <i>Norsk militært tidsskrift</i> , 185 (3):4-11	Ikke empirisk studie
Olsen, D.A. (2007): Får soldatene honnør? <i>Norges forsvar</i> , 4:10-11	Ikke empirisk studie
Olsson, A-M., E. (2012): Veteranen för samhället och i det sociala livet	Utilgjengelig publikasjon
Olsson, A-M., E. (2013): Utvecklingen på hemmafronten vid utlandsuppdrag : Dialogiska berättelser i aktionsforskning	Utilgjengelig publikasjon
Olsson, A-M., E. (2014): Utlandsmissioner och de därhemma	Utilgjengelig publikasjon
Olsson, A-M., E. (2012): Soldat och pårørende/anhörig : Anhörig/pårørende som soldat och veteran med erfarenhet av utlandsmissioner i krigsområden och hur det blir för familj och barn	Utilgjengelig publikasjon
Olsson, A-M., E.(2013): Securing children’s well-being when parents participate in peace-keeping forces abroad : relationships and social life prior to, during and after deployment abroad — a case in Sweden	Utilgjengelig publikasjon
Olsson, A-M., E. (2013): När relationer hotar att brista : att lyckas med anhörigskapandet som soldat och anhörig	Utilgjengelig publikasjon
Olsson, A-M., E. (2013): Lämnad men inte övergiven	Utilgjengelig publikasjon
Olsson, A-M., E. (2011): Familjer i turbulens: Hur blir det sociala livet för soldater och deras familjer när soldaten ger sig iväg på utlandstjänstgöring i krigsförande områden? Då, nu och sen?	Utilgjengelig publikasjon
Olsson, A-M., E. (2013): Current family responses to deployment — the case in Sweden [Elektronisk resurs], s. 59	Utilgjengelig publikasjon
Olsson, A-M., E. (2015): Barnens röster när förälder ger sig iväg på utlandsmission	Utilgjengelig publikasjon
Oppdraget i Afghanistan (2011): <i>Norges forsvar</i> , 1:28-29	Ikke empirisk studie
Poulsen, N., B. (2009): Veteranbegrebet og veteranens samfundsmæssige rolle gennem tiderne, <i>Militært Tidsskrift</i> ,138(1):83-96	Ikke empirisk studie
Prochazka, H. (2010): Samhällets stöd viktigt för soldaters mentala hälsa, <i>Läkartidningen</i> ,107(42)	Ikke empirisk studie
Reinholdt, N.P. (2012): Styrking av oppfølgingstilbudet til FN-/NATO-veteraner, <i>Suicidologi</i> , 17 (3):32-36	Ikke empirisk studie
Rødland, K. (2005): Med veteraner som veiviser: mennesker i to mannsaldre, <i>SOR rapport</i> , 51 (1):4-13	Ikke empirisk studie
Røkenes, T.H. (2005): Det språklige ingenmannsland: Den norske bataljonen i Kosovo, perioden 2002-2003, <i>Pacem</i> , 8 (1):25-32	Ikke empirisk studie
Rom, A.K. (2005): Lær av veteranene : suksesskriterier for internasjonale operasjoner, <i>Norsk militært tidsskrift</i> , 175 (12):20-21	Ikke empirisk studie
Rotete behandling og for høye ambisjoner. <i>Norges forsvar</i> 2000;(nr 2):26-27	Ikke empirisk studie
Ruud, O.I. (1999): Tilbud til soldater og befal fra internasjonal tjeneste : FN/NATO-veteranenes kompetanse- og velferdssenter, <i>Heimevernsbladet</i> , 52 (10):8-9	Ikke empirisk studie
Schjøberg, S. (2009): Tjeneste ved en operativ avdeling i hæren og et godt familieliv: Gjensidig uforenelig? <i>Prosjektoppgave, Handelshøyskolen BI</i> .	Ikke deployert
Skjevraak, P.E. (2014): "Når veteraner skal komme helt hjem" En studie av psykisk skadde veteraner fra internasjonale operasjoner, <i>Masteroppgave, UiB</i>	Ikke familieutfall

Referanse	Eksklusjonsårsak
Solberg, S. (2015): Stressymptomer ved hjemkomst etter tjenestegjøring i internasjonal militær operasjon : en studie av norsk militært personell etter tjenestegjøring i Afghanistan. Årsoppgave, profesjonsstudie i psykologi, UiT	Ikke familieutfall
Solberg, O. A., Laberg, J. C., Johnsen, B. H., Eid, J. (2005): Predictors of self-efficacy in a Norwegian battalion prior to deployment in an international operation, <i>Military Psychology</i> , 17(4):299-314	Ikke familieutfall
Soleim, I. U. (2009): Oppdrag hjemmefront: De norske soldatenes usynlige støtteapparat. Stenersens Forlag	Ikke empirisk studie
Stamnes, E. (2000): Kvinner og sikkerhetsstudier : en studie av norsk bidrag i en FN-operasjon, <i>Kvinneforskning</i> , 24 (2):4-18	Ikke empirisk studie
Staugaard, S. R., Johannessen, K.B., Thomsen, Y.,; Bertelsen, M., Berntsen, D. (ukjent år): Posttraumatic Growth in Danish Veterans	Ikke tilgjengelig publikasjon
Staugaard, S. R., Johannessen, K. B., Thomsen, Y. D., Bertelsen, M., Berntsen, D. (2015): Centrality of positive and negative deployment memories predict posttraumatic growth in Danish veterans, <i>Journal of Clinical Psychology</i> , 71(4):362-377	Ikke familieutfall
Steen Andersen, H. (2012): Militærpsykiatrien i Danmark, <i>Ugeskrift for Læger</i> ,174(12):792	Ikke empirisk studie
Støvne (2010): Erfaringer gjort av norske troppsjefer i nord-Afghanistan i tidsrommet 2008-2010. Bacheloroppgave. Krigsskolen	Ikke familieutfall
Storbritannia: Golfkrig-syndrom blant veteraner (1996). <i>Tidsskriftet sykepleien</i> , 84, 20: 42	Ikke empirisk studie
Sundberg, R. (2014): Value Stability and Change in an ISAF Contingent, <i>J Pers</i>	Ikke familieutfall
Svensden, G.S. (2007): "Krig er farlig-": Oppfølging av veteraner etter internasjonale operasjoner, <i>Pacem</i> , 10 (1):63-80	Ikke empirisk studie
Sæverud, A. (2011): En tjener kan ikke tjene to herrer?: En kvalitativ studie av offiserens utfordringer i spenningsfeltet mellom karriere og etablering av familie. Masteroppgave, Universitetet i Tromsø.	Ikke tilgjengelig publikasjon
Sørensen, O.L., Sørgergaard, K., Hillingsø, K.G.H. (2006): Udsendinge for fred. Danske soldater i internasjonale konflikter. Århus. Documentas	Ikke empiriske studier
Thoresen, S. Mehlum, L., Møller, B. (2003): Suicide in peacekeepers: A cohort study of mortality from suicide in 22,275 Norwegian veterans from international peacekeeping operations, <i>Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology</i> , 38(11):605-610	Ikke familieutfall
Thoresen S., Mehlum L. (2008): Traumatic stress and suicidal ideation in Norwegian male peacekeepers, <i>Journal of Nervous & Mental Disease</i> , 196(11):814-821	Ikke familieutfall
Thoresen S.; Mehlum L.; Røysamb E.; Tønnessen A. (2006): Risk factors for completed suicide in veterans of peacekeeping: repatriation, negative life events, and marital status, <i>Archives of suicide research : official journal of the International Academy for Suicide Research</i> , 10(4):353-63	Ikke familieutfall
Tønnessen, A. (2006): Norske soldaters mestring av tjenesten i Irak, <i>Norsk militært tidsskrift</i> , 176 (1):4-8	Ikke familieutfall (Vi har forsøkt å få tak i rapporten som denne artikkelen bygger på, men den er ikke tilgjengelig.)
Ulrich, P.C. (ukjent år): Brug af droner skaber ny type af veteraner	Ikke empirisk studie
Vadset, M. (1996): FN tjenestens utfordring og verdi, <i>Heimevernsbladet</i> , 49 (10): 6-7	Ikke empirisk studie
Vestenskov, D. (2012): Anmeldelse af Vi slår ihjel og lever med det, af Lars R. Møller : Et befriende og nødvendigt bidrag til veteranopfattelsen i Danmark, <i>Militært Tidsskrift</i> , 141(2):62-63	Ikke empirisk studie
Viggen, E. D. (2013): Krigsskadde sendes til Nav : 60 000 nordmenn med krigserfaring, <i>Fontene</i> , 9:11-13	Ikke empirisk studie

Referanse	Eksklusjonsårsak
Viggen, E.D. (2013): Etter krigen, Fontene, 9:6-10	Ikke empirisk studie
Weibull, L. (2012): Emotion matters: Emotion management in Swedish Peace Support Operations. Dissertation	Ikke familieutfall
Widing, G. (1995): I fredens tjeneste. Fagtidsskriftet Hold pusten, 22 (1):16-18	Ikke empirisk studie
Ødegården, S. (1998): FN-operasjoner - store utfordringer og mange problemområder, Norsk militært tidsskrift, 167 (5):22-27	Ikke empirisk studie

13.2. Systematiske oversikter

Referanse	Eksklusjonsårsak
Impact of deployment on military families with young children: A systematic review. (2015). <i>Nursing Outlook</i> , 63(6), 656-679 624p. doi: 10.1016/j.outlook.2015.06.002	Dublett
Bello-Utu, C. F. & DeSocio, J. E. (2015). Military deployment and reintegration: a systematic review of child coping. <i>Journal of Child & Adolescent Psychiatric Nursing</i> , 28(1), 23-34. doi: http://dx.doi.org/10.1111/jcap.12099	Ikke systematisk oversikt
Blakely, G., Hennessy, C., Chung, M. C. & Skirton, H. (2012). A systematic review of the impact of foreign postings on accompanying spouses of military personnel. <i>Nurs Health Sci</i> , 14(1), 121-132. doi: 10.1111/j.1442-2018.2011.00659.x	Ikke systematisk oversikt
Blow, A. J., Curtis, A. F., Wittenborn, A. K. & Gorman, L. (2015). Relationship problems and military related ptsd: The case for using emotionally focused therapy for couples. <i>Contemporary Family Therapy</i> , 37(3), 261-270. doi: http://dx.doi.org/10.1007/s10591-015-9345-7	Ikke systematisk oversikt
Bradley, R., Greene, J., Russ, E., Dutra, L. & Westen, D. (2005). A multidimensional meta-analysis of psychotherapy for PTSD (Structured abstract). 162(2), 214-227. Lokalisert på http://onlinelibrary.wiley.com/o/cochrane/cldare/articles/DARE-12005009645/frame.html	Kun personell
Buckman, J. E. J., Sundin, J., Greene, T., Fear, N. T., Dandeker, C., Greenberg, N. et al. (2011). The impact of deployment length on the health and well-being of military personnel: a systematic review of the literature. <i>Occupational & Environmental Medicine</i> , 68(1), 69-76. doi: http://dx.doi.org/10.1136/oem.2009.054692	Kun personell
Burns, B. J. & Santos, A. B. (1995). Assertive community treatment: an update of randomized trials. <i>Psychiatric Services</i> , 46(7), 669-675.	Ikke systematisk oversikt
Creech, S. K., Hadley, W. & Borsari, B. (2014). The Impact of Military Deployment and Reintegration on Children and Parenting: A Systematic Review. <i>Professional psychology, research and practice</i> , 45(6), 452-464. doi: 10.1037/a0035055	Ikke systematisk oversikt
de Burgh, H. T., White, C. J., Fear, N. T. & Iversen, A. C. (2011). The impact of deployment to Iraq or Afghanistan on partners and wives of military personnel. <i>International review of psychiatry (Abingdon, England)</i> , 23(2), 192-200. doi: 10.3109/09540261.2011.560144	Ikke systematisk oversikt
De Pedro, K. M. T., Astor, R. A., Benbenishty, R., Estrada, J., Smith, G. R. D. & Esqueda, M. C. (2011). The Children of Military Service Members: Challenges, Supports, and Future Educational Research. <i>Review of Educational Research</i> , 81(4), 566-618. doi: 10.3102/0034654311423537	Ikke systematisk oversikt

Referanse	Eksklusjonsårsak
Erbes, C. R. (2011). Couple functioning and PTSD in returning OIF soldiers: Preliminary findings from the Readiness and Resilience in National Guard Soldiers Project. 47-67. doi: http://dx.doi.org/10.1007/978-1-4419-7064-0_3	Ikke systematisk oversikt
Friedberg, R. D. & Brelsford, G. M. (2011). Using cognitive behavioral interventions to help children cope with parental military deployments. <i>Journal of Contemporary Psychotherapy</i> , 41(4), 229-236. doi: 10.1007/s10879-011-9175-3	Ikke systematisk oversikt
Galovski, T. & Lyons, J. A. (2004). Psychological sequelae of combat violence: A review of the impact of PTSD on the veteran's family and possible interventions. <i>Aggression and Violent Behavior</i> , 9(5), 477-501. doi: http://dx.doi.org/10.1016/S1359-1789%2803%2900045-4	Ikke systematisk oversikt
Isovaara, S., Arman, M. & Rehnsfeldt, A. (2006). Family suffering related to war experiences: an interpretative synopsis review of the literature from a caring science perspective. <i>Scandinavian journal of caring sciences</i> , 20(3), 241-250. doi: 10.1111/j.1471-6712.2006.00432.x	Studier eldre enn 1995
Johnson, H. L. & Ling, C. G. (2013). Caring for military children in the 21st century. <i>Journal of the American Academy of Nurse Practitioners</i> , 25(4), 195-202. doi: http://dx.doi.org/10.1111/1745-7599.12003	Ikke systematisk oversikt
Snyder, D. & Monson, C. M. (2012). Couple-Based Interventions for Military and Veteran Families.	Ikke systematisk oversikt
Trautmann, J., Alhusen, J. & Gross, D. (2015). Impact of deployment on military families with young children: A systematic review. <i>Nursing Outlook</i> , 63(6), 656-679. doi: http://dx.doi.org/10.1016/j.outlook.2015.06.002	Ikke systematisk oversikt
White, C. J., de Burgh, H., Fear, N. T. & Iversen, A. C. (2011). The impact of deployment to Iraq or Afghanistan on military children: A review of the literature. <i>International Review of Psychiatry</i> , 23(2), 210-217. doi: http://dx.doi.org/10.3109/09540261.2011.560143	Ikke systematisk oversikt
Yambo, T. & Johnson, M. (2014). An integrative review of the mental health of partners of veterans with combat-related posttraumatic stress disorder. <i>Journal of the American Psychiatric Nurses Association</i> , 20(1), 31-41. doi: http://dx.doi.org/10.1177/1078390313516998	Ikke systematisk oversikt

13.3. Effekstudier

Referanse	Eksklusjonsårsak
Allen, E. S., Rhoades, G. K., Markman, H. J., & Stanley, S. M. (2015). Prep for strong bonds: A review of outcomes from a randomized clinical trial. <i>Contemporary Family Therapy: An International Journal</i> . doi: http://dx.doi.org/10.1007/s10591-014-9325-3	Ingen relevante data
Allen, E. S., Rhoades, G. K., Stanley, S. M., Loew, B., & Markman, H. J. (2012). The effects of marriage education for army couples with a history of infidelity. <i>Journal of Family Psychology</i> , 26(1), 26-35. doi: 10.1037/a0026742	Ingen relevante data
Azad Marzabadi, E., & Hashemi Zadeh, S. M. (2014). The Effectiveness of Mindfulness Training in Improving the Quality of Life of the War Victims with Post Traumatic stress disorder (PTSD). <i>Iranian journal of psychiatry</i> , 9(4), 228-236.	Ingen familierelaterte utfall
Beardslee, W., Lester, P., Klosinski, L., Saltzman, W., Woodward, K., Nash, W., . . . Leskin, G. (2011). Family-centered preventive intervention for military families: implications for implementation science. <i>Prevention Science</i> , 12(4), 339-348. doi: http://dx.doi.org/10.1007/s11121-011-0234-5	Ingen kontrollgruppe

Referanse	Eksklusjonsårsak
Blakely, G., Hennessy, C., Chung, M. C., & Skirton, H. (2012). A systematic review of the impact of foreign postings on accompanying spouses of military personnel. <i>Nurs Health Sci</i> , 14(1), 121-132. doi: 10.1111/j.1442-2018.2011.00659.x	Oversiktsartikkel
Blow, A. J., Curtis, A. F., Wittenborn, A. K., & Gorman, L. (2015). Relationship problems and military related ptsd: The case for using emotionally focused therapy for couples. <i>Contemporary Family Therapy: An International Journal</i> . doi: http://dx.doi.org/10.1007/s10591-015-9345-7	Oversiktsartikkel
Bobrow, J., Cook, E., Knowles, C., & Vieten, C. (2013). Coming all the way home: integrative community care for those who serve. <i>Psychological Services</i> , 10(2), 137-144. doi: http://dx.doi.org/10.1037/a0031279	Ingen kontrollgruppe
Bradley, R., Greene, J., Russ, E., Dutra, L., & Westen, D. (2005). A multidimensional meta-analysis of psychotherapy for PTSD (Structured abstract). <i>Database of Abstracts of Reviews of Effects 2015 Issue 2</i> .	Oversiktsartikkel
Burns, B. J., & Santos, A. B. (1995). Assertive community treatment: an update of randomized trials. <i>Psychiatric Services</i> , 46(7), 669-675.	Oversiktsartikkel
Carroll, E. B., Orthner, D. K., Behnke, A., Smith, C. M., Day, S., & Raburn, M. (2013). Integrating Life Skills into Relationship and Marriage Education: The Essential Life Skills for Military Families Program. <i>Family Relations</i> , 62(4), 559-570. doi: 10.1111/fare.12027	Ingen kontrollgruppe
de Fatima Schincariol, M., & Vasconcellos, A. C. (2001). Psychosocial support to relatives of military personnel engaged in peacekeeping operations. <i>Psicologia: Teoria e Prática</i> , 3(2), 37-45.	Portugisisk språk
Erbes, C. R. (2011). Couple functioning and PTSD in returning OIF soldiers: Preliminary findings from the Readiness and Resilience in National Guard Soldiers Project. 47-67. doi: http://dx.doi.org/10.1007/978-1-4419-7064-0_3	Oversiktsartikkel
Fletcher, R. C. (1995). An analysis of the impact of a cognitive/behavioral approach for Navy families prior to deployment. <i>Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering</i> , 55(9-B), 4102.	Deployering før 1995
Ford, J. D., Chandler, P., Thacker, B. G., Greaves, D., Shaw, D., Sennhauser, S., & Schwartz, L. (1998). Family systems therapy after Operation Desert Storm with European-theater veterans. <i>Journal of Marital and Family Therapy</i> , 24(2), 243-250. doi: 10.1111/j.1752-0606.1998.tb01080.x	Deployering før 1995
Friedberg, R. D., & Brelsford, G. M. (2011). Using cognitive behavioral interventions to help children cope with parental military deployments. <i>Journal of Contemporary Psychotherapy</i> , 41(4), 229-236. doi: 10.1007/s10879-011-9175-3	Oversiktsartikkel
Galovski, T., & Lyons, J. A. (2004). Psychological sequelae of combat violence: A review of the impact of PTSD on the veteran's family and possible interventions. <i>Aggression and Violent Behavior</i> , 9(5), 477-501. doi: http://dx.doi.org/10.1016/S1359-1789%2803%2900045-4	Oversiktsartikkel
Gewirtz, A. H., Pinna, K. L. M., Hanson, S. K., & Brockberg, D. (2014). Promoting Parenting to Support Reintegrating Military Families: After Deployment, Adaptive Parenting Tools. <i>Psychological Services</i> , 11(1), 31-40. doi: 10.1037/a0034134	Ingen kontrollgruppe
Glynn, S. M., Eth, S., Randolph, E. T., Foy, D. W., Urbaitis, M., Boxer, L., . . . Crothers, J. (1999). A test of behavioral family therapy to augment exposure for combat-related posttraumatic stress disorder. <i>Journal of Consulting and Clinical Psychology</i> , 67(2), 243-251. doi: http://dx.doi.org/10.1037//0022-006X.67.2.243	Deployering før 1995
Johnson, H. L., & Ling, C. G. (2013). Caring for military children in the 21st century. <i>Journal of the American Academy of Nurse Practitioners</i> , 25(4), 195-202. doi: http://dx.doi.org/10.1111/1745-7599.12003	Oversiktsartikkel
Kazemi, A. S., Kazemi, M. S., & Marzbanrad, S. (2011). Evaluation of effectiveness of mindfulness-based cognitive therapy in reduction of psychological problems among veterans' wives with chronic PTSD due to IRAN-IRAQ war. <i>Psychology and Health</i> , 26, 144-145.	Deployering før 1995

Referanse	Eksklusjonsårsak
Manos, G. H., Carlton, J. R., Kolm, P., Arguello, J. C., Alfonso, B. R., & Ho, A. P. (2002). Crisis intervention in a military population: A comparison of inpatient hospitalization and a day treatment program. <i>Military Medicine</i> , 167(10), 821-825.	Ingen familierelaterte utfall
Mitchum, N. T. (1999). The effects of group counseling on the self-esteem, anxiety, and behavior of children with deployed parents. <i>Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering</i> , 60(3-B), 1309.	Inngår i inkludert systematisk oversikt
Rabin, C., & Nardi, C. (1991). Treating post traumatic stress disorder couples: a psychoeducational program. <i>Community Mental Health Journal</i> , 27(3), 209-224. doi: 10.1007/BF00752422	Ingen kontrollgruppe
Rhoades, G. K., Stanley, S. M., Markman, H. J., & Allen, E. S. (2015). Can marriage education mitigate the risks associated with premarital cohabitation? <i>Journal of Family Psychology</i> , 29(3), 500-506. doi: 10.1037/fam0000081	Ingen relevante data
Snyder, D., & Monson, C. M. (2012). Couple-Based Interventions for Military and Veteran Families.	Oversiktsartikkel
Trautmann, J., Alhusen, J., & Gross, D. (2015). Impact of deployment on military families with young children: A systematic review. <i>Nursing Outlook</i> , 63(6), 656-679. doi: http://dx.doi.org/10.1016/j.outlook.2015.06.002	Oversiktsartikkel

14. VEDLEGG D. INKLUDERTE STUDIER

14.1. Nordiske studier

14.1.1. Kvalitative studier

Berg 2009 (Norge)	
Metode	Kvalitative intervju
Populasjon	Par med barn som er berørt av internasjonale oppdrag; N = 6 (tre par); 50 % kvinner, 50 % menn; parene har totalt 7 barn/ungdom (2-26 år) 2 jenter og 5 gutter; deployerte har vært i Libanon, Bosnia og Afghanistan i 6 uker-6 mnd mellom 1-6 ganger
Utfall	Kommunikasjon; ivaretagelse av barna; komme tilbake til familielivet; omgivelsenes oppfatninger; avskjedsbrev
Kommentar	Masteroppgave

Cornell 2012 (Norge)	
Metode	Kvalitative intervju
Populasjon	Partner til deployert personell; N = 4; gjennomsnittsalder 30-34 år; 100 % kvinner; parene har totalt 8 barn; deployert har vært i Afghanistan 2-3 ganger. Intervju gjennomført etter hjemkomst
Utfall	Stressorer før, under og etter deployering; kommunikasjon; ønskede tiltak
Kommentar	Bacheloroppgave

Hansen 2004 (Norge)	
Metode	Kvalitative intervju
Populasjon	Partnere; N = 8 i intervjuutvalget (3 av disse har partner som har vært i utenlandstjeneste; 100 % kvinner; 6 av kvinnene hadde barn
Utfall	Tilpasning til mannens yrkeskarriere
Kommentar	Masteroppgave. Undersøkte oppfatning av parforholdet blant kvinner som er sammen med en forsvarsansatt, og hvordan de mestrer sin tilværelse. Vi har presentert funn som angår erfaringer knyttet til deployering.

Knutsen 2011 (Norge)	
Metode	Fokusgruppeintervju
Populasjon	Partnere til deployert med barn i alderen 1-12 år; N = 7; 35-43 år; 100 % kvinner; partnere har vært deployert 1-6 ganger
Utfall	Utfordringer og behov knyttet til omgivelsenes oppfatninger; til samliv og familieliv; til informasjon og tiltak fra Forsvaret; til prioritering og planlegging av egen karriere
Kommentar	Masteroppgave

Lindboe 2015 (Norge)	
Metode	Kvalitative intervjuer
Populasjon	Barn av foreldre som er deployert; N = 12; 6-17 år (6 i alderen 6-12 år og 6 i alderen 12-17 år); 8 gutter og 7 jenter; de deployerte har vært i Afghanistan, Afrika eller Europa i 4-6 mnd mellom 1-8 ganger. Enten deployert mor eller far på intervju tidspunkt eller har hatt foreldre på utenlandsoppdrag de siste 4 årene
Utfall	Følelsesmessige reaksjoner før, under og etter deployering; mestring; betydningen av omgivelsene og informasjon
Kommentar	Masteroppgave

Mandal 2009 (Norge)	
Metode	Kvalitative intervju

Populasjon	Skadde veteraner etter intops samt et utvalg tilfeldig trukket fra Vernepliktsverkets personlledatabaser; Intervju: N = 11 SIOPS-veteraner, survey: N = 80 SIPOS-veteraner og 133 veteraner i kontrollgruppen; svarprosent: 60 % av SIOPS-veteranene og 58 % av de øvrige veteranene; gjennomsnittsalder for SIPOS-surveyutvalget er 48 år; gjennomsnittsalder for sammenligningsgruppen er 47 år; personell har vært deployert til Asia, Afrika, Balkan og Midtøsten; utfall er målt etter hjemkomst
Utfall	Påvirkning på familielivet
Kommentar	Rapport. Både kvalitativt og kvantitativt design.
Modum bad 2005 (Norge)	
Metode	Fokusgruppeintervju
Populasjon	Befal og partnere N = 36; Haren: 6 menn og 6 kvinner som totalt har 23 barn; Sjøforsvaret: 7 menn og 6 kvinner som totalt har 26 barn; Luftforsvaret: 7 menn og 4 kvinner som totalt har 12 barn (totalt 20 menn, 16 kvinner og 61 barn). Intervju gjennomført etter hjemkomst
Utfall	Utfordringer og behov før, under og etter deployering
Kommentar	Pilotstudie
Skjæveland 2008 (Norge)	
Metode	Kvalitative intervju
Populasjon	Personell som har vært deployert til Afghanistan mellom 1-3 ganger; N = 11; 26-53 år; 6 av informantene har barn. Alle informantene har nylig vært deployert
Utfall	Familiebelastninger
Kommentar	Masteroppgave. Undersøkte alkoholforbruk blant deployert personell. Vi har rapportert funn som angår familiemessige utfordringer.
Svendsen 2009 (Norge)	
Metode	Kvalitative intervju
Populasjon	Par med barn hvor mannen har vært deployert den siste tiden; N = 12; 50 % kvinner, 50 % menn; deployeringslengde 3-6 mnd.; fredsbevarende, fredsopprettende eller humanitære operasjoner i Luftforsvaret
Utfall	Familieliv og yrkesliv; emosjonelle belastninger; kommunikasjon; ønskede tiltak
Kommentar	Masteroppgave
Talmo 2009 (Norge)	
Metode	Kvalitative intervju
Populasjon	Partner av deployert personell; N = 10 (6 av disse hadde en partner som har vært deployert); deltakerne var mellom 20-49 år; 100 % kvinner; deltakerne hadde sammenlagt 16 barn; den deployerte hadde vært utsendt 1-2> ganger
Utfall	Familiebelastninger
Kommentar	Masteroppgave. Undersøkte hvordan samlivet med befall påvirket bl.a. egen karriere. Vi presenterer resultater knyttet til deployering. 6 av 10 intervjuede kvinner hadde partner som hadde vært deployert.
Tuborgh 2011 (Danmark)	
Metode	Fokusgruppeintervju
Populasjon	Tidligere personell og deres partner; N = 5; intervju gjennomført etter hjemkomst
Utfall	Innvirkning på familien når veteranen har en psykisk forstyrrelse
Kommentar	Vitenskapelig artikkel. Undersøkte hvordan en støtteforening for krigsveteraner med PTSD/andre psykiske vansker kan støtte veteranene i å oppnå bedre helse. Vi har rapportert funn som angår familiemessige utfordringer.
Weibull 2009 (Sverige)	
Metode	Kvalitative intervju
Populasjon	Par med barn i alderen 6-11 år; N = 7 (i ett tilfelle ble kun den ene i paret intervjuet); 4 kvinner, 3 menn; to av parene hadde to barn i alderen 6-11 år, ett par hadde tre voksne barn; de

	deployerte har vært i Afghanistan og Kosovo; intervjuene ble utført før, under og etter deployering
Utfall	Belastninger før, under og etter utreise
Kommentar	Rapport

14.1.2. Kvantitative studier

Brevik 2004 (Norge)

Metode	Registerstudie
Populasjon	Deployert personell som har vært på utenlandsoppdrag 1-6 ganger hvorav 49 % har vært deployert én gang (N = 637); gjennomsnittsalder 39 år (22-59); 15 kvinner; observasjonstiden startet ved første tjenesteperiode
Utfall	Skilsmisse
Kommentar	Rapport

Forsvarsakademiet 2010 (Danmark)

Metode	Spørreundersøkelse med kvalitative svar
Populasjon	Barn av deployert forelder; N = 13 (svarprosent 65 %)
Utfall	Tilfredshet med samtalegruppe for barn
Kommentar	Pilotstudie. Evaluerte samtalegrupper for barn gjennom en spørreundersøkelse med stor vekt på åpne (kvalitative) svar.

Fresker 2008 (Sverige)

Metode	Spørreundersøkelse
Populasjon	Partnere av deployert personell; N = 968 hvorav 522 partnere (svarprosent 54 %); de fleste var mellom 25-34 år; 94 % kvinner og 6 % menn; 43 % hadde barn
Utfall	Holdninger til utenlandstjenesten; familiebelastninger; psykiske/fysiske reaksjoner; ønskede tiltak; redusert arbeidstid; barnas opplevelse
Kommentar	Rapport. Undersøkte gjennom en spørreundersøkelse hvordan hjemmевærende partnere opplever sin situasjon knyttet til utenlandstjeneste. Undersøkelsen la stor vekt på åpne (kvalitative) svaralternativer.

Heen 2012 (Norge)

Metode	Spørreundersøkelse
Populasjon	Partnere og personell hvorav 57 % har vært deployert; N = 1796 (993 befal og 803 partnere); svarprosent 36 % personell og 52 % blant partnere; blant personell = 597 menn og 396 kvinner; blant partnere = 530 kvinner og 273 menn; personell har vært deployert mellom 1 til 6 ganger; utfall målt etter deployering
Utfall	Belastninger; samlivsbrudd; kjennskap til og fornøydhet med Forsvarets familiestøttende tiltak
Kommentar	Rapport. Samme undersøkelsen som i 2006 (beskrive forholdet mellom familie og arbeid i befalsfamilier). Vi har rapportert hovedresultatene som angår personelletts erfaringer knyttet til deployering.

Heen 2006 (Norge)

Metode	Spørreundersøkelse
Populasjon	Partnere og personell hvorav litt under halvparten har vært deployert; N = 2084 (1274 befal og 810 partnere); svarprosent 54 % blant personell og 69 % blant partnere; blant personell = 513 kvinner og 1836 menn; blant partnere = 665 kvinner og 145 menn; de fleste har vært har vært deployert én gang; utfall målt etter deployering
Utfall	Belastninger; samlivsbrudd; kjennskap til forsvarers familiestøttende tiltak
Kommentar	Rapport. Undersøkte forholdet mellom familie og arbeid i befalsfamilier. Vi har rapportert hovedresultatene som angår personelletts erfaringer knyttet til deployering.

Hommelgaard 2011 (Danmark)

Metode	Longitudinell spørreundersøkelse
Populasjon	Partnere av deployert personell N = 260 (103 med barn, 157 uten barn); svarprosent 70 %; 2 menn, 258 kvinner; partner har vært deployert til Kosovo eller Afghanistan (KFOR og ISAF) i 6 mnd; utfall målt to måneder før deployering til ca. 6 måneder etter hjemkomst
Utfall	Holdninger til deployering; emosjonelle reaksjoner; belastning på parforholdet; bekymring; anerkjennelse; barnas reaksjoner
Kommentar	Rapport. Studien inkluderte foreldre, søsken og partnere. Vi har rapportert hovedresultatene som angår partnere.

Hougsnæs 2012 (Norge)

Metode	Spørreundersøkelse
Populasjon	Militært personell som hadde tjenestegjort fra 1 til 5 ganger i Afghanistan 2001-2011 i en tidsperiode mellom 6 til 12 måneder. N = 4053 (svarprosent 56,7 %); deltakere er «opp til 24» til «50+» år gamle; 8 % kvinner og 92 % menn; 41 % hadde barn under 18 år; utfall målt etter deployering
Utfall	Støtte fra familien; familieproblemer; familiefungering
Kommentar	Rapport. Undersøkte forhold knyttet til psykisk helse hos norsk militært personell som hadde tjenestegjort i Afghanistan. Vi rapporterer resultater som angår familiemessige utfordringer.

Karstoft 2014 (Danmark)

Metode	Longitudinell spørreundersøkelse
Populasjon	Deployert personell; Pre: N = 561, post: N = 454 (svarprosent 61 % 454 av totalt 743 som ble utsendt); gjennomsnittsalder 27 år; 6 % kvinner 94 % menn; deployert til Afghanistan (ISAF); utfall målt rett før deployering og opp til 2,5 år etter hjemkomst
Utfall	Reintegrering med partner og barn
Kommentar	Vitenskapelig artikkel. Kartlegger psykiske reaksjoner blant danske soldater som har vært deployert til Afghanistan. Vi har rapportert resultater som angår familiemessige utfordringer.

Klausen 2011 (Danmark)

Metode	Spørreundersøkelse med intervju
Populasjon	Partnere av deployert personell N = 120 partnere (svarprosent 55 %); gjennomsnittsalder 40 år (partnere med barn)/35 år (partnere uten barn); 97 % kvinner og 3 % menn; gjennomsnitt på 1,7 barn i alderen 0 til 19 år; partnere har vært deployert til Irak, Afghanistan og Kosovo hovedsakelig på militære oppdrag; gjennomsnitt på 4 mnd deployeringslengde; utfall målt ved hjemkomst
Utfall	Vurdering av tiltak; arbeidssituasjon; sosialt liv og støtte; forholdet til partner; kommunikasjonsmuligheter; barnas situasjon; tanker og gjøremål før, under og etter utsendelsen; belastning og berikelse; velbefinnende
Kommentar	Rapport

Kompetancemægleren 2008 (Danmark)

Metode	Spørreskjema med kvalitative svar
Populasjon	Partnere av deployert personell; N = 314 (svarprosent 22 %)
Utfall	Tilfredshet med kontaktmuligheter; kjennskap til, tilfredshet med og benyttelse av Forsvarets tiltak; familieutfordringer
Kommentar	Rapport

Mandal 2009 (Norge)

Metode	Tverrsnitt survey og kvalitative intervju
Populasjon	Skadde veteraner etter intops samt et utvalg tilfeldig trukket fra Vernepliktverkets personell databaser; Intervju: N = 11 SIOPS-veteraner, survey: N = 80 SIPOS-veteraner og 133 veteraner i kontrollgruppen; svarprosent: 60 % av SIOPS-veteranene og 58 % av de øvrige veteranene; gjennomsnittsalder for SIPOS-surveyutvalget er 48 år; gjennomsnittsalder for

sammenligningsgruppen er 47 år; personell har vært deployert til Asia, Afrika, Balkan og Midtøsten; utfall er målt etter hjemkomst

Utfall Samlivsbrudd

Kommentar Rapport. Både kvalitativt og kvantitativt design.

Veterancentret 2011 (Danmark)

Metode Spørreundersøkelse

Populasjon Partnere med barn; N = 74 (svarprosent 74 %); 100 % kvinner; partner har vært deployert til Kosovo og Afghanistan (KFOR/ISAF)

Utfall Praktiske og følelsesmessige utfordringer før, under og etter deployering; barnas reaksjoner; omgivelsenes forståelse; anerkjennelse

Kommentar Rapport

14.2. Internasjonale studier

14.2.1. Systematiske oversikter

Gierisch, J. M., Shapiro, A., Grant, N. N., King, H. A., McDuffie, J. R. & Williams, J. W. (2013). Intimate Partner Violence: Prevalence Among U.S. Military Veterans and Active Duty Servicemembers and a Review of Intervention Approaches. Washington DC: Department of Veterans Affairs.

Problemstilling	Hvilke familiemessige utfordringer opplever personell som deltar i internasjonale operasjoner?
Siste søkedato	Juni 2013 (for prevalensspørsmålet)
Inklusjonskriterier	Amerikanske veteraner og personell i aktiv tjeneste Forekomster (livstid, under eller etter militærtjeneste) av partnervold utøvd av eller mot militærpersonell/veteraner, målt ved selvrapporing eller intervju Militær- eller annen setting Originaldata fra observasjons- eller tversnittstudier Fullstendige fagfelleverderte tidsskriftsartikler på engelsk
Relevante populasjoner (n studier)	Amerikanske veteraner, inkl. Vietnam-veteraner og WWII-fanger (12) Amerikansk personell i aktiv tjeneste, ukjent om deployert (13)
Land (n studier)	USA (25)
Studiedesign	Ikke rapportert
Relevante primærstudier	Personell i aktiv tjeneste: Bohannon 1995, Campbell 2003, Fonseca 2006, Forgey 2006, Heyman 1999, Lutgendorf 2009, Lutgendorf 2012, McCarroll 2003, Merrill 1998, Merrill 2005, Newby 2005, Rosen 2002, Slep 2010 Veteraner: Campbell 2005, Caralis 1997, Coyle 1996, Dichter 2011, Dobie 2004, Dutra 2012, Luterek 2011, O'Donnell 2006, Sadler 2003, Sayers 2009, Taft 2009, Teten 2009
Overlapp med andre inkluderte systematiske oversikter	Sayers 2009 og Fonseca 2006 (Schmaling 2011) også inkludert i MacManus 2015 Taft 2009 også inkludert i Trevillion 2015
Tiltak	Rapporterer forekomst av partnervold utført av og mot veteraner og personell i aktiv tjeneste, fordelt på tjenesteperiode og kjønn. Metaanalyser.
Målgruppe	Ingen tiltak
Kontrollgruppe	Ingen kontrollgruppe
Utfall	Fysisk partnervold utøvd det siste året Fysisk partnervold utsatt for det siste året
AMSTAR-skåre	5/11

MacManus, D., Rona, R., Dickson, H., Somaini, G., Fear, N., & Wessely, S. (2015). Aggressive and violent behavior among military personnel deployed to Iraq and Afghanistan: prevalence and link with deployment and combat exposure. *Epidemiologic reviews*, 37, 196-212. doi: <http://dx.doi.org/10.1093/epirev/mxu006>

Problemstilling	1: Hvilke familiemessige utfordringer opplever personell som deltar i internasjonale operasjoner?
Siste søkedato	Februar 2014
Inklusjonskriterier	Kvantitative studier Vold og/eller aggresjon utført av militærpersonell som har tjenestegjort i Irak eller Afghanistan etter 2001
Relevante populasjoner (n studier)	Personell (4)
Land (n studier)	USA (4)
Studiedesign	Tverrsnittstudier, kohortstudier
Relevante primærstudier	Sullivan 2014, Rabenhorst 2012, Schmaling 2011, Sayers 2009
Overlapp med andre inkluderte systematiske oversikter	Schmaling 2011 (Fonseca 2006) og Sayers 2009 også inkludert i Gierisch 2013
Tiltak	Fire av 17 inkluderte studier rapporterte forekomster av vold i nære relasjoner. De øvrige studiene rapporterte om generell voldsutøvelse.
Målgruppe	Ingen tiltak
Kontrollgruppe	Ingen kontrollgruppe
Utfall	Vold, aggresjon
AMSTAR-skåre	4/11

Trevillion, K., Williamson, E., Thandi, G., Borschmann, R., Oram, S., & Howard, L. M. (2015). A systematic review of mental disorders and perpetration of domestic violence among military populations. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*, 50(9), 1329-1346. doi: 10.1007/s00127-015-1084-4

Problemstilling	1: Hvilke familiemessige utfordringer opplever personell som deltar i internasjonale operasjoner?
Siste søkedato	April 2014
Inklusjonskriterier	Veteraner eller personell i aktiv tjeneste (alder $\geq$ 16 år) Psykisk forstyrrelse målt med validert diagnostisk eller screening-instrument Fagfelleverderte kontrollerte eller observasjonsstudier Forekomst av og/eller risiko for vold i nære relasjoner rapportert eller mulige å beregne ut i fra rapporterte data
Relevante populasjoner (n studier)	Veteraner (7), i aktiv tjeneste (2), både veteraner og personell i aktiv tjeneste. Uklart hvorvidt «aktiv tjeneste» er å forstå som deployering. I tre av de inkluderte studiene var veteranene deployert på 1960-70-tallet.
Land (n studier)	USA (7), Canada (1), Storbritannia (1), Israel (1)
Studiedesign	Tverrsnittstudie (9), registerstudie (1)
Relevante primærstudier	Byrne 1996, MacManus 2012, Taft 2009, Hundt 2012, Owens 2013, Slep 2011, Taft 2007, Waliski 2013, Zamorski 2013, Solomon 2008
Overlapp med andre inkluderte systematiske oversikter	Taft 2007 også inkludert i Gierisch 2013 MacManus 2012 også inkludert i MacManus 2015
Tiltak	Rapporterer forekomst av partnervold utført av veteraner og personell i aktiv tjeneste, fordelt på diagnosegruppene PTSD, depresjon, GAD og generell psykisk forstyrrelse. Rapporterer også risiko for voldsutøvelse hos personell med vs uten diagnose. Ingen metaanalyser.
Målgruppe	Ingen tiltak
Kontrollgruppe	Ingen kontrollgruppe
Utfall	Fysisk eller psykologisk vold utført av militærpersonell mot partner
AMSTAR-skåre	5/11

Card, N. A., Bosch, L., Casper, D. M., Wiggs, C. B., Hawkins, S. A., Schlomer, G. L., & Borden, L. M. (2011). A Meta-Analytic Review of Internalizing, Externalizing, and Academic Adjustment Among Children of Deployed Military Service Members. *Journal of Family Psychology, 25*(4), 508-520. doi: 10.1037/a0024395

Problemstilling	I hvilken grad og på hvilke måter reagerer barn på foreldrenes deltakelse i internasjonale operasjoner, og i hvilken grad påvirkes barnets funksjonsevne av dette?
Siste søkedato	Ukjent
Inklusjonskriterier	Kvantitative mål på internaliserende symptomer, eksternaliserende symptomer eller skoletilpasning Kontrollbetingelse: barn av sivile foreldre, barn av ikke-deployerte militærforeldre, før-deployeringsdata eller standardiserte normer for måleinstrumenter Utfall målt i løpet av eller kort tid etter deployering Amerikanske militærfamilier
Relevante populasjoner (n studier)	Barn (median gjennomsnittsalder 8,9 år) av deployert mor eller far, ukjent når/hvor foreldre ble deployert (16)
Land (n studier)	USA (16)
Studiedesign	Prospektive/retrospektive kohortstudier, tverrsnittstudier
Relevante primærstudier	Chandra 2010, Chartrand 2008, Flake 2009, Horton 2007, Jensen 1988, Jensen 1996, Kelley 1994, Kelley 2001, Lester 2010, Lyle 2006, Medway 1995, Morris 2009, Nice 1978, Pierce 1998, Pisano 1996, Rosen 1993
Overlapp med andre inkluderte systematiske oversikter	Ingen
Tiltak	Metaanalyser: Korrelasjonen mellom deployering og ikke-deployering for generelle problemer, internaliserende symptomer, eksternaliserende symptomer og skoletilpasning
Målgruppe	Ingen tiltak
Kontrollgruppe	Barn av ikke-deployerte foreldre, før-deployeringsdata
Utfall	Korrelasjonen for generelle problemer, internaliserende symptomer, eksternaliserende symptomer og skoletilpasning mellom deployering og ikke-deployering
AMSTAR-skåre	4/11

Brendel, K. E., Maynard, B. R., Albright, D. L., & Bellomo, M. (2014). Effects of School-Based Interventions with U.S. Military-Connected Children: A Systematic Review. *Research on Social Work Practice, 24*(6), 649-658. doi: 10.1177/1049731513517143

Problemstilling	4. I hvilken grad er tiltak gitt til familie og barn virksomme?
Siste søkedato	August 2013
Inklusjonskriterier	Barn med foreldre i aktiv militærtjeneste, som er reservepersonell eller som er veteraner i det amerikanske forsvaret, med deployering, reintegrering, militærrelaterte skader eller død, eller hyppig flytting Atferdsmessige, sosial, emosjonelle eller skolemessige utfall Randomisert eller kvasiekperimentelt design
Relevante populasjoner (n studier)	Barn (54 % jenter) i 3.-5. klasse (gjennomsnittsalder 10 år) med fedre som skulle deployeres i løpet av studien (1)
Land (n studier)	USA
Studiedesign	Kvasiekperimentelt
Relevante primærstudier	Mitchum 1999
Overlapp med andre inkluderte systematiske oversikter	(Inkludert studie også identifisert i søk etter primærstudier)
Tiltak	Children of Deployed Parents-Group; gruppetiltak over seks ganger, ledet av skolereådgivere med utdanning på mastergradsnivå. Hensikten med tiltaket var å hjelpe barna utvikle mestring og problemløsningsferdighet for å redusere angst og negativ atferd under foreldrenes deployering.
Målgruppe	Barn med en forelder som skulle deployeres eller var deployert.
Kontrollgruppe	3.-5. klassinger ved skoler som ikke tilbød gruppetiltaket.
Utfall	Tilstandsangst ($g = -0,38$; 95% KI $-0,86 - 0,12$), trekkangst ($g = 0,06$; 95 % KI $-0,43 - 0,54$), selvfølelse ($g = 0,25$; 95 % KI $-0,24 - 0,74$), internaliserende atferd ($g = -0,51$; 95 % KI $-1,04 - 0,02$) og eksternaliserende atferd ($g = -0,47$; 95 % KI $-1,00 - 0,06$).
AMSTAR-skåre	7/11

14.2.2. Randomiserte kontrollerte studier

Ahmadi 2009 (Iran)	
Populasjon	Inklusjonskriterier: veteran med PTSD-diagnose, gift i minst 3 år, redusert fornøydhets i parforholdet Tiltak (N = 30 par) Gjennomsnittsalder: veteran 42,5 (SD 4,2) år; ektefelle 37,9 (SD 6,1) år Gift i gjennomsnittlig 17,3 (SD 5,1) år; deployert i gjennomsnittlig 35,7 (SD 20,1) måneder Sammenlikning (N = 30 par) Gjennomsnittsalder: veteran 43,9 (SD 5,6) år; ektefelle 38,5 (SD 6,4) år Gift i gjennomsnittlig 17,3 (SD 6,8) år; deployert i gjennomsnittlig 27,8 (SD 17,5) måneder
Tiltak	Kognitiv atferdsterapi for par (Cognitive Behavior Couple's Therapy; CBCT): 16 - 18 ganger over 6 måneder. Inneholder elementer av psykoedukasjon om PTSD, kommunikasjonstrening, sinnekontroll og problemløsningsferdigheter. Sammenlikning: ikke beskrevet, trolig ingen tiltak.
Utfall	Fornøydhets i parforholdet (ERICH Marital Satisfaction Scale), etter intervensjonen.
Baddeley 2011 (USA)	
Populasjon	Par som hadde vært gift i minst 1 år, hvorav den ene ektefellen hadde tjenestegjort i Irak eller Afghanistan i løpet av de siste 18 månedene N = 102; gjennomsnittsalder 32 år; 66 % hvite; gift i gjennomsnittlig 7,5 år. I 94 % av parene var mannen soldat og kvinnen sivil. Fire grupper: 1) soldat + ektefelle fikk tiltaket (N=27); 2) soldat fikk tiltaket, ektefelle kontroll (N=26); 3) ektefelle fikk tiltaket, soldat kontroll (N=25); 4) soldat + ektefelle fikk kontroll
Tiltak	Ekspressiv skriving: 3 x 15 minutter med instruksjoner om å skrive om tanker og følelser rundt overgang fra deployering til gjenforening. Sammenlikning: 3 x 15 minutter med instruksjoner om å beskrive egne helserettede aktiviteter, uten emosjonelt innhold.
Utfall	Etter 1 og 6 måneder: Fornøydhets i parforholdet (Relationship Assessment Scale); kranling, fysisk vold, depresjon og fysisk helse (hyppighet av atferd/symptom på skala fra 0 til 3).
Kommentar	Inkluderer kun resultater fra par hvor begge fikk enten tiltak eller kontrolltiltak
Moriarty 2015 (USA)	
Populasjon	Veteraner med traumatisk hjerneskade og minst én deployering, og familiemedlem eller partner (N = 81 dyader), rekruttert fra rehabiliteringsprogram for veteraner Familiemedlemmer 73 % ektefeller/partnere, 15 % mødre; gjennomsnittsalder 42 år; 60 % hvite; 94 % kvinner; 63 % i arbeid; 83 % hadde barn Veteraner 77 % deployert i Irak og/eller Afghanistan; 67 % PTSD, 61 % depresjon
Tiltak	Veterans' In-Home Program (VIP) (N = 40 dyader): ordinær oppfølging i rehabiliteringsprogrammet, samt inntil seks 1-2-timers hjemmebesøk av ergoterapeut for opplæring i følelsemessige strategier for håndtering av psykologiske og interpersonlige vanskeligheter, og tilrettelegging av hjemmemiljøet for optimal fungering. Familiemedlemmet ble invitert til å delta. Inntil to telefonsamtaler med ergoterapeuten i løpet av fire måneder. Sammenlikning (N = 41 dyader): ordinær oppfølging i rehabiliteringsprogrammet + to telefonsamtaler med forskerne
Utfall	Omsorgsbyrde og fornøydhets med omsorgsrolle (Modified Caregiver Appraisal Scale; CAS); depresjon (Center for Epidemiologic Studies Depression Scale; CES-D)
Sautter 2015 (USA)	
Populasjon	Veteraner med PTSD deployert i Irak eller Afghanistan, og deres ektefeller/samboere Total (N = 57 par) Veteraner: 98 % menn; 66 % hvite Partnere: 98 % kvinner; 75 % hvite

	Tiltak (N = 29 par) Veteraner: 100 % menn; 79 % hvite; gjennomsnittsalder 32,6 år (SD 6,2) Partnere: 100 % kvinner; 89 % hvite; gjennomsnittsalder 32,2 år (SD 7,7) Sammenlikningstiltak (N = 28 par) Veteraner: 96 % menn; 52 % hvite; gjennomsnittsalder 33,7 år (SD 7,0) Partnere: 96 % kvinner; 61 % hvite; gjennomsnittsalder 32,3 år (SD 7,9)
Tiltak	Parbasert Structured Approach Therapy (SAT): manualbasert parterapi over 12 x 60 minutter. Består av psykoedukasjon om PTSD, opplæring i ferdigheter i kommunikasjon, angsthåndtering, følelsesregulering og aktivering av positive følelser, og eksponeringstrening basert på deling av traumerelatert følelser og minner. Sammenlikning: parbasert PTSD Family Education (PET); psykoedukativt gruppetiltak over 12 x 60 minutter. Består av forelesninger, diskusjoner og skriftlige materialer om PTSD og relaterte problemer.
Utfall	Begge: angst (Spielberger State-Trait Anxiety Inventory - State; STAI State), depresjon (Center for Epidemiologic Scale for Depression; CES-D), fornøydhet i parforholdet (Dyadic Adjustment Scale; DAS), tilknytningsunnngåelse og tilknytningsangst (Experiences in Close Reallionship - Revised (ECR-R); Veteran: PTSD (Clinician-Administered PTSD Scale; CAPS, PTSD Checklist, Military Version; PCL-M). Alle utfall målt etter tiltaket og ved 12-ukers oppfølging.

Sones 2015 (USA)

Populasjon	Kvinnelige partnere av veteraner med krigsrelatert PTSD (ingen opplysninger om deployeringen) Total (N = 18) 67 % hvite, gjennomsnittsalder 49,2 år (SD 16,3); veteran: 51,3 (SD 17,2) Forholdets gjennomsnittlige varighet 23,8 år (SD 16,5) Tiltak (N = 12) 67 % hvite, gjennomsnittsalder 44,0 år (SD 13,4); veteran: 47,7 (SD 16,3) Forholdets gjennomsnittlige varighet 18,5 år (SD 14,8) Kontroll (N = 11) 67 % hvite, gjennomsnittsalder 54,3 år (SD 18,1); veteran: 54,9 (SD 18,3) Forholdets gjennomsnittlige varighet 28,6 år (SD 17,3)
Tiltak	Gruppeterapi: 10 ukentlige samlinger á 90 minutter. Inneholdt psykoedukasjon om PTSD-relaterte problemer, utvikling av fellesskapsfølelse, selvomsorg, opplæring i kommunikasjonsferdigheter, øvelser for styrking av parforholdet. Sammenlikning: venteliste; kontakten per telefon månedlig og tilbudt å kontakte studiekoordinator ved behov. Gruppeterapi begynte en uke etter at intervensjonsgruppen var ferdig.
Utfall	Målt etter tiltaket: Psykologisk stress (Brief Symptom Inventory-53;BSI-53), tro på forholdet (Confidence Scale; CS), fornøydhet i parforholdet (Dyadic Adjustment Scale; DAS), nærhet i forholdet (Relationship Closeness Inventory; RCI).

Stanley 2010 (USA)

Populasjon	Inklusjonskriterier: gifte par, hvorav minst én av ektefellene i aktiv tjeneste i Hæren, 18 år eller eldre, flytende engelsk, ingen tidligere deltakelse i intervensjonen. Deltakerne ble rekruttert fra to militærleirer i USA. Total N = 662 gifte par; 343 i intervensjonsgruppen og 319 i kontrollgruppen Menn: gjennomsnittsalder 28,5 år (SD 5,9); 69 % hvite; 97,4 % i aktiv tjeneste Kvinner: gjennomsnittsalder 27,7 år (SD 6,2); 71 % hvite; 8 % i aktiv tjeneste eller reservetjeneste Par: gift i gjennomsnittlig 4,9 år; 74 % hadde barn Leir 1 N = 478 gifte par; 249 i intervensjonsgruppen og 229 i kontrollgruppen Menn: gjennomsnittsalder 27,6 år; 69 % hvite; 97,5 % i aktiv tjeneste Kvinner: gjennomsnittsalder 26,9 år; 71 % hvite; 9 % i aktiv tjeneste eller reservetjeneste

	Par: gift i gjennomsnittlig 4,5 år; 70 % hadde barn Deployering før studien: 69 % Leir 2 N = 184 gifte par; 94 i intervensjonsgruppen og 90 i kontrollgruppen Menn: gjennomsnittsalder 31 år (SD 6,04); 70 % hvite; 96,7 % i aktiv tjeneste Kvinner: gjennomsnittsalder 30 år (SD 6,12); 71 % hvite; 6 % i aktiv tjeneste eller reservetjeneste Par: gift i gjennomsnittlig 5,6 år (SD 4,85); 80,4 % hadde barn Deployering før studien: 46 %
Tiltak	Prevention and Relationship Enhancement Program (PREP for Strong Bonds), tilpasset Hæren: workshop ledet av militære kapellaner. PREP for Strong Bonds inneholder diverse undervisningsmaterieell, filmer og praktiske øvelser. Hensikten med workshopen er å lære deltakerne ferdigheter og prinsipper forbundet med et sunt forhold. Første del av workshopen fant sted i militærleiren en ukedag. Andre del fant sted på et hotell utenfor leiren over en helg. Sammenlikning: kun målinger.
Utfall	1- og 2-års oppfølging: Skilsmisse/separasjon (selvrapportert) Etter tiltaket: fornøydhet i parforholdet (Kansas Marital Satisfaction Scale; KMS), kommunikasjonsferdigheter (ti testledd fra Communication Skills Test) Etter tiltaket og 2-årsoppfølging: kommunikasjonsferdigheter (ti testledd fra Communication Skills Test)
Kommentar	Inkluderer kun data fra Leir 1 for utfall etter tiltaket og 1-års oppfølging (begrunnelse: utfall etter tiltaket kun rapportert for Leir 1, ved 1-årsoppfølging Leir 1 og 2 rapportert separat – Leir 1 mest relevant); ved 2-års oppfølging var alle utfall bortsett fra kommunikasjonsferdigheter kun rapportert i multilevel modeling analyser.

Walker 2014 (USA)

Populasjon	Voksne familiemedlemmer (N = 153) av soldater skadet under nylig deployering, og deres barn 2-8 år. Omsorgspersoner: 93 % gift; 63 % < 35 år; 66 % hvite Barn: 48 % 2-5 år Soldater: 83 % i aktiv tjeneste; 97 % deployert 1-3 ganger; 73 % skadet < 1 år siden; 35 % PTSD
Tiltak	Talk, Listen, Connect: Changes (TLC-II(C)): multimediapakke med en DVD og skriftlig materiale utviklet av Sesame Workshop med kjente figurer fra Sesame Street. Målet med TLC-II(C) var å redusere angst hos små barn og utvikle forståelse for skadene til familiemedlemmet som hadde vært deployert. Den skulle også hjelpe den ikke-militære omsorgspersonen å gjenkjenne og respondere på stresstegn hos barnet. Sammenlikning: Healthy Habits for Life (HHL); multimediapakke som handlet om sunne levevaner.
Utfall	Omsorgsperson: depresjon, sosial isolasjon, responsivitet, mestringshjelp til barnet Barn: trygghet, sosial kompetanse, angst, aggresjon Hjemmemiljø: forstyrrelser i rutine

14.2.3. Ikke-randomiserte kontrollerte studier og avbrutte tidsserier

---

Bennett 2014 (USA)

Design	Ikke-randomisert kontrollert studie med tre grupper
Populasjon	Veteraner med PTSD-diagnose etter deployering i Irak eller Afghanistan, og deres partnere. Rekruttert fra militær rehabiliteringstjeneste for veteraner med krigsrelatert skade/sykdom. Tiltak A (N = 10 (5 par)) 60 % hvite; 60 % gift; 40 % PTSD, 40 % traumatisk hjerneskaide

	Veteraner: gjennomsnittsalder 37 år; gjennomsnittlig tjenestetid 15,3 år Partnere: gjennomsnittsalder 33 år Tiltak B N = 12 (6 par) 42 % hvite; 67 % gift; 58 % PTSD, 58 % traumatisk hjerneskade Veteraner: gjennomsnittsalder 35 år; gjennomsnittlig tjenestetid 12,7 år Partnere: gjennomsnittsalder 32 år Sammenlikning N = 12 (6 par) 58 % hvite; 100 % gift; 33 % PTSD, 25 % traumatisk hjerneskade Veteraner: gjennomsnittsalder 41 år; gjennomsnittlig tjenestetid 17,0 år Partnere: gjennomsnittsalder 41 år
Tiltak	Tiltak A: Higher Ground; femdagers aktivitetsprogram med innkvartering og måltider. Daglige temaer (som forhold, stress, fritid etc) knyttet til sportslige aktiviteter (ski, snowboard) og diskusjoner under måltidene. Ledet av "recreational therapists" og skiinstruktører. Tiltak B: Higher Ground med parkommunikasjon som tilleggstema. Ellers som Intervensjon A. Sammenlikning: kun målinger og mulighet for å delta i Higher Ground senere
Utfall	Parrelaterte utfall, målt etter tiltaket: fornøydhet i parforholdet (Revised Dyadic Adjustment Scale; RDAS). Andre utfall: PTSD (PTSD Checklist, Military/Civilian Version; PCL-M/C); posttraumatisk vekst (Posttraumatic Growth Inventory; PTGI).

Blevins 2011 (USA)

Design	Ikke-randomisert kontrollert studie
Populasjon	Veteraner fra nasjonalgarden med minst en deployering i Irak eller Afghanistan, rekruttert 3-9 måneder etter hjemkomst. Intervensjon (N = 63) Gjennomsnittsalder 30,0 år (SD 9,7); 98 % menn; 94 % hvite; 62 % gift/samboer Kontroll (N = 81) Gjennomsnittsalder 32,4 år (SD 8,7); 88 % menn; 87 % hvite; 65 % gift/samboer
Utfall	Life Guard: 2-timers workshop ledet av sykepleier, sosionom, psykolog og "recreational therapist". Bruk av interaktive teknikker (rollespill, metaforer/analogier, sketsjer) for å lære veteranene om tre ferdigheter: bevissthet, aksept og verdibasert liv. Sammenlikning: venteliste
Utfall	Parrelaterte utfall målt etter to måneder: fornøydhet i parforholdet (Dyadic Adjustment Scale; DAS) Andre utfall: fungering, depresjon, angst, PTSD, sinne, konfliktnivå, rusmiddelbruk.

Collinge 2012 (USA)

Design	Avbrutt tidsserie med to målinger før og to målinger etter intervensjonen
Populasjon	Veteraner fra Nasjonalgarden med minst én deployering i Irak eller Afghanistan, og deres partnere. Veteranene returnerte til USA mellom 2002 og 2011. N = 43 par Veteraner: Gjennomsnittsalder 34 år (SD 6,7); 88 % menn; 86 % hvite; Partnere: Gjennomsnittsalder 29,3 år (SD 6,9); 91 % kvinner; 86 % hvite
Tiltak	Mission Reconnect: Promoting Resilience and Reintegration of Post-Deployment Veterans and Their Families; totimers orienteringsmøte + intervensjonspakke bestående av CD, DVD og manual for 1) meditative, kontemplative og avspenningsteknikker og 2) massasje. Sammenlikning: ingen tiltak (før tiltaket).
Utfall	PTSD, depresjon, opplevd stress, medfølelse for hverandre og for seg selv, livskvalitet

---

Courtney 2013

Design	Ikke-randomisert kontrollert studie/avbrutt tidsserie
Populasjon	Voksne pårørende av veteraner med PTSD (N = 17) 94 % partnere (1 deltaker var moren til en veteran); 100 % kvinner; 94 % hvite; gjennomsnittsalder 50 år Veteraner deployert Vietnam (41 %), Irak (30 %), Afghanistan og Irak (18 %), Persiagulfen (6 %), Somalia (6 %)
Tiltak	PTSD Family Workshop: psykoedukativt tiltak over tre samlinger for voksne pårørende til veteraner med PTSD. Inneholder undervisning om PTSD, stridsrelaterte stressreaksjoner og relaterte problemer, samt opplæring i egneomsorgsferdigheter for pårørende. Sammenlikning: venteliste
Utfall	Målt etter tiltaket: kunnskap om PTSD (Konowledge of PTSD Questionnaire; KOP), empatisk medfølelse (Interpersonal Reactivity Index; IRI), mestringstiltak (Brief COPE), opplevd omsorgsbyrde (Zarit Burden Review)

Niederhauser 2005 (USA)

Design	Ikke-randomisert kontrollert studie
Populasjon	Soldater i aktiv tjeneste (før deployering) og deres ektefeller 52 % menn; 49 % hvite; gjennomsnittsalder 25,8 år (SD 5,6); gj. snittlig gift i 3,5 år (SD 3,4); i gj. snitt 1,3 barn (SD 1,1)
Tiltak	Building Strong and Ready Families (BSRF) Program (N=135): psykoedukativt partiltak med to dags- og en todagerssamlinger ledet av helsesøstre og kapellaner. Undervisning/opplæring om sunne levevaner, stress og kommunikasjon. Deltakerne fikk fire dager fri for å delta i tiltaket, og todagerssamlingen fant sted på et hotell. Sammenlikning: venteliste (N=110); fikk et telefonkort for hver datainnsamling + muligheten til å delta i tiltaket senere.
Utfall	Par-/familierelaterte utfall: endring i familiestress (på en skala fra 1 til 5); kommunikasjon (evne til å kommunisere med andre, på en skal fra 1 til 5). Datainnsamling etter tiltaket og ved 6-måneders oppfølging.

Taft 2014

Design	Ikke-randomisert kontrollert studie
Populasjon	Par hvorav en misfornøyd i parforholdet, og hvor mannlig partner PTSD-diagnose etter deployering i Afghanistan eller Irak (N = 9 par) Gjennomsnittsalder 41,2 år (SD 9,4); 78 % hvite; parforholdets gjennomsnittlige varighet 103,5 måneder (SD 103,2); 56 % hadde barn.
Tiltak	Strength at Home-Couples (SAH-C) (N = 6 par): 10 x 2 timers gruppetiltak for par, med psykoedukasjon om PTSD og opplæring i konflikthåndterings- og kommunikasjonsferdighet. Inneholder bl.a. skriftlig materiale og praktiske øvelser. Støtteterapi (N = 3 par): 10 x 2 timers gruppetiltak for par, hvor gruppeleder lar gruppen snakke om temaer som dukker opp spontant og har en tilbaketrukket rolle.
Utfall	Parrelaterte utfall, målt ved 6-måneders oppfølging: fysisk og psykologisk partnervold (Revised Conflict Tactics Scale; CTS2), forholdskvalitet (Quality of Marriage Index (QMI), PTSD (kun veteraner)

Warner 2007 (USA)

Design	Kohortstudie (historisk kontroll)
Populasjon	Soldater deployert i Irak i hhv 2005 (N = 19500) og 2003 (N = 17600). De demografiske egenskapene til soldatene er ikke beskrevet.
Tiltak	Ny struktur for reintegrering av deployerte soldater implementert i 2005. Strukturen omfattet en psykisk helsestjeneste bestående av en psykiater, to psykologer, fire sosionomer og ni "mental health specialists". Psykisk helseenheten hadde ansvar for en tredelt reintegreringsplan som startet før avreise fra Irak. Første del handlet om undervisning av soldater og deres familiemedlemmer om sentrale postdeployeringstemaer, som stress, depresjon, angst og rusmiddelbruk. Andre del av reintegreringsplanen handlet om tidlig identifisering av psykiske helseproblemer ved hjelp av et screeningprogram. Også dette fant

sted før avreise fra Irak. Soldater med psykiske helseproblemer ble henvist til behandling i Irak, og ble fulgt opp videre hjemme i USA. Når soldatene var tilbake på sine hjemmestasjoner i USA deltok de i et 10-dagers "dekompresjonsprogram" før de fikk en måneds permisjon. Soldatene ble overvåket med tanke på reintegreringsproblemer de neste tre månedene.

Sammenlikning: i 2003, før den nye strukturen besto den psykiske helsetjenesten av en psykiater, en psykolog og tre til fem "mental health specialists". Reintegreringsplanen før den nye strukturen er ikke beskrevet.

Utfall

Rusmiddelbruk, psykiatriske innleggelse, selvmordsforsøk/-tanker, gjennomførte selvmord og mord, volds- og vinningskriminalitet vold i nære relasjoner innhentet fra sivile og militære politimyndigheter og the Family Advocacy Program for de tre første månedene etter "dekompresjon".

15. VEDLEGG E. STUDIEKVALITET

15.1. Nordiske studier

15.1.1. Kvalitative studier

Studie	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Kvalitets- vurdering
Berg 2009	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Uklart	Nei	Moderat
Cornell 2012	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Uklart	Ja	Moderat
Hansen 2004	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Uklart	Nei	Moderat
Knutsen 2011	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	God
Lindboe 2015	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	God
Mandal 2009	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Uklart	Ja	Uklart	Ja	Moderat
Modum Bad 2005	Ja	Ja	Ja	Ja	Uklart	Uklart	Uklart	Uklart	Nei	Lav
Skjæveland 2008	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Uklart	Ja	Moderat
Svensden 2009	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Uklart	Ja	Moderat
Talmo 2009	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	God
Tuborgh 2011	Ja	Ja	Ja	Uklart	Uklart	Uklart	Uklart	Uklart	Nei	Lav
Weibull 2009	Ja	Ja	Ja	Uklart	Ja	Uklart	Uklart	Ja	Ja	Moderat

1: Was there a clear statement of the aims of the research?

2: Is qualitative methodology appropriate?

3: Was the research design appropriate to address the aims of the research?

4: Was the recruitment strategy appropriate to the aims of the research?

5: Was the data collected in a way that addressed the research issue?

6: Has the relationship between researcher and participant been adequately considered?

7: Have ethical issues been taken into consideration?

8: Was the data analysis sufficiently rigorous?

9: Is there a clear statement of findings?

15.1.2. Kvantitative studier (prevalensstudier)

Studie	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Kvalitets- vurdering
Brevik 2004	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	God
Forsvars- akademiet 2010	Uklart	Uklart	Ja	Uklart	Nei	Nei	Ja	Ja	Uklart	Lav
Fresker 2008	Ja	Nei	Ja	Uklart	Nei	Nei	Ja	Ja	Uklart	Lav
Heen 2012	Uklart	Uklart	Ja	Uklart	Nei	Nei	Ja	Ja	Uklart	Lav
Heen 2006	Uklart	Uklart	Ja	Ja	Ja	Nei	Ja	Ja	Uklart	Moderat
Hommerlgaard 2011	Uklart	Nei	Ja	Uklart	Nei	Nei	Uklart	Ja	Uklart	Lav
Hougsnæs 2012	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nei	Uklart	Ja	Ja	Moderat
Karstoft 2014	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nei	Ja	Ja	Ja	Moderat
Klausen 2011	Ja	Ja	Ja	Uklart	Nei	Ja/ nei*	Uklart	Ja	Ja/Nei**	Lav
Kompetance- mægleren 2008	Ja	Ja	Ja	Uklart	Nei	Nei	Ja	Ja	Ja	Lav
Mandal 2009	Ja	Ja	Ja	Ja	Uklart	Nei	Uklart	Ja	Uklart	Lav
Veterancentret 2011	Ja	Ja	Ja	Uklart	Nei	Nei	***	Ja	Uklart	Lav

* Ja for partnerdelen av studien, nei for personelldelen

** Ja for kvantitativ del, nei for kvalitativ del

*** Rapporten presenterer resultatene kun fra den delen av undersøkelsen som gjelder de åpne svaralternativene

1: Er problemstillingen i studien klart formulert?

2: Er en prevalensstudie en velegnet metode for å besvare problemstillingen?

3: Er befolkningen (populasjonen) som utvalget er tatt fra, klart definert?

4: Ble utvalget inkludert i studien på en tilfredsstillende måte?

5: Er det gjort rede for om respondentene skiller seg fra dem som ikke har respondert?

6: Er svarprosenten høy nok?

7: Bruker studien målemetoder som er pålitelige (valide) for det man ønsker å måle?

8: Er datainnsamlingen standardisert?

9: Er dataanalysene standardisert?

15.2. Internasjonale studier

15.2.1. Systematiske oversikter

	MacManus 2015	Gierisch 2013	Card 2011	Brendel 2014	Trevillion 2015
Was an a priori design provided?	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja
Was there duplicate study selection and data extraction?	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei
Was a comprehensive literature search performed?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Did the authors include grey literature/unpublished studies?	Nei	Nei	Ja	Ja	Nei
Was a list of studies (included and excluded) provided?	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei
Were the characteristics of the included studies provided?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Was the scientific quality of the included studies assessed and documented?	Nei	Ja	Nei	Ja	Ja
Was the scientific quality of the included studies used appropriately in formulating conclusions?	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja

If relevant, were the methods used to combine the findings of studies appropriate?	Ja	Ja	Ja	Nei	Nei
Was the likelihood of publication bias assessed?	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei
Was the conflict of interest included?	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
AMSTAR-skåre	4	5	4	7	5

15.2.2. Randomiserte kontrollerte studier

Ahmadi 2009

Område	Risikovurdering	Vurderingsgrunnlag
Generering av en tilfeldig randomiseringssekvens	Uklar	Ingen beskrivelse
Skjult allokering	Uklar	Ingen beskrivelse
Kjennskap om allokering av tiltak forhindret (deltakere og personell)	Høy	Blinding ikke mulig
Kjennskap om allokering av tiltak forhindret (utfallsmål)	Høy	Selvrapportering
Ufullstendige utfallsdata adekvat håndtert	Uklar	Frafall ikke beskrevet
Studien fri for selektiv rapportering	Uklar	Ingen protokoll

Baddeley 2011

Område	Risikovurdering	Vurderingsgrunnlag
Generering av en tilfeldig randomiseringssekvens	Lav	<i>A research assistant randomly assigned couples to a condition using simple computerized randomization procedures.</i>
Skjult allokering	Lav	<i>Participants received study materials in envelopes marked with sequential numbers to conceal allocation condition from participants and researchers administering the study.</i>
Kjennskap om allokering av tiltak forhindret (deltakere og personell)	Uklar	Uklart om deltakerne fikk vite hva som var intervensjon og kontroll. Personell var blindet.
Kjennskap om allokering av tiltak forhindret (utfallsmål)	Uklar	Selvrapportering, men uvisst om deltakerne kjente til hva som var tiltak og hva som var sammenlikning.
Ufullstendige utfallsdata adekvat håndtert	Lav	Frafall: 7 par, 2 ektefeller og 6 soldater i intervensjonsgruppe; 5 par, 4 ektefeller og 7 soldater i kontrollgruppe. Multipl imputering av manglende data for ektefeller/soldater (men ikke hele par).
Studien fri for selektiv rapportering	Lav	Utfall rapportert i henhold til primære problemstillinger.

Moriarty 2015

Område	Risikovurdering	Vurderingsgrunnlag

Generering av en tilfeldig randomiseringssekvens	Lav	<i>Randomization, achieved using random permuted blocks to control for possible changes over time in the subject mix, was done by a biostatistician independent of the study.</i>
Skjult allokering	Uklar	Ikke beskrevet.
Kjennskap om allokering av tiltak forhindret (deltakere og personell)	High	Blinding umulig.
Kjennskap om allokering av tiltak forhindret (utfallsmål)	Lav	<i>Participants in both conditions received a follow-up interview in the home or by telephone 3-4 months after the baseline interview, conducted by a master's-prepared social worker blinded to group assignment.</i>
Ufullstendige utfallsdata adekvat håndtert	Lav	Intention-to-treat-analyse. Manglende oppfølgingsdata fra 11 (28 %) i intervensjonsgruppen, og 7 (17 %) i kontrollgruppen, med begrunnelse jevnt fordelt (tiden passet ikk/ønsket ikke delta).
Studien fri for selektiv rapportering	Lav	Svarer på problemstillingene.

Sautter 2015

Område	Risikovurdering	Vurderingsgrunnlag
Generering av en tilfeldig randomiseringssekvens	Uklar	Ingen beskrivelse
Skjult allokering	Uklar	Ingen beskrivelse
Kjennskap om allokering av tiltak forhindret (deltakere og personell)	Høy	Blinding umulig
Kjennskap om allokering av tiltak forhindret (utfallsmål)	Høy	Selvrapportering.
Ufullstendige utfallsdata adekvat håndtert	Lav	ITT-analyse. Likt frafall i gruppene.
Studien fri for selektiv rapportering	Lav	Svarer på problemstillingene.

Sones 2015

Område	Risikovurdering	Vurderingsgrunnlag
Generering av en tilfeldig randomiseringssekvens	Uklar	Ingen beskrivelse
Skjult allokering	Uklar	Ingen beskrivelse
Kjennskap om allokering av tiltak forhindret (deltakere og personell)	Høy	Blinding ikke mulig
Kjennskap om allokering av tiltak forhindret (utfallsmål)	Uklar	Ingen beskrivelse
Ufullstendige utfallsdata adekvat håndtert	Lav	Frafall jevnt fordelt i gruppene
Studien fri for selektiv rapportering	Uklar	Ingen protokoll/uklar problemstilling

Stanley 2010

Område	Risikovurdering	Vurderingsgrunnlag
Generering av en tilfeldig randomiseringssekvens	Lav	<i>Random assignment occurred immediately after pre-assessment by use of a bag containing a set number of tokens. The</i>

Skjult allokering	Lav	<i>number of tokens was determined by the total number of available slots for participant couples in each iteration. each couple blindly drew one token from their iteration's bag and was assigned to either the intervention or control group</i>
Kjennskap om allokering av tiltak forhindret (deltakere og personell)	Høy	Blinding umulig
Kjennskap om allokering av tiltak forhindret (utfallsmål)	Høy	Selvrappotering
Ufullstendige utfallsdata adekvat håndtert	Lav	Intention to treat. Data for > 90 % av utvalget.
Studien fri for selektiv rapportering	Lav	Ingen protokoll. Originalartikkelen redegjør for utfall i kommende artikler

Walker 2014

Område	Risikovurdering	Vurderingsgrunnlag
Generering av en tilfeldig randomiseringssekvens	Uklar	Ingen beskrivelse
Skjult allokering	Uklar	Ingen beskrivelse
Kjennskap om allokering av tiltak forhindret (deltakere og personell)	Høy	Ingen blinding
Kjennskap om allokering av tiltak forhindret (utfallsmål)	Uklar	Datainnhenting ved hjelp av eksternt firma. Uklart om intervjuere var blindet.
Ufullstendige utfallsdata adekvat håndtert	Lav	Ingen frafall.
Studien fri for selektiv rapportering	Uklar	Ingen protokoll.

15.2.3. Ikke-randomiserte kontrollerte studier

Bennett 2014

Område	Risikovurdering	Vurderingsgrunnlag
Generering av en tilfeldig randomiseringssekvens	Høy	Deltakere rekruttert fra tiltaket. Uklart hvordan kontrollgruppen ble rekruttert.
Skjult allokering	Høy	Ingen randomisering
Lignende utfallsverdier i gruppene ved oppstart av studien	Uklar	Ikke beskrevet
Lignende kjennetegn ved gruppene ved oppstart av studien	Høy	Oppgir at gruppene er ulike (s. 83)
Studien beskyttet mot kontaminering	Uklar	Ikke beskrevet
Kjennskap om allokering av tiltak forhindret (deltakere og personell)	Høy	Blinding umulig
Kjennskap om allokering av tiltak forhindret (utfallsmål)	Uklar	Ikke beskrevet
Ufullstendige utfallsdata adekvat håndtert	Uklar	Ikke beskrevet
Studien fri for selektiv rapportering	Lav	Rapporterte data i overensstemmelse med hypoteser i metodedel.
Samlet vurdering	Høy	

Blevins 2011

Område	Risikovurdering	Vurderingsgrunnlag
Generering av en tilfeldig randomiseringssekvens	Høy	Fordeling til gruppen tilpasset veteranenes treningssamlinger.
Skjult allokering	Høy	Ingen randomisering
Lignende utfallsverdier i gruppene ved oppstart av studien	Uklar	Oppgir å ha kontrollert for baseline forskjeller, men oppgir ikke forskjellene.
Lignende kjennetegn ved gruppene ved oppstart av studien	Høy	Stor forskjell mellom gruppene i bl.a. utdanningsnivå
Studien beskyttet mot kontaminering	Uklar	Ikke beskrevet
Kjennskap om allokering av tiltak forhindret (deltakere og personell)	Høy	Blinding umulig
Kjennskap om allokering av tiltak forhindret (utfallsmål)	Uklar	Ikke beskrevet
Ufullstendige utfallsdata adekvat håndtert	Uklar	Ikke beskrevet
Studien fri for selektiv rapportering	Uklar	Ingen protokoll
Samlet vurdering	Høy	

Warner 2007

Område	Risikovurdering	Vurderingsgrunnlag
Generering av en tilfeldig randomiseringssekvens	Høy	To hele kohorter; historisk kontroll
Skjult allokering	Høy	Ingen randomisering
Lignende utfallsverdier i gruppene ved oppstart av studien	Uklar	Ikke beskrevet
Lignende kjennetegn ved gruppene ved oppstart av studien	Uklar	Ikke beskrevet
Studien beskyttet mot kontaminering	Lav	Historisk kontroll
Kjennskap om allokering av tiltak forhindret (deltakere og personell)	Høy	Blinding umulig
Kjennskap om allokering av tiltak forhindret (utfallsmål)	Lav	Registerdata; registrert uavhengig av studien
Ufullstendige utfallsdata adekvat håndtert	Uklar	Ukjent hvor stor andel som ble fulgt opp
Studien fri for selektiv rapportering	Lav	Utfallene var forhåndsbestemt.
Samlet vurdering	Uklar	